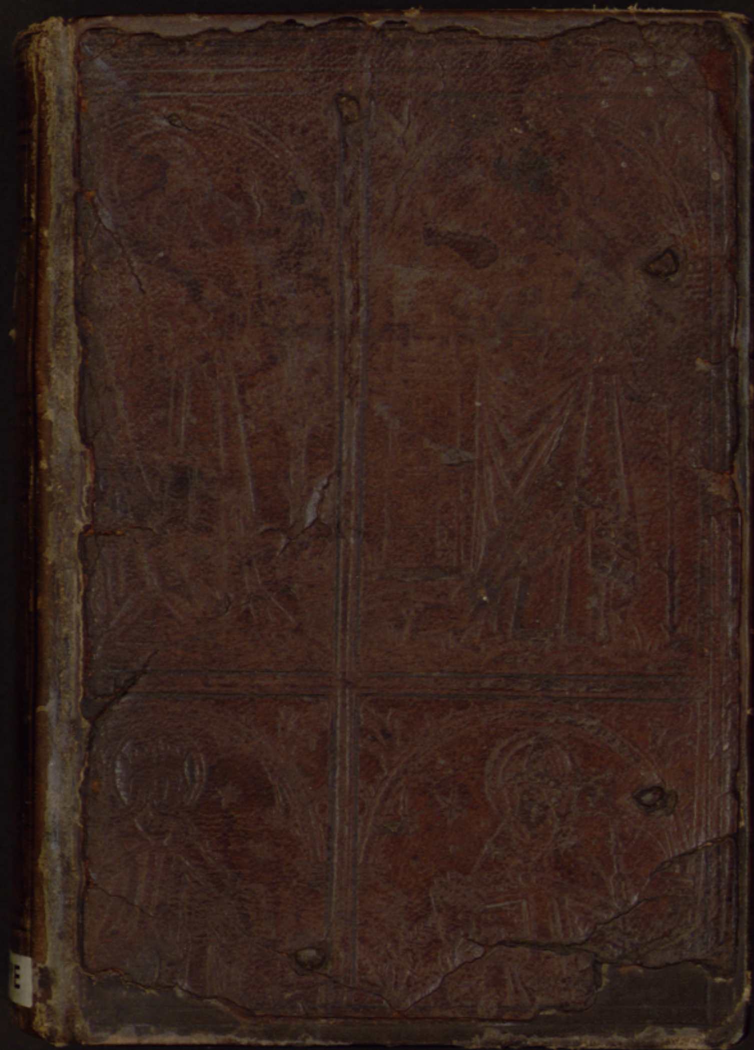
TRACTATUS

JURIS

Processus iudiciarius panormitani no
uiter correctus et emendatus cum mul
tis additionibus in locis opportunis in
sertis.

b

Vng seul dieu
tu adoreras et aime-
ras parfaictement

Incipit eximius hic iudiciarius or do Panormitanus quem tradidit aqui la iuris.

Rex pacificus cunctorum causa effectiua et finalis de sum. trinit. ca. i. de reli et vene. sanc. gloriosus deus. in pri ci. li. vi. et. l. i. C. de sum. tri. Hominem ad sui similitudinem formauit. xxxiii. q. v. hec ymago. de pe. di. ii. in principio creauit cellum. l. si quis metallum. C. de penis. Ecclesiasti. vii. c. i fi. et disposuit si bi subditos pudicos fore et modestos. vt in prohemio compilationis gregoriane et eorum regulationi ius naturale concreando. v. di. in prin. quia lex naturalis et regimen creati hominis secundum statum primeue dispositionis creatoris sufficiens existebat cum ipse creator opus non nouerit imperfectum de bap. c. maiores. vi. Adhuc queritur que. lege omnia communia erant. i. di. ius naturale. viii. di. quo iure. sed quia ipsi subditi tales non permanserunt secundum dispositionem et voluntatem creatoris. Nam multiplicato genere humano iure gentium orta sunt bella et distincta sunt rerum dominia. ff. de iusti. et iure. l. ex hoc iure. et. i. dis. ius gentium. vt homo se infinitis immisceret questionibus Ecclesia. vbi. s. ipsi subditi cupidi erant ad aliena viles insurrexerunt. Unde seneca. Homines quietissime viuerent in terris si hec duo pronomina de medio tollerentur meum et tuum. et alibi dicit nostri essemus si nostra non essent. Nam cupiditas effrenata ex humane corruptione conditionis consurgens pacem odiens

et lites ⁊ iurgia nutriēs ⁊ inducēs: tot noua litigia gñat ꝙ plura sūt negocia ꝙ vocabula. ff. d p̄scri. v. naturalē. ⁊ in ꝓhemio cōpilationis p̄dicte. ⁊ na tura humana ad dissētiēdū ꝓna. de cōse. di. iiii. si cut in sacramētis. l. i. ff. de libertis vniuersitatis. de consес. preben. qꝛ diuersitatem nouas deprope rat edere formas. C. de ve. iu. eu u. l. ii. §. Sed qꝛ diuine. Hinc ē ꝙ forma litigādi ⁊ placitādi vsus ī paradiso videtur exorta. Nā cū adā redargueret a dño de inobediētia: relaxationē hui⁹ criminis cō uertit ī cōiugē. imo ī cōiugis auctorē cū dixit mu lier quā dedisti michi sociā me decepit ⁊ comedi de pe. di. i. serpēs. Item ex lege veteri ordo iudicioꝝ cōprobat. Nā moyses ait. In ore duorū vel triū stat omne vbū. Deut. xix. de iudi. c. nouit de testi. in oī. Itē in nouo testamēto. Vñ apl's. secularia iudicia si habueritis pctm̄ in vobis est ⁊ cōtēptibi les vos deo facietis. i. Co. vi. c. ⁊. xi. q. i. §. ex his. xiiii. q. i. in p̄n. quare scd'z hmōi statum nature cor rupte nō sufficiebat lex nature sꝫ necessaria erat ꝓ mulgatio legis humane positiue. qꝛ nisi lites ꝑ iu sticiā reprimerent in mūdo non eēt ꝯcordia. fuit ergo necessaria humani iuris adinuentio ad istuꝫ effectū vt hmōi appetitū noxiū refrenaret ⁊ hoīes in tribus preceptis vꝫ honeste viuere: alterū nō le dere: ius suuꝫ vnicuiqꝫ tribuere informaret. ff. de iu. ⁊ iu. l. et iuris p̄cepta. et in ꝓphe. §. allega. vt sic hoīm coherceret audacia ⁊ inter ꝓbos innocē tia tuta redderet. iiii. dis. facte sunt leges. ⁊ vt bo ni quiete viuerēt inter malos. xxiii. q. v. nō frustra. ac ne q̄s temeritate ꝓpria sibi sumat vltionē. al's ergo si hoīes ī p̄meue dispositionis statu ⁊ innocē tia ꝑtrāsissēt latio legis positiue nō fuisset necessa

ria.ad quid enim indigerem⁹ titulis de libel.obla. et li.ꝯtest.⁊ similibus si lites nō essēt. Cū igit̃ ex cupi ditate et malicia hoim lites orte sint ⁊ contētiones inducte huiusmodi ⁊ similibus titulis vt iure posi tiuo īdigem⁹ ad negocia ꝑtractāda ⁊ lites dirimen das. Sed licet ius sup hoc emanauerat positiuū tn̄ hec scia et exercitiū placit ādi per maxie sunt neces saria.xlv.dis.lꝫ.l.dis.vt ꝯstituerētur ꝑ sciam eni ⁊ ꝑ experiētiā oīs acq̄ritur noticia.iuxta id. vsus et ars docuit qđ sapit oīs hō et iuxta phm̄ in ṗnci. me thaphisice experiētia facit artem.nā oē artificiū ꝑ exercitiū ꝯcipit incrementū vt in.l.legatis seruis. §.ornatricibus.ff.delega.iii. Est em̄ ipa experien tia efficax rex magistra de elec.ꝙ sic lib.vi. Vn̄ lex ꝯmēdat iurisꝑitos ab experiētia rex. Et exꝑti cau sarum iudices dari ꝓht. ¶ Additio. Lꝫ sint imperi ti litterax q: experientia supplet defectū litteratu re vt dicit spe.ti.de iudice delegato.§.viii.v. Itez ꝙ est litteratus. C.de iudi.certi.nā inexpertus pau ca cognoscit et maxime circa formas libellorū.⁊ or dinem iudiciariuꝫ circa quē debite pertractādū re quiritur experientia. Vn̄ dicit Roff.in lib.in.ti.in prin.ꝙ difficile est vt quis benefacit libellos diffici les componere ⁊ ordinē iudicii ꝑtractare ⁊ cōpone re libellos est difficille ⁊ ꝑiculosuꝫ.ēt siat̃s sit bon⁹ in legibus intellige canonicis vel ciuilib⁹.nisi i cā rum exercitio ꝯuersetur. Nam vt dicit Guil.i spe. ti.de libel.concep.in prin.circa libellox conceptio nem grande periculū iminet.⁊ quasi tota vis iudi ciorū in eis rite concipiēdis cōsistit de iudi.exami nata.de symo.licet helpy cū similibus ⁊ pauci repiū tur in hoc plene instructi.imo nullus ē qui plerūqꝫ in his vario nō aducat̃ errore.ad hoc de imu.ec.c.

aduersus. Idcirco dñoꝝ meoꝝ super hoc deuict⁹ instantia libellorum et aliorum actuum iudicialium formas tradere et declarare intēdo / ꝛ iudicioꝝ ordinem debitum et frequētatū per singulos actus ꝛ partes iudiciales ac media per que ad causarum finē puenitur ꝯpetenti ac regulato ordine replicare ꝙtū michi est possibile Qꝛ licet in hac re insufficientē me cognoscā faciā tñ quod possuꝫ xxii q ii faciat hō et sufficiat ꝙ in paucis animi labore consolatur vtdicit lex tutori. C de nego gestis et ff de adminitu l tutor ff qui se in fine.

Quid sit iudicium.

SEd anteꝙ veniam ad propositum ꝑ euidētia ꝑmitto ꝙ iudiciuꝫ est actus legitimus trium ꝑsonarum / iudicis / actoris / et rei scd̄m hosti i summa de iudi in prin ꝛ doc cōiter ī hoc quod dꝛ ē act⁹ triū ꝑsonarū / includūtur duo scꝫ ꝓcessus iudicii et persone et licet sint aliqua iudicia vbi non sunt omnes ille persone / v t in iudicio gñalis īquisitionis vbi nō est persona actoris vel rei de quo in c. bone de elec. ꝛ ī iudicio inquisitionis specialis que fit ex officio iudicis nemine promouēte vel instigāte vt ī ea qualiter secūdo de accusa inquisi. Ubi defficit persona actoris. ꝛ super crimine notorio in quo nō exigitur persona accusacoris / de accu euidētia ad huc tñ stant predicta vera ī diffinitiōe posita quia in iudicio inquisitionis fama vel infamia precedere debet inquisitionē vt in iuribus allegatis / et illa est loco actoris ꝛei⁹ typū gerit vt ibi notatur. Et inquisitio generalis ad specialem ordinatur et ita etiam similiter erit ibi sicut in speciali reperire actorem. sic in iudicio quo habetur super notorio cri

mie potest dici q ibi notoriū supplet locū et vicem accusatoris interpretatiue. ⁊ sic in quocūqȝ iudicio ordinario inquisitorio vel extraordinario / pdicte tres psone substātifice habebūtur ficte vel vere vel saltē representatiue. Et ita iste tres psone sunt de esse iudicii / et substantia scilicet iudex actor ⁊ reus ¶ Additio. Et dicit bal. super rubrica ex. d iudiciis q elemēta siue cause iudicioꝝ sunt quattuor. effici ens vt magistratus psidens / actor trahens / ⁊ reus fugiēs l solēni. ff de iudiciis ⁊. l. si quis intentione ambigua causa materialis est negociū et facta hominū. l. inrisgētiū §. i ff de pactis l si ex plagis. §. i clino. ff ad legem aqui causa formalis modus pcedendi et potissime libellandi ad quē debet semper aiaduertere iudex qr secundū formā libelli sententia est ferenda vt. l. fundus. ff diuidūdo. c. lȝ heli / extra de simonia / causa finalis ē victoria qr nemo litigat nisi spe victorie. l. rōne. §. cū qdē ff ad l falci: sūt tn̄ alique persone que qnqȝ in iudicio interueniunt et earum alique agūt vel defendūt / sicut pcurator / coniuncte persone / defensor / excusator / sindicus / yconomus / tutor / curator / ⁊ quedā alie de qbus in speculo parte prima i tertia particula per totū sed iste persone sunt in iudicio agēdo vel defēdēdo nomine alieno videlicet nomine actoris vel rei alie nec agūt nec defēdūt sed sunt ibi vt prestēt aminiculū ipsis causis. sicut sunt aduocati. ¶ de postu p totū d iudiciis pastoralis vt lite nō ↄtesta. c. i, cū similib' iiii. q iiii c. i d vbo. signi. c. forus § omi. ¶ Tabellio vel ipsius loco duo viri ydonei q iudicii acta cōscribāt de pba qm contra falsam ⁊ nuncius seu executor qui citet et referat de offi dele prudentiam. i. ⁊ s. de apel cum parati et ille persone etiam

de necessitate nō habēt esse in iudicio secūdū iustuz effectum quē supra dixi. et de istarū personarū offi cio et de eoꝝ exercitio ad formis quibus constituūt et aliis circa hmoi ad praticā pertinētibus suo tpe patebit in pcessu. ꝛ circa hmoi psonas et eoꝝ officia vsatur pmus liber decretaliū. et prima pars specu li iudicialis. Guil. durandi. qꝛ prius persona ꝙ ra tio querenda est. ff. de iusticia ꝛ iu. l. quedā referūt. de despon. impu. ad dissoluēdū. Modo de alia par te diffinitionis in qua dꝛ ꝙ iudiciū est actus legiti mus. Sciendū ꝙ ad istius actus iudiciarii debitaꝫ applicationē et pfectionē ambulatur per multas partes et actus pticulares et certo ordine a iure et cārum cōsetuudine introductas regulariter pcedē do ad sententiā que finē imponit negocio peruenit et istū ordinem iudicii et eius partes pertractat se cūdus liber decretaliū. ꝛ Guil. in spe. parte secūda per totū. et ibi in principio istius secūde partis enu merat debito ordie partes seu mēbra pcessus iudi ciarii: saltē illa mēbra q̄ cōmuniter ꝛ plurimū cōti gere solēt: licet etiā aliqn̄ alia occurrāt vt ibi dicit in princi. ꝛ aliqua etiā enumerat decre. qm̄ contra fa. sa. de pba. non tamen ordinem per oia obseruā do. vt ibi notatur.

¶ Que sunt de substantia ordinis iudiciarii ꝛ que non.

Istarū partiuz iudicii alique sunt de substātia pcessus vel ordinis iudiciarii vt citatio cle. pa storalis de re iudi. libelli oblatio. de quo in. c. i de li belli oblatio. in fi. glo. ꝛ i clemē. sepe de vbo. signi. in glo. que est super vbo necessario. Itē iuramē. de colūpnia si petatur. c. i. de iuramēto colūpnie. li. vi Item litis cōtestatio. de litis cōtest. c. vnico. vt lite

non contest. quasi per totum in ru. ꝛ iu. Item cōclu
sio de qua in alle. clemē. sepe in glo. ista littera. Itē
sententia. ꝛ ꝙ feratur in scriptis de re iu. c. vl. li. vi.
Aliqua ꝟo nō sunt de sbā vt exceptiones replicatio
nes appellationes. ꝛc. de q̄bus patebit infra. Et or
do iste iudiciarius nō dꝫ ꝑmitti cōfūdi vel ꝑpostera
ri al's ex omissiōe ꝯfusione ꝑposteratione īduceret
et surgeret nullitas iudicii ꝛ ꝓcessus. ii. q. vi. §. dif
finitiua de accusa. qualit ꝛ i spe. de sniarū ꝓlatiōe.
§. iuxta ꝓpōnē nec pōt ꝑtermitti etiaꝫ de consensu
partium et est glosa notabilis in. c. de causis. de of.
dele. in glo. ii. ꝛ in clemen. sepe alle. in alle. i vl. glo.
Et huiusmodi actuum particularium: quidaꝫ sunt
ad iudicii seu litis ordinationem. quidaꝫ sunt ad li
tis seu cause instructionē seu decisionē. exemplum
primi vt citatiōes satisdationes et his similia. sūt
actus iudicii ordinarii. sed confessiones attestatio
nes. ꝓbationes ꝛ alia que factum conspiciunt sunt
actus cause instructorii ꝛ decisorii. de quo ꝑ Inno.
et hostien. in. c. causam. i. de testi. et in clemen. sepe
ī glo. facit ad hoc. ꝛ hec de partibus ordinis iudicia
rii in causis regulariter obseruandis.

¶ De causis in quibus dictus ordo iudiciarius nō
necessario per omnia seruatur.

¶ Sed sunt alique cause in quibus ex priuilegio iu
ris vel hominis aut ex causaruꝫ natura ordo hmōi
per omnia necessario non seruatur. vel etiam nullo
modo debꝫ seruari. nec per omnes partes iudicii in
eis ambulatur. Exemplum de causis priuilegiatis
a iure. vt est causa beneficialis. matrimonialis vsu
rarum et decimarum. in quarū cognitione ex dispo
sitione iuris iudex non tenetur ordinem iudiciariū
obseruare. ꝛ ideo dixi necessario quia potest si vult

vt in clementi dispēdiosam de iudi. De priuilegio hominis quando princeps cās committit et in eis mandat ꝓcedit simpliciter et de plano sine strepitu iudicii/et tūc talis iudex non potest per oīa serua re ordinem iudiciariuꝫ qꝛ tunc illa que sunt de sub stantia et figura iudicii non debēt obseruari/vt ē libelli oblatio·litis contestatio· Et illa que sunt de strepitu iudicii sicut appellationes/exceptiōes ⁊c. Iudex fortius ꝙ in aliis debet amputare ⁊ repelle re et dixi simpliciter qꝛ tunc non debet solennis or do seruari si tamen seruatur partibus non contra= dicētibus valet/vt in clemē sepe vbi traditur for ma ꝓcedendi que secundum tale mandatum debet seruari. Quandoqꝫ ex natura cause nō seruatur vt in notariis. nam ordinē iudiciarium in eis seruare esset ordinem peruertere. vt in decretali ad nostraꝫ de iureiu ⁊ est tertium c·de quo etiaꝫ in·c vestra ⁊c. tua·de coha cleri et mulie· ¶ Item in summariis co gitationibus in quibus etiā nō seruatur·nec fit trā situs per partes iudicii sed iudex summariam ꝓba tionē recipiet⁊ se īformet de quo de offi. iudi·c·vl·⁊ ideo dixi vel nullomodo debet seruari· Item in iu= dicio extraordinario vꝫ inquisitorio quod expedit officio iudicis et non ad promotionem vel instiga= tionem alicuius et sic non seruatur ordo iudiciariꝰ vt in ca quoniam frequenter/vt lite non contesta· in §·sunt et alii cum remissionibus ⁊ sic secundum diuersitatem causarum diuersi surgunt pro cessus: de istis ergo omnibus iudiciis et processibus ordia riorum et executoruꝫ ad gratias videbimus succe s siue ¶ Additio Unūtamen notandum est ꝙ inferi or a papa/etiaꝫ si sit legatus de latere nō pōt ꝯmit tere cām cognoscendaꝫ sūmarie et de plano glo sin·

in c si de hereticis li vi idem dicendum de inferio ri a pncipe vt est tex in l i ff a quibus appel non lz.

¶ Preparatoria iudicii.

PRimo ergo de iudicio ordinario videnduz an teq̃ tamē ad ipsius expeditionē accedam. pri= mo est aduertēdū q sunt q̃daz preparatoria ad ipz iudicium scz vt prehabeatur quedā inuestigatio et premeditatio matura per qua mēte et corde se p̄pa rent iudex et partes maxime actor ad iudiciuz sub intrandū vel non est isto modo intelligendo ponit Guil. in specu. specialē rubricam de p̄paratoriis iu dicior in parte secūda rubrica. i. vz vt agere volēs vel accusare. primo cōsulat amicos / videat a n' ha beat pbationē. & vtrū expediat sibi litem mouere puideat sibi de aduocato bono cū peritoribus con ferat / et se premuniat / alioquin cū minus peritis pibit vt iudas de pe d. v. c. nōne iudas. q: litis euē= tus dubius est / & ex quo actor instante aduersario cogitur litem psequi hinc est q inducie deliberato rie nō zcedūtur. de his et aliis articulis inuestigā dis. vide in specu loco vbi pxime dicto. Itez iudex in causa crimin ali debet prius examinare personā accusatoris qua intentione moueatur et cuius opi nionis sit. Item in causa iniuriarum iudex de= bet laborare ad componendū partes: in qua actio ne potissime pcedit compositio. xl di. c. studenduz. Sciendū etiā q in ciuilibus causis iudex debet la= borare ad zpositionez. vt habetur de mutu peti. c. i. et maxime pcedit cōpositio actore vincēte vt in addi ti. specu no. Jo. an. in ti. pxi. alle. Unde ibi dicit spe culator nemi expedit vt nimis facilis sit & pmpt9 sit a d litigandū propter anime periculum. nam di

titur in euangelio. Math. v. Si quis voluerit iniu
riam tuaz tollere et tecum contēdere in iudicio. rc.
math. v. xiiii. q. i. §. i. ¶ Additio. Et pp̄ter similes
dissensiones et litigia leditur res publica. l. si quis
ingeniū. §. i ciuilibus. ff. de capti. ꝛ postli. Et ap̄ls
ait. secularia iudicia si habueritis. pctm̄ ē in vobis
ꝛ vos ɔtēptibiles deo facietis. i. ad Cor. vi. xi. q. i. i.
§. ex his. xiiii. q. i. in prin. et maxime non expedit
clericis. qꝛ nemo militans deo implicet se negociis
secularibꝰ. ii. ad Thi. ii. ne clerici vl' mona. c. i. mul
tominus religiosis. xvi. q. i. c. monachi. quia seruos
dei non oportet litigare. de sy. c. vlti. Itē non expe
dit pp̄ter dubiū litis euentū vt dixi ð causa posses.
ꝛ ppri. pastoralis in princi. pmptior ergo quisqꝫ sit
ad componēdū q̄ ad contendēdū de trans. ca. fi. cuꝫ
similibus. Talia ꝛ similia dicuntur preparatoria.
pñt. tñ dici preparatoria illa que precedūt litis cō
tes. vt dicit Guil. angelicus. p hoc facit quod dicit
Guil. in specu. in prin. parte secunda. §. i. vbi dicit
q̄ ordo iudiciarius pp̄rie dicitur in istis consistere
que aguntur inter litis contest. ꝛ snīam cuꝫ litis cō
testatio sit exordium et ante eam nō dicatur quis a
gere sed agere velle vt. l. amplius non peti. ff. rē ra
tā haberi. et ergo ea que precedūt litis contesta. nō
sunt pp̄rie de ordine sed preparatoria dicūtur. ꝛ de
his est totus primus liber decretalium et principiū
secundi libri vsqꝫ ad ti. de lit. contes. et illud qð tra
ctat Guil. in spe. in tota prima pte vꝫ circa psonas
iudicum arbitrorum et assessoruꝫ. actoris rei ꝛ alia
rum personarum suo vel alieno nomine agentium
vel defendentium aut āminiculum prestantium in
iudicio interuenientium. et etiaꝫ in scða parte vsqꝫ
ad titulū de litis cōtest. Sūt et alia preparatoria q̄

etiā ꝯpetūt post litis contest. ꝺ quibus in spe. de ꝺ i la. §. i. ꝟ. de ꝑpar atoꝛia. de ꝗbus suo loco patebit.

Processus iudi. diuiditur in tres partes

¶ Istis pꝛemissis venio ad ꝓpositum scꝫ ad decla rationē pꝛocessus et oꝛdinis iudiciarii regulati to tū ipm ꝓcessum diuidēdo in tres partes. sicut etiaꝫ diuidit specu. in parte scda in pꝛincipio pars ꝑma a pꝛima vocatione siue citatione incipit ⁊ durat vs qꝫ ad litis ꝯte. exclusiue. scda pars incipit a litis cō testatione ⁊ durat vsqꝫ ad sniam diffinitiuā exclusi ue. tertia incipit a snia diffinitiua et durat vsqꝫ ad ei⁹ effectualē executionē si nō fuerit appellatū. alr̄s fuerit appellatū suspēdit executio quousqꝫ appella tōis cā fuerit finita. ꝺ iureiu. veniētes cū suis ꝯcoꝛ.

De his que expediuntur in pꝛima parte iudicii.

¶ In pꝛima parte expediuntur illa que oc currūt circa cōpetētiā vel incōpetētiā iudicis ⁊ ei⁹ iurisdictionē. vꝫ an iurisdictionē habeat in reū vel non. et si habeat an sit declinabilis vel recusabilis Item circa personam actoꝛis legitimā an hēat ꝑso nā standi in iudicio vel nō. de abilitate ⁊ ydoneita te ꝑsone rei non queritur nec disputat̄ qꝛ ex quo vo catur ad iudiciū qualiscūqꝫ sit se defendere potest. Unde dicitur si diabolus esset in iudicio vt reus nō esset defensio sibi deneganda cum sit iuris et equita tis naturalis de excep. c. cū inter. Ubi dicit ibi Inno. ꝙ reus nō hꝫ firmare vel legitimare ꝑsonam suam in iudicio sed hoc ipo firmabit ꝙ vocatus est cū ne cessario habeat respondere. de iudi. c. intelleximus Et iudicium redditur in inuitū. ff. de ꝟboꝛum obli ga. inter stipulātē. et hoc in reo necessario. Itē que

ritur in eadē parte de persona procuratoris an po test stare in iudicio de pba. post cessionē vel an ha beat sufficiēs mādatū. de pcura c i et similia expe- diūtur ibidem. Item de loco iudicii an sit tutus et ydoneus reo de appella ex parte. et est primū Itē de forma libelli de iudiciis examinata De his z cō similibus visuz est pretuie quasi de preābulis ad iu diciū Item queritur de cōpetētia vel icompetētia fori de legitimatione vel abilitate personarū in iu dicio interueniētiū de ydoneitate vel refutatione loci Item de aptitudine vel ieptitudine libelli suf ficiētia vel in sufficiētia mandator procuratoruz et huiusmodi z nō tractātur ibi q̄ sunt negocii prin cipalis verū regulariter hoc dico ideo quia fallit ī certis casibus de quibus in c i de litis contesta. li. vi. qui patebunt in pcessu. In secunda parte pertra ctatur negociū principale vt ibi videbimus Inter tia parte imponitur finis ipsi negocio per sentētiā ff. de re iudi. l i et condēnatū producitur ad effectū executione de re iu. cum aliquibus de offi dele. que renti Sed anteq̄ inchoemus pcessū. Sciendum q actor debz adire iudicē rei. C de iurisdi oīz iudiciū iuris ordinē qr est regula de hoc tradita in. c. cum sit generale de fo compe cū concor. sed hoc fallit in multis casibus in quibus sortitur reus non foruz sui iudicis de quibus in c vlti de fo cōpe. et maxie est de cōsuetudine q clerici trahunt laycos ad iudi cē ecclesiasticū i cā ciuili per c. cū sit iā alle Et no- tat bern i c si clericis co ti. i vlti glo et Guil. in spe cu. de compe iudi. eden. §. i. in prin. Item pōt reus iurisdictionē nō sui iudicis i se prorogare tacite de fo compe dilecti scilicet contrahendo vel soluere p mitten. et tenet respōdere i certo loco et ti signifi.

casti hoc verꝫ de iudice ordinario sec⁹ de delegato. de offi.iu.dele.p.⁊.g. Ad hoc tñ cleric⁹ ꝙ valeat iurisdictionē nō sui iudicis in se ꝓrogare plura requiruntur que concurrere debent vt in dicto.c.significasti et ibi notātur. An aūt quis semel ꝓrogando pōt penitere ⁊ iudiciū iudicis ꝓrogati declinare. recurrendum est ad.c.i.de iudi.et que ibi notari consueuerūt. ¶Additio. Et adnotata ꝑ legistas in.l.si cōuenerit⁊ in.l.cum quedā puella.ff.de iuris.oīm iudicū Sed quis sit competens iudex alicuius.

¶Diuisio iudicum.

Pro isto ē aduertēdū ꝓut dicit Guil.in spe.parte.i.ti.i. Iudicū alii delega.alii ordinarii alii auditores alii assessores alii arbitrarii alii arbitratores. Uel potest dici distinguēdō duo membra tantum.scilicet ꝙ omnis iudex aut est delegatas aut ē ordinarius.quidam tamē est mixtus sicut auditor palacii apostolici qui nec est delegatus nec ordinarius sed ptās eius se hꝫ ad vtrūqꝫ qꝛ habet ordinariam in cognoscendo et delegatam in ꝓnunciando vt notatur in clemen.auditor de rescrip. Et quod in spe.ponit.Guil.auditoreꝫ intelligi de eo cui certus articulus cause expēdiēd⁹ cōmittit. Et si guil. intelligit de articulo habēte cause cognitionem annexam tunc talis auditor est delegat⁹. Si de nudo articulo non hñte cause cognitionem vt est examinatio testium tūc nō est iudex talis auditor sed nudus minister.de quo in.c.sup questiō ñ.de offi.dele in cle.auditor.e.ti. Et ideo nō debet poni istud mēbrū scꝫ de assessore quē nō oportet iter iudices enumerare qꝛ proprie iudex nō est vt suo loco patebit. Similiter arbiter vel arbitrator ꝓprie non est iudex:qꝛ priuata persona pōt arbiter eligi.sꝫ ꝑ actuꝫ

priuatorum non datur iurisdictio alias eam non habē
ti. vt patet de foro cōpe. si diligē. et c. significasti. sz
ideo speculator enumerat eū inter iudices. qr arbi
tria redacta sunt ad instar iudiciorū vt in. l. i. ff. de
arbi. ¶ Itē arbitriū est volūtariū sed iudiciū reddi
tur in inuitū. vt. s. dictū est. Delegatus est qui ex al
terius commissione alicuius cause recipit iudicialē
cognitionē: de offi. dele. super et ille si est a pricipe
delegatus aliū subdelegat. ¶ Additio. Et idem si ē
delegatus a proconsule. l. cū pretor. §. i. ff. de iudicis. l.
legatus. ff. de officio proconsulis et le. et idē i delegato
ad vniuersitatē causarum. l. i. ff. qs et a quo. appe. Vñ
subdelegatus est cui causa vel aliq̄ pars cause a de
legato scđo loco cōmittit vt ibi et sic subdelegatus di
citur delegatus. Conseruatores etiam et executo
res sunt delegati. de offi. dele. c. i. et vi. li. vi. Ordina
rius est qui iure suo vel principis bñficio vniuersa
lit iurisdictionē exercere pōt. ff. de iurisdcō. in. l. mo
re maiorum et sequēti. papa ergo est ordinarius sin
gulorum. xi. q. iii. cuncta per mūdū. et c. per pricipalez.
Item eps in sua dyo. et dñs tpalis in cuius territo
rio quis domiciliū hz. vt in. l. heres absens. ff. de iu
di. de fo. compe. c. vl. isti sunt ordinarii et cōpetētes
iudices dñi tñ tpales non fundant intentionē suaz
de iure cōi contra hoīes in territorio suo sicut epi ī
dyocesibus suis. pro quo notatur ī. c. super eo de par
rochiis et in. c. i. de reli. dñi. Itez inferiores possūt
esse ordinarii et habere ordinariā iurisdictionē ex
priuilegio vel ex cōsuetudine de offi. ordi. cuz ab ec
clesiarum de fo. compe. cum contigat. Archieps vo
nō est iudex ordinarius subditorum suffraganeorum suorum
sed solū ī dyocesi sua et sup suffraganeos hz ordina
riam potestatem. vt in. c. pastoralis. de offi. or. Vñ

non potest adiri per simplicem querelã ab ipsis sub
ditis suffraganeoꝝ nisi in casibus vt ibi. Item lega
tus est ordinarius in ꝓuincia sibi decreta vt in.c.i.
de offi.dele.li.vi. ¶ Additio. Et sic in eadem dioce
si pñt concurrere tres ordinarii/scz papa/legatus
et eps no. in.c.si a sede de prebendis lib.vi.

¶ Quando actor primo debet incipere eundo ad iu
dicem.

SEd qualiter adeundo iudicez actor debet se ha
bere tractat. Guil. in spec. de cõpe. iudi. ade. §
viso/qꝛ si est ordinarius actor p se vel p ꝓcurato
rem accedit ad eum hora congrua et cum sedit pro
tribunali/non quãdo legit vel quãdo est in diuinis
nec in via.ꝛc. Et si factum suũ corã eo ꝓponat p
se si est discretus/alioquin per aliuz de iudi. pasto
ralis/et petat aduersariuz citari ad iudiciũ seu vo
cari ad causam de iudi.c.i quia per citationẽ debet
inchoari ꝓcessus. Est enim citatio fundamentũ ac
principium ordinis iudiciarii insti. de pena temere
liti. §. fi. de quo in glo.c. ecclesie sancte marie. de
cõsti. sicut litis contesta. est fundamentuz ipsius li
tis seu iudicii de quo dictũ est supra quia omnium
actionum instituendarum principium ab eadẽ par
te dicti constituitur que est de in ius vocando vt di
ctũ est supra in. §. fi. insti. de pena. ti. liti. Si iudex
est delegatus/accedat ad eum vbicũqꝫ iueniat ipz
quia certo loco seu consistorio quandoqꝫ caret in lo
co tamen honesto et hora congrua/de offi. dele. ꝯsu
luit pro quo notatur in ca. ꝙuis de appel. in clemẽ.
litteram cõmissionis sibi ꝑsentet et tunc incipit iu
risdictionem habere de appel. vt debitus requirẽs
eum humiliter vt mandatum apostolicum exequẽ

do aduersarium citet ꝛ sine moꝛa decretam citatio nem obtineat ad effectum iurisdictionis perpetuaꝫ do. de offi. dele. gratum ꝛ an per subdelegationem perpetuetur iurisdictio. recurrendum est ad nota- ta c. q̄uis de offi. dele. li. vi. ¶ Item facit ipsam ci- tationem ab oꝛdinario vel dele. decretaꝫ citius exe qui contra aduersarium per ipsum aduersariuꝫ co ram alio iudice possit pꝛeueniri vt legitur ꝛ notat̄ in allega. c. vt debitus. Ad intelligentiam istius ad uertendum est ꝙ in pluribus oꝛdinariis est quādo qꝫ gradualitas / quandoqꝫ accumulatio foꝛi. vt no tatur in. c. cum ab ecclesiarum de offi. oꝛdin. ꝛ in. c. cum contingat de fo. compe. ꝛ vbi est pluralitas iu dicum per modum accumulationum / locus est pꝛe uentioni vt qui pꝛimo citat sit iudex / alias secus / idem in delegato ꝛ oꝛdinario vt in. c. vt debitus su pꝛa alleg. ꝛ ista pꝛeuentio fit per citationem vt ibi potest etiam fieri pꝛeuentio per domicilii mutatio nem de foro compe. pꝛoposuisti. ¶ Item ad effectū litis pendentiam inducendi acceleret ad pꝛocuran dum citationē aduersario intimari. Ex quibus col lige tres citationis effectus.

¶ Quottuplex sit citatio.

Iudex ergo ad petitionem actoꝛis habet decerne re ꝑtem esse citandā ꝛ pōt fieri h̄moi citatio per lr̄as iudicis vel viua voce / viua voce fit multipli cit̄ / qn̄qꝫ per ip̄ꝫ iudicē q̄ oꝛe pꝛopꝛio citat / qn̄qꝫ ꝑ tabellionē q̄ꝛ ꝑ nūciū pōt fieri vt postea dicet̄: ergo foꝛtius per tabellionē ꝛ pōt ipse tabellio talem ci- tationē ꝑ ip̄m factam testari ꝛ scribere se citasse qn̄ qꝫ per partem in vim cuī ꝓuocationis ad causam de appel. cū sit in. c. bone. qn̄qꝫ ꝑ nunciuꝫ de offi. dele.

prudentiaz de appel.cū parati/de quo in spe.de ci
tationibus.§.sequit/ȝ nota in.c.qm̄ de ꝓba. Fit
etiam vt dixi per litteras et quid debent continere
littere citationū patebit inferiᵒ:ȝ ponit etiā Guil.
in specu.ti.de citationibus.§.iaz citationē. Et po
test etiam addi tertiuz membꝛū vel tertius modus
citādi vt dicit Jo.an.in additi.specu.de citationi.
.§.sequit videlicet ꝙ fit citatio ipsa re vt cum ꝑso
na capitur ȝ tutoꝛ ducit ad iudiciuz de qua scripsit
Jo.an.in.c.romana.§.contrahentes de foꝛo com
pe.lib.vi..¶Additio.Fit etiam citatio per edituz
cle.pꝛia.ď iudi.l.cōsentanee. C.quō ȝ qn̄ ȝ ibi bar.
ȝ bal.in.ii.nota.fit etiā citatio per ꝓclama.ȝ voce
pꝛeconis autez qui semel. C.quō ȝ qn̄ iudex Fit ēt
per sonum cāpane vt in actibus vniuersitatis bar.
l.ii. C.decurio.libꝛo.x. Si ergo iudex est delegatus
cui acceditur. Rescripta seu litteras commissionis
suscipiat reuerenter et deuote qꝛ per salutationem
ȝ benedictionem inducuntur effectus de quibus in
ꝓhemio sexti.

¶Quomodo pꝛesentatur et recipitur rescriptum apostolicum.

Qualiter pꝛesentatoꝛ in pꝛesentando ȝ iudex in
recipiendo ȝ inspiciēdo rescriptum debet se ha
bere/tradit Guiller in specu.de rescrip.pꝛesentati
one.§.i.in pꝛin.ȝ dicit sicꝙ debet fieri hoc modo.
Assit eni publicus notarius vel due persone ydonee
et in eoꝛum pꝛesentia impetratoꝛ rescriptū aposto
licum pꝛesentet iudici dicens. Papa vos salutat ȝ
hanc litterā ȝ suā bn̄dictionē vobis mittit/mādat
ꝙ scďz eius tenoꝛem ꝓcedatis. Judex autem ipsuz
reuerēt birreto deposito ac capite icliato suscipiat

ri clausum est quod sit qn̄qꝫ cū vni scribit. sic cautē ipsum aperiat vt filium cum bulla littere ex vna ꝑte adhereat sicut prius vtriqꝫ adhereat. nam si bulla ex toto alteraretur/nulla ꝓrsus ei fides relinqꝫ ar. de crimi. falsi. c. licet. Post hoc confestim ipsum legat et totū tenorez et bullā et cerā et stiluz et sigillum diligenter inspiciat. qꝛ iudicātem opo;ter cuncta rimari et rerū ordinē plena inquisitione discutere. xxxv. q. v. iudicātē de fide instru. cū iohannes. & si inueniat ip̄m falsuz vel viciosuz/ip̄z reiiciat nec ei fidem adhibeat. ix. di. si ad sacras imo si euidens falsitas est afferentes capiātur/vt de crimine falsi audientiā. xix. di in memoriā sed tn̄ in lr̄is de simplici iusticia nō p̄sumit de facili falsitas. d̄ cri. fal. ca. i. His ergo diligenter inspectis si sine vicio illud iudex viderit ip̄m recipiet & precipue notario si ꝑs eū requirat vt tam de p̄sentatione q̄ꝫ de receptione fiat publicum instrumentum.

¶ Quō notarius debet cautus esse in factis suis.

Et dat Guill. notario hic bonā doctrinā dicēs sitqꝫ cautus notarius vt ipse diligēter īspiciat nā cum oꝫ eum in suo instrumēto asserere se vidisse integrū & incorruptū. si post ꝯtrariū appareat eius īstrumentū nō īmerito redarguitur falsitate/ nisi viciū ꝓbetur postea subsecutū. Caueat etiā notariꝰ ne falsum asserat/de fide instru. inter dilectos. Inter actorē etiā et reū hoc cautū esse dꝫ. nā si falso rescripto vtūtur grauissime puniētur. quod dic vt de crimi. fal. ad falsarioꝝ. ¶ Additio. Et plus punit qui vtitur falso rescripto q̄ꝫ qui vtitur simplici falso īstrumēto. l. maiorē. C. de fal. Et ēt iudex si sciēter talis rescripti auctoritate procedit. vt eo. ti. sup

eo et.c.q̄ grauí/ ⁊ reus fatuus est si per huiusmodi rescriptum se permittat conueniri/ vt eo.ti.per to tū de ꝓcura.c.in nostra/et quomodo super p̄senta tione et receptione rescripti fieri debet ad mādatū iudicis instrumētū per tabellionē/ibi etiā tractat Guil. Et q̄ totus tenor rescripti scribat inter acta per notariū vel duas ꝑsonas ydoneas/vt de ꝓba. q̄m contra.et scribet notarius sub hec forma. ¶ In noīe dn̄i amen. Anno hora.in oppido dioecesi.in curia talis prepositi/et corā eodē domino preposito in meiq; notarii publici ⁊ testiū īfra scriptoꝝ.⁊c.cō stitutus clericus vl' laycus talis diocesis rescriptū apostolicū vel litteras apostolicas cuius vel quaꝝ tenor īferi⁹ scribit.vera ipsius dn̄i pape bulla plūbea et cordula canopis pendente more Romane curie bullatas/sanas/integras/ac illesas/ac omni prsus vicio/ac suspicione carentes p̄dicto dn̄o preposito presentauit/cūq; humiliter requisiuit q̄tus in causa seu causis huiusmodi sibi ꝯmissis aduers⁹ talem ꝓcedere et eūdē citare seu litteras citatorias contra ipsū sibi decernere et concedere ⁊ iusticiā facere dignaretur quod quidē rescriptum vel quas q̄dem litteras idem dominus prepositus ad se recepit reuerenter vidit et perlegit ac eius vel earuz tenores in actis cause sibi conferri mandauit et citationis litteras contra prefatum fieri decreuit.

¶ Tenor rescripti ponatur in actis.

TEnor autez rescripti seu litterarū cōmissiōis talis est. Jo.ep̄us seruus seruoꝝ dei.⁊c.q̄n ergo tenor rescripti redactus est in actis fidem facit etiam si rescriptuz perderetur. de quo in.c. cū in iu

b iii

re de offi. dele. de prīule in c. cum olim cū similibus
Et sciendū est q tabellio debet predicta conscribe=
re. qr officium est tabellionis oīa que occurrunt in
iudiciis secundum iudicis preceptū sigillatim ꝛ or
dinate scribere ꝛ partibus exemplar tradere / exem
plar traditorū retinere / vt no per hosti. de pba. qm
contra si tñ fit citatio p nunciū scribat sic notari⁹.
talis iudex iniūxit tali nuncio suo vt talem citaret
ad petitionē et instantiaꝫ talis tali die. no. in c. qm
contra supra allegato.

¶ Forma citationis iudicis delegati.

Forma citationis iudicis delegati est talis. N. decanus ecclesie talis dyoce. iudex cause ꝛ par= tibus infra scriptis vel iudex ad infra scripta a se= de apostolica specialiter deputatus. Uniuersis ꝛ sin gulis abbatib⁹ / priorib⁹ decanis diuinoꝝ rectori bus clericis ꝛ notariis publicis quibuscūqꝫ p ciui= tatē ꝛ dyocesiꝫ talis ac talis vbiqꝫ constitutis ꝛ spe cialit tali ab tali plebano salutē ī dño ꝛ mandatis nostris imo verius apostolicis firmiter obedire lit teras sanctissimi in xpo patris ꝛ dñi nr̄i dñi pii di uina puidētia pape secūdi eius vera bulla plūbea cū cordula canopis pēdēte more romane curie bul latas sanas / itegras / ꝛ illesas ac oī prsus vicio et suspitione carētes nobis in notarii publici testiūqꝫ infra scriptoruꝫ presentia per talem in eisdē litte= ris nominatū pñtatas nos cū ea qua decuit reuerē tia noueritis recepisse quaruꝫ tenor dinoscitur esse talis. Jo. epus seruus seruoꝝ. ꝛc. post quarū quidē lr̄aꝝ pñtationē ꝛ receptionē fuimus p p̄dictuꝫ. N. hūilit req̄siti vt in causis nobis delegatis aduers⁹

talē ex aduerso in eisdē lr̄is p̄ncipalit̄ nōīatū pce-
dere. citatorias lr̄as ꝯtra eū decernere ⁊ iusticiā si
bi ministrare dignaremur. Nos igit̄ decan⁹ iudex
p̄dictus volētes apostolicū mādatum exeq̄ vt tene
mur. vobis ⁊ vr̄m cuilibet i v̄tute s̄cte obedientie ⁊
sub excōicationis sn̄ia quā in vos ⁊ quēlibet vr̄m p̄
sentis mādati cōtēptores vel neglectores i his scri
ptis triū tn̄ dierū canonica monitione p̄euia feri-
m⁹ firmiter ⁊ districte p̄cipiētes mādam⁹ qt̄us ac-
cedatis quo ꝓpterea fuerit accedēdū. ⁊ p̄fatū. N.
publice citare curetis quē ⁊ nos ꝑemptorie citam⁹
ꝑ presentes vt die tali vel vt die. xii. a presentiū i
sinuatione vel publicatione computando quorum
dierū quattuor ꝓ primo quattuor ꝓ. ii. ⁊ reliquos
quattuor dies ꝓ. iii. ⁊ peremptorio termīo ac moni
tione canonica assignamus cōpareat ꝑ se vl' ꝑ suffi
cientē ꝓcuratorē i curia habitationis nr̄e hora ta
li corā nobis tali de iusticia respōsur⁹ citātes ⁊ eū-
dē ad omnes actus iudiciales i iure obseruari ꝯsue
tos gradatim ⁊ successiue vsq; ad sententiā diffini
tiuam inclusiue cum in termīatione ꝙ siue compa
ruerit siue nō. nos nichilominus quod iustum fue
rit faciemus. diem autē vestre citationis ac formā
⁊ quicquid feceritis i p̄missis nobis per vr̄as patē
tes litteras harum seriem litterarum continentes
aut instrumentum publicum fideliter rescribatis.
Datum et actum tali loco tali anno modo sub sigil
lo. Sciendū ꝙ ista forma cōmuniter frequentatur
q̄uis sub aliis verbis ponat specu. in ti. de cita. §.
iā de citatione. v̄. viso. ⁊ ista forma sonat de vnico
iudice delegato.
Qūq; dant̄ plures iudices delegati vnico rescripto

SEd quādoqȝ dātur plures scȝ duo vł tres ⁊ ifti qñqȝ dātur simpliciter de offi. dele. causā / qñ qȝ cū diuersis clausulis. qꝛ qñqȝ cū clausula ꝙ si nō oēs interesse poterūt duo aut vnus vestrū nichilominus exequatꝛ de offi. deleg. ꝓudētiā / in princi. ⁊ .c. cū super. ⁊ qñqȝ cū clausula ꝙ si ambo interesse non poteritis alter vestruȝ nichilominus exequatꝛ et hoc quādo sunt duo iudices vt in. d. c. ꝓudētiā ī §. idē. qñqȝ cū clausula qtūs vos vel duo / vel vnꝰ vestrū. ⁊ prima clausula ponitꝛ in rescripto appellationis cui contradicitꝛ in audiētia lr̄arum contradictarū / qñqȝ partes non cōueniūt in vnū iudicem quia tūc dantꝛ tres cū clausula. qtūs si nō omnes īteresse poteritis / ⁊ quelibet partiū elegit vnum et cancellaria dat tertiū ⁊ tūc oēs tres habēt procedere / nec duo habēt ꝓcedere nisi tertiꝰ se excuset / vt in. d. c. ꝓudentiam / vltima clausula frequentatur in litteris conseruatoruȝ quando dantur conseruatores ecclesiis vł vniuersitatibus studiorum quia tunc ponitur clausula qtūs vos vel duo aut vnus vestrū. ⁊c. ⁊ tūc quilibet insolidū procedere potest a principio secūda forma per quam dantur duo iudices cū clausula ꝙ si non ambo / hodie nō est ī vsu quādo ergo dantur plures iudices cuȝ p̄dictis clausulis. tūc de hmōi clausulis dȝ fieri mētio in citatione sic. N. decanus ecclesie talis. ⁊c. iudex vel cōseruator / venerabilis ⁊ circūspectis viris magistris doctoribus ⁊ scolaribꝰ vniuersitatis talis. ⁊c. vna cū certis nostris inhac parte collegis cum clausula qtūs vos vel duo aut vnus vestrum. ⁊c. a sede apostolica delegatꝰ. Quod aūt delegatꝰ quo ad nomen debet p̄mitti ⁊ preponi. patet qꝛ ipse representat ꝑ

sonā domini pape de offi. dele. cū olim. cum concor.
¶ Et quādo sūt plures delegati tūc maior ꝛ dignior debet pponi de quo ī spe cu. de cita. §. iā de citatio ne. ꝟ. prea l. ¶ Circa quod mouet̃ vnū dubiū facti po namus quod causa delegata fuit oliʒ epo Leodiēsi nūquid postea cū ecclesia ista fuerit metropolitica ipse factus archiepus pcedere poterit ī causas pri⁹ corā eo inchoata Jo. an. addi. spe. ti. de dele. §. lʒ. ꝟ. restat tenet ꝙ sic etiā si nomē pprium eēt expressū in cōmissione. Ratio quia p dignitatē archiepalez nō desinit esse epus. vñ ꝛ papa vocat se epm. vt i. l. eos in fi. C. de excusa. li. x. in fine. Istud dubiū mo ueri potest ppter ludētes ad scacos naʒ vt ibi dicit Jo. an p eandē legem fuit iudicatuʒ ꝙ qui in ludo scacoꝝ cōuenit mactare sociū cū pedona. mactet eū cum. pedona facta regina erit victor p quo Jo. an. in addi. spe. vbi supra. plures rōnes adducit. dicit tñ ibi ꝙ padue audiuit pnūciari ꝯtrariū. Cōcordā do distinguit dicēs primū pcedere qñ cōuētio fuit facta de certa pedona secus qñ de certa non est con uētum. ¶ Additio. ¶ Et nota ꝙ si delegatio fuerit facta sub nomine dignitatis talis delegatio trāsit ī successorē. c. quoniā abbas. de officio delegati que regula fallit in aliquibus casibus. primo fallit. i cō missiōe facta legato qr illo mortuo vl̃ reuocato nō cognoscit successor cū dignitas illa dicat̃ in totū ex tincta secūdū panor ꝛ ymo. in dctō. c. qm̄ abbas. et idē dicūt quidā de delegatione facta vicario epi. et de hoc. dic. vt p panor. in dctō. c. fallit etiā i delega tione facta canonico. qr talis nō trāsit in successorē cū canonicus proprie non dicatur hr̃e successorē vt nota. i. c. ꝙ sicut de electiōe. ꝛ hoc tʒ bal. in. l. si p̄tes

C.de cōdi.insertis gemy.f.c.statutū de rescrip.li. vi.ymo.in cle.ii.de rescrip.an autē compromissum factū sub nomine dignitatis transeat ad successorē vide p bal.in.c.i.ẟ.sed ponit de iuestitura i maritū fac vbi concludit q non. Item i forma mādat delegatus omnibus.ꝛ super illos habet iurisdictionē q̄tum ad hoc.quia al's sua iurisdictio nō potest bene explicari.de offi.dele.c.i.ꝛ.c.preterea.de quo in spe.ti.de cita.§.iam de citatione.ẟ.quid si delegatus excommunicat.ꝛ sequen. An autez tenor rescripti debeat totus inseri in citatione legit ꝛ notatur in.c.ii.ẟ dila. Et no. Jo.teu.i glo.iii.q ii.c.si epūs vbi concludit hoc fieri cōmuniter ꝛ al's nō valere citationem de hoc no.in.c.veniens de accu.sup vl. glo Sed nūquit debet mittere citator rescriptum bullatū citato.ꝛ respōdetur q non vt no.in.d.c.ii. de dila. Aliqui etiā inserunt in citatione libellū de quo.in.c.ii.iam alle. Item in forma citatur reᵘ ad respondēdū actori de iusticia. Aliqui citant primo ad dicendum cōtra cōmissionē quicquid dicere seu opponere volerint contra eam ꝛ iste t'minus seruatur in curia pro substantiali. Item q iudex possit ꝛ debeat cōminari probat in.c.cum ex litteris de resti tu.in inte.ꝛ in specu.ti.de cita.hoc viso.ẟ.itez in dex. Item in forma citationis opponitur q executor debet rescribere diem ꝛ horam.de hoc no.in specu.ti.de cita.§.vl.versi.si vero mandata iudex delegatus.quandoq₃ non procedit p si sed causaz sibi commissam subdelegat.ꝛ tūc erit forma subdelegationis ista.

C Forma subdelegationis.

NOs decanus ecclesie iudex cause ? partiū īfra scriptarū a sede ap. spāliter delegatus honorabili viro tali. salutē in dño. litteras sanctissimi in xpo pris ?c noueritis nos recepisse sub hac forma verborū Johānes epus. ?c. sed quia nos tam nris ꝙ ecclesie nostre negociis legitime prepediti cognitioni ? decisioni negocii huiusmodi ad presens vacare ? intendere cōmode nō valemus idcirco de vestra legalitate plurimuz confisi vobis in hac pte cōmittim⁹ vices nostras donec eas ad nos duxerim⁹ reuocandas. Et aliqui subiungunt mandatū videlicet. mandātes vobis qtūs in negociis huiusmodi procedatis secūdū traditā a sede ap nobis formaz ? al's ꝓ vt de iure fuerit ꝓcedēdū. in cuius testimoniū litteras pñtes fecimus nostri sigilli appensiōe muniri. datum. ?c. Hic aduertendū ē ꝙ licet ponat in forma subdelegatiōis sed quia nos tam nostris ?c. tamē potest fieri subdelegatio pro sola volūtate dato etiā ꝙ nō fuerit aliquo legitimo impedimēto prepeditus delegatus. ð offi. dele. pastoralis vt ibi ꝑ Inno. sed si velit. maliciose se exonerare. tūc subdelegatum cōpellere nequit ad causā recipiēdam si de malicia cōstat/ vt ibi et potest fieri ēt inuitis ptibus eo. ti. sup questionū ? subdelegat⁹ delegati habētis iurisdictionē: habebit etiā cohertionē al's de lusoria videret ei⁹ iurisdictio. e. ti. ex lrīs/ delegatus autē subdelegatū sui collegę nō tenet admittere de quo i. c corā. eo. ti. Item dicit i formā ꝯmittimus plenariā ?c. vel donec. ?c. i isto ē magna diuersitas qꝛ si ē delegat⁹ simpl'r tūc cēsēt subdelegat⁹ i toto. ? si ipe subdelegat⁹ icipit vti iurisdictōe nō pōt a delegato reuocari. Itē si a subdele. fuerit appellatū

tunc si est datus non in totum appellatur ad delegatum datum cum clausula appellatione remota et non ad papam. ut in .c.cum te.eo.ti. Et idez si solā executionem sentencie sibi reseruauit/ ut in .c.si de legatus in fi.de offi.dele.lib.vi. Sed fallit in duobus casibus in quibus non appellatur ad delegatum sed ad papam.de quibus in.c.si is cui/ et.c.si a subdelegato eo.ti.lib.vi.et quādo est unicus delegatus an potest pluribus subdelegare.nō in.c.cū te.eo.ti. allega.dicit in forma mandantes et.c.quia delegatus potest compellere subdelegatū.ad causam suscipiendam/nisi constet q ex malitia sed velit exonerare ut dictum est. ¶Additio. ¶Et sic habes unuz casum in quo quis non cogit acceptare officium iudicandi/alius casus ē in.l.sancimus in fi. C.de aduocat diuersorum iudi.alius est in.l.unica. C.qui pro sua et in.c.romana.ff.i.de foro compe.li.vi.

Item dicit in forma in cuius testimonium.etc. nam subdelegatio probat per lras delegati solo sigillo suo sigillatas.

¶Forma reuocationis iudicis subdelegati.

Duduz lris apostolicis huiusmodi nobis psitat ac per nos cum debita reuerentia ut decuit receptis nos forma et tenore earumdem diligent inspectis attendentes q pro tūc arduis et legitimis nostre ecclesie ac aliis prepediti negociis earuz executioni debite prout voluissemus intendere nō poteram⁹ vobis dominis.n.et.n. supradictis et vrm cuilibet i hac parte cōmisim⁹ vices nostras donec eas ad nos duceremus reuocādas prout in nostris litteris desuper confectis plenius cōtinet.Et quis

de executione presenti huiusmodi litterarum aplicaꝝ personaliter prout tenemur intendere volumꝰ idcirco ꝓpter hanc et certas alias causas animū nostrum ad hec mouētes huiusmodi per nos vobis factas commissiones tenore presentium duximus reuocandas ac omnes et singulas causas coram vobis aut altero vestrū in vim huiusmodi per nos vobis factas cōmissiones quālibet inter quascunqꝫ et super quecūqꝫ intentas in statu quo corā vobis aut altero vestrū tpe notificationis huiusmodi nostre reuocationis fuerint et existāt ad nos ex certa sciētia aduocauimus et aduocamus per presētes. Que omnia et singula vobis omnibus et singulis supradictis et aliisquoꝝ interest aut sua interesse putant tenore pñtium intimamus et ad vestrum et cuiuslibet vestrum noticiam. etc.

¶ Forma citationis iudicis ordinarii et declaratio eiusdem.

Officialis curie epālis Leodensis plebano seu rectori eclesie talis. Salutem in domino / vobis in virtute sancte obedientie firmiter et districte pcipiendo mandamus qtūs accedatis quo ꝓpterea fuerit accedendum et talem ad nostrā pñtiam citare curetis. quē et nos citamus peremptorie per pñtes vt tali die cōpareat in iudicio legitime corā nobis querimoniis talis finaliter respōsurus. Datuꝫ die tali nostro sub sigillo. ¶ Talis forma ē breuis qꝛ eius iurisdictio iam est radicata et fūdata a iure ex quo est iudex ordinarius ꝓpriꝰ et naturalis ipsiꝰ citādi. vñ nō oportet in citatione exprimere causā ex qua ꝯpetat sibi iurisdictio seu quare habeat iurisdictionem super euꝫ sicut facit delegatus qñ recipit re

scriptū ap̄licum.⁊c.vt in forma. Itē talis citatio dirigit̄ plebano in cuius parrochia degit ip̄e citandus ⁊ hʒ domicilium ⁊ cōmittit̄ sibi citatio fiēda/ posset tn̄ ip̄m vocādo dirigi ⁊ ad eū mitti.sed qꝛ tutius est citationē p aliū fieri quide hoc testificet̄ qꝛ p citatū posset occultari.de quo i spe.de citatōe.§. iam de citatione.ꝟ.⁊ igit̄ ⁊ notat̄ de dolo ⁊ cōtu.c. vl.Cōmittit̄ ergo aliis vt citent/vt p eoꝝ relationē constet de citatione vt ibi no. Itē in forma citationis ponit̄ ꝟbū pemptoriū.dꝛ eñ pemptoriū eo ꝙ disceptatōes pimit ita dicit.l.⁊ tertiū ff.de iu.⁊ pimit disceptatiōes.i.vltra nō patit̄ aduersarium tergiuersari de quo p Io.an.in addit.spe.ti.de cita.§.viso Aduertēdū est ꝙ in prima citatione nō ē mittēdū pemptoriū vt in.l.consentaneū. C.quō ⁊ qn̄ in auc.qui semel.nisi fuerit ex cā/vt in.l.cōtumatia.ff de re iu.dʒ ergo reus tribus citari editis/ ⁊ tunc tertiū editū ē pemptoriū ēt si nō exprimat̄/ vt no.iii.q.ii.in sūma.Sed qꝛ ex cā pōt vocari reꝰ vnico edicto pemptorio vʒ pp̄ter distantiā viaruʒ vel si res celeritatē desiderat vt in.c.cuʒ ex litteris de resti.in inte.⁊ sic venit in vsum ꝙ cōmuniter iudices mittūt nisi vnam citationē ⁊ pempto.⁊ valʒ nec pp̄ter hoc solū pōt appellari/vt dicit Inno.in alle.c.ii.de dila.vbi dicit ꝙ sola pēptoria assignatio prima vice facta non est causa sufficiens ad appellādū/debet tamen tenere istud pemptorium cōpetentia intersticia.⁊ interuala tēpoꝝ vt.xxiiii q. iii.de illicita ⁊ no.in.c.i.de dila.⁊ q̄ta temporuʒ interuala continere dʒ arbitrabit̄ iudex ex distantia viarū negocii personarum ac temporis qualitate vt i.c.cū vl̄ lr̄is de resti.i inte.no.in.c i.de dila.de

quod etiam in spe. ti. de citatione. ff. nūc de tempor.
Si tamen fierent tres citaciones / tunc si reus in
primo citationis termino non venit reputatur con
tumax quo ad hoc vt teneat actori comparenti ad
expensas vt no per pcura querelā et in specu. ti de ex
pen ff. iuxta vº sed queritur. Sed pro contumacia
huiusmoi nō iferuntur alie pene ꝯtumacie quia talis non
constituit contumax quo ad hoc vt posset pro tanto
excōicari vel missio contra eū fieri vt not. in c. vl. de
dolo et ꝯtu. nisi i pria citatione responderet se non
venturum. quia tunc contumatia esset notoria. Si er
go in citatione nō esset vbū pemptoriū citatus non
cōparens excōicari non pōt nec patietur missionem
saltē si citatio non est añ iudicium. Quid aūt de ci
tationibus iudicialibus que occurrūt i pcessu iudi
cii faciendū postea patebit. Sed qñ citatio est vni-
ca et pemptorialis tres terminos cōtineat sufficit tñ
vno termino parere. et solū post vltimum erit locus
pene de hoc i specu. de cita. ff. viso. et per Jo. in addi.
spe. de pcessibus executorū ¶ Additio Unū tamen
nota quod quando statutū requirit tres citationes in
aliquo actu / puta in bānimentis vel aliis actibus
tunc non sufficeret. vnica pemptoria. ita tenet bal in.
l. cessante. C. quomodo et qñ et in. c. i. de milite valla-
lo qui contumax est. Nota etiam quod vbi ad penam i
currendam ius exigit trinā monitionē non suffice
ret vnica licet peremptoria. glo sing. i cle. vnica et vbo
tertio de vita et honesta. Item dicit in forma vt tali
die compareas si ponitur in citatione compareas
feria sexta vel die mercurii intelligitur de proxima
feria sexta vel die mercurii per legem eundem ff de
verbo. obliga. vº. hoc notatur in. c. exposuit de dila-

Si autem dies ista sit variata in quã citatus ẽ re⁹ an arte eum ad veniendũ siue cõparẽdũ.hoc potest contingere dupliciter/vel ibi exprimit in citatiõe ꝯpareas tali die dñico/vel nõ exprimit.sed dr cõ- par eas.x.die in istã diẽ incidit dies feriata.Inno. in.c.vlti.de feriis post recitationẽ opinionũ videt placere finaliter ꝙ licet in citatione exprimatur er roꝛ dicendo cõpareas die dñico vt extunc in cã pro cedamus siue erroꝛ tacite insit puta dicitur in cita tione compareas die.x.⁊ ille in diẽ dñicuꝫ icidit ꝙ semꝑ citatus tenet comparere.Ratio qꝛ in citatio ne duo vidẽtur mãdata/ꝙ tali die compareat et si illa die non dꝫ vel nõ potest.nihilominus videtur sibi mãdatũ vt cõpareat q̃to citi⁹ põt.Hosti. tenet cõtrariũ/⁊ cũ eo videt tenere.Richar.ď senis.Jo. calderi.videtur dicere ꝙ si erroꝛ tacite insit.tũc te- neat citatio qꝛ tenuit a principio.Uñ licet tũc cas⁹ superueniens mandatum suspẽdat/nõ tamẽ ex to to relaxat.⁊ ita sequenti die tenetur cõparere. sec⁹ si erroꝛ expressus est qꝛ tũc negat citationẽ tenere. Ad hoc euitãduꝫ hodie iudices sunt cauti in citatio nibus sic dicẽtes.Decima die cõpareas si iuridica fuerit alioq̃n ꝓxima die iuridica sequẽti.vñ cõsu- luit.Jo.an.i.c.vl.de feriis/ꝙ hãc cautelã iudices seruẽt maxie qꝛ posset esse ꝙ apd iudicẽ nõ eẽt dies feriatus ⁊ apud citatum esset vt ibi patet per textũ quẽ singuli epi seruare debẽt ⁊ ita seruãt curiales ⁊ q̃nq; alii iudices maxie delegati.An autẽ teneat ci tatio et artet in casu cõuerso vt si fiat citatio die fe riato vt citetur reus ad diẽ non feriatuꝫ.ibi etiam no.ꝑ docto.finaliter Jo.an.vult i nouel.ꝙ teneat talis citatio et distinguit triplicem actũ in citati õe

Primus actus ē ꝓceptū de citādo. secūdus ē illius precepti executio videlicet ipsius citātis act⁹ terci⁹ est ꝓcessus inchoatus ex tali citatione. prim⁹ actus vt dicit non requirit cause cognitionē ⁊ ideo potest fieri die feriato vt. l, C. ii. feri. de secūd⁹ act⁹ eadez ratione similiter pōt fieri die feriato. tercius act⁹ est quādoqꝫ inchoatiuus ꝓcessus iste cū habet cause cognitionē tali die non potest expediri remittit ad spe. de cita. §. i. ℣. itez ꝙ citatio. Jo. de cal. tenet cō trariū: ⁊ inter alias rationes mouetur quia citatio est de ꝓcessu etiā per se ⁊ principaliter/ vt de ꝓba. qm̄ pro hoc facit qꝛ ꝑ talē actū iurisdictio perpetua tur. ex quo ergo est actus iudicialis/ vt no. de offi. d ele. licet/ non debet fieri die feriato: forte hoc tutī us ⁊ ita seruatur. Quando autē fit citatio vt deci= ma die compareat ⁊c. an tunc dies receptionis seu ꝑ sinuationis litterarū citationis cōputetur ī nūero dierū expressorum in citatione. notat Guil. in spe. de cita. §. viso. ℣. penul. ⁊ de dila. §. i. sed pone ⁊ te net ꝙ non reputetur. Item si in forma citatiōis nō est apposita certa hora videlicet cōpareas die tali tali hora scilicet vesperarū vel terciaruꝫ ex quo nō est prefixa certa hora debet iudex expectare reū ad finem diei vsqꝫ ad illam horam que incumbit ante noctis tenebras expedire. de offi. dele. cōsuluit/ de gratia tamen potest eū expectare in diem sequētem vt ibi. Item nec de loco fit mentio/ qꝛ ordinarius certum habet auditorium: vt supra dixi. secus ē de delegato qui debet certū locū assignare/ de rescrip. c. cum olim in fine. Itez dicitur in forma cōpareas legitime. Unde potest comparere per se vel per pro curatorem vt postea patebit. Et delegatus nō pōt

regulariter quem citare vt personaliter corā eo cō parcat. hoc tamen fallit in casibus de quibus in.c.i de iudi.li.vi. Itē dicit in forma querimoniis talis responsurus et non exprimit causa ppter quā citat sed per talē citationē non inducit litispendentia/ vt in clemen.iii.vt lite pendē. ad hoc ergo q faciat litispendentiā ad effectū vt nichil pōt innouari requiritur q citatio sit instruēs scilicet q p eā cōstet sup quo debeat reus conueniri. itē q a competente iudice sit facta/ ꝛ q perueniat ad noticiā citati vt i clemē.i. vt lite pendē. de hoc tamē an in citatione sit causa exprimēda ꝛ quare fiat vide Jo.an.i addi.specu. §.i. super verbo. itē q in ea nulla causa et ibi videtur tenere q exprimēda sit causa ppt multas rationes quas ibi adducit sed cōiter nō seruantur. Itē citatur solū vt respondeat querimoniis actoris in causis in quibus potest pcedi lite non contesta. de quibus supra feci mētionē potest tn̄ reus a principio citari ad totā causam quia ad pcedēdū ꝛ pcedi vidēdū in tali causa ad oēs ꝛ singulos act⁹ incumbentes seruatis terminis debitis ꝛ consuetis vsq; ad sententiā diffinitiuā inclusiue cū oibus ꝛ singulis actis actitatis et scriptis litteris ꝛ munimētis quibus in negocio huiusmodi vti intēdit ꝛ se iuuare cū terminatione vt siue comparcat vt prefertur siue nō nichilominus in causa pdicta put iustū fuerit ipsius citati cōtumacia seu absētia nō obstāte procedemus vt eo vlterius nisi per valuas ecclesie pdicte citato. et quādo talis est causa priuilegiata ꝛ eo modo citatur. non oportet eum postea ad singulos actus de nouo citari. alias si nō est causa priuilegiata in processu. vel si est talis sed non est cita

tus isto modo solum querimoniis responsur us tñc oportet ipsum ad singulos actus vocari/vt videt dicere Guil.in specu.de cita.§.viso. Dicit tamen ibi Jo.an.in addi.q hoc pcedit vbi iudiciū ē remotum a loco cita puta in curia/quia esset difficile citationem pro singulis actibus mittere/potest pcedi ad examinationez cause & diffinitionē si pars nō venerit.si autem venerit aut procurator citabitur ad singulos actus etiam si in vno fuerit contumax de quo plenius per Jo.an in addi.specu.de citatione.§.viso.super versi dominus autem meus. De comminatione quid debeat fieri dixi & remisi super forma citationis delegati. Non tamen cōminatio talis facienda est de necessitate nec habet vim peremptorii nisi alias peremptoriuz exprimatur deq in specu.de citatione.§.viso.versi.sed queritur in fine citationis ponitur data nec subscribitur testibus.sed sufficit litteram citationis esse sigillatam sigillo iudicis siue sit ante iudicialis siue de iudiciali vt notatur.c.quoniaz de pbatio. Citationes tñ que emanauerunt de curia rediguntur per tabellionem in publicum formaz & hoc est tutius in arduis maxime coram delegato & tantum decreto citationis et eius forma que tamen potest extēdi prout visum fuerit expedire.

¶ Quomodo citans cui commissa est citatio facienda debet se habere.

Nunc videamus de actu ipsius citantis qualiter ille debz se habere cui committitur citatio

faciēda p litteras vel viua voce. qꝛ debet accedere ipsum citandū ꝛ citare scđm φ sibi est iūctū. si citā dus copiā sui facit. si nō pōt eū habere psonaliter. de hoc ptestet ꝛ de diligentia sup hoc facta. semper eīn citādus est quis personalit si inuenitur. de eo q mittit in pos. c. vl. si nō inuenitur citetur pcuratoꝛ eius si quē dimisit quē tenet dimittere si se absētet maxie si semel est citatus. de pcura. dilect⁹ de eo q mit. i pos. causa rei seruā. c. vlti. si pcuratoꝛē nō di misit. tūc fiat citatio ad domū ꝛ reqrant amici. de quo in. c. causā q de dolo ꝛ cōtu i glo. ꝛ in. c. vl. c. ti. et i. c. vl de eo qui mittit in pos. Item in ecclesia in cui⁹ parrochia degit ꝛ moꝛat cū popul⁹ cōuenit ad diuina/vel si tradit foꝛma certa i citatiōe vicꝫ vt tali die ꝛ tali loco publicet. ista ē seruāda/vt i. l. si diligēter. ff. mādati ꝛ i. c. cū dilecta de rescrip. vt in citationib⁹ q emanāt a curia i quibus scribit si ei⁹ copiā habere poteritis alioquin i domo habitatōis sue ꝛ i ecclesia cathedꝛali. Nō tn̄ debet citatus itra re domū citādi eo inuito. de quo i spe. ti. de cita. §. sequit. ꝟ sed an res/ꝛ i clemē causaꝫ de elec. Et di cit absēs qui est extra puinciā/vt ibi no. Q̄diu er go quis copiā sui facit nō ē citādus ad domū. qꝛ ad citationē ad domū recurritur quasi ad vltimū refu giū/vt no. Hosti. de do. ꝛ contu. causaꝫ que nisi i ca sibus in quibus etiam sufficit pꝛima vice ꝛ qn̄ locū habeat citatio ad domū/vide per Inno. ꝛ alios in. c. vlti. de eo qui mittitur in pos. imo nō sufficeret de nunciare pꝛocuratoꝛi si ipse est pꝛesens. ita tꝫ Vin cen. in. c. vlti. de dolo et cōtu. Et qn̄ locus citādi nō potest tute adiri/papa mādat citationē fieri p edi ctū de quo de iudi. c. i. i clem. ꝛ pōt ille cui cōmittit

citatio faciēda per aliū citare/vt tenet gof.⁊ hosti.
in c.vl de eo qui mittit in poss.licet ibi petrus ⁊ ab=
bas tenēt cōtrariū ⁊ debꝫ fieri citacio claris verbis
An autē credat nuncio asserenti se citasse/ tractat
Guil.i spe.ti.de cita.§.sequitur.v.sed nūquid cre
detur ⁊ se ⁊ consulit ꝙ iudex quilibet maxime dele
gatus p̄sente actore ⁊ tabellione iniūgat nuncio ꝙ
ipse talē reum ex parte sui citet sub tali forma scili
cet ꝙ tali die ⁊ loco cōpareat peremptorie in tali cau
sa corā eo respōsurus ⁊c.datuꝫ et actū ⁊c.tūc ille no
tarius p̄ceptū iudicis ⁊ mandatū nuncio factū redi
gat in actis/ qꝛ dato ꝙ nuncio credat sup actu cita
tionis per eū facto/non tñ credit sup cōmissione si
bi facta vt ibi dicit Jo.an.in addi.Nam Goff.tra=
ctando de edicto si quis in ius vo.⁊c.dicit ꝙ ad hoc
ꝙ locus sit huic edicto sex esse necessaria/quorū se
cūdū ponit ꝙ de mandato iudicis facta sit citatio/
⁊ hoc ponit ꝓpter multos malos nūcios q̄ suo man
dato vocāt īterdū ⁊ ꝑ hoc ꝙ dicit Jo.an.i addi spe.
in loco stati alle.reprobat ꝙ ī multis foris seruat
ꝙ p̄ceptū de citādo nūcio factū nō scribit.sed quan
do scribit relatio citationis dicit sic.retulit talis
nūcius se de mandato iudicis citasse talem/scribat
credo notarius ī actis quō talis iudex cōstituit ta
lē nuncium suū ad citationes ī tali causa faciēdas
q̄ nūcius iurauit corporaliter tacto euangelio sācto
oēs ambaxiatas ⁊ citationes in eadē causa sibi per
iudicē īpositas ⁊ īponendas fideliter facere ⁊ referre
Et ibi etiā.Jo.an.in addi.spe.in isto dubio an cre
datur nuncio etiam publico ⁊ iurato super citatiōi
bus vel an potius standuꝫ sit iuramento partis vo
lentis iurare se non esse citatā recitat diuersas opi

niones q̄d senserint doctores circa hoc practici. Hostiē in summa in rubrica de 9tu §.ii.v. quid si absens. tenet finaliter hoc relinquenduz esse arbitrio iudicis qui personarum negocii qualitatem pēset vel credat vel negandi citatū iuramentuz deferat ad suā innocentiā ostēdendā. Et hoc placet Johā. addi vt supra propter graue periculuz quod timet pbo viro eo non citato ex dicto vilis ribaldi / non tamen hoc est sic arbitrarium sicut illud de quo in c. consulit de offi. dele. de quo non licet querulari / vnde si iudex hoc casu male arbitretur / potest per grauatum appellari quādoq; enim videmus iudices pessimos sicut & nūcios. ¶ Additio. ¶ Sed queritur an credatur nuncio si dicat se passum iniuriā a parte citata vel fuisse salutatum cum lapidibus Jo an. in addi. specu. ti. de contumacia. §. i. in magna additione tenet q non sicut etiaz non creditur de commissione q2 respōsio partis non est de substātia citationis / cum citatio possit subsistere etiaz si pars taceat & nichil respondeat & hoc tenet antho. & ymo. in. c. cum parati de appel. & philippus perusin ibidem. Quando vero citatio fit per litteras pbat facta citatio hoc ipso vt citator remittat litteraz citationis seu 9missionis sibi facte apponēdo ibi suū sigillum & hoc habet generalis consuetudo / ita no. per hostien. in. c. quoniam de proba. tamen melius est q litteras suas scribat diem et formam citationis facte / maxime quando fit citatio vt die. x. vel. xii comparea.

¶ Quomodo citatur capitulum.

Qualiter autem citari debeat capitulum.no.in c.bone de electi.i.quia ipsum capitulum capitulariter congregatum citari debet si pōt cōuocari ꝛ si nō potest conuocari et nolunt congregari tūc faciet homo quod potest.vnde citetur publice i ecclesia/vt vbi dicitur in glo.que sic incipit et sic cittantur etiam singuli non tanꝙ singuli sed tanꝙ illi ex quibus constituitur capitulū/et qui vna cū aliis faciunt capitulum alias citatio non valeret/quia causa capituli non est causa singulorū vel econuerso.xii.q.ii.ꝗ manumittitur ꝛ no.in.c.bone iaꝫ alle.

¶Facta citatione

Facta citatione si fit per nuncium/redeat nuncius ad iudicem referendo sibi in presentia tabellionis qualiter vbi ꝛ quando/et ad quid reuꝫ citauit ꝛ ista nuncii relatio est in actis scribēda. ꝛ potest sic scribere notarius.Anno tali die tali corā tali iudice in mei notarii ꝑsentia talis nuncius retulit se citasse talē et personaliter apprehensuꝫ ꝛ inuētū/vel si nō fuerit apphensus retulit se dixisse procuratori tali vel sue familie ꝙ tali die ꝛ tali hora compareat corā ꝑdicto dn̄o iudice ad ꝓcedendum ꝛ procedi videndum in tali causa que vertitur inter ipꝫ et talem super tali re/vel ad iurandum vel iurari videndū de calumnia/vel ad vidēdū iurare testes ꝛc.ille vero cui committitur citatio faciēda per litteras solet in cedula affixa citationi vel in ipsa citatiōis carta a tergo scribere sub hac forma.Ego.N. plebanꝰ cognosco me lr̄as p̄ntes tali die publicasse.

tali intimasse ꝛ esse fideliter executum ipsum citan do prout recipit in mādatis. In cuius testimoniū sigillū meū presentibus est appensum. vel sic. Ego rector talis ecclesie secundum formā presentis mā dati citaui talem tali die iuxta presentiuȝ litteraꝝ continentiam et tenorem in cuius testimoniū .ꝛ.c. vt prius. Utrum autē ordinarius potest citare sub ditum suū extra iurisdictionē suam per nuncios vl' per lr̄as no. in c. romana in. ꝯ. contrahentes de fo. compe. li. vi. Quia citatus per iudicem ꝛ de ipsius mandato dȝ ī termino corā ipo iudice cōparere ꝛ si nō cōpareat cōtumax reputabit̄ ꝛ hoc si est suus or dinariꝰ iudex ille qui citat seu ꝗcitare facit siue mā dat vel delegatꝰ ꝛ hoc exprimit̄ ī citationi vt dictū est/vel etiā si nō vt dictū est suus prius ordinariꝰ habet tamē alias ordinariā iurisdictionē/ꝛ in cita tione exprimit̄ etiam causa que si vera esset debe ret corā eo respondere/vt qꝛ dixit ipsū contraxisse vel deliq̄sse in terra que est de iurisdictione citātis deq̄ plene ꝑ docto. in. c. ii. de dila. alias si nō compa reat cōtumax reputat̄. Si vero citatio esset talis ꝙ non artaret ad veniendū nec per cōsequēs inferret contumaciam sicut est cita. temeraria q̄ non artat̄ citatū vt in. c. bone. ii. de elec. concor. cle mētina pa storalis de re iudi. ꝟ. notoriū. ¶ Et multi sunt casꝰ in quibus citatus venire nō pōtnec tenetur de quo ī glo in ca. veniens de accu. ꝑ Jo. an. ꝛ sup ea. Et so let de hoc tradi vna generalis regula ī. c. ii. de dila videlicet ꝙ vbicūq; in citatione ponit̄ur aliquid in iustum vel inhonestū vel tale quod certum est cita to cōpetere exceptionē declinatoriam iudicii/vt si citatur spoliatus ꝙ respōdeat spoliator in causa ct

ulli vel aliter in causa criminali/vel militi alteri⁹ negocium procuranti.ex quo talis error exprimitur in citatatione.ire non tenetur citatus:⁊ idem si al's est notorium secūdū aliquos/de quo est dicendum vt ibi Aliqui distingūt qꝛ aut ipso iure deficit iuris dictio citantis tunc citatus si illud est notoriū veni re non tenetur nec valet processus contra eum. aut ope exceptionis potest citatus se subtrahere a iuris dictione citantis ⁊ tūc tenetur se presentare ⁊ comparere ⁊ excipere ⁊ alias tenebit processus cōtra eū de quo per Jo.an.in addi.spe.de cita.§.i.

¶Additio.¶.Et nota circa istā materiā videlicet an citatio artet citatum ad comparendū quattuor regulas quas ponit bal.in.l.ii.ff.si quis in ius vocatus nō ierit.prima est talis quandocūqꝫ citat⁹ hꝫ intentionē fūdatā de iure cōmuni ibi citatus debꝫ comparere.secūda regula est talis.vbicūqꝫ citatus non habet intentionē fūdatā de iure cōmuni ibi citatus nō tenet comparere.tertia regula est citatio que est elidibilis iuris presumptione potest esse sic iustificata q̄ citatus tenetur cōparere vt notat.In no.in.c.ii.de dila.quarta regula est vbicūqꝫ citatio cōtinet manifestū viciū vel errorē vel impossibilitatē citatus non tenetur cōparere siue hoc concernat iurisdictionē siue sit viciū loci vel temporis vt in dicta.l.ii.ff.si quis in ius Et omnia ista notant per Innoc in dicto ca.ii.vbi singulariter examinat materiam.

¶Quis dicitur contumax.

Unde contumax.dicitur ille qui tribus edictis vel vno peremptorio citatus nō venit vel ve-

uit sed nō obedit vel illicentiatus recedit. ita distin guit Guil. in spe. de cōtu. §. i. sed host. in sū. sic diffi nit. Est erga iudicē vł p̄latū cōmissa inobediētia et dicit cōmissa quia non semper obediēdū est. de q̄ de tempo. ordinā c ad aures in glo. ii. et sup ea. Et diuersi sunt modi contumacie. de quo in. c. ii. de do. et contu. in glo. et super eo in. c. quoniā frequenter vt lite non contest. §. i. quia si latitat vel impedit ne citatio ad eū perueniat vł minus comparet. de quo in spe. de contumacia. §. i.

¶ Contumacia est multiplex.

Tres multiplex est contumacia. aliqua est vera et vere que alias dicitur euidēs vł notoria / vt quando citatus respondet se nō venturū nec q̄ portabit pedes. et an sufficiat hoc dicere extra iudiciuz q̄z si in iudicio hoc diceret esset indubitatū / et alia septē dubia circa hoc p̄ulcre tractat Jo. an. in addi. spe. de cōtu. §. i. Secūda cōtumacia est vera a p̄sumpta vt q̄z app̄rehēsus ē z citatus p̄sonaliter sz nō venit in termino. ista dicitur esse vera eo respectu quia app̄rehensus personaliter p̄sumpta tamē dicitur quia in nō veniendo potest forte excusari p̄ aliquod impedimentū. ¶ Additio Item dici tur ver⁹ cōtumax quādo citatus fugit nichil dicēs vt dicit bal in l. falsus. C de furtis. ¶ Tercia ꝯtuma cia est ficta vt quia nō est app̄rehēsus personaliter sed citatus ad domū de quo etiā in clementi. vnica de dolo et contu. in glo. magna. z valēt ista sciri p̄pter sequentia et maxime ad istud quia p̄ro ꝯtuma cia obligatur cōtumax ad restitutionē expensarum sz qualitas p̄redicta videlicet si est ꝯtumax euidēs

seu notorius aggrauatur ex tali qualificatione ex duobus ad expensas.nō dico ad restituendas / sed prius restituendas anteꝙ absoluatur.de senten.ex cōmuni.venerabilibus.ꝟ.secus li.vi.secūda in eo ꝙ nō habet beneficiū velocis reditus vel aduētꝰ coram iudice de quo Jo.an in addi.specu.ꝺ.supra al le. Si igitur actor est contumax punitur vt in.c.a ctor de do ꝛ cōtu.li.vi.qꝛ soluit expēsas ꝛ cū hoc nō admittit ad aliā citationez nisi ad cautionē faciat ꝙ velit de cetero fideliter cōparere vt ibi / pōt etiā tūc reo instante ꝛ docere volēte de iure suo ꝓcedi ad diffinitiuā sententiā lite nō contes.de quo in.c.cau sam ꝗ de dolo ꝛ ꝯtu.et qualiter tūc sit ꝓcedēdū ꝛ in quibus citationibꝰ vocādus sit actor ꝯtumax vide plene p Inno.et alios in.c.i.vt lite nō contes.¶Ad ditio.Itē contumacia actoris dicitur maior ꝙ con tumacia rei / vt notatur in.c.primo de dolo ꝛ cōtu. li.vi. Sed si reus ē ꝯtumax penas habet qꝛ potest excōicari.Uel si talis est cā in qua potest fieri mis sio et in qua ꝓcedi nō potest lite nō contes. Sed si ē cā in qua ꝓcedi potest lite nō cōtesta.ex priuilegio iuris vel hoīs vt supra dixi.de quo in clemē. dispē diosaz de iudi.ꝛ in clemen.sepe.de verbo signi. tūc ꝓcedi potest in principali ad receptionē testiū ꝛ dif finitiuā sententiā in contumacis penā rei ita tñ ꝙ reus citetur ad singulos actus / de quo etiā.s. dixi ꝛ sic cōseruatores dati vniuersitatibꝰ studiorū ꝓce dere pñt in principali contra contumacez cū de spe ciali mādato ꝑncipis ꝓcedere dñt simpliciter et de plano ꝛc possūt tñ si volūt ꝯtra reū ꝯtumacē ꝓcede re ꝛ excōicare ꝉ missiōez sicut aliꝰ iudex facere.tercio igit citatōis adueniēte actor ꝯpeat p se ꝉ p ꝓcurato

rem suũ: si talis est causa i qua constitui potest pcu ratoꝛ: cũ litteris citaçionis / ⁊ faciat fidẽ iudici de executione seu insinuatione citationis facta reo ꝑ modũ quẽ dixi accusando contumaciã ⁊ absentiaꝫ ipsius citati petendo ꝓnunciari eũ contumacẽ ⁊ re putari contumacẽ ⁊ contra eũ tanꝙ contra contu macem ꝓcedi / vt. C. de iudi. ꝓperandũ. ℱ. ⁊ si qdẽ et nota per Guil. in specula. de conu. ℱ. sequit. ⁊ de comparatione i termino ⁊ faciet oĩa redigi ⁊ scribi in actis de pꝛoba quoniã ⁊ iudex pꝛonunciabit seu reputabit eũ contumaceꝫ sic dicendo / talem ꝑ nos ⁊ de mandato nostro citatũ in diem hodiernã ad in stantiam talis super re vel causa tali et sufficiẽter expectatũ nec per se nec per ꝓcuratoꝛẽ comparentẽ nec comparere curãtẽ / ad petitionẽ ⁊ requisitionẽ ipsius actoꝛis vł sui ꝓcuratoꝛis comparẽtis ⁊ eiusdem absentis cõtumaciã accusantis ac petẽtis ostẽ dere per nos contumacẽ reputari: reputamus ꝓut est merito contumacẽ. Et iuxta istam foꝛmaꝫ etiã scribat tabellio anno dñi ⁊c. die tali hoꝛa tali coꝛaꝫ tali iudice comparuit talis actoꝛ vel talis eius pꝛo curatoꝛ qui pꝛocuratoꝛ mandatum pꝛocuratoꝛiuꝫ cuius tenoꝛ inseritur pꝛoduxit vna cũ litteris cita tionis ⁊ aliis litteris sigillo tali signatis vel istru mẽtis sup executiõe vł itimatiõe citationis eiusdẽ confectis quoꝝ similiter tenoꝛes infra continẽtur ⁊ talis citati non cõparentis contumaciã accusauit petẽs eũ per ipsum iudicẽ ꝓnunciari ⁊ reputari cõ tumacẽ / vel sibi decerni contra eũ lr̃as opoꝛtunas quẽ diuti⁹ expectatũ ipe iudex ꝯtumacẽ reputauit ⁊ lr̃as decreuit ꝯtra eũ opoꝛtũas. Nec est vis an sic scribat tabellio in persona sua an i persona iudicis

isto modo talem non cōparentē diutius expectatū reputamus contumacē. de hoc de conuersi. cōiuga. dudum. de fide instru. c. i. ꝛ. ii. ꝛ ita debet actoꝛ com parere in termino coꝛā iudice ꝛ ꝯtumaciā rei accu= sare. si etiā actoꝛ non comparet tūc fiet cōpensatio cōtumacie actoꝛis cū ꝯtumacia rei: vt no. de dolo ꝛ cōtu. actoꝛ lib. vi. Si aūt reus nō cōparet et iudex etiā est absens vel impeditus ita ꝙ si ꝯparuisset nō fuisset ꝓcessum in causa an reputaꝛ contumax ꝛ cō demnari debeat in expensis ē glo. notabilis i. c. vi. de dolo ꝛ contu. et est glo. vi. Et potest iudex a qua pena vult incipere vel ab excōicatio ne vl' missione vt i. c. tue. vt lite non ꝯtesta. ꝛ ibi notaꝛ. et debet iu dex a pꝛincipio esse contētus alterutra pena q̄ ma= gis timeꝛ / vt eo. ti. quoniā. § vi. in fine. Honestuꝫ tamen esset vt a missione īciperēt. quia pꝛius recur rēdū est ad res ꝙ̄ ad ꝑsonas vt ibi notaꝛ. Iudex er go ꝓcedendo ad missionē contra contumacē i actio ne reali puta super equo vel fundo / decernat acto= rē esse mittēdū in possessionē rei petite causa custo die / ꝛ fiet missio ꝑ hec verba. Decernimus cōstitui mus vel mittimus vel iubemus te esse possessoꝛē ta lis rei causa custodie / et volum⁹ ꝙ talis noster mi nister ponat te actualiter in possessionē. Et talē mi nistrū debet dare iudex vt hec impleat et ei referat q̄ñ factū sit. ita dicit. Inno de eo q̄ mit. in pos. c. vi. Et licet. Inno. ponat etiā missionis foꝛmā illa tñ placet Hosti. ꝛ Io an. i nouel. Et ex tali missione ex pꝛio decreto iudicis actoꝛ talis possessoꝛ erit rei ꝯ ꝯmutabilis. qꝛ si re⁹ venerit coꝛā iudice infra ānuꝫ ꝛ cautioneꝫ pꝛestet de stando iuri et restituat expē sas actoꝛi / ipse possessioneꝫ recuperabit / vt i. c. q̄ñ

frequenter. ff. in aliis / vt lite non contes. Et dato φ actoꝛ missus ĩ possessionẽ ꝑpter potentiã rei vel dolum non potest possessionem coꝛpoꝛaliter adipisci adhuc iuris dispositione videtur possidere ad effectũ pꝛescriptionis ãnalis / vt in. c. cõtingit. de dolo. ⁊ contu. Si vero reus non venerit infra annũ ꝓstando cautionẽ vt dictũ est ⁊ restituendo expẽsas. actoꝛ etiam circa secundũ decretũ ꝑ anni decursum verus erit possessoꝛ secũdũ communẽ opinionez vt in alle. ff. in aliis ⁊ ibi no. de do. ⁊ contu. contingit / ⁊ reus non auditur postea nisi sup ꝓpꝛietate illius rei. si aũt est actio personalis puta φ agit certa ꝯditione ex mutuo ⁊ reus ẽ ꝯtumax. mittet actoꝛ ĩ possessionẽ rex mobiliũ ꝯtumacis si talis habeat. alioqnin in possessionẽ ĩmobilium pꝛo modo ⁊ mẽsura debiti declarati in libello actoꝛis. Quod etiaz habet declarare iuramento. ⁊ an hoc sufficiat vel requirat ꝓbatio ꝑ testes vel instrumẽta tractat guil. in specu. de contu. ff. sequit. ꝟsi. item quod dicit de offi. iudi. ff. vl. vbi per Jo. an. ĩ addi. specu. sup. ꝟ. tercio dicẽdũ ⁊ sup. ꝟ. sexto querẽdũ ⁊ vsq ad ꝗtuz tempus tũc audietur reus super illis rebus ĩ quas missio facta est legitur ⁊ notatur vt lite nõ ꝯtes. qm̃ ff. vl. in fi. ⁊ ibi in glo. fi. ⁊ sup ea quia auditur donec interueniat secũdũ decretũ. post secũdũ vero decretũ an et qñ audiatur ⁊ refert an ꝑ secũdũ decretnm sit adiudicata possessio actoꝛi an res sit adiudicata ĩ solutũ. si est adiudicata possessio auditur. sed actoꝛ habebit cõmodũ donec pꝛincipale sit finitũ si res iudicata est insolutũ ꝯclusa est via reo quia tũc non audit. ⁊ ista hñt locũ in contumacia ante litez ꝯtes. Quid aũt sit cõtumacia post lite contes. ꝯtra-

cta et qualiter pcedetur patebit loco suo/et iste est vnus modus secundū. quem pceditur contra contumacem tamen non debet iudex multū festinare ad faciendum missionem de do. ⁊ contu. cōtingit in p̄ma glo. ¶ Additio. Quid si actor petat fundū aut decem/vel quid si agatur conditione ex. l. ii. C. de rescinden vendi qualiter debeat fieri missio in possessionē vide per bal. in auctentica. ea que iurat. C. de bonis auctorita. iudi. possi. quid si ⁊ agatur querela inoffi. testa. qualiter fiat missio vide per bald. ibidem/et si agatur pro iuribus incorporalibus q̄liter debeat fieri missio vide per bar. in. l. si prius. ff. de noui operis nunciatione. ¶ Ponitur etiā cōtumacia per pignoris captionem ⁊ aliis modis de quo in specula. de contuma. §. vltimo. Et q̄ iudex ecclesiasticus potest imponere mulctam habere de penis licet no de dolo ⁊ contu. c. i. Et de mulcta ponit Hostiē. specialē rubricam in summa de sen. ⁊ re iudi. et de ea tractat specu in ti. de sen. §. ii. ℣. est et quarta.

¶ Quomodo contumax excōicatur p̄ ꝯtumacia.

Si autem iudex vult infligere contumaci penā excommunicationis sic procedat contra eum habet enim eum monere q̄ adhuc obediat comparēdo infra certum terminum conpetentem et contumaciam suam expurget/et si iudex est delegatus/potest scribere sub ista forma.

¶ Forma monitionis ad expurgandum ꝯtumaciā coram iudice delegato subsequēte excōicatione.

¶ N. Decanus talis ecclesie iudex cause ⁊ partiū infra scriptarum a sede apos. specialiter delegatus

vniuersis ⁊ singulis dn̄is/prepositis decanis. ⁊c.
qui presentibus fuerint requisiti. Salutē in dn̄o ⁊
mandatis nostris imo verius apostolicis firmiter
obedire. Nuper auctoritate apostolica nobis in hac
parte cōmissa citauimus ⁊ citari fecimus talem vt
tali die pro termino peremptorio sibi assignato cō
pareret in tali loco leĩme corā nobis querimoniis
talis rn̄surus sed q₂ idem citatus in termino hm̄oi
sufficient̄ expectatus comparere cōtemsit/vnde p̄
dicto. N. actore vel eius procuratore corā nobis īter
mino p̄dicto cōparente ⁊ predicti citati non compa
rentis cōtumaciam accusante ⁊ petente ip̄m p nos
contumacē reputari ⁊ p cōtumacia hm̄oi contra eū
procedi ip̄m reputamus put erat merito contumacē
⁊ contra eū duximus put iustū fuerit procedendū. id
circo vobis oīb⁹ ⁊ singulis coniunctim ⁊ diuisim
in virtute sancte obediētie et sub pena excōis quam
in vos ⁊ quēlibet vestrū si mandatū hm̄oi nostrum
neglexeritis vel contēpseritis adimplere canonica
tn̄ triū dierū monitione premissa in his scriptis feri
mus. firmiter ⁊ districte precipiēdo mādātes qt̄us
accedatis quo propterea fuerit accedēdū/⁊ memo
ratū. N. contumacē publice ⁊ diligenter moneatis
quē ⁊ nos peremptorie p̄ntibus admonemus/vt in
fra. xii. dies continuos a monitione hm̄oi computandos
p̄dictam suā purgādo cōtumaciā iuri pareat corā
nobis/aut cū p̄fato. N. actore amicabiliter vl' i iu
re se componat alioqui ip̄m p contumacia hm̄oi excōi
camus in dei nomine in his scriptis quē sic excōica
tum publice infra missarum solēnia corā ipsa mul
titudine populi de ambone nuncietis diem. ⁊c. vt ī
forma citationis. Dat. ⁊c. diem vestre excōis. ⁊c.

¶ Declaratio forme.

In ista forma ponitur narratio quod reus fuit citatus et non comparuit et fuit eius contumacia accusata sed ista verba que sunt narratiua non probant vt in clemen. litteris de proba. ergo oportet vt de hoc constet per magistrum cause seu per acta scripta per tabellionem et ideo dictum est supra quod oia redigi debent in actis. Item in forma monetur reus ante excommunicationem quia semper sententiam excommunicationis et etiam alias sententias censure precedere debet monitio. alias ipsa sententia excommunicationis est iniusta ex ordine / et eam proferens habebit penas de quibus in. c. sacro de senten excom. li vi. Et quando sic fertur sententia excommunicationis premissa monitione vel sub conditione si monitus putauerit sententiam iniustam seu monitionem vel preceptum debet appellare infra tempus monitionis vel ante conditionem ad hoc vt appellatio suspendat sententiam excommunicationis de quo in. c. preterea de appel. Et debet monitio habere temporis interualla competentia. Unde aliquando ponitur in monitoriis / vt infra. xii. quorum quattuor pro primo. iiii. pro secundo et reliquos quattuor dies pro tertio peremptorio termino ac monitione canonica assignamus. de quo in. c. constitutionem. de senten. excom. libro. vi. sufficit tamen sine tali expressione si alias sit competens terminus.

¶ Quomodo decernitur excommunicatio contra collegium aut vniuersitatem.

Si contra collegium vel vniuersitatem est procedendum quia vniuersitas vel collegium non potest excommunicari vt in. c. romana. §. vniuersitatem de senten. excom. li vi. tunc debet collegium vel

vniuersitas interdici. vnde dicitur tunc in formis in singulares personas excommunicationis in capitulum vel conuentum suspensionis. et in ecclesias vel monasteria interdicti sententiam ferimus / vel vniuersitatem ipsam interdicimus. Si autem est episcopus vel superior puta archiepiscopus primo debet suspendi. scilicet ad ingressu ecclesie. Deinde crescente contumacia interdicti tertio excommunicari vt in. c. ii. de offi. dele. li. vi. ¶ Additio. Quid si non seruetur huiusmodi forma an valeat excommunicatio lata contra episcopum vel archiepiscopum pro prima contumacia glo. singularis in capi. ii. de offi dele. lib. vi. tenet quod valeat licet alii contra. Dubium igitur in mandato exnunc prout extunc et extunc put ex nunc si hoc non oportet vt not. in. c. preterea. ii. de appel. et in cle. vnica de concess. preben. super verbo exnunc. Item dicitur in forma quem excoicamus in his scriptis etc. quia sententia excoicationis debet fieri in scriptis. de sen. excom. c. i. li. vi. Sed quod dicatur de sententia in his scriptis credit Guill. in spe. ti. de senten. prola. §. nunc autem. B. et non quod non sit necessarium. Consuluit tamen quod dicatur.

¶ Quomodo proceditur ad aggrauationem.

D Einde si excomunicatus perseuerat in sua contumacia iudex procedet ad aggrauationem sententie vt crescente contumacia crescere debet et pena vt lite non contesta quam in fine: et tunc solet scribi sub ista forma.

¶ Forma aggrauationis iudicis delegati.

¶ N. Talis iudex tali rectori salutem in domino dudum auctoritate apostolica nobis in hac parte

commissa si est delegatus/talem citauimus et cita ri fecimus in terminum talem ad instantiam talis et qz in termino huiusmodi comparere contumaci ter non curauit/nos in eum ꝑ cōtumacia huiusmo di tulimus sententiā excōicationis et ipsum mādamus excommunicatū publice nunciari. Sed qz idē N. in hmōi sua contumacia perdurando predictaz excommunicationis sententiam temere contemnit ac damnabiliter in ea perseuerat quare cum crescē te contumacia merito crescere debet et pena. vobis ꝛc. mandamus qtūs predictum. N. excommunicatum singulis diebus dominicis et festiuis accensis candelis et demum extinctis in terram ꝓiectis so tibus campanis publice in ambone coram populo denuncietis et faciatis tanꝙ excōmunicatum eum ab oībus artius euitari. Datū et actum. ꝛc.

¶ Forma excommunicationis cum monitione preuia iudicis ordinarii.

SEd ordinarii iudices breuiter scribūt hoc modo. N. prepositus ꝛc. ꝛ officialis tali rectori ꝛc. Salutem in domino. Quia talis citatus a nobis ī fra certum terminum ad instantiaz talis non comparuit/quare vobis mandamus quantinus eum peremptorie moneatis. vt adhuc infra octo dies cō tinuos a receptione presentium computādos. se cū predicto. N. amicabiliter vel in iure cōponat. alioquin ipsum excommunicamus in dei nomine ī his scriptis quem sic excomunicatum publice de ambone nuncietis. Datum nostro sub sigillo.

¶ Forma aggrauationis iudicis ordinarii.

Officialis &c. vel iudex &c. plebano tali &c. q҃ꝛ talis excōmunicatus a nobis pro contumacia ad instantiam. talis huiusmodi sententiaꝫ non formi dat. quare vobis mandamus quatinus ipsum excommunicatum singulis diebus dominicis accēsis candelis et pulsatis campanis publice de ambone nuncietis datum &c. Et si adhuc non curat parere iuri et petere absolutionem. tunc dirigitur aliud mandatum sub ista forma.

Reaggrauatio.

Officialis &c licet talē dudūꝫ excōmunicauim⁹ ꝓ ꝯtumacia aggrauatione subsecuta ad instantiam. &c. ipse tñ hmōi sentētias temere sustinet animo indurato quare vobis mandamus qtūs euꝫ excōicatum et aggrauatū publice sicut prius nuncietis inhibendo oībus et singulis vestris parrochianis ne eidē excōicato emendo / vendēdo / sal aquā: ignē / cibum: vel potū ministrando / vel alias quouis genere communionis prohibite participēt quouismodo contra facientes minoris sententiā excōicationis quā per hāc incurrūt fore ligatos publice nūcietis. Uel sic alioquin contra ipsos ꝑ excōicationis sententias & alias penas ꝓut expediēs fuerit ꝓcedemus. Et sciēdū ꝙ participātes cū excōicato regulariter incurrunt minorē excōicationē cū sit veniale. de quo in. c. cuꝫ sacris qđ metus causa. et ibi plene per Jo. an in cōmenta. sunt tamē alique ꝑsone priuilegiate super cōmunione. sic ꝙ licite cum excōmunicato participāt de quibus in c. quoniā multos. xi. q. iii. et in certis casibus quia iā eis licite ꝑ alias personas cōmunicatur de quibus in. c. si vero de senten excom. cū concor. Addicio. Et com-

muniter assignatur talis versus. Vt isse lex humile res ignorat a necesse. Hec anathema quidez faciunt ne possit obesse. ꝙ decla vt i c.qm̄ multos.xi.q.iii.

¶ Et licet participantes etiam ante iudicis inhibi bitionē incurrāt minorem tamen inhibitio ista fit vt alii illas penas magis timeāt/ nam plus time ri solet quod specialiter iniungitur ꝙ quod genera liter imperatur arg.l.item apud labeonem. ꝟ.hoc edictum.ff.de iniuriis. Itē ex hac consurgit contē ptus maior vicz quoniā contra prohibitionez iudi cis facit vt no in.c.alle.sacris cōmunicātes tamē excommunicato nō possunt propter hoc excōmuni cari maiori excōicatione/ nisi primo nominatim ꝛ in specie moneantur iuxta formā ꝛ dispositionē.c. constitutionē.de senten.excōi.lib.vi. Postea si nec potest contumax a sua contumacia reuocari. Solet iudici cessatio a diuinis ꝙdiu fuerit presens excom municatus et istā etiā precedere debet monitio.xii. q.ii.indigne/ et tunc scribatur sub ista forma.

¶ Forma suspentionis diuinorum.

Officialis ꝛc. quis talis ꝛc. dudū a nobis sit ex cōicationis sententia pro ꝯtumacia ad instan tiaz talis inodatus diuersis aggrauationib⁹ subse cutis idē tamen. N. sententias huiusmodi ꝛ penas contēnens eas temere sustinet ꝛ in eis persordescit aīo indurato seu obscurato/ vnde sua exigente ꝯtu macia magis aggrauare ꝯpellimur/ vel contra ipz rigidius ꝓcedere oportet idcirco vobis mādamus qtn̄s proconsules ꝛ cōsules maiores ipsius oppidi talis vł iuratos ꝛ potētes talis loci publice monea tis vt infra dies octo ꝑdictū. N. excōicatū ab eorū consortio participatione et communione eiiciāt pe

nitus et excludāt·vel ꝙtuȝ in eis est ipsū iduceāt vt ad sācte matris ecclesie gremiū redeat iuri pareat corā nobis / ⁊ bn̄ficium absolutiōis curet obtinere alioquin ꝙdiu et quotiēs idē excōicatus in ecclesia vestra vel eius termis presens fuerit·morā traxe rit.domicilium et mānsionē habuerit / cessetis ⁊ ces sari faciatis ab officio diuinorū.quē sic suspēdim⁹ i dei noie i his scriptis.datum. ¶Additio ¶Nota tn̄ ꝙ interdicto apponēdo nō sunt certa verba a iu re determinata sed sufficit dicere.nos propter talē causam regnum vel castrum vel ecclesiā talē / sup ponimus interdicto vel alia verba equipollētia vt no i.c sane de offi.dele.et i c.nō est vobis de spōsa. Aduertēdum est tamē ꝙ p pecuniario debito non potest ferri interdictū generale / vt in extrauaganti puide.bonifa.viii.et an predicta cessatio cēseatur specialis vel gn̄alis tractatio cal.titulo de citati.i tractatu de cēsuris ecclesie iuxta fi.Et i p̄dicta for ma monētur maiores loci quia per sentētiaȝ huius modi p quā iducitur cessatio etiam ipsi puniūt.sȝ quia principaliter fertur sentētia cōtra cōtumacē. ideo etiam ipse deberet prius moneri.vt supra al legatum est.¶Tamen p̄dicta forma i formis ordia riorū frequētat sed iste forme nō sūt ita p̄cise quia mutātur secūdū diuersitatē fori.tn̄ cōueniūt i effe ctu et est stiluȝ ⁊ ꝯsuetudinē cuiuslibet fori p prati cā sequi Solēt etiā isti processus aggrauationuȝ dila tari diuersis modis scribendo sic.Unde cōtra ipsū sua cōtumatia exposcente ad penas grauiores pce dere nos oportet·vt quē timor dei a malo nō reuo cat·coherceat saltem seueritas ecclesiastice discipli ne·de vita et honesta.cleri.c.vt clericor.Vel sic cū

nos dudum talē pro contumacia ad instantiā talis duximus vinculo excommunicationis innodandū ipse tamen contēptis ecclesie clauibus tanq̄ inobe bedientie filius adhuc in graue salutis anime sue preiudicium ⁊ scandalum fidelum pertinaciter in sua contumacia perseuerat. ideo ne de sua posset cō tumacia gloriari et ne facti sui peruersitas aliis et factum suum transeat presumptoribus ī exemplū sed potius pena ipsius sit metus aliorum igitur ⁊c Et maxime quando ordinarius procedit ad corre ptionem excessuū solet scribere isto modo videlicet Idcirco ne facilitas venie aliis incentiuū tribuat delinquēdi. vt no. in capi. allega. vt clericorū. Itē si ea que male vsurpantur vel perpetrantur omitti mus. excessus viam aliis apperimus / vt. xxv. q ix. loci Vel sic quia ferro abscindenda sunt vulnera q̄ fomenttorum non sentiunt disciplinam. lxxxii. di. plurimos. Item vt alii eius exemplo a similib⁹ ar ceantur. de vita et honestate clericorum. clericus. ¶ Item ne facti peruersitas aliis transeat in exem plum. ¶ Item vbi maior est culpa maior exerceri debet ⁊ vindicta de hereti. c. excommunicamus. ff. credentes. ¶ Itē vbi magis exceditur. est seuerius vindicandum. ¶ Item vt pena vnius sit metus al terius. vt in. l. capitalium. ff. famosos. ff. de penis

¶ Quando cōtumax pro contumacia suspenditur ab officio et beneficio.

Potest etiā pcedi cōtra cōtumacem ad suspensionem ab officio et beneficio. et qualis ordo sit seruandus in inflictione penarum notatur in .c. cū non ab hoie. de iudi. quia alius est ordo quando pene sunt infligēde p ɔtumacia ⁊ alius quado p crimine / vt ibi no. in glo vlti ⁊ super ea. ⁊ de tāto maior est cōtumacia q̄to a re minori insurgit / vt i .c. c. cū non ab hoie. Item si comparet coram iudice / non tamē vult respōdere nulla causa iusta se excusante / vel illicentiatus. recedit reputabit ɔtumax vt dixi supra in descriptione cōtumacie. Item debꝫ citatus tēpestiue arripere iter. quia si tarde arripit iter ex impedimento sibi in via contingente non excusabitur ita collegit ab in .c. cū in veteri de elec. et ibi per Jo. an. super penu. glo. Et si citatꝰ mittit pcuratorem ⁊ ille nō comparet sed contumax efficit propter talē contumaciā procuratoris nō debet dominus contumax reputari / sed tunc quādo dn̄s eā scit et non purgat / vt in .c. i. vt lite non contest. Et vt sententia excōmunicationis pro contumacia pcuratoris iuste feratur cōtra dominum. dat ibi hostien. consilium q̄ iudex anteq̄ sententiam ferat significet domino contumaciā procuratoris assignādo sibi terminū ad eum purgādū / ne posset pretendere ignorantiam. ¶ Additio. ¶ Quando vero cōtumacia procuratoris noceat dn̄o ⁊ que dicatur cōtumacia procuratoris vel contumacia domini. vide per bar. ⁊ bal. i. l. prima. ff. si procurator. ff. si q̄s ius dicenti non obtempe. Et licet nō potest dn̄s excommunicari propter cōtumaciaꝫ procuratoris vt dictum est. potest tamen contra ipm missio fieri: vl condēnabitur etiā parti in expensis. vt dicunt Ho

stien.et Inno .in.c.alle.vt lite nō contest.sed domi nus habz actionē ꝯtra ꝓcuratorē. de hoc ibi plene.

¶ Quō contumax cōparet et petit absolutionē

Deinde si contumax sic excōicatus veniat corā iudice ꝛ velit stare iuri ꝛ petit absolutionē.debet absolui recepta cautione ꝙ iuri pareat vt iu.c. qua fronte de app.et ad hoc est pars citanda ꝓ qua lata est sententia excōmunicationis.dato tamen ꝙ non vocetur tenet absolutio.de quo ibi no.et de iudi c.i.et i specu.de cōtumacia.§ fi.vsi.sed pone dicunt tamē petrus abbas ꝛ egidi⁹ ꝙ pars ex hoc grauata poterit appellare ꝛ hoc precipue quando excōmunicat⁹ est pro manifesta culpa quia tūc debuisset precedere satisfactio.et recurratur de ista materia ad glo.ample.in.c.ex litteris de offi.dele.de spmo.ad aures de verbo.signi.ex parte cum cōcor.vt lite non contesta quoniā.§ in altis.Sciendum est etiā ꝙ si excommunicat⁹ staret per annum pertinaciter.ex hoc surgeret contra eum suspicio ꝙ male sētiret de articulis fidei ꝛ sic inducit suspitionē heresis/ꝛ ex tali suspicione que est probalis potest excōmunicari/et si tūc iterum in tali excommunicatione lata pro suspitione huiusmodi perseueraret per annum iudicabitur hereticus de quo de purga.c inter.de penis grauē.xi.q.iii.rursus/et.c. quicūqꝫ vide tamē de hoc in.c.cū contumacia de hereti.li.vi. Si autem citatus propter infirmitatez vel aliā iustam causam impeditur ita ꝙ venire non potest ad mandatum iudicis ꝛ causa est ardua in qua non tenetur constituere procuratorez debet mittere excusatorem si impedimentū est temporale ꝛ ipse est ta

lis ꝙ per se in iudicio stare potest. de quo ī. c. querelam de procu. vbi plene de hoc. Si causa est modica. debet mittere procuratorem Si autem ipse citatus iuit vel misit procuratorez ꝛ detentus fuit ipse vel procurator in via aut alias impeditus si ex facto alicuius hoc contingeret habet actionem cōtra dolose detinentem seu impedientē si est soluendo si non est soluendo restituitur ex clausula generali. ff. ex qui cau. maio. in inte. resti vel sed ꝛ si. §. vlti. de quo in. c. litteris de resti. in inte. et in. c. cuz bertholdus. de re iudi. per Innocen.

¶ Quō se habebit reus citatus qñ comparet.

Reus ergo si comparet. tūc licet superbus humiliter / et licet melencolicus hilariter se debet iudici presentare ne iudicem eo exasperet. Et comparere debet in loco ad quem citatus est / vel vbi per iudicē ius reddi consueuit. Et si est iudex delegatꝰ vel alias non est iudex pprius ipsius vł ordinariꝰ ipse non statim in eum vel iurisdictionē eius cōsentiat sed premittat protestationem ꝙ per talez comparitionem vel actum faciendum coram eo non velit in ipsum tanꝙ in suum iudicem competentē aut in ipsius iurisdictionem consentire nisi inꝙtum tenetur de iure de quo ī spe. de compari. §. hoc quoqꝫ Et aduertat ille qui ptestationem facit ꝙ illā clausulam vel additionē scilicet nisi inꝙtum de iure teneor non omittat vnde dicit Innocē. in. c. cumana de electione / ꝙ factus est qui comparet corā iudice ordinario vel delegato et ptestatur ꝙ non consentit in eius iurisdictionem. quia potest iudex ex hoc eū pnunciare contumacem. de iudi. c. i. de vbo. sig.

ex parte. i. quia noluit stare iuri. et sic potuit excom municari. secus si addat in ꝓtestatione nisi inquantuꝫ de iure debeo secundum eum. Et si reus comparet ꝑ procuratorem petat actor vt ꝓcurator doceat de mandato procuratorio quod ipse ostendere debet et non occultare de appel. sepe in prin. Et si ꝓcurator producit mandatum pars aduersa petat copiam et inducias liberandi super eo. et idem est si actor per procuratorem comparet. tunc reus vel procurator eius petat copiam ipsius et terminum ad impugnā dum si videtur sibi expedire. Reus etiam vel ꝓcu- rator ipsius si iudex est delegatus petat copiam si bi fieri sue iurisdictionis de offi. dele. cū in iure pe tat etiam originale rescriptum sibi fieri vel exhibe ri vt ibi no. et similiter terminum dari ad dicendū et ad opponendum si voluerit contra rescriptum et iudex habet illa decernere alias esset locus appella tioni ꝓut spe. de hoc tradit formas in trac. de libel. concep in ti de appel. in. vi. forma. ¶ Additio. ¶ Quia iudici delegato dicenti se habere mādatuꝫ a papa non creditur nisi quatenus de commissione sua et mandato fidem facit, vt in. c. cum in iure. de officio delegati. et in l vnica. C. de mandatis prin cipum et ista omnia sic per partes vel eorum ꝓcu- ratores petita ac per iudiceꝫ decreta et admissa per notariuꝫ cause debent in actis conscribi. Et potest sic scribere notarius.

¶ Notarius omnia acta per partes in iudicio registrare debet hoc modo.

Anno domini·die tali cōparuit coram tali iudice talis clericus vel laicus vel talis ipsius procurator qui mandatum procuratoriū infrascripti tenoris produxit et talis ad cui instantiam in diē et horam huiusmodi citati. querimoniis ipsius respōsurus contumaciā accusabit. petens eum reputari contumacem. Ex aduerso comparuit iudice adhuc pro tribunali sedente talis principalis vel talis eius procurator et nomine procuratorio petens rescriptū aplicum originale sibi exhiberi ac eius et procuratorii predicti copiam ei decerni et tradi et competētē terminum ad dicendū contra rescriptum ad mandatum huiusmodi si sibi cōpecierit assignari cui iudex ipse rescriptum originale exibuit ipsiusq; mandati si petit sibi copiā fieri decreuit / et talem diē ad impugnādum predicta pro termio peremptorio assignauit. Uel in persona iudicis sic pōt formari āno dñi etc. cōparuit talis coram nobis. etc. Cui exhibuimus decreuimus: et assignauimus terminū vt in forma precedenti. In terio ergo ad predicta assignoto. sic actor procuratoriū rei vel si reus procuratoriū actoris vel rescriptū vel iurisdictionē iudicis īpugnare potuerit ex aliqua cā īpugnet. Et q̄ possūt opponi contra rescriptū vel mādatū procuratorii tractat. Guil. ī spe. de rescrip. presen. et de procura. et de iudi. compe. adi. Et si non competit sibi exceptio contra predicta petat sibi edi libellum et istū regulariter actor edere tenetur. vt in. q. i. offerat. de libel. obla. c. i. Et dico gulariter quis fallit in casibus qui ibi notantur. et per hoc reus non consentit in iudicem vt no. in. c. inter monasterium de re. iudi nisi per aliū actum talis consensus presumatur. vnde vtile est semper de

hoc protestari/vt dixi supra.

¶ Forma procuratorii sub sigillo constituentis.

In nomine domini amen. et cetera. Modo consueto. Nota q mandatū procuratorii pōtetiaz probari per litteras constituentis sigillo suo sigillatas de procuratori. ex insinuatione de censi. sopite no· in clemen primus de procuratoribus. Et ille est specialis casus in quo sigillum priuati facit idē Et quando in litteris suis constituens ei dat procuratorium debent littere ille dirigi iudici vel aduerrio. de quo in speculato. de procurato. §. ratiōe autem forme. versicu. ii. Tunc autem erit ista forma Honorabili viro officiali vel iudici tali talis quicqd poterit seruicii reuerētie ⁊ honoris in causa seu causis que vertitur aut verti speratur inter me ex vna et talem ex altera partibus in iudicio corā vobis modis et formis melioribus et efficatioribus quibus possum et debeo facio/creo/constituo ⁊ ordino meos veros et legitimos procuratores ⁊ cete. vt in forma alia.

¶ Declaratio forme mandati procuratoris.

Et constituitur etiam procuratorium apud acta et potest constitui procurator clericus vel laicus vt in capitulo primo de procurato. i. respon so. libro sexto et procurator constitutus potest an litis contestatio. libere reuocari. postea non licet/ nisi in casibus de quibus in capitulo secūdo de procura. li vi· Et in qua etate possit constitui habetur in ca, qui generaliter eo· ti. li· vi. Item et absens et presens potest constitui eodem titu. licet libro sexto.

¶ Additio. Et si absens cōstituatur procurator an recipiēdo instrumentū procurationis videatur

acceptare mandatum ꝛ an possit cogi ad defenden
dum ipm dictū constituētem vide in cle. pma de p
curato et semel dixerit se nolle suscipere mādatū si
bi presentatū poterit adhuc hoc nō obstante suscipe
re dño tñ in sua prima volūtate manēte vt in.c.li=
cet de pcu.li.vi. Itē in forma mādati ponitur clau
sula insolidū/vñ sine tali clausula plurib⁹ pcura=
toribus constitutis vnus sine altero non est admit
tēdus nisi in cā electionū ꝛ i aliis causis spūalibus
vbi iudex potest ydoneiorē eligere vt in.c.si duo de
pcura.lib.vi. Subditur clausula ꝙ non sit melior
conditio occupātis ꝛc.quis sit istius clausule effect⁹
habetur in.c.si duo.iam alle.ibi de hoc. Et vt habe
tur in forma constituitur pcurator ad agendū ꝛ de
fendendū vnde si actor constituit pcuratorem solū
ad agendum et non ad defendendū.procurator ta
lis defendere cogitur vel saltem satisdare de defen
dendo vt dicitur et no.de pcurato.qui ad agendū
li.vi.in glo.ꝛ in specu.eo ti.§.i.v. Item opponit
valet tamē si dicat ad agendum et ad excipiēdū cū
excipere sit defēdere vt no.in.c.imperator de iura.
calū. Item si reus constituerit ad agendum tantū
condemnandus esset actori in expensis de procura
to.constitutus. Item dicitur od dandum et recipiē
dum libellum litem contestandam.et ista ꝛ similia
que sunt de substantia ordinis iudiciarii potissime
exprimi debent.si tamen aliquorum talium non es
set facta specificatio per hoc non viciaretur ex quo
dicitur primo ad agendum et defendendum.est ta
mē illa exprimere cautum/ꝛ ita seruatur. Itē dici
tur in forma ad prestandū iuramētū de calūnia.ꝛc
ꝛ nisi hoc exprimeretur non admitteretur ad hmōi

iuramentum pstandum de iura. calum. c. vlti. li. vi. Sunt ergo aliqui actus pro quorum exercitio per procuratorem fiendo requiritur speciale mandatum qui enumerantur in. c. ad agendum de procura. li. vi. Item dicitur in forma ab interlocutoria vel diffinitiua appellandum hoc posset immo tenetur procurator etiam si non esset expssum quia tenetur appellare vel significare hoc domino quod appellet si velit. non tamen tenetur psequi appellationem nec potest nisi contineatur hoc in mandato. Item dicitur / alium vel alios substinendum hoc potest procurator ante litis contes nisi habeat specialiter in mandatis. Postea potest etiam si non contineatur in mandato vt in. c. i. ti. de procura. secundo responso. li. vi. de quo ibi. Datur autem informa potestas sustitutum reuocandi. alias sine tali clausula vel potestate tradita non potest substitutum reuocare. vt in. c. iii. de procurato. libro. vi. ¶ Additio. ¶ Qui si sustitutio non teneat an possit sustituens reuocare substitutum vel causam per se assumere dic quod sic vt per gemi. in dicto. c. iii. de proce. Item subditur clausula et generaliter omnia et singula et cetera. per istam clausulam quis generalem ex verbo generalitatis huiusmodi non potest illa que requirunt speciale mandatum exercere. de quo in capitulo qui agendum de procura. lib. vi. Item subiungitur promisitque ipse constituens et cetera. hoc debet contineri in mandato actoris qui constituit procuratorem. et clausula que sequitur scilicet iudicio sisti. iudicatum solui et cetera. pertinent ad reum qui habet cauere pro suo procuratore pro iudicato soluendo et iudicio sistendo de quo de procu. c. mandato. sed vtrumque ponitur in mandatis quia vterque constituit ad agendum et defendendum

Et dicitur quicquid p ipsos pcuratores factū fuerit nā si diceret quicquid p eos legitime factū fuerit non valeret qz etiaz quod dolose fecit pcurator valet ꝛ nocet dño suo/vt i.l.si pcurator ꝛ.ff.de dolo no.vt lite non ꝯtest.c.i.de quo. Jo.an.in c.fi.de dila.in nouel.et no.in cle.i.de pcura. Et sciēduz ꝙ ille qui scienter ꝛ sine ptestatione recipit instrumētū vel litteras sue pcurationis in quibus cōstituēs cauet p ipō sup inclusis in mādato cogit ꝯstituētez defendere/vt in clemē i.de pcura. Et aliquādo cōstituitur quis pcurator ad omnes causas gñaliter et corā quibuscūqz iudicibus vel iudiciis.de pcuratore petitio e.ti.qui generaliter li vi. Aliquando ad certā causam corā certo iudice. Aliquando mandatum limitat ad certos actus tantū.sicut placet constituēti. Itē constituit pcurator ad iudicia vt etiā visū est.etiā quādoqz ad negocia et ad iudicia qñqz simpliciter.quandoqz ad rem pprīā et sub certa forma quotiens constituētē abesse contingat. Et si simpliciter constitutus est si tūc dñs postea per se in eadem causa comparet vt causam tractet censetur procuratorem reuocare nisi ptestetur.de quo.in.c.penul.de procu.li.vi. Interueniūt qñqz alie psone in iudicio noīe alieno vicz noīe actoris vel rei ꝛ qñqz sine mandato.cum cautione tamen de rato vt coniuncta persona/vel consors eiusdem litis ꝛ que cēseatur coniuncta persona no.de rescriptis nō nulli in fine cum remissionibus aliquando sine cautione vt tutor vel curator.et quomodo ille qui procurat causam collegii dicitur sindicus vel yconomus ꝛ quid sit yconomꝰ vel defēsor orphanatrophus/castaldus.ꝛc.poni guil.in spe,in parte pria in rubro

de his qui ali.no.in iudicio interuenisit.et in eu.se et non est vis in noie an vocetur quis procurator vel sindicus in.c.petitio de procura.sed bñ est vis in modo constituendi qz quantum ad hoc bene curat de quo p Inno.in c.imperator et in.c.cum causaz de iura men.calum. Et dz esse procurator instructus vt dicam tpe suo. Et qz vt dictum est sit impugnatur p eñ iurisdictio iudicis procuratorium actoris nec aliud apponit reus vel apponere potest cõtra citationẽ vel aliam positionẽ sed videt se destitutum exceptionibus que pñt opponi ante libel.obla.vel si cõpetant sibi alique exceptiones/vult tamen eas reseruare. et an hoc possit vel tutũ sit dicam loco suo circa materiam exceptionum dilatoriarum.

¶ Reus petat libellum offerri per actorem.

Petat libelluz reus quem actor tenetur offerre de libel obla.c.i.imo si ab eo nõ petatur iudex ex officio suo faciet eum dari vt ibi.et ibi est casus in quo supplere potest defectũ contra ea que habentur in.c.bone.de postul.prela.ratio est ne sibi illudatur quia taliter iudiciũ nõ valeret potest tamen iudex ante dationẽ libelli facere et iubere factuz proponi verbo per actorẽ vel suum procuratorem de iudi.pasto.et eo audito statiz reũ interrogare sup eo et si reus cõfitetur.iudex.precipiet et qp satisfaciet et per talem confessionem non fit litis contestatio ex quo datio libelli non precessit.ita dicit ber.in.c. dudũ.ii.de elec.in glo.q incipit sed pone qp reus nõ eñi tũc fert sentẽtia diffinitiua sed fit preceptum reo vt soluat debitũ infra certum tempus.secus si esset libellus oblatus et subsequeretur confessio tunc de

beret ferri sententia. et ita seruatur. et istam cōsue tudinem cōmēdat Guil. in spe. de libel obla q per eam possent lites minui quod semper fieri dz de do et contu. c. finem. ¶ Additio ¶ Et aduerte q ex ta li precepto facto in confessum oritur actio in factū vt in. l. fi. § necessitate et ibi bal. C. de bonisq libe Et offertur libellus pter actorem pter iudicem et reum. Propter actorem vt ius suum declaretur. Propter reum vt sciat an cedere velit vel conten dere. Propter iudicem vt sciat qualiter debet ferre sententiam. que scdm petitionem in bello ferenda est de symo. lz help. ita no. in ca. i. de libelli obla.

¶ Que debeat continere libellus.

Et debet continere libellus nomē actoris et rei iudicis et causam implicantē factū et inferētē conclusiuam petitionem. vnde dicit Jo. de lig. q li libellus est silogismus iuristarū. Et dicit hostiē. q bellus multa debet ꝯtinere. sufficit tamen de cōsue tudine approbata q appareat in libello qs petat a quo quid et qualiter / corā quo. vnde. v Quis quid coram quo iudice petatur et aquo. Recte cōpositus quisq libellus habet. Et dz libellus ista cōtinere cla re q debet esse sine omni obscuritate / vnde caueat aduocatus formando libellum de nimia generali tate ita q non ponat ibi vel de quo emp. et ven. c. i. Item non ponat dictionem si cuz sit conditionalis incerta. Item caueat a verbo duplici pregnanti et amphibologico / et ab omni dubio et obscuro. Itē debet libellus esse breuis.

¶ Quid sit libellus.

EST enim libellus in proposito breuis scriptura intentionem actoris continens contra aduersarium necessario inferens et concludens. vt notanter dicit l. ampliorem. C. de appel. et eo. ti. x. i. Caueant libellorum dictatores superfluis assertionibus vti sed ea solum scribant que compendiosa narratione possunt causas explicare. vnde dicitur libellus diminutiuum a libro propter sui breuitatem. vt dicit Guil. in spec. de libel. concep. §. in prin. sicut codicillus a codice. potest etiam dici libellus a libra in qua ponderatur iusticia sicut dicit Gof. Quod autem dicitur quod in quibusdam causis non sit necessarius libellus. petitio tamen in actis debet scribi. vt in clemen. sepe de verbo. sig. In quo ergo differunt libellus et petitio cum etiam petitio continere debeat intentionem actoris et esse clara et certa et talis quod concludat necessario intentionem ad hoc vt secundum eam sententia certa ferri possit alias non esset apta.

Quomodo differunt libellus et petitio.

DIscendum quod in hoc quia in libello componendo seruanda est forma sed illa que formam respiciunt omittuntur in petitione vnde ipsa debet esse simplex admodum memorialis et in hoc alleuiatur actor ita dicit pau. de liza. in alle. clemen. sepe. et in omni causa siue ciuili siue criminali libellus est offerendus. siue actio sit personalis siue realis siue mixta. Item et in offi. iudicis quod loco actoris proponitur vnde in omni causa dabitur nisi ius dicat ipsum vel disponat non esse dandum de quo plene in. c. i. de libel. obla.

Diuisio actionum.

Aduertendum est q omnium actionum mundi
duo sunt membra qr alie sunt reales ⁊ alie per
sonales. vt insti de acti. §. omniuz vt lit. non ztes.
qm̄. §. in aliis. Quidam tamē his duobus mēbris
volunt addere tertium. Actionum alie sunt in rem
alie in psonam/alie mixte vt sunt familie here. cōi
diuidundo. finiū reg. vt insti. de actio. §. quidē. Sz
dicendum est q sūt duo membra et illud tertiū con
tinetur sub primo scz in rem. ⁊ hoc qn̄ agitur ad rea
les presentationes vel sub secundo quādo agitur i
psonam et ad personales p̄sentatiōes vt no. i iure
statim alle. Inq̄tum ergo actiones mixte dātur ad
rem res sequentur et naturam realium. Inq̄tū ad
personales presentationes sequētur personaz ⁊ na
turam personalium. Reales actiones sunt que rem
comitantur. Unde sciēdum est q rerum alie sūt cor
porales/alie icorporales. res corporales sunt i tri
plici dña. qr qdam sunt immobiles vt fundus vl' p̄
diuz. alie mobiles vt liber vestis. alie sunt se mouē
tes vt equus que tamen noīe mobiliuz cōtinentur.
¶ Additio. ¶ Utrū autem actiones seu annui red
ditus computentur inter mobilia vel imobilia. vi
de p bar. in l. mouentiū. ff. de verborū significatōe
et ibi p alex. in addi. per bal. in. c. i. de feudi. cogniti
one et per bal. in. c. i. de pace tenēt. per glosam in. l.
iubemus de sacrosctīs ecclīis. ⁊ i. c. querelā de elec.
Pro istis rebus corporalibus cōpetit actio realis.
scz rei vēdicatio. vt qn̄ ego ago contra aliquē q̄ nō
est michi aliquo modo obligatus neq ex contractu
neq ex delicto neq ex quasi delicto sed quia possi-
det rem meā mobilem vel immobilē vel se mouētē
ideo ad istam rem competit mihi actio contra eum

Pro incomparabilibus competit etiã actio realis sed nõ rei vẽdicatio q2 incorporalia non possident sz corpalia possident / vnde cõpetit p eis cõfessoria de quo de iudi. examinata de verbo. signi. abbate. Personales actiones sũt que comitant psonam et dicũt obligatã psonam et ista obligatio surgit ꝛ idu citur quattuor modis. Causat eñ ex contractu vel quasi contractu / et ex delicto vel quasi delicto / vt insti. de obli. cũ rubrica se et nota de rescrip dispen dia. li vi. Exemplũ de obligatione q nascitur ex cõ tractu sicut in cõtractibus mutui vẽditionis / loca tionis / et in verborũ et litterarũ obligationibus. De quasi cõtractu exemplũ. vt in actionibus nego ciorꝫ gestorũ. iure / ꝛ similib[9]. Exẽplũ de delicto vt in actione furti. damni dati / rapine / et iniuriarũ Ex quasi delicto vt in iudice male iudicãte. ꝛ in pii ciẽte de pinaculo quod nocuit. Ex istis nascit obli gatio ex obligatiõe actio vnde cotractus delictum vel quasi delictũ est mater obligationis / obligatio vlterius est mater actionis / ꝛ sic talis actio ẽ filia ꝛ neptis ad contractũ / sic ergo auia est contractus obligatio filia. ꝛ actio neptis. et obligatio est ius p pter quod est actio et actio pпter quod fit prosecu- tio litis de quo inst. de actio. in pricipio. Actionũ alie sũt vniuersales alie generales. alie pticulares seu singulares. Actio vniuersalis est quãdo vnum ius deducit i iudiciũ cui subiiciunt pticularia sup posita. Unde quattuor sũt vniuersales actiones q cõpetũt p hereditate. quia hereditas cõplectit vni uersũ ius defũcti vt. l. hereditas. ff. de verbo signi. ita. dicit Inno. in. c conquerente de offi ord i. et sũt ille petitio hereditatis. familie herciscunde ꝛ cete.

actio ex testamento cōpetens pro hereditate ex tre belliano restituenda/ ⁊ actio exēpto cōpetit quādo tota hereditas emitur. Actio generalis est quando generaliter ꝓ pluribus suppositis agitur vt ē actio tutelle/ negociorū gestoꝝ ⁊ similes. Actio singularis est quādo ꝓ aliqua re vel aliquibus rebꝰ singularibꝰ actio dirigit̄/ de quo etiā de libel. obla. c. ii. et in specu. de actio. et peti. §. ii. Secūdū naturā et qualitatem actionē hmoi debet formari libellus: ⁊ aliter specificatio fit in vna ꝙ in alia/ qualis ergo specificatio in qualibet istaruʒ exigitur patet in sequentibus.

¶ Forma libelli in actione reali ⁊ hoc in petitorio.

Libellus ergo in actiōe reali sic constituit̄. Coram vobis honorabili viro domino decano ecclesie sācte marie talis diocesis/ iudice cause ⁊ partium infra scriptarū a sede ap. specialiter delegato Uel si est ordinarius/ coraʒ vobis honorabili viro dn̄o ep̄o vel archiep̄o vel officiali/ sic ꝓponit ꝓcurator ⁊ ꝓcuratorio nomine A. talis clerici vl' laycī talis diocesis conquerendo in iure aduersus. B. talem clericum vel laycum talis diocesis ⁊ quēcunqꝫ alium in iudicio pro eo legitime interuenientē ⁊ dicit ꝙ licet fundus ⁊ campus ⁊c. in tali oppido talis diocesis situs cuius confines inferius conscribunt̄ ad memoratuʒ A pertinerent et pertineant/ tamē predictus. B. eumdem fundum per tot annos detinuit ⁊ occupauit prout detinet ⁊ occupat: fructusqꝫ qui ex eo pro tempore huiusmodi peruenerunt recepit et sibi imbursauit ac ꝓuenientes recipit ⁊ imbursat: et huiusmodi fundum occupare et predicto. A.

liberum et vacuum dimittere et assignare seu restituere cum fructibus vt premittitur inde perceptis contradicit in periculum anime sue/quare agit et petit procurator predictus prefato nomine/quatenus cognitio partium sufficit de premissis pronunciaretis decernatis et declaretis supradictum fundū ad antedictum pertinuisse ac pertinere predictumq;. B.eum indebite ac illicite occupasse ac occupare/ ac ipsum fundū eidem. A. adiudicandū fore et adiudicetis/predictūq;. B. vt fundum huiusmodi. A. liberum et vacuum dimittat restituat et assignet/ et fructus vt prefertur perceptos vel eorum valorē quem ad tot libras denariorum pro singulis ānis estimat. vestra tamen et aliorum quorum interest estimatione salua tradat seu persoluat condēnādū et compellendum esse ac condēnetis et compellatis per vestram diffinitiuā sententiā censurā ecclesiasticam/et alia remedia oportuna hec petit cōiūctiz et diuisim vna cū expensis actis vel factis ac fructibus tēpore litis percipiēdis ad probationem necessariam et non vltra se astringens saluo nichilominus iure addendi/minuendi.&c. Cōfines vero sūt tales.

¶Declaratio forme libelli.

DEclaratio materie huius libelli et circa ipsi⁹ formā multa subtilia et difficilia a doctoribus solent tractari/et magna est questio legistarum a quibus principiis causetur rei vendicatio/sed dicitur cōmuniter q̄ a dn̄io actoris et possessiōe rei. Itē sciendū q̄ circa presentem declaratione libelli aliq̄

occurrunt/et an possidenti ꝛ detinēti ratione detē
tionis competat rei vendicatio no.p io.an.i addi.
specu.de cessi.acti.§.i.No.etiā p doctores moder-
nos i.c.examinata/de iudi.Itez an rei vendicatio
est formāda ex pte rei qꝛ ex possessiōe iudex pōt ad
actū supponere reū obligatū de quo p spe.de acti.ꝛ
peti.§.ii./v.sed' quā vocas.pleni⁹ p cy.de'ista ma-
teria.C.de alie mu.iu.fac.l.vnica.Uñ pzio i actio
ne reali'exprimēda ē res que petitur i libello.de li
belli oblati.c.ii.et etiā eius q̄litas vt cū petit terra
debet exprimi an sit aratario vel vineata.si autem
petit materia isignata puta massa/dicat qualita-
tē vidꝫ an sit aurū vel argentū ꝛ etiā exp̄mat pōd⁹
si sit signata exprimat numerū de quo ibi plene per
Hostien.ꝛ Io.an.de quo etiā qualis dꝫ fieri specifi
catio in spe.de libel.concep.§.iuxta.v.itē ꝛ ē tex.
in.l.si i rem.ff.de rei vendica.Itē nō valet i actiōe
reali si fundus vel p̄diū habet pprium nomen'ꝛ nō
exprimit.et duo fundi prope vel maxime vicini de
bet enim res designari p cōfinia/ꝛ si necesse fuerit
subiici oculis iudicis vel aduersarii vt ibi notatur
Item dicit in libello q licet fundus ap.A. ptinuit
ꝛ ptineat et nō addendo ptinet an sufficit no.de cā
poss.ꝛ pprie/cū ecclesia in glo.de resti.spoli.cum
ad sedē in.iii.glo.Itez pōt addi i libello ptinuit et
iure dominii vel quasi vt in.c.abbate sane de re iu
di.li.vi.ꝛ quidā dicūt alias'libellū nō esse admittē
dum cum verbum ptinere latam habet significatio
nem/vt in.l.ptinere.ff.de verbo.signi.no.in.c.cū
ecclesia de causa pos.Sed Guil.in spe.de cā posses.ꝛ
pprie in.§.sequitur videre.v.alie sunt reales ad-
mittit talē libelluꝫ p.c.inter dilectos de fide istru.

eum similibus.et dicit ibi Jo.an in addi.q cōmunit ter libellarii eum admittūt et in libello non exp̄mit tur causa petendi quia hoc nō oportet i reali pōt tñ si vult causā exprimere de re iudi.c.abbate. li.vi.⁊ an tutius sit cāni exp̄mere an nō no.de libel.obla. c.ii.de ordi.cogni,ca.si p Jo.an.nam tutius est vno respectu cām exprimere.quia si ex illa causa agens succumbat potest eandē rem petere ex alia causa et nō stabit exceptio rei iudicate quia licet ratione do minii fiat cōdēnatio.nō tñ generaliter sumpti.sed ad causam exp̄ssam licet remotā de cā pos.c.si.vt di cit Jo.cal cōtra ey.⁊ pe.in.c ii de libel.obla.secus si nullā causam expressit qr tūc videt̄ om̄e ius suū in iudiciū deduxisse.vnde succumbēs preterea non au ditur sed alio respectu tutius est nō exprimere cau- sam certā.de quo in.c.abbate sane de re iudi lib vi. vbi de hoc.Quid iuris si cause que erāt i principio deserunt̄ pendente lite vel non erant a pricipio sed supuenerūt an ex causa huiuſdi debet fieri cōdēnatio vel absolutio.et licet sint multi modi acquirēdi do miniū/vt insti.de rerū diuisi.§.singulorum/⁊.ff.de acquiren.re.do.p totum./tamē multū est difficilis ei9 pbatio.vt.l.cū is.C.de pba.vnde dato q nullā causam exprimat actor in libello i actione reali ad huc tñ vt debeat obtinere oportet constare p cōfes- sionē vel pbationem de aliquo modo vel causa que sufficiat ad dominiū rei acquirendum ⁊ transferen dum pro tāto est consiliū legis q q̄diu quis potest intentare possessoriū non aget de proprietate vt in l is ff de rei vendi.et sequente./⁊ no.bern.i.c.eccle sia/de cau.poss.⁊ ppzie/et etiā in spe.de acti.⁊ pe. §.sequitur.v.si autem Videamus exemplum quo

modo difficilis est probatio domini/quia si ex cau
sa emptionis dicatur quis dominus alicuius rei/
oportet concurrere primũ ꝙ contractus precessit/se-
cundo ꝙ precium numeretur vt fides de eo habeat
vl' alias satisfaciat/tertio ꝙ traditio rei sequatur
quarto ꝙ venditor fuerit dominus. Ista ergo oĩa
pbari debent quod difficille est potest tamen quis
intentare publicianam in qua leuiores sunt pbati
ones qꝛ nõ est necesse pbare venditorez fuisse dñm
qꝛ publiciana competit ex causa emptionis vel cu-
iuslibet alterius iusti tituli rẽ bona fide ab aliquo
accep.credens eũ dñm fuisse licet in veritate nõ es-
set de quo spe.de cã pos.in rubrica de pprietate.§.
nunc dicendũ et in.ca abbate sane de re iudi.li.vi.
Item dicitur in libello ꝙ res detinentur/si hoc in
libello nõ esset expressum an in fine litis reus esset
absoluendus.Goffre.tenet ꝙ non ⁊ reprehendit in
dicez qui hoc facit et distinguit qꝛ aut possidet aut
non:si possidet est condemnãdus.si non possidet ad
huc quia se liti obtulit condemnandus est ac si pos
sideret illud dictũ gof.pouit Jo.an.in addi.spe.de
causa pos.ĩ rubrica de pprie.§.i.Quo ad conclusio
nẽ seu petitionẽ libelli vbi primo petitur p iudicez
declarari rem ad A pertinere et sibi adiudicari et.
B vt restituat vt vacuuz tradat seu dimittat adiu
dicari verbũ adiudicari exponũt.Jo.mo.et archi.ĩ
c.abbate sane de re iudi.li.vi.ibi adiudicare.id ẽ ad
se spectare et dicũt ꝙ adiudicatio fit pprie in actio
nibus que mixtam habẽt causã vicz si res alicuius
que ab alio detinẽtur petũtur restitiui/sed iure ci
uili petit quia rem ad se pertinere declarat. Cõclu
sio ergo libelli oĩa cõprehẽdit et ita solet fieri.⁊ ita

verbū restitui nō ptinet solū ad possessoriū sȝ ad petitoriū etiam vt no.de do.et contu.c.ii.et in spe.de acti ⁊ peti.§.sequitur et ibi per Jo.an.in addi.spe ⁊ de litis contes.c.si ꝟ.hoc autem et nota.in.ca.iter dilectos de fide instru.in princi.quia aliud est restituere rem aliud possessionē rei.Item petitur in libello res cum fructibus a tp̄e occupationis pceptis bone fidei possessor lucratur fructus ante litis contestationem factos ⁊ pceptos.Unde ista petitio est intelligenda secūdum distinctionē iuris cōmunis de quo ispe.de fruc.⁊ interesse.§.i.de hoc p Jo.an. in addi.de causa pos.⁊ pprieta.in rubrica.¶Additio ¶An autem et quando bone fidei possessor.vel male fidei teneātur de fructibus et a quo tempore vide p legistas in.l.fructus.ff.de rei ven.⁊ in.l.certū ff.de rei ven.⁊ p canoni i.c.grauis de resti.spoliatorū.Quomodo autem pcedit petitio expensarū litis ⁊ quomodo sup hoc ferri debet sententia cū sit generalis incerta ⁊ de futuro no.de pcura.auditis de libelli obla.c.ii.de sequestrati.pos.c.i.cum similibus.Item in fine libelli ponitur ptestatio ꝙ ad probationē necessariam se tātum astringit de iudi.exhibita de pbati.licet ꝟ.idē quoqȝ no.in specu.de excepti.§.viso ꝟ.porro.de libel.cōcep.§.vltimo itē consueuerunt fieri.Item dicitur in fi.saluo iure addendi ⁊c.de fide instru.inter dilectos in pri.Est tamen sciendum ꝙ aduocatus circa libelli conceptionem debet tria aduertere.Primum ꝙ pauca ⁊ non superflua effundat,si tamen ibi ponātur superflua dum modo libellus alias sit aptus non viciatur/nota de iudici examinata.Secundum ꝙ ponat necessaria ⁊ vtilia/que probata suā iuuāt intentionē

Tertium ꝙ ponit generalia et se nō artet vt ī ꝑces su plures vias ⁊ diuerticula plura habꝫ ad fugiendum suaꝫ intētionē de qua ⁊ de quibusdā aliis cautelis ī specu. de libel cōcep. §. vltimo. De cautelis vero circa ꝑrectionem et receptionē libelli habendis no. in specu. de libel. cōcep. §. sequit. Itē ī libello nō exprimit nomē actionis vidꝫ vt si diceret ad hoc ꝓpono rei vendicationē. nam hoc nō est necessitas maxime secūdum canones. vt ī. c. dilecti. de iudi. sed sufficit ꝓponi factū. debet tñ exprimi tale qd ꝑ quod actionis natura cognoscatur. vt ibi no. et ī spe. de acti. et peti. § i. Item nō est necesse ꝙ ꝑs subscribat diē porrectionis vt per talem subscriptioneꝫ constet de die dati libelli. sꝫ hoc fit per tabellionem qui subscribit dieꝫ porrectionis libelli et dilatiōes datas de quo etiā in spe. de libel. concep. § i. v. nec.

Forma libelli in actione personali.

In personali actione formatur sic libellus Coram vobis ⁊c. ꝙ licꝫ ꝑdictus. B. prefato. A. in. x. libris denariorum talis monete vel talis pagamenti vel denariorum currentiuꝫ et cōmuniter datiuoruꝫ in tali loco teneat ex causa mutui ⁊ obligatus existat. Uel sic. Licet idem. B. A. memomorato teneatur ī tot libris denariorū quas idem. A. eideꝫ B mutuando enumeauit vel quas bona fide deposuit apud eum tamen huiusmodi debitum vel depositum sibi reddere contradicit. quare agit ⁊ petit ꝓcurator predictus qtñs precognito quātuꝫ sufficit de premissis nuncietis / decernatis / ⁊ declaretis su ꝑradictū B. A prefato in expressa pecuniarū sūma

ex causa p̄dicta teneri eumq̧ eidē. J. in hm̄oi debi
to condemnandum / ⁊ ad ipsius solutionem cōpel-
lendum fore ac condemnetis et appellatis per ve-
stram diffinitiuam sententiam et censuram eccle-
siasticam. Hec petit vna cum expensis litis ad sup
fluam ꝓbationē se non astringēs vt supra. In isto
libello in actione personali exprimitur causa peten
di mutuum vel depositū vel huiusmodi. et hoc est
necesse in. c. vlt. de libel obla. Et quia ponitur in li
bello saluo iure addendi ⁊c.

¶ De emendatione et mutatione libelli.

SCiendum ꝙ aliud est mutare aliud emendare
libellū / ⁊ cōiter dicitur ꝙ mutare est omni sub
lata veteri actione ꝓponere nouā / quasi diceret ꝙ
mutare sit substantia remota vel detrahere quanti
tati petite vt in specu. de libel. concep. §. nunc ostē
damus tamen alii dicunt ꝙ emendare est defectū
in forma supplere. Qn̄ ergo vel vsq̧ ad quod tp̄s li
tis potest mutari vl' emēdari libellus potest dici ꝙ
si actor vult mutare hodie nō pōt' q̄ necesse hēt per
sistere ablato libello. si vult emendare eo modo q̄
petiit plus modo vult petere minus hoc potest vsq̧
ad sententiam si autem econuerso. vt q̄ petiuit mi
nus vult petere plus pōt vsq̧ ad litis contestatio-
nē. postea nō sine nouo libello. de quo tn̄ plene not.
de libe. obla. c. ii. et in specul. de libe concep. §. nūc
ostendamus per Jo. an. in additi ¶ Additio. ¶ De
hoc tn̄ an. ⁊ qn̄ liceat emendare vel mutare libellū
vide in. l. edita. C. de edē. ⁊ in. c. exaiata de iudiciis.
Et libellus primus in actione reali cōceptus est in

petitorio: vnde qz aliud est iudicium possessorium et aliud pprietas siue petitorium vt de cau. pos. et proprieta. per totum intenetatur quandoqz solū pos sorium quandoqz vtrumqz simul etiam in eodem li bello ab eadē parte ⁊ qñ possibilis sit concursus pe titorii et possessorii in eodem libello no. in. c. cuz di lectus et in capitu. pastoralis de causa possessionis et proprietatis.

¶ Tres sunt species possessorii.

Et possessorii tres sunt species scz adipiscende retinende et recuperāde de quo plene in. c. pa storalis de cau pos. in glo. nota. ad intelligentiam et super ea in specu de cau. possessio.

¶ Forma libelli in possessorio recuperande.

In de interdicto recuperande qđ cōpetit spolia to ɔtra spoliatorē pōt sic formari libell⁹. Corā vobis ⁊c. Qz lz dictus A. per plura tp̄a fuit i posses sione talis domus vel predii i tali loco situati cui⁹ confines ⁊c. Prefatus tamen. B. de possessione hu iusmodi anno tali mēse tali A violenter expulit et temere possessione domus vel predii eundez spolia uit quam domū idem. B. ab eo spoliationis tēpore detinuit et occupauit detinet et occupat in aīe sue graue periculū. Vel sic Quia licet ⁊c. tamen idem B. eūdē a possessione domus vel predii huiusmodi p talem spoliari fecit ⁊ eum de possessione ipsa eiici mādauit ⁊ expelli vel sic. Quia licet A ⁊c. tñ. D. no mine et contēplatione ipsius. B. supradicti predi ctuz. A possessione ipsius domus spoliauit quā spo liationem ipse B eo modo et nomine suo factaz ra

tam et gratam habuit ⁊ habet se de donis vel predi
cti predii possessione intermittendo. Uel sic ꝙ licet
⁊c. tn̄ idem A cum esset in possessione domus p̄dicte
per D violenter spoliatus / ⁊ de possessione ip̄a eie
ctus memoratus B domum hm̄oi ab eodez deiecto
re recepit sciens p̄dictū A possessione ipsius p eūdez
D vt premittur spoliatum / quare agit et petit pro
curator dictus nomine quo supra quatenus cogni-
to q̄tum sufficit de p̄missis pnūcietis decernatis ⁊
declaretis possessionē domus p̄dicte vel predii mi
chi violēter ablatam fuisse et esse restituēdam cum
fructibus exinde a tempore spoliationis predicte ci
tra pceptis ⁊ q̄ pcipi potuerunt ac damnis ⁊ iteres
se quos fructus p singulis annis ad centū maldra
siliginis talis mēsure / dāna vero ⁊ interesse ad tot
libras estimat spoliatus supradictus / vestra iudi
ciali moderatiōe salua / predictumqꝫ B ad p̄missa
eidem a condemnandum et copellendum fore accō
denmetis et compellatis per vestram diffinitiuam
sententiam ⁊c. vt supra.

¶ Declaratio forme.

In isto libello primo narratur quomodo A spo
liatus est per B possessione domus vel predii
Et ita competit A spoliato contra. B. spoliatorem
interdictum vn̄ vi. de resti. spolia. in litteris ⁊ in c.
cū ad sedē et. c. grauis cū si. Secundo ꝙ A fuit spoli
atus de mādato B p. D Tertio ꝙ fuit spolia⁹ p D
noie ⁊ ꝯtēplatōe B ⁊ ip̄e. B. hm̄oi spoliationē ratā
habuit. vn̄ oēs isti tenēt itdicto vn̄ vi. vt i c. cū ad
sedē. s. alle. quarto ꝙ A fuit spoliat⁹ p D lꝫ n̄ noie
B. vel mādato eius tamē B rē huiusmodi a. D de
iectore sciēter recepit, vn̄ tenetur etiā iterdicto vn̄

vi. vt in. c. cū ad sedē. ꝫ. alle. Quarto ꝙ a fuit spoli
atus ꝑ. D. licet nō nomine B. vel mādato eius tñ.
B rem hmōi a D. deiectore scienter recepit. vnde
tenet etiā interdicto vnde vi. ꝑ decre sepe. de resti-
tu. spolia. scdm vnū intellectū eiusdem capituli. se-
cundum alium intellectum conditione ex eadez de
cre. Et sic conclusio libelli est cōmunis ad quolibet
illoꝝ / ad quālibet eīn narrationem hmōi apta est
petitio conclusiua predicta. Et hmōi interdicto est
necessaria allegatio et ꝓbatio duorum vz possessio
nis et deiectionis de offi. dele. in. c. consolationibus
⁊ hoc qñ intentatur interdictum contra spoliatorē
sed qñ contra ipsum qui mandauit tūc ꝓbari opor
tet mādatum / vel cōtra euz qui ratum habuit. tūc
oportet etiam ꝓbari ratihabitionez ꝙ spoliatio ip
sius nomine vel contemplatione fuit facta qꝛ ratū
quis habere non pōt quod suo noīe non est gestum
de regu. iuris. Ratum li. vi. vel si contra euz qui nō
spoliauit vel mādauit nec ratum habuit sed sciēter
rem recepit ibi etiam oportet ꝓbare sciētiaz. Unde
dicit Hosti. notan. in dicta decre. sepe. ꝙ si scientiaz
allegat eam ꝓbare debet et cum graue sit illam pro
bare / ꝓ tanto laudat ipse ꝙ ponatur conditio ex ca
none reintegrande. iii q. i. per quod auxiliuz subue
nitur ei qui possessionē qualitercūqꝫ amisit sunt tñ
eiusdez canonis diuersi intellectus. vt ibi no. ī ca.
cum ad sedem. et in. c. sepe. ꝫ. alle. Itē in libello. pe
titur possessionem restitui quia melius ꝓnūciat iu
dex in interdicto possessionem restituendam ꝙ rem
restituēdā de quo in spe. de resti. spoli. ꝟ. i. Et hoc
per Io. an in c cū ad sedem sepius alle. Item petit
res cum fructibus perceptis ⁊ qui percipi potuerūt

nota in.c.grauis.de resti.spoli. Item cum damnis ꝛ intecresse vt ibi.ec debentur hoc casu fructus a tē poꝛe deiectionis vt ibi notatur. ¶Additio. ¶An aūt ꝯtra agentē interdicto vn̄ vi possit obiici q̄stio domini vide in capitu.pꝛimo de restitu.spolia.ꝛ in capitu.ad decimas eodem titu.lib.vi.

¶Libellus in causa spolii super rebus mobilibus.

Si autem quis spoliatur rebus mobilibus potest sic foꝛmari libellus. Coꝛa3 vobis ꝛc.q᷑ anno mense ꝛc pꝛedictus.B.A.pꝛefatum in tali loco vel itinere constitutū inuasit eumq3 rebus suis videlic3 vestimētis pecuniis et aliis quas deferebat temere defraudauit ꝛ p̄dauit huiusmodi ad eo rapiendo et sibi auferendo violenter quas ad tot libꝛas denariozum talis monete estimat vestra iudiciali salua taxatione/quare agit et petit pꝛocuratoꝛ pꝛedictus pꝛecognito ꝛc.pꝛonuncietis decernatis ꝛ declaretis pꝛedictum.B.spoliatoꝛem temerariū ad restitutionem rerū pꝛedicatum seu estimationem earu3 pꝛetaxatam teneri.A.supꝛadicto ꝛ ad hoc eum codemnādum et cōpellendum foꝛe.necnō cōdemnetis ꝛc.In tali libello ꝛ cōsimili nō opoꝛtet specificationē fieri ꝛ expꝛessionē singulariū rerum q2 ꝓbata violētia per testes res ꝓbātur ꝑ iuramentū violentiam passi de quo de his que vi metus ve cau.fiunt.c.vlti.de oꝛdi.cogniti.c.ii.cum similibus Item expꝛimitur tempus locus q2 tale interdictū infamat et includit iniuriam. Unde spoliatus pōt petere satisfactionem ꝛ emendam ꝓpter iniuriam vt.s.dixi.etenim illoꝛum expꝛessio est fienda in libello.licet cuilibet agatur.de ꝓcuratoꝛi.tue. Item

q₂ in libello ponūtur verba gerundiua / vȝ rapien do auferendo ⁊c. Sciendum ꝙ quidā aduocati reo rum recipiunt talem libellum non ꝓcedere Ratio secundum eos / q₂ gerundia nichil ponunt sed posi ta determinant. sed hoc non videtur verum q₂ gerū dia etiā ponūtur et resoluūtur in verba. vt no. ff de eden in glo. sup rub₂ica Item enim est dicere dāna uit rapiendo ac si diceretur dānauit et rapuit. Iteȝ in sententiis ponūtur gerūdia vt patet de re iu. ad apostolice ibi dicit. i. aucto₂itate apostolica firmit inhibendo / quare ergo non ponerētur in libello cū sententia debeat esse confo₂mis libello de symo. li cet help. cum si et notat Jo. an. in addi. spe. de libel concep. ff. nunc restat.

¶ Libello oblato reus petat copiam et terminū ad dicendum contra.

LIbello ergo oblato et po₂recto iudici per acto rem vel ei⁹ ꝓcurato₂ē re⁹ vł eius ꝓcurato₂ pe tat copiam inherendo ꝓtestationi de non consentiē do in iudicem vt sup₂a si talis est iudex cuius iuris dictio non est fundata et sibi dari seu concedi indu cias. Et vocātur huiusmodi inducie delibera to₂ie: et de iudiciis citato₂iis / delibera to₂iis / ꝑparato riis / et iudicato₂iis no. iii. q. ii. in sūma sed de istis et aliis. xx. speciebus iduciarū in speculo de dilati. ff. i. Et inducie delibera to₂ie de quibus ad p₂esēs sunt tp̄s. xx. dieꝝ a iure taxate vt. iii. q. iii. cap. offe ratur nō tñ sic sunt statute in tali numero dieꝝ quī iudex possit eas abb₂euiare vel ꝓlongare attentis circūstātiis negocii ꝑsonaꝝ et distantia loco₂uȝ ⁊c. ¶ Tamē inducias a lege statutas iudex minime pōt

abbreuiare vel plongare nota de pcurato. dilectus de appel. cū sit romana et in regula indultum de re gu. iu. li. vi. Utrum autē iste inducie sint de substā tia sicut libell⁹ no. p Jo.. xvii. q. iiii. vxor. p Inno. ꝛ Hostien. de libel. obla. c. i. Et cōmuniter dicūt do ctores ꝙ sunt de substātia si petantur qꝛ licet iudex possit illas artare ex causa. nō tamē potest eas reo inuito penitus abnegare no. in. ca. de dila. et in cle= men. sepe de verbo. sig. in glo. sed tamen cū petitio Judex ergo decernere habꝫ et dare seu fieri mādare copiam libelli reo sub expensis actoris de quo ī spe cu de libel. obla. Et potest reo cōcedere inducias vt dixi statuendo sibi terminum ad omnes dilatorias exceptiones pponendas post quem non audiet reū super dilatoriis exceptionibus nisi in tribus casib⁹ vt in capitulo pastoralis de exceptioni. ¶ Additio. ¶ An autem iudex possit assignare certuꝫ terminū ad pponendas omnes exceptiones peremptorias vide per panormi. in ꝑalle. cap. pastoralis. Et ista omnia sunt per tabellionem conscribenda in actis sub hac vel simili forma. Anno quo supra tali die comparuit in iudicio corā iudice ꝑdicto talis ꝑnci palis vel talis eius pcurator et libelluꝫ in scriptis obtulit infrascripti tenoris. Ex aduerso talis ꝑnci palis vel talis eius pcurator coram ꝑdicto dn̄o iu dice eo adhuc sedente p tribunali comparens predi cti libelli copiam decerni et terminum competentē ad deliberandum sibi postulauit per ipsum domi= num iudicem assignari. cui ipse dominus iudex co= piam libelli fieri et sibi dari per me notariuꝫ decre uit inducias petitas sibi concedēdo et talem diē ad ppo nendū omnes dilatorias exceptiones sibi for=

citati competentes alioquin dicto libello respondē do ꝑ termino de consensu ipsaꝝ partium vel earuꝫ ꝓcuratoꝝ peremptorie assignauit. Data ⁊ acta sūt hec ꝛc. ¶ Coram ordinario tabellio breuiter solet sub scribere diem porrecti libelli et dilationē reo datā isto modo Exhibito tali libello per talem actorem vel procuratorē talē in ꝑsentia talis rei vel ꝓcura toris ipsius ꝛc. Anno die tali. Respondebitur ꝑ par te ipsius rei vel ꝓponētur omnes dilatorie excepti ones vel declinatorie die tali. ꝛc.

¶ Quō reus debet consulere aduocatum super libello.

SEquitur quomodo aduocatus sit consulēdus reus accepto libello et obtentis super eo indu ciis consulat aduocatum super eo. Et in deliberan do quomodo debet se habere reus. de hoc tradit do ctrinam fulgidam. Guil in spe. de acti. et peti. §. in anterioribus. Et si reus conuenitur actione reali. et ipse rem petitam reo non possidet nec detinet ve niet in termino statuto coram iudice dicendo se nō possidere nec detinere rem in libello et res est expe dita quia tunc dimittetur. ff. de rei ven l. in rem de appel. ex ꝑte de quo de excep. c. pe. de re iudi c. abba te sane. l. vi. ¶ Additio. ¶ Et si dixerit se non possi dere et possit conuinci de mēdatio perdet cōmoduꝫ possessionis ⁊ transfertur in aduersariuꝫ vt in l. fi. ff. de rei vendi. et si tp̄e litis cōtestati. non possideat sed tempore sententie reperitur possidere debet con demnari. l. sin autem. §. possidere. ff. eodem titulo ¶ Si autem possidet nomine alieno habet paratuꝫ auxilium vt in. c. quoniam frequēter §. alle i. §. ꝙ si super / quia facultateꝫ nominandi dominum ha

bet et se excusandi. vt ibi / sed si possidet nomine ꝑ
ꝓprio tunc offerendo se defensioni videat si aliquas
habeat exceptiones contra actorem vel ꝓcuratorez
vel contra libellum et eius formam. illas eniz i ter
mino sibi assignato omnes ꝓponat / vt nota. in al
legato capitulo pastoralis.

¶ Exceptiones sunt multiplices.

Pro quo notandum ꝙ exceptionū diuerse sunt
species. alie sunt peremptorie / alie dilatorie. a-
lie anormale ꝛ alie mixte / vt nota de exceptioni. c.
exceptionum in glo. ꝛ p hostien. in summa eo. titu.
§. ii. plenius in spe. eo. ti. §. ii. et. iii et ibi in addi.
tāguntur etiam alie diuisiones. qꝛ alie peremptorie:
alie tp̄ales / alie ꝑsonales / alie reales de quo ibi ꝛc
De peremptoriis videbimus suo tp̄e / de dilatoriis
ad p̄sens videndum. Unde dicuntur dilatorie quia
cause differunt. insti. tu. eo titu. §. appellantur. Et
dilatoriarum alia dilatoria iudicii / alia solutiōis
Dilatoria iudicii est multiplex quia alia competit
ratione iudicis / alia ratione actoris. alia ratione
rei ip̄ius excipientis / vt quia est legatus vel alias
habet ius reuocandi domum de foro competenti ca
pitu. vlti. Alia ratione ꝓcuratoris / alia ratiōe re-
scripti / alia ratione loci / alia ratione fori de quo i
spec. de excepti. § i. i. v. dilatorie vero. Et ille regu
lariter ꝓponende sūt ante litis cōtesta. postea non
nisi in certis casibus de offi. dele. insinuāte. et quan
do plures competūt que illarum primo debet pro
poni. vide i alle. c. pastoralis de excep. et in. c. inter
monasteriuz de re iudi. et magna est inter doctores
difficultas dt exceptōe recusationis an illa debeat
esse prior tamen io. an. dicit ibi i nouella cōclusiue

ꝙ omnis exceptio ꝑ quam iuriſdictio iudicis dene
gatur precedit exceptionē recuſationis. vtilis eniꝫ
ē talis exceptio recuſatiōis / ſꝫ nō neceſſaria. Alias
autē exceptiones que nō afficiūt iuriſdictionē iudi
cis ꝓcedat recuſatio / ⁊ hoc dicit tenēdū poſt factuꝫ
ante factū conſulit cū Gof. cuius opinio ibi habet̄ ī
glo. quicūqꝫ / ſi autē reus habet exceptionem indu-
centem nullitatem iuriſdictionis puta ꝑ quā reddi
tur reſcriptū nulluꝫ vel ꝑſona iudicis inhabilis vt
ſi dicatur reſcriptū impetratū ab excōmunicato ꝓ
pter quod eſt nullum regulariter. de reſcriptis. c. i.
li. vi. vel iudicem excōmunicatū fuiſſe tempore im
petrati reſcripti in queꝫ non cadit iuriſdictio / vel
conſimilē exceptionē. illam primo ꝓponat qꝛ ꝓmo
mittenda eſt ſecuris ad radicē id eſt ad iuriſdictio-
nem vt. iii. q. vi. ꝧ. exceptio. ſꝫ ſi nō habet talē ſꝫ ha
bet aliam ꝯtra ꝑſonā iudicis actoris ⁊ ꝓcuratoris
tūc primo exceptionē recuſationis ꝓponat cōtra iu
dicem / vt no. in. c. paſto. ⁊ in c. inter. ꝰ. alle. vl' ꝓpo
nat eas ſimul diſiunctim vel ſubalteruatim / ⁊ hoc
melius / et illā de ſuſpecto ꝓmo ꝓſequatur vt in. d.
c. paſto. no. Quomodo autē recuſatur ordinarius
et corā quo ꝓbanda ſit exceptio legit̄ et no de foro
competen. ſi quis contra clericū / ⁊ in. c. licet. de ap.
cum ſpeciali. Quomodo autē delegatus recuſet̄ ha
betur de offi. dele. ſup queſtionū / ⁊ in eo. ti. ſi cōtra
vnuꝫ li. vi. cū concor. ¶ Additio. Ex quibus autem
cauſis poſſit iudex recuſari tāꝙ ſuſpectus vide per
Philippum de peruſio in ca. poſtremo de appel. q̄
ponit. xl. cauſas ſufficientes ad talem recuſationeꝫ
ꝓponendam.

¶ Quid ſit recuſatio.

Et est recusatio a iudice vl'a iurisdictiõe declinatio p exceptionẽ suspitiõis oppositã ⁊ lz ex vna sola cã iudex recuset puta qr suspect⁹ .iii.q.v. qr suspecti; vt lite nõ ↄtes. accedẽs .i ⁊ .ii. Illi⁹ tñ suspitiõis multe sũt cause: ⁊ .xviii. enumerãtur ĩ .c. legitima de ap. li. vi. ⁊ põt sic formari recusationis exceptio q̃ in scriptis est ꝓponẽda de quo tñ in ca. qm̃ de ꝓba. Forma exceptionis recusationis. Corã vobis dño iudice tali ꝓponit ꝓcurator procuratorio noĩe talis ⁊ dicit ↄtra ꝑsonã vrãm excipiẽdo ꝙ cuz talis aduersari⁹ suus vester sit ↄsanguineus vl'domesticus vel familiaris ⁊c. vos ex cã hmõi estis sibi maxime suspectus vl' vehemẽter suspect⁹. ⁊ qr ꝑiculosũ est corã suspecto iudice litigare: ratio dictat vt vos ⁊ iudiciũ vrm̃ recuset: ⁊ causã hmõi suspitiõis ꝓbaturũ se offert corã arbitris quos cõiter eligere vna cũ aduersario ẽ parat⁹ / ⁊ si cõmunes simul cõuenire nõ pñt talẽ nominat ⁊ eligit ꝓ pte sua ⁊ hoc qñ iudex recusat⁹ est ordinari⁹ vel delegat⁹ vnic⁹. si vero ẽ delegat⁹ habẽs collegã ⁊ dati sũt cũ clausula ꝙ si ambo ⁊c. tũc corã collega ꝓbãda ẽ exceptio recusatiõis. vñ tũc dicat excipiẽs ⁊ causaz suspitionis hmõi se offert corã collega vestro legitime ꝓbaturũ. similiter sicut alias simplicit' recurrit' ad arbitros / ⁊ l. c. si ↄtra vnũ de offi. dele. li. vi. Et ibi qñ delegatus vel officialis epi recusat' vel si est subdelegatus tũc debz fieri ꝓbatio corã delegato vt in. c. sup q̃stionũ de offi. de le. § quẽ vero ⁊ . § . si de quo plene no. ĩ. c. cũ speciali de ap. Et ordinari⁹ recusatus põt causã alteri cõmittere cuz assensu recusatoris ⁊ actoris / vel causã ad supiorẽ remitere de fo. cõpe. si q̃s cõtra clericũ et ca. cũ speciali de appella.

Et an hoc possit delegat⁹ ꝛ qñ habetur in ca. iudex de officio dele. li. vi. Et quod dicit i forma exceptionis ꝙ recusans offert probationem cause recusationis ꝛ petit electionem arbitrorũ dicit inno. in. c. cũ speciali. s. alle. ꝙ hoc non est necesse / sed iudex habꝫ ex eo inquirere de quo ibi. et hoc quando reus recusat. Potest etiã actor recusare iudicẽ non tñ delegatuꝫ quẽ impetrauit ex veteri causa sed ex superuenientibus. de offi. dele. insinuante. ꝛ. c. sup questionũ. ordinariũ potest recusare vt in. c. alle. si quis contra clericũ de fo. compe. ꝛ tunc actor sic potest formare suaꝫ recusationẽ. Ru. Forma recusatiõis ordinarii. Domine episcope ego vellem cõuenire aduersariũ meũ talem subditum vestrum. sed quia ille est cõsanguineus vel amicus vester specialis, ꝛ vos tanꝙ nimis fauẽs eidẽ michi estis ex huiusmodi causa suspect⁹ ideo suplico quatenus causam hm̃oi alii committatis / seu michi detis delegatum ꝛc. Quomodo autẽ pcedatur in articulo recusationis legitur et habetur de offi. dele. suspitionis. de ap. cũ speciali. et e. ti. legitima. li. vi cũ remissionibus suis: ꝛ de arbitris super hoc eligẽdis qui arbitri iuris appellantur i. c. ab arbitris de offi. dele. li. vi. Si vero reus nõ habet exceptiones contra psonam iudicis. videat an sibi cõpetant ille exceptiones videlicꝫ contra psonaꝫ actoris an sit minor vel excõmunicatus ꝛc. et tales exceptiones que pñt fieri cõtra actoreꝫ ponit Guil. in spe. de acto. §. i. Uel contra foruꝫ vel cõtra locũ vt s. dixi. Potest ergo sic excipere contra actorem.

¶ Forma exceptionis contra actorem.

PRocurator nomine procuratorio discreti viri B. contra A. in iudiciũ ꝛ causam vocati coraꝫ

vobis domino episcopo vel officiali rc. pponit z di
cit excipiēdo q̄ pfatus. A. est i pupillari etate consti
tutus quare in iudicio esse et agere nō potest nec de
bet admitti vt p se stando in iudicio psequatur cau
sam. idcirco ptit per vos decerni / declarari z pnun
ciari predictum. A. personam standi in iudicio non
habere nec ad agendum admittenduz esse con dem
nando eum predicto. B. in expensis.

¶ Forma exceptionis
contra libellum.

Vel contra libellū sic potest excipere reus exci
piēdo pponit pcurator pcuratorio nomie ta
lis contra ptensum libelluz sibi corā vobis honora
bili domino decano iudice vel officiali. rc. p pte ta
lis oblatum. et dicit q̄ huiusmodi libellus ptensus
obscurus est generalis saluus / dubius / confusus z
ineptus et alias rc. q̄ ad eum p parte predicti rei.
B. minime est respōdendū maxime ex eo q2 i eo nō
exprimitur causa petendi cū inde datus sit i actiōe
psonali / vel ex eo q̄ res petita minime specificatur
per confinia vel alias sic q̄ reus valeat deliberare
vel quia manifestam continet contrarietatez vel i
eptitudinem. ideo per iudicem ex officio reiiciēdus
est z laniandus quare petit pcurator predictus no
mine quo supra. quatenus pnuncietis / decernatis
et declaretis preassignato libello tanq̄ obscuro in
epto et incerto p parte dicti rei nō fuisse nec esse re
spondendum. ipsumq3 libelluz pretensum esse reii
ciendum et reppellendum. z predictuz reū a vestra
instantia iudicii absoluendum fore reiiciatis et ab
soluatis. ipsum actorē sibi in expēsis propter ea fa
ctis condemnendum z condemnetis. saluo iure ad

dendi ꝛc. Quod tamen causa petendi in psonali est exprimenda patet de libel. obla. c. vlti. In reali res est exprimenda et p confinia significanda / vt de lib. oblatio. c. ii. vt. s. dictū est. Et sciendū est q cautuꝫ est petere sic. Unde nō debet petere reus q actor declaret libellū obscurū vel ineptū emēdet quia sic instrueret ipm actorem / sed petat vt. s. et tūc secūdū formam hmoi petitionis habet interloqui iudex vt no. de libel. obla ca. vlti et in spe de libel. concep. § sequitur videre. v. item recepto ꝛ. § ad hui9. v. cautus etiā sic Et qualiter ꝛ ex quib9 causis impugnari possit libellus ponit guil de libel cōcep. § iuxta ¶ Additio. ¶ Et nota q libellus debet cōtinere nomen actoris. item res petitas / nomē iudicis nomē actionis vel saltem talē factuꝫ ex quo resultari possit actio apta. nomen rei conuenti vt in spe. de libe. concep. § iiii. vnde datur cōiter vsus. Quis quid corā quo iure petat ꝛ aquo Recte cōpositus quisqꝫ libellus habet. Uel sic reus vult declinare foruꝫ iudicis vt quia est laycus et causa est pphana et corā ecclesiastico iudice cōuenitur potest sic excipere.

¶ Forma exceptionis contra forum.

PRocurator nomine pcuratorio talis rei ppo nit et dicit excipiendo q cum causa in preten so libello pro parte actoris coram vobis honorabili viro domino officiali oblato proposita ciuilis sit et pphana ipseqꝫ reus cum laycus sit paratus coram suo iudice seculari respondere cuius forum actor sequi debet: idcirco libello predicto et sup causa huiusmodi ptensa coram vobis respondere non

tenetur sed ad suū iudicē fori secularis videlicet ta
lis est remittēdus/quare petit p vos renūciari de
cerni ⁊ declarari p̄dictū reū ad respondēdū libello
p̄assignato vel alias litigandū sup causa huiusmōi
p̄dicta corā vobis non teneri/sed ipsū ad predictū
suū competētē iudicem remittendū fore condemnā
dum sibi actorem in expēsis. Ista exceptio ꝓbatur
p c. nouit de iudi. ⁊ in. c. sit de foro compe. et c. licet.
et ex tenore eo. ti. ¶ Additio ¶ Nota tamen ꝙ mul
ti sunt casus in quibus laycus cogitur respōdere co
ram iudice ecclesiastico de quibus vide. xvi. qui po
nūtur p eūdem panor. in. c. licet ex suscepto de iudi
ciis. Si ergo termino dato ad deliberādū reus op-
ponat exceptionē dilatoriā de premissis vel aliam
actor vel eius ꝓcurator petat eius copiā sibi decer
ni per iudicem ⁊ terminū competentē ad replican
dū assignari/quod habet facere iudex. ⁊ hoc scriba
tur p tabellionem in forma consueta. Forma acto
ris i actis signator. Termino predicto adueniēte
videlicet tali die comparuit coram p̄dicto domino
iudice sedente ꝓ tribunali ad ius reddendū. talis
reus vel eius ꝓcurator et exceptiones obtulit qua-
rū tenores inferius continētur petens illas admit
ti talis actor vel ipsius ꝓcurator comparuit ex ad-
uerso earūdē exceptionū copiam sibi decerni ⁊ dari
petens/ac terminū cōpetentem ad replicandū con
tra eas sibi assignari. cui iudex p̄fatus copiā p̄dictā
decreuit/⁊ diē talē ad replicādū ⁊ dicendū ꝯtra ex
ceptiones si voluerit sibi assignauit ꝓ termino per
emptorio. Corā ordiario scribere solet tabellio bre
uiter i fine exceptionū isto modo. Exhibitis his ex
ceptionibus p talem reum vel eius ꝓcuratorē in p̄

sentia talis actoris vel sui procuratoris anno tali die tali / presentibus talibus respondebit vel contra eas replicabitur pro parte actoris die tali quem terminum de vtriusque partis consensu duximus ad hoc prefigendum Actor ergo in termino sibi ad dicendum contra exceptiones statuto potest exceptionem replicando elidere videlicet exceptionem recusationis isto modo.

¶ Replicatio contra exceptiones recusationis iudicis.

Contra exceptiones pretensas oppositas pro parte talis rei coram vobis honorabili viro domino iudice / vos ex tali causa vt suspectum recusando proponit procurator nomine procuratoris talis actoris et dicit replicando quod exceptiones huiusmodi friuole et frustratorie non sunt admittende / nec ipse reus vos neque personam vestram potest rationabiliter recusare / cum et si predictus actor sit consanguineus vester / tamen quia ipse reus etiam est vester consanguineus idcirco par affectionis causa huiusmodi suspitionem tollit. Vel sic licet ipse actor vester dicatur amicus vel consanguineus / quia tamen si inter vos et eum est aliqua amicitia / illa est leuis et modica et talis non est propter quam debeatis vt suspectus recusari / cum non omnis amicitia sit sufficiens causa ad iudicem recusandum quare petit procurator predictus quatenus preallignatis exceptionibus non obstantibus pronuncietis / decernatis / et declaretis libello predicti actoris fuisse et esse respondendum et in causa huiusmodi procedendum ad vlteriora: ipsumque reum ad hoc cogendum fore atque cogatis / et eum predicto actori in expensis legitimis condemnetis. Ista replicatio colligitur ex notatis in .c. accedens / vt li

te non contest. et ex notatis in. c. postremo de ap. in glo. ¶ Additio. ¶ An autem exceptio recusationis possit tolli per principem et an valeat sententia lata per iudiem suspectum vide p panor. et fely. in. c. cum inter de exceptio.

¶ Replicatio contra exceptiones declinatorias fori.

Contra exceptiones declinatorias fori potest actor sic replicare. Replicãdo ꝯtra exceptões ptẽsas talis rei pcurator nomine pcuratorio talis actoris pponit et dicit ꝙ exceptiones huiusmodi ptense nec pcedũt nec sunt admittende sed tanꝙ frustratorie et friuole repellẽde nã licet conuentus sit laicus et causa pphana/locus autem domicilii rei est de vestra iurisdictione temporali. Uel sic. de cõsuetudine tamen longeua et prescripta legitime vobis iurisdictio cõpetit ꝛ cognitio in hac pte. Uel sic ipe tamen secularis iudex rei sup hoc sepius p pte actoris humiliter requisit⁹ ipi actori iusticiã ministrare recusauit. Quare petit ꝛc. vt. s. in prima replica. Ista replicatio fundatur sup. ca. licet de fo. cõpe. ꝛ. c. si duobus de appel. cuꝫ si. Et si reus petit copiam et terminũ ad duplicandum vel sic renunciat duplicationi ꝛ petit interloqui dꝫ totum scribi p tabellionẽ in actis in forma solita.

¶ Quid sit replicatio.

Quid sit replicatio ꝛ quomodo debeat esse talis ꝙ afficiat/tollat/seu elidat/seu viciat exceptionẽ sicut exceptio ipam actionem vel actum cui opponitur plene. no. p Jo. an. i decre. a nobis de ex

cep.in cōmen.⁊ in.c.vlti.de ordi.cog. Et dicit ꝙ re plicatio est allegatio actoris per quā resoluit exce- ptio.insti.de repli.in prin.vel latius sumendo ob- mittat verbuȝ actoris/vnde replicatio est etiā exce ptio et dicitur quasi exceptionis exceptio.ff.e.l.pe nul. Et tantum de exceptionibus dilatoriis et exce tionibus iudiciis. De dilatoria solutionis quō dȝ ante li.contes.pponi et si de ea cōstet oportet ꝗ dif ferenda sit solutio/⁊ tūc impedit pcessuȝ ⁊ inducie duplicabūtur qꝛ petiit plus tpe de plus peti.c.vni co. Si non constet pbabitur post litis contest p Jn no.⁊ abbatē et alios in.c.pastoralis de exceptio.in spe.de excep.§.nunc videndū restat in.prin.⁊ post ea formā videbimus. Est etiaȝ exceptio anormala quasi sine regula.qꝛ nō sequit normā aliaruȝ exce ptionū/qꝛ in q̄libet pte litis ⁊ post litis ɔtes.⁊ etiā post sniam pōt opponi vt i cle.vnica de excep.⁊ eo. ti.pia.li.vi. Si tñ reus aliquas pponit ⁊ alias ma liciose et dolose obmittat vȝ vt actor fatigetur tūc cōdēnabitur actori in expensis vt in.c. exceptionu de excep. Et potest eadeȝ exceptio bis opponi. sed vltra duas vices non opponitur vt in.c.pia.eo.ti. li.vi. ¶ Additio. ¶ Que autem dicantur exceptio- nes anormale et quo tpe debeant pponi vide p spe cu.§.i.v.anormale. Potest ergo sic opponi et for- mari talis exceptio anormala.

¶ Forma exceptionis anormale.

PRocurator talis rei pponit excipiēdo et dicit ꝙ vos dñe iudex ad instantiam talis actoris i causa quā mouet vel mouere intēdit tali reo corā vobis pcedere non potestis nec euȝ ad agenduȝ seu

causam ineptã ꝓsequēdꝫ debetis admittere seu au
dire nec ipē pōt in iudicio stare tanq̄ actoꝛ ꝓ eo qꝛ
ꝑ talem iudicem oꝛdinariuꝫ vel delegatū vł aucto
ritate talis canonis est maioꝛis snīa excōicationis
innodatus quare petit p̄dictus ꝓcuratoꝛ per vos ꝓ
nunciari decerni ⁊ declarari p̄dictū excōicatuꝫ esse
repellendū ab agendo ⁊ repellatis ꝛc. Et in ista ex-
ceptione excōmunicationis debet exprimi nomē ex
cōicatoꝛis ⁊ qualitas excōicationis alias nō est ad
mittenda ⁊ debet ꝓbari ista infra dies octo apertis
simis documentis alioquin debet excipiēs condem
nari in expensis qꝛ frequenter maliciose consueuit
opponi vt in c. pꝛedicto pia. de except. in vi. vbi de
ista excep. plene no. Et qꝛ tam ille q̄ alie exceptiōes
consueuerunt opponi maliciose ad litis ꝓtractionē
vel ꝓrogationē. vnde iudex pōt cogere excipiētem
vt p̄stet iuramentū q̄ eas maliciose nō ꝓponit de q̄
in spe. de excep. c. ii. ꝟ. potest etiam iudex. nam hoc
iuramētū de malicia potest in quacunqꝫ parte litis
iudex exigere qn̄ sibi videł expedire vt de iura cal.
c. ii. vlti. respon. li. vi. et contra aduocatū maliciose
exceptiones tales pꝛo eis confugientem vidēdū est
in spe. de exceptio. § viso. ꝟ. hāc igitur circa finem.
¶ Additio. ¶ Et aduerte qꝛ hmōi excōis exceptio
non tm̄ pōt ꝓponi ad impediēdū ꝓcessum sed etiaꝫ
ad impediendū executionē sententie vt in dicto. c.
pia. ¶ Contra vero pꝛedictā exceptionem excōicatio
nis potest replicare actoꝛ isto modo.

¶ Replicatio contra ex
ceptionem anoꝛmalem.

Coꝛāvobishonoꝛabilidn̄oiudiceꝛcꝓcura-
toꝛ tał actoꝛis ꝯtra exceptōes ꝑ pte tał rei sibi

oppositas replicando pponit ꝛ dicit ꝙ predicta ex ceptio opposita nõ est vera nec admittẽda qꝛ lꝫ pre dictus actor alias p talem iudicẽ fuit excõicat⁹ ipe tñ ab eadem sententia est p ipm iudicem absolutus ad quod pbandũ litteras absolutorias pducit ꝛ pe tit per vos pnunciari pdicta exceptione non obstã te in cã esse pcedendum et pcedi ad vlteriora. Uel sic Coram nobis ꝛc. Et dicit ꝙ passignata exceptio non pcedit sed friuola est et frustratoria / nec eius pretextu dꝫ actor ab agendo pcludi cum ipa excõi cationis ptensa sentẽtia quã allegat nulla est et ir rita ipo iure eo ꝙ intolerabilem continet errorez / vel p eo qꝛ ante sententiã eãdez essertam ipe actor ab ea pdicto iudice eã pferente ex cã legitima appel lauit Uel quia ipsa sententia est p nõ suũ iudicẽ la lata Item replicationes pbãtur de arbi. in. c. nouit de cõsue ad nostrã de senten. excõi. per tuas cũ simi libus de iudi. at si clerici cũ concor. Reus autẽ põt duplicare dicendo contra replicationem p parte ta lis actoris contra exceptiões talis rei oblatas pro ponit pcurator ipsius rei duplicando ꝛ dicit ꝙ ipsa replicatio pretensa est irrita et inualida / nec exce ptionẽ ipsius verã ꝛ legitimã afficere poterit vł vi ciare / cũ ille aquo actor se absolutũ asserit / absolu tionis tẽpore minime habuit absolutionis potesta tẽ quare petit pcurator ipsius rei pdictis suis exce ptionibus inherendo p vos pnunciari et fieri put in ipis exceptionibus est petituz in actorẽ sibi ĩ ex pensis cõdẽnari Propositis ergo exceptiõibus re plicationibus / duplicationib⁹ / ꝛ aliqñ triplicatio nibus et quadruplicationibus / tandẽ partes vlte rioribus sup hoc altercationibus renunciant et pe

tunc interloqui sup exceptione vel replicatioe sua Judex p suã interlocutoriã pnũciabit sup exceptio ne an obstet vel non vel si super ea inducte sunt p bationes an sit pbata vel nõ. quia tales exceptiões dilatorie dicũtur emergentes / super illis est pro nũciandũ licet super incidenti non sit necesse pnun ciari / de quo plene de ordi. cogni. c. i et an sit pnũ ciandũ super exceptione rei vel replicatione acto ris no. ple. in. pdicta decreta. a nobis de excep. qr si exceptio est emergens tunc qñtuncunq sequat repli catio / duplicatio / triplicatio &c. satis erit super ex ceptione pnunciandum / vt no. ibi. ¶ Additio. Et aduerte q omnis exceptio concernens processuz di citur emergens. illa vero que concernit factũ princi pale seu que opponitur ad ipm factũ pncipale dici tur incidens vt no. panor. in. c. i. de ordi. cogni. i fi. Et etiam vt dixi exceptio mixta / vt si reus dicat se debitum petitũ sub conditione pmisse videlicet si. T. ascenderit capitoliũ &c. et ista vocatur mixta qr dubiũ est an sit dilatoria an pemptoria. naz si exta bat conditio erit dilatoria si nunq extabat erit per emptoria. Qñ ergo sit opponenda an ante litẽ con testa. vel post tangit Guil. in spe. ti. de excep. §. si.

¶ Sequitur de exceptionibus pemtoriis.

Exceptiones aũt peremptorie ante li. contes. re gulariter locum non habent sed post. Excipiũ tur tres casus / videlicet quando excipitur de re iu dicata. transacta vel finita iste tres pemptorie sũt priuilegiate. quia ante litis contes. opponi possunt et ipsam litẽ contes. impediunt vt in. c. i. de litis cõ

tes.li.vi. Et si habent naturam piudicialem que p cessui piudicat. Et quo quattuor modis dicitur po sitio vel exceptio piudicialis no. de or. cogni. c. i. vbi de hoc insti. de ac. §. piudiciales et in. c. exceptionis de litis ztes li. vi. Aduertendum est ergo q sunt aliq exceptiones pemptorie q pponi possunt et pbari an te lite ztes. et post vsq ad conclusione cause vt sunt pdicte tres priuilegiate. ¶ Additio ¶ An autem ex ceptio pemptoria opposita i vim dilatotorie vt ad missa possit iterum opponi in vim pemptorie vide p bar. in. l. elegater in fi. ff. de zditioe indebiti et i ca. venies de testibus Alique sunt que no psit ante li. ztes. opponi sic vt litis ztes. impediant sed solu post li. ztes. vsq ad snia seu zclusionem et istud est re gulare. Item sunt aliqua que etiam post snia m pos sunt opponi et pbari / etiam si a sententia non fue rit appellatu; sicut est exceptio compensationis de qua de or. cog. c. vlti. de fi. instru. cu iohannes i spe. de appel. §. vlti. v. sed nuquid in causa vnde excep tionu; pemptoriaru alique sunt que non stant per se sed stant inqtu concernunt principales actiones vt exceptio pacti de no agendo et similes tales non opponuntur post sententia nisi in causa appellatio nis quia vis seu effectus illarum tollitur per sente tiam. Alie sunt que sunt p se sic q de sui natura no concernut principales actiones. si vis illar no tol litur per sententiam. sicut exceptio compesationis et ideo opponitur etiam post sententiam de quo ta men dicendum vt no. de or. cog. c. vlti. Et casus in qbus opponitur exceptio pemptoria post sentetia; ponit Guil. in spe. de excep. §. dicto. v. vbi aut a se tetia Hostie. in sum. e. ti. §. quado. v. in casibus tn

et de sen. ꝛ re iudi. sub Rubꝛi. de re iudi. ff. quanta. ꝛ ꝟ. nec occasione ꝑemptoꝛie. Item quõ ꝑemptoꝛiaꝝ alique dicuntur ꝓꝑꝛie exceptiones / alie defensoꝛie Pꝛopꝛie exceptiones dicuntur que ipo iure tollunt obligationem naturalē ꝛ ciuilez ꝛ illã ope exceptionis elidunt vel destruunt. vnde melius exceptiões elisoꝛie ꝙ ꝑemptoꝛie vocarentur. qꝛ non ꝑimunt actionem sed elidunt vt exceptio pacti de nouo petēdo impetuum et iureiurãdi ꝛ similes. Defensoꝛie vocantur que ipo iure tollunt ꝛ ꝑimunt oēm actionē vt solutio / acceptilatio. de quo in spe. de excep. in pꝛin. Iste. ꝫ defendant reum non tñ excludũt vꝉ elidunt actionem cum nulla sit actio suboꝛta. Aliq̄ tamen vt Fran. ꝟcellen̄. volunt dicere ꝙ differētia ꝟboꝛum hmoi respicit solũ vsum et modũ duplicez loquendi quo rei vtuntur dicendo excipiendo ꝓpono vel ad iuris mei defensionem ꝓpono / vel vt dicit ipe / defensio potest dici que reum ꝓbabiliter defendit. sed exceptio que realiter elidit. de quo ꝑ io. an. in. d. c. de excep. li. vi. in nouel. Si ergo reo deficiunt dilatoꝛie / si habeat aliquã de ꝑemptoꝛiis pꝛiuilegiatis litis contestationē impedientibus. potest se ad illam conuertere et opponere eam ante li. contest. Et erit tunc foꝛma exceptionis ista.

¶ Foꝛma exceptionis peremptoꝛie.

CoꝛAm vobis honoꝛabili viro dño officiali ꝓcuratoꝛ ꝓcuratoꝛio noīe talis rei ꝓponit ꝛ dicit excipiēdo ꝙ illa vice inter ꝑdictũ actoꝛem ꝛ reũ ꝑfatũ coꝛã tali iudice ipsius rei ꝯpetēte de ꝛ sup ꝑtenso debito ꝑ ipm actoꝛem ab eodem reo etiam ex

eadem cā tunc petito vel de et super re in ptenso ip sius actoris libello petita/quam actor ad se gnalit ter vel ex cā tali tunc etiam asseruit pertinere exti: tit litigatum/et ipe actor ab eodez iudice sentētiā diffinitiuā reportauit per quam reus ipse ab eius ī petitione fuit absolutus: que sententia appellatōe non suspensa in rem transiuit iudicatā. Vel sic. Co ram vobis ⁊c. vsq exstitit litigatuz/⁊ tandē partes ipse sponte et libere super huiusmodi questione ⁊ li te transegerunt/sic q ipa cā per transactionē sopi ta et est extincta vnde ipse actor nunc sopitam eo: modo questionē resuscitare et reformare psumens super hoc obstante sibi re iudicata vel transactione predicta audiēdus non existit/quare pdictus pcu rator petit p vos pnūciari decerni et declarari pfa tū actorem sup petitione sua et cā hmoi non esse vl terius audiendum nec ad agendum fore admitten dum pdictum actorem reo in expensis condemne: tis legitimis. Ita debet peti quando exceptiones iste opponuntur ante litis contestationē.⁊ tūc etiā secundum istam petitionis formā habet iudicis p: nunciatio fieri vt no.in.c.i.de li.cōtest.li.vi. Pro pter quod tutius esset exceptionē talez deferre post litis contestationē.quia tunc absolueretur sup pri cipali vt ibi nota de quo in speculato.de exceptioni bus.§.pdicto in vltima carta ¶Additio. ¶An au tem super istis exceptionibus pemptoris et opposi tis ante litis contestationē debeat lis contestari vi de i.c.i.de excep.li.vi. Ad hoc aūt vt obstet exceptio rei iudicate plura habēt concurrere/videlicz q idē sit corpus seu quātitas idē sit modus petēdi.eadez conditio personarum et q reus possedit rē post sen

tentiam petitam ab eo vt no. in c. penul. de excep. & in alle. c. i. de li. contest. li. vi. Item ad validitatem & efficatiam exceptionis transactionis requiritur q̄ trāsactio tenuerat. Replicatio actoris cōtra excep. pemptorias rei. R. Unde potest actor ꝯtra p̄dictas exceptiones replicare sic dicendo. ꝓcurator talis a ctoris replicando contra p̄tensas exceptiones talis rei ꝓponit et dicit q̄ licet alias inter ptes sup eadē re vel eodem debito fuerit coram tali litigatum et sententia lata diffinitiua nec p appellationē suspē sa/quia tamen ille coraȝ quos ptes litigabant nul lam habuit iurisdictionem vel sentētia diffinitiua p eum lata fuit et est nulla ex tali causa/ vel actor tunc rem vel debituȝ petebat ex alia causa/vel agē di modus est variatus/quia tunc agebatur ad hoc nūc auteȝ ad illud agitur/vel transactio p̄allegna ta dolose est irrita & nulla ex tali causa. &c. de quib⁹ replicationibus no. in. c. alle. de excep. li. vi & i spe. de excep. § dicto de hoc quoq; notandū. ¶ Additio. ¶ Et aduerte quia si dolus actoris dederit causaȝ transactioni talis transactio dicitur nulla. secus ex dolo rei vt est tex. in. l. in summa. ff. de condi. indebi ti iuncta. l. ii. C. de transac. An iste exceptiōes pem ptorie p̄uilegiate opponi possunt post terminū dila toriarū late tractat Jo. an in addi. spe. de dila. §. i. & sibi placet q̄ sic per rationes quas ibi adducit.

¶ Modus reconuentionis.

SI vero nec p̄dicte exceptiones pemptorie reo competant sed habet aliquā exceptionem con tra actorem/potest eum coram eodem iudice recō

venire siue iudex sit ordinarius vel delegat⁹ de mu tu.peti.c.i.de rescriptis dispēdia li.vi. Offerat ergo reus tūc actori libellū recōuētionalē añ li.ꝯtes. qꝛ reconuētio habet fieri ante li.ꝯtes. ⁊ postea non habet locū nisi ꝑmissa ante li.contes.ꝓtestatione de reconuētione faciēda statim post li contest.secūdū cōmunē doctoꝝ opinionē/licet innocē.⁊ ber. vidētur tenere eam fieri posse etiā post li.cōtesta.⁊ ante conclusionez cause.et ista opinio cōmuniter reprobatur in alle.ca.i.de mutu.peti.quia recōuentio vt dicit io.de lignia.est verbū respectiuū concernens conuētionē et respectiua sunt simul tempore/etiaz ꝓbat hoc ordo rubricaꝝ et tunc oblato libello recōuentionali huiusmodi cause sic iure conuentionis ⁊ recōuentiōis illa queate vicissim scz mutuis vicibus tractande sunt et sub illa sententia terminādc de or.cog.ca.ii.et.c.i.statim alle.ita ꝙ lite contesta ta super libello actoris ꝑ reum/actor etiā statiz cōstabitur/et primo iurabitur super conuentione: secūdo suꝑ reconuentione/⁊ sic de singulis terminis et actibus in causis huiusmodi seruandis vt ibi no. et alias. Si tñ iudex alias ꝙ̄ per reconuētionē ē iudex circa obseruationem talis vicissitudinis sibi altior est potestas ⁊ habena.de quo per Jo.an.in addi.spe.de reconuen.§.vidēdū. Si autem neglexit reus actorem reconuenire ante li.contest.vel.in cōtinenti post ꝓtestatione prius facta/vt est dictum tunc si causa pendet coram delegato et reus vult actori mouere actionem quia hoc non potest via reconuentionis/oportet ipsuz rescriptum ad eūdem iudicem impetrare/vt in.d.ca dispēdia.de rescri. li.vi.sed si causa est coram ordinario tūc reus pote

rit reconuenire actorem coram eo qñcunq3/ etiã si sit ordiarius partis vtriusq3/sed tũc cessabit vicissitudo pcessus q2 quelibet lis cause currit i arte sua In ceteris tamẽ casib⁹ nõ admittit reconuentio/ vt si actor ꝯuenit reũ possessorio/scz interdicto vñ vi non poterit actor p eum cõueniri nisi de alia spolitatione/vt in c.vlti.de or.cog. Et ibi etiã no.de spoliatiõe in modũ exceptionis opposita.et in.c.ii. de or.cog.⁊ in.c.freq̃uẽs de resti.spo.li.vi.hoc ẽ verum actore inuito/sed eo consentẽte pcedit reconuentio/vt de resti.spo.c.i. Et casus in quibus nõ pcedit recõuẽtio no.de arbi.c.cũ dilectus in glo.super ea. ¶ Additio. ¶ An autem agens criminaliter possit recõueniri ciuiliter vel econtra an conuentus in iudicio sũmario possit reconuenire in plenario vel econtra vide per Panor.in.c.pmo de mutuis pet. et an clericus possit recõueniri corã iudice layco vi de p panor.in.c.at.si clerici/de iudi. An autez actor debeat habere inducias deliberatorias super libello reconuentionali no.de mu.peti.c.i.⁊ dicitur ꝙ sic si voluerit/vnde maliciosi aduocati reo℞ aduẽniẽte termino ꝙ debẽt respondere libello actoris si deficiunt ei exceptiones tũc ad progandũ li.cõtes porrigunt libellũ reconuentionalem vt sic non respondeant libello actoris donec actor eorũ libello se paratum offerat respondere/et sic si actor velit statiz respondere renunciãdo deliberatoriis predicta malicia non iuuabit.

¶ Sequitur de litis contestatione.

Expedita isto modo prima parte pcessus seu ordinis iudiciarii.veniam⁹ ad scdam nũc ichoa

tione videlicet ipsius iudicii seu litis qꝫ habeꝫ fieri per li.contes.c.vnico. Si igitur reo deficiūt excepti ones dilatorie vel ꝑemptorie ꝓuilegiate et ipse nec potest nec vult actorē recōuenire debet in termino statuto libello respōdere Et ad hoc vt li.cōtestatio debite fiat actor vel eius ꝓcurator habet ꝓponere contenta in libello/et iudex eis ꝓpositis veletiam ipse actor interrogare reum vtrū ꝓposita in libello credat esse vera ⁊ petita fieri debere.⁊ sic reo rñden te fit.li.contes.⁊ hoc ē quod dicit tex.i.c.vnico de li ꝯtes.ꝙ ꝑ petionē i iure ꝓpositā ⁊ respōsionē secutā fit li.contes.vnde nō sufficit libellū esse oblatum et respōsionē ꝑ reum factā ad hoc vt inducta sit li.cō testa.qꝫ libellus non loquiꝶ.ꝑ.l.vnicā.C.de li.ꝯtes. requiriꝶ ergo ꝙ actor contēta i libello suo ꝓponat sitñ iuenitur i actis oblatus libellus ad scriptā suf ficiens ei⁹ responsio ꝓpositionē ⁊ interrogationeꝫ ꝓsumitur interuenisse vt no.i alle.c.vnico de li.cō test.Et ꝙ interueniat ꝓpositio ⁊ interrogatio raro iuenitur seruari in practica/de quo i spe.de li.ꝯtes §.i.§.si igiꝶ.¶Additio.An autē litis contestatio possit omitti de consensu ꝑtium tenet bar.ꝙ non in auteti.auferaꝶ.C.de litis cōtest.do.car.in cle.sepe de verboꝝ significatione/⁊ no.in.c.de causis de of fi.dele.Et est li.contesta.fundamētū iudicii ꝑ peti tionē in iure ꝓpositā ⁊ congruā responsioneꝫ ad iu dicis interrogationē secutam aio litē contestandi factā quo omisso si in figura iudicii ꝓcedaꝶ vexan tur inanibus laborib⁹ ⁊ sumptibus litigātes et illā diffinitionē que est hosti.ipe ꝑ singula membra de clarat ⁊ ponit post eum Jo.an in.c.vnico de li.con testo.et fit communiter per reum ista sub forma

¶ Forma verborum in quibus fit litis contestatio

PRocurator ꝛ procuratorio nomine A respondendo pretenso libello talis actoris narrata prout narratur negat iste vera. et dicit petita in ipso fieri nō debere. aīo litem cōtestādi et tūc scribat tabellio litis cōtestationē esse factā hoc modo. Anno tali die ꝛc. Coram tali iudice predicto eo sedente pro tribunali comparuit tali actor vl' eius procurator ac petitionem suā in ipsius libello contentaꝫ verbo proposuit. ꝛ dn̄s p̄dictus vel actor seu ipsius procurator talem reum vel ipsius procuratorem sup propositis et petitis an ea crederet fore vera petita fieri debere interrogauit. qui interrogationis hm̄oi respōdēs narrata ꝛ proposita i eo negauit esse vera/ et dicit petita fieri nō debere animo litē contestandi. Uel sic responsionē suā fecit ꝛ in scriptis obtulit i hec verba. Talis procurator. Litisqꝫ ꝯtestatione sic facta iudex ipis ptibus vel procuratoribus partiū ad p̄standum vel ad p̄stari videndū huiusmodi calumnie iuramentum diē taleꝫ pro termino assignauit. Sꝫ tabellio ordinarii sic solet scribere/ talis re⁹ vl' talis procuratator in presētia talis actoris vl' procuratoris respondendo libello actoris negauit narrata i ipso prout narrant esse vera. ꝛ dicit litē cōtestādo petita fieri nō debere ꝛ iurabit de calumnia die tali. Et p istaꝫ rei respōsionē ad narrata ꝛ petita i libello exprimitur animus scilicet aīo litem cōtestādi ꝛc. vt patet i forma. Si tamē fit responsio ad solā narrationē vel ad solā causam ex qua petitur dicunt Pe. et Hosti. et Jo. an. ꝙ facta est litis contestatio. qꝛ p negationem cause sequitur negatio effectus ꝛ nega

tis narratis negatur ɔclusio que sequitur ex narra tis. Quod autē non sit necessaria declaratio vel ex pressio animi videlicet ꝙ dicat reus animo litē con testandi est decisum in rota.q.xviii.que incipit itē si pars rea/et determinat guil.in spe.de li contest. §.i.vẽ. quid si ponuntur/quia p̄sumitur animus ex quo sunt verba apta ad litis contestationē nō tm̄ per et valet litem contestari si diceret ea ad iudicis instructionem deberet de hoc ꝓtestari.de quo de fo ro compe.c.si clerici/et no.in alle.c.vnico de li.con testa.et p̄ p̄dictam responsionē formaliter ⁊ cōmu niter fit talis contestatio. An autem p̄ responsionē iuris/vt si reus dicat volo vel nolo litigare vel cō tendere/vel non credo me debere/sed si debeo pa ratus sum soluere. Uel dicit ad actorē tu mētiris p̄ gulam/vel respondit de credulitate ⁊c.lis sit p̄ hoc contestata/no.in alle.c.vnico.de li.contesta. et in spe.§.i. ¶ Additio. ¶ Et caue quia per petitionē in iure ꝓpositam et responsionem secutam ex inter uallo non inducitur litis contestatio vt tenet Bar. in.l.p̄ma.C.de litis contesta. Et si reus confitetur si libellus precessit per talē responsionem est facta litis cōtestatio de quo de electi dudū. Et dixi alias circa materiam libellorum/quod tamen quidaꝫ le giste impugnant de quo plene per Jo.an.in additi. specula.de litis contesta.§.i.super vẽ.si reus non negat.

¶ Sequitur de iuramento calumnie.

Et quia vt dictū est/facta litis ɔtest. iudex as signet partibus terminum ad iurandū de ca-

lumnia/q? illud ex ordine statim succedit cum in ipso litis exordio sit prestandū de iura.calū.c pmo et exponitur ibi id est post pmum litis exordiuz scilicet immediate post litis contesta.eodem ti.cū causam/si tamen non fuerit iuratuz in exordio/ poterit postea in quacunq parte litis prestari/vt eo.ti tu.c.i.lib.vi.etiam si in tota causa omissum fuerit tacite per hoc nō viciatur processus/vt ibi in respō so secundo.Et ꝙ dicitur iuramentum calumnie debet sub intelligi scilicet vitande/sicut dicit habeat vnusquisq suam propter fornicationem scilicet vitandam non committendam.xvi di.verum

¶Quid sit calumnia.

Est autem calumnia quando quis scienter iniuste agit vel resistit vt in.l.i.ff.ad turpilianum.§.calumnie.iii q.iii.§.notandū et habet hoc iuramentuz quinq capitula/que ponit Ber.de iura.cal.c.i in quarta glosa et de hoc ponit ibi vers9. Iudex ergo faciat iurare actorez primo vel eius procuratorem habentem tamen ad hoc speciale mandatum sub hac forma.

¶Forma iuramenti calumnie ad actorem.

Tu iurabis ꝙ calūniose non petis sed ꝙ te credis et estimas iuste petere/vel secūdū alios dicit tu iurabis te litem istam calumniādi animo nō mouisse/nec mouere/nec moturuz esse.Item ꝙ veritatem super his de quibus interrogaberis respōdebis et eam non negabis.Item ꝙ non vteris scie

ter falsa probatione. Item quod nō corrupisti nec corrū
pes iudicem vel tabelliones. Itē nec dedisti nec da
bis nec promisisti nec promittes aliquid per te vel per īter
positam personam pro hac causa vt sentētia feratur pro
te/nisi illis personis quibus iura dare permittūt. Itē
quod dilationes nō petes gratia litis differēde/ et conclu
dendo dicat iudex/et ita iuras sicut ego dixi verū
et ita seruabis sic te deus adiuuet et hec sancta dei
euangelia. Consulit tamen Guil. in spec. e. ti. §. nūc di
camus in prin. quod vltimum puta de dilatione ad euita
tionem periurii multorum omittatur.

¶ Forma iuramenti calumnie.

Deinde iudex conuertendo se ad reum vel eius
procuratorem dicat sibi. et tu iurabis quod putas te
petitioni actoris iuste contradicere/ et ita verū esse
et te obseruaturum in defendēdo sicut ille iurauit
in agendo sic te deus adiuuet etc. In omnibus autē
iudiciis vbi vterque gerit personam vtriusque scilicet acto
ris et rei/vt de proba. ex litteris: vterque prestet iuramē
tū actoris et rei/partes vero vel procuratores earū se
breuiter expediendo dicant ego iuro iuramētum de
calumnia cum omnibus capitulis et suis clausalis.
sic me deus adiuuet etc. omissa expressione capitulorū
Et iurauit procuratores in animas dominorū suorum
et non in proprias/sed quia procurator calumniari po
test sicut dominus. vnde procurator etiam iurare de
bet in animam propriam/de iura. calū. c. ii. responso.
.ii. li. vi. vnde dominus nō incurrit periuriū ex facto
procuratoris nisi ipse dominus sit in culpa. de quo
in. c. vlti. de iureiu. in. vi. et in cle. ii. de procu. ī vlti.
glo. Et iuramentum istud de calumnia est inuentū

vt eliciatur veritas. Itez vt timore iuramenti liti gantiam temeritas compescatur. Item vt iuramē ti timore iurans immemor sue salutis quo ad alia pitula non afficiatur/ et ita nota. de iura. cal. ceteterum in glosa secunda et super ea.

¶ Quattuor genera iuramentorum que prestautur in iudicio.

Est advertendū q habemus quattuor genera iuramentorū q̄ p̄stantar a ptibus in iudicio/ vz iuramentum de malicia quod potest deferre iudex quando sibi videbitur expedire vt etiā tactū ē circa exceptiōes. Itē iuramētū de calūnia ꝛ illd sta ti p̄stari dz post li. cōtes. vt dictū est. ꝫ ꝛ p̄stat hodie tā in spūalibus q̄ in ciuilibus/ vt de iuramēto cal. .c. i. li. vi. responso. ii. ac etiam in criminalibus. de quo tn̄ sunt opiniones vt no. e. ti. c. i. Item iuramē tum de veritate dicēda quod in spūalibus p̄statur Item decisorium iuramētū quod defert iudex acto ri in supplemētū pbationū/ vl reo ad suā inocētiā ostendēdā vel etiā ps parti. Iuxta formam. c. vlti. de iureiu. ¶ Additio ¶ Et aduerte quia si iudex nō deferat huiusmodi iuramentū vbi subest iusta cau sa deferendi potest appellari vt tenet bart. in. l. ad monendi. ff. de iureiu. Formam autem iuramenti quod p̄statur a iudice ponit Guil. in specu. eo. ti. ꝶ. restat. ꝟ. sed pone. Et si aliqua partium recusaret prestare iuramentum illud patietur penam de qua in capitulo vltimo de iuramento calumnie. Et tabellio predicta scribat in actis sub hac forma die ta li anno quo supra ꝯparuerūt in iudicio coraz domi no iudice supradicto. ipso in loco suo solio pro tribunali sedēte talis actor vel talis ipsius pcurator

ex vna parte ꝛ reus vel eius ꝓcurator ex altera pte ꝛ ibidem ptes huiusmodi vel earū ꝓcuratores / primo actor vel suus procurator / deīde reus vl' suus ꝓcurator cum capitulis ꝛ clausulis suis calūnie iuramentū p̄stiterūt / quo prestito p̄dictus dn̄s iudex actori prefato vel suo ꝓcuratori diē talē ad ponendū et articulandū ac pti rei ad fieri videndū in cā hm̄oi pro termino assignauit. Notarii ordinarioꝝ breuius scribūt more solito scz die tali anno tali iuratum fuit per partes vel earum procuratores de calumnia articulabitur die tali.

¶ Terminus ad ponendum et articulandum.

TErmino ergo predicto adueniēte actor habebit offerre positiones et articulos / ꝛ istos vl' lōgeuus in causis admisit / vt cle. sepe. de. vbo. sig. Sūt ergo ab vsu inducte positiones et postea p ius canonicū approbate scilicet a tempore. Greg. ix. qr ante eum de positionibus nō habemus exp̄ssuz ius sed per eū in. c. dudum. ii de ele. ꝛ in. c. vnico de li. cō testa. Et qualiter vocantur aliquando titu. aliquādo intētiones / quādoqꝫ capitula ꝛc. no. de cā posse. si cū ecclesia de testi. presentiū. li. vi. ꝛ in cle. sepe de vbo. sig. Et fiunt positiones ad faciliorē litiū expeditionē ꝓpter partiū confessiones. ꝛ articuli ad clariorē ꝓbationē vt dicit tex in cle. sepe al. Et posititionis plures sunt expositiones quarū aliquas ponit Guil. in spe. de positi. §. i. et aliqui no. de cōfessis. c. i. li. vi. in glo. i. et sup ea. Et quō dicitur positio eo ꝙ super positiōibus lis ponitur velut super fundamento quia eis confessatis vel negatis lis alterius ꝓcedit vl' nō / ibi etiā no. p io. an. in nouella

Articulus aũt dicitur ꝙ artat .i. arte ponitur ⁊ ar-
tat ad respondenduꝫ vt in ca. pñciuꝫ. §. alle. super
glo. articulꝰ ⁊ est nomen diminutiuũ designãs ali
quid particulare a genere suo ꝑ debitas circunstan
tias decisum de hoc de offi. deleg. sup questionum.
¶ Additio. ¶ Et aduerte qꝛ hm̃oi positiões pñt fie
ri non tm̃ in causa principali sed etiam in cã appel
lationis vt tꝫ bal. in. l fi. ff. i refutatoriis. C. de ap
pel. Et no. io. an. in addi. spe. de tes. ff. nũc videndũ
in prin. ꝙ ars articulandi inter causidicos sũmũ tꝫ
graduꝫ in curia romana ⁊ maxime in bñficialibus
deuolutis. vnde consulit ipe ibi ꝙ caueãt curiam in
trantes q̃tũcunqꝫ sint magni magistri ne suo capi
te in principio hanc artem assumant sed antiq̃s ad
uocatis assistant. vel etiam habeant ꝓcuratores ex
pertos et ibi Jo. an. circa eũ. ff. istat et pulchre etiã
illam materiã tractat. Et positiones ⁊ articuli isti
iusto litis seu iudicii ordine seu loco fiunt scilꝫ post
li. contes. ⁊ et iuramentũ calũnie sup ꝑncipali tamẽ
qñqꝫ sunt faciende ꝓbationes si fieri pñt de quo in
spe. de posi. ff. iiii. in prin. qꝛ si reus hꝫ ꝓbare excep
tiones vel actor replicationes suas hꝫ redigere ex-
ceptiones seu replicatões in positiones ⁊ articulos

¶ Modus formandi positiones.

Ad formas igitur positionuꝫ hac via ꝑuenitur
nã formãs eas hẽat libellũ pre oculis ⁊ ex eiꝰ
tenore sumat ⁊ formet eas et diligenter consideret
quid habeat necesse ꝓbare et sup oibus que ꝓbare
velit faciat positiones nec valet positio aut etiã cõ
fessio nisi fiat super re de qua agitur. de quo in spe.
de positi. ff. v. vsi. generaliter autem. de quo etiam
de confes. ca. primo ⁊ secundo lib. vi.

Forma positionum super primo libello .s. in actione reali.

In actione ergo reali sicut visuz ē .§. s forma p̄ma libelli/ ordine positiões suas actor. Positiões ⁊ articulos infra scriptos ac ꝯtenta ⁊ scripta in eis oīa ⁊ singula dat facit et exhibet corā vobis honorabili dño iudice. N. ꝓcurator procuratorio noīe actoris medio suo iuramēto in tali cā ⁊c. quibꝰ oibus petit sigillatim ꝑ talē reū responderi ꝑ iuramētū sufficiēter ⁊ clare ꝑ verbū credit vel nō credit offerēs se ad ꝓbandū negata/ ad supfluā tñ ꝓbationē se nō abstringēs. Imp̄mis ponit ⁊ ꝓbare intendit ꝙ anno tali tp̄e ꝯtractus de quo infra/ talis A. in cāpo talis loci talem funduz/ cuius confines spe specificentur/ habuit ad eum ꝑtinentē. Itē ꝙ idez A. p̄dicto de mense tali fundum p̄dictū. B. actori p̄dicti ementi vendidit ꝓ precio tot florenoruz. Itē ꝙ ipse. B. actor p̄ciū p̄expssatū p̄dicto suo venditori numerauit realiter ⁊ ꝑsoluit/ vel ponatur si nō est facta solutio ꝙ venditor de precio fidē habuit ⁊c. vt in forma libelli. Item ꝙ A. vēditor memoratus fūdum predictū et eius possessionem realiter tradit. B. emptori antedicto. Itez ꝙ A. reus predictus eūdem fundū in tali tēpore detinuit occupauit detinet et occupat/ fructusq; ex eo ꝓuenientes ꝑcepit et eū B actori restituere liberū ⁊ vacuum dimittere seu assignare cū fructibus perceptis refragatur in periculū anime sue. Item ꝙ de premissis omnibus et singulis fuit et est publica vox ⁊ fama. Dat etiaz libellum pro parte sua oblatum compositionibus et articulis ac ꝓducta ⁊ ꝓducenda in huiusmodi causa ⁊ ꝙtū faciūt pro parte sua ⁊ non vltra. nec non de no

tarii signis et sigillis.saluo iure addendi/minuẽdi supplẽdi/ꝛ declarandi vt moris est. Et positiones sunt formande vt intẽtionẽ ponẽtis fundẽt ꝯside rata natura ꝓposite actionis. Si igitur actor agit de dominio rei petite hꝫ considerare que sunt necessaria in ꝓbatione dñii/ꝛ q̃ sunt ista tactũ est. ꝫ. circa ꝑmũ libellũ vt no. Guil. in spe. de loca. ꝫ nũc aliqua. ꝟ. vbi. Si agit publiciana cõsideret que sũt necessaria in ea. et sic de aliis. de quo in spe. de posi. ꝫ v. ad fi. Et debent fieri positiones de cõtentis in libello vel ad ea ꝑtinẽtibus ꝛ iudex dꝫ ꝯsiderare eas an faciãt ad cãm vel non vt postea patebit ꝛ no. in ca. i. de confes. li. vi. Et debent dari positiões per iuramẽtũ et qui dat ꝯtrarias incurrit piuriuꝫ de quo de iureiu. c. vl. li. vi. ¶ Additio. Quid si respondens positioni hodie dicit vnũ cras dicit oppositũ an cẽseatur piurus Archi. tꝫ in. c. fi. de iureiu. li. vi. qꝫ nõ quod est verũ in iuramẽto calũnie et respõsione de credulitate/secus in iuramẽto de veritate secũduꝫ Geminia. in. d. c. ꝛ rõneꝫ vide ibi ꝑ eũ. ¶ Tabellio sic scribat anno tali die tali talis actor vl' talis eius ꝓcurator cõparuit coram dño iudice añdicto ac positiões ꝛ articulos obtulit infra scriptos quibus per ꝑtem aduersam rñderi ꝛ ad eã ad hoc cogi postulauit. Ex aduerso ꝑdicto dño iudice adhuc ꝓ tribunali sedẽte/talis reus vel talis procurator suus ꝯparuit corã eo ꝛ positionũ ꝛ articulorꝫ ꝑdictorꝫ copiaꝫ sibi decerni ac terminum ad dicendũ contra vel respondendum eisdem competentem petiit assignari predictus ergo dñs iudex copiã hmoi ꝑdicto reo vl' eius ꝓcuratori fieri decreuit et eidem talem ad dicẽdũ contra positiones et articulos hmoi vel eis re

spondendum p termino assignauit. Si coram ordi narío scribat sic tabellio. Exhibitis his positionib⁹ et articulis p talem actorē eiusue pcuratorē ī pñ tia talis rei vel procuratoris talis anno tali die ta li respōdebit vel ipe impugnabūtur p reū vel eius pcuratorem die tali. Et hmoi assignatione termi norū aliqñ non exprimitur peremptorio. qr isti termī peremptorii intelligūtur licet non exprimat vt in ca. pastoralis de excep. nisi fieret citatio vl' assigna tio ad sententiam audiendā vt suo loco patebit.

Forma positionum et articulorum.

Positiones et articulos &c. vt s. In primis igi tur ponit & pbare ītēdit q A actor predictus pfato B. reo mutuauit vl' mutui causa numerauit x. libras denariorum talis monete. Item q idē. B debitor hmoi mutuatam sibi pecuniam predicto. A suo creditori soluere pmisit in tali termino et loco bona fide. Item q hmoi debituz ipe. B. debitor an tedicto suo creditori. A. in pfato termino elapso du dum soluere neglexit et hodie ministrare & de eo si bi satisfacere cōtradicit indebite. Itez q de premis sis oībus et singulis fuit et est publica vox et fama Insuper dat libellum vt in precedenti forma.

Forma positionum in actione depositi.

In actione depositi sic ҫcipientur positōes. In primis ponit & pbare intendit q. A. actor pre fatus penes B. predictū reum deposuit decretales Itē q hmoi depositus liber decretaliū scriptus fuit ī certis edinis seu ī pgameno. Itē q glosas habuit

ordinarias ac apparatuz. Ber. prepositi papiensis compilatoris glosarum decretaliū. Item q habuit de super coriū rubeū/albū vel nigrū. Itez q secūdus quaternus sic icipiebatur. Item q tertii quaterni prīcipiū erat tale. Item q memoratus B. p̄dictum librū decretaliū ex cā depositū ad se recepit. Itē q ipsum librū predicto depositori idē depositarius reddere contradicit. Item q de premissis oībus et singulis ꝛc. Et dat libellum ꝛc.

¶ Forme positionū in actione possessorii recuperandi.

In possessorio recuperādo seu interdicto vñ vi fiant sic positiones ꝛ articuli. in primis ponit ꝛ ꝓbare intendit q anno tali die tali ꝛc. actor predictus talē fūdū vl' domū cui⁹ ꝯfines infra describū tur possidet. Itē q B p̄dictus p̄dicto anno ꝛ die eū dem A sic in possessione reali existente de domo seu fundo hm̄oi ꝛ eius possessione violēter expulit ꝛ eiecit. Item q domū seu fundū hm̄oi ac eius possessionem a parte eiectionis seu spoliationis p̄dicte detinuit et occupauit et possessionem eandē cū fructib⁹ inde ꝑceptis ꝛ q̄ ꝑcipi potuerunt p̄dicto A. spoliato restituere cōtradicit. Itē q dāna ꝓpter hoc p̄dict⁹ sustinuit spoliatus ex tali cā ꝛc. Itē q fruct⁹ ꝑceptī et q̄ percipi a tali tp̄e verisimiliter potuissent et ꝑcipi ānuati ꝯsueuerūt valēt tot maldra talis mēsure Dāna vō et interesse ad tot libras denariorū ipse spoliat⁹ estimat salua tñ vr̄a iudiciali taxatiōe. itē q de p̄missis oībus ꝛ singulis ꝛc. et dat libellū ꝛc. ꝛ sic fiunt positiones ꝛ articuli mēbrati ꝛ distīcte qr articulus est pars intentionis vt no. de testi. p̄stitū

¶ Forma positionum contra illum qui mandauit fieri spoliationem vel eam ratam habuit.

SI agitur contra eum qui non spoliauit sed spo
liari mandauit vel spoliationem rataȝ habuit
vel rem spoliatā recepit scienter a deiectore sic con
cipiātur positiones. Imprimis ponit et probare intē
dit procurator p̄dictus q̄ tali tp̄e. A rem talem posse
dit. Item q̄ talis B eodē tp̄e. ⁊ tali die veniens eū
dem A possessorem de possessione eiusdem rei expu
lit violēter ⁊ eiecit. Item C spoliationem ⁊ eiectio
nē eandem p eodē B fecit et fieri mandauit Uel si
non mandauit C ratam habuit/ponatur sic. Item
q̄ spoliationē et eiectionē hm̄oi idem B fecit noīe
et contēplatione C rei p̄dicti. Item q̄ ipse C eandē
spoliationem sic suo nomine et contemplatione fa
ctam gratam et ratam habuit. Item q̄ rē huiusmo
di ipse C ad se recepit et ea a tempore eiectionis et
spoliationis predicte hucusqȝ detinuit ⁊ occupauit
et detinet et occupat Uel sic conuenitur reus qui
scienter rem recepit ab abiectore p̄missis duobus p̄
mis articulis puta de possessione et de spoliatione
sempronii ponatur. Idem q̄ predictus B prefataȝ
rē spoliatā a p̄dicto sempronio deiectore et spolia-
tore recepit. Item q̄ ipse B sciuit predictū C re hu
iusmodi per semproniū fuisse et esse spoliatuȝ. Pro
formis positionum in diuersis materiis habeatur
recursus ad spe. ti. de testi. §. nunc videnduȝ. Et in
tractatu libellorū/vbi quasi per singulos titulos
ī materiis formātur positiōes sup libellos. Et etiā
aliq̄ positōes formātur de confes. c. i. lib. vi. in glo.
magna vbi de materia positionū ⁊ ca. se. De mō re.

spondendi ad articulos Ru. Factis autez ⁊ oblatis positionibus reus si sunt pertinentes/clare ⁊ certe bet ad eas respōdere/de testi. psentium li. vi. imo si interrogatus sup positionibus ⁊ iussus respōdere hoc facere recusat/habētur positiōes p zfessatis/ nisi rationabilis causa recusantē excuset vt in. c. ii. de confes. li. vi. ⁊ que sit causa rationabilis no. ibi i glo. puta si positio est supflua q non facit ad causaz vel obscura incerta/captiosa de facto alieno/imp tinēs vel iuris ⁊c. vt ibi notatur ponēs eni debz po nere certū/et respondēs debet certū respōdere/vt no. in iuribus allegatis. ⁊ ca. ii. de confes. li. vi. in p dicta glo. ¶Additio. ¶Aduerte tamē q recusās re spondere positionibus non semp habet p confesso: sed requirūtur plura copulatiue que tangunt ca. fi. de confessi. li. vi. Et quod dicit ponit ⁊ pbare intē dit hoc hodie est in vsu/alias positiones dabantur pmo sic dicendo. Ponit talis ⁊c. et si negabūtur il le positiones postea dabuntur articuli sic dicendo. Talis intendit pbare ⁊c. hodie ergo simul fiūt. ita q positiones negate succedūt loco articulorum ⁊ in tentionez pbandi de quo etiam in specu. de testi. §. tunc videndum in principio cum remissionibus.

¶Exceptiones contra positiones et articulos.

In termino igitur predicto/puta ad dicenduz contra positiones et articulos vel eis respon dendum statuto solent quandoq dari exceptiones cōtra positiones ⁊ articulos sub hac forma. Cōtra positiones et articulos pretensos oblatos p talem actorem vel talem ipsius procuratorez in causa ta

li. &c. Procurator procuratorio nomine talis rei ppo nit et dicit excipiendo q huiusmodi pretense positi tiones et articuli sut generales nimis obscuri incer ti indetermiati dubii multipliciter idefiniti iuris captiosi/et de facto alieno in ptinetes/et sic tales q minime releuant ponente probati vl cofessati et eis inquantu dantur no est pro pte rei respondedu inqtum vero offerutur vt articuli nullatenus sut admittendi/vt ex eor patet inspectione euideter et latius si fuerit opus deducet. quare pdictus pcu rator rei petit p vos pnunciari/decerni/& declara ri positiones et articulos preassignatos no esse ad mittedos sed repelledos et reiiciedos fore. ac reiici et repelli/et parte ream ab instatia iudicii absolui et actorem sibi in expensis legitimis condemnari/ saluo iure addendi minuendi &c. Quando tame po sitiones & articuli sunt obscuri imptinentes. & inad missibiles sic q pbati no releuaret ponentem dicit io. an. in. c. dudu. ii. de electione q incaute facit ad uocatus partis alterius si petit declarari articulos vel a principio dicit eos no esse admitendos vl etia si formet interrogatoria talia q p testes habeat de clarare. Iudex tame potest examinare positiones et articulos et imptinentes reppellere et quado de imptinentia non constat in dubio tuc potius habet admittere vt no. de testi. p tuas. & de cofes. c. ii. li. vi. de appella. cu speciali. §. porro. v. excessu quoq vn de consueuerut fieri responsiones ad positioes sal- uo iure imptinetium: et non admittendoru de quo in spe. de posi. §. vii. v. si vero certu est. ¶ Additio. Nota tamen q licet iudex admiserit positiones sal uo iure impertinetiu & non admittendaru tn si con

stat de imptinentia potest instari penes iudicez vt reiiciatur vt no. do car. in cle. cõstitutionẽ. §. fi. de electiõe. Possunt ergo fieri respõsiões ad positiões formatas sup libello i actione reali sub hac forma. Rñsiones ad positiões i actiõe reali. Ru. Procurator pcuratorio noie seu re saluo iure imptinentiũ ꝛ nõ admittẽdoꝝ positionũ ꝛ articuloꝝ ptensoꝝ actoris sic ꝙ rñsiões quas forsitaz ad imptinẽtes ꝛ iadmissibiles positiones hmoi fieri cõtingit p non factis habeant. dat facit exhibet medio suo iuramẽto ifrascriptas rñsiões. Ad pmã positionẽ ptensam q̃ sic icipit. in pmis ponit pcurator predicti B ꝛc. rẽspõdeo ad eã non credit. Ad secũdaz nõ credit. Tertia dependet ex scda / ꝛ ea negata negatur ꝛ quarta Ad q̃ntã credit se fũdũ ꝛ ei9 restitutionẽ seu assignationẽ iuste ꝯtradicere ꝛ finalit credit de ꝯfessatis ꝛ negat de negatis. Et licz positiões pdicte sint p maiori pte de facto alieno qꝛ tñ faciũt ad cãz ideo ẽ ad eas rñdẽdũ qꝛ siue sũt de facto pprio siue de facto aduersarii dz eis rñdere vt di. io. an. in addi. spe. de posi. §. vii. itẽ. ß. dz i rñsionib9 ad tẽtiã ꝛ quartã positiões q̃ dependẽt a negatis qꝛ qñ positio depẽdet a negata nõ debet aliter ad eã rñsio fieri. vñ ex quo negat cõtract9 emptiõis seu vẽditiõis negant alia inclusa vł necessario ꝯcurrẽtia ad talẽ ꝯtractũ: vt pcii nũeratio. traditio rei ex tali cã facta ꝛc. Et qñqꝫ positio dependet a negata / aliqñ a cõfessata no. de confes. c. ii. li. vi. sup glo. puta. Et ꝙ fit rñsio p vbũ credit vel non credit hoc pcedit ex vi iuramenti de calũnia / sed si iuramentuz est de veritate. artat p verbũ scio vel nõ scio / tamẽ iurans de veritate est interrogandus / et etiã respõdere tenetur de credulitate: vt no. p Hosti i. c. litteras de iur. ca. ꝛ ꝯfessio

de credulitate eque preiudicat sicut ꝯfessio de veri
tate vt no. de iure / ex litteris in glo fi. ꝛ de iura. ca
lū. cām. De stilo tñ curie iurat quis dicere veritatē
quam scit vel credit / si respondeat ꝑ verbū dubito
an sufficiat no. alle. c. cū causam in glo. ii. ꝛ super ea
Quid etiā iuris sit si cū actoꝛ petit centum rñdeat
reus se sub conditōe ꝓmisisse / an videatur pure cō
fessus no. ꝑ archi. ꝛ io. an. de confes. c. i. li. vi. Ista re
sponsio est in pte cōtra respondentē scȝ inqꝫtū confi
tetur se ꝓmisisse in pte pꝛo eo inqꝫtū dicit sub condi
tione ꝓmisi / et statur cōfessioni contra confitentē.
ꝛ ergo videtur fundata intentio actoꝛis ꝑ talem cō
fessionem nisi reus ꝓbet conditionē / sed in contra
rium facit. quia responsio ē vnica ꝛ vnū constructū
ergo actoꝛ aut totuȝ appꝛobat aut refutat et ꝙ vult
appꝛobare pꝛo se debet etiam contra se appꝛobare.
Finaliter credit Jo. an. ꝙ reꝰ iuste peteret declara
ri ꝑ actoꝛē an ponat ipm ꝓmisisse pure an sub con-
ditione ꝛ sic cessaret ipsa ꝑplexitas. Archid. tñ dicit
ꝙ reus pōt negare se pure ꝓmisisse. Foꝛma actuū i
actis scribendoꝛum Ru. Istum tñ actum responsio
num factarū scribat tabellio hoc modo. die tali an-
no tali ꝛc. talis reus vel talis ꝓcuratoꝛ eius coꝛam
pꝛefato dño iudice in solito loco suo ad reddenduȝ
iura ꝓ tribunali sedente comparens responsiones
ad positiones ꝛ articulos talis actoꝛis ibidē ꝯparē
tis infra scripti tenoꝛis ibidē obtulit ꝛ hmoi respon
siones fecit medio suo iuramento / quibus respōsio
nibus sic factis ꝛ receptis actoꝛ ꝑdictus vel ꝓcura
toꝛ suus sibi dilationē competentē ad ꝑducendū te
stes ꝓ sua intentione fūdata assignari postulauit /
cui ꝑdictus dñs iudex talem diem vel vnum mēse

pro termino et dilatione ad testes producendos assi-
gnauit. Uel sic scribat notarius ordinarii/factis et
exhibitis responsionibus predictis per talem reum vel
talem ipsius procuratorem anno tali die tali in presen
tia talis actoris vel talis ipsius procuratoris: produ
centur testes per actorem pro prima dilatione die tali. etc.
De istis autem dilationibus pro testibus producendis de
bentur alias aut dantur tres dilationes vel vna tan
tum. et ita speciosa quod infra illam possunt fieri productiones no
de dila. c. ii. gl. ii. et super ea/ et postea videbimus. Pars
autem contra quam fit productio testium dat interrogato
ria et dantur super articulis volentis producere testes
et formantur secundum circunstantias cause et persona
rum et testium/ de proba. licet de testi. cum causam et. c.
per tuas vbi de hoc/et de testi. presentium li. vi. et ibi po
nitur forma eorum. Datis ergo articulis per alteram
partium pars contra quam dantur petit terminum ad dan
dum interrogatoria/et iste terminus: vt probant iu
ra alle. et etiam generalis consuetudo: dandus est.
Fiant ergo isto modo super articulis in reali. Forma
interrogatoriorum super articulis in acti. reali. Ru.
Interrogatoria infra scripta dat facit et exhibet/pro
curator procuratorio nomine talis secundum que omnia
et singula petit singulos testes partis aduerse inter
rogari et interrogationem huiusmodi cum responsionibus
testium ad eas in actis redigi et conscribi alioquin de
inualitudine depositionum et quod sibi non preiudicent
ac alias protestatur vt est moris. Diligenter ergo et
non perfunctorie testes ipsi examinentur et ab eis pru
denter super quolibet articulo querantur de singulis cir
cunstantiis. Queratur enim a quolibet teste de ip-
sius etate: fide: fama: statu: et conditione. an sit nobi

lis vel plebeius.itē quātū hēat ī bonis.itē an pcō vel pcio gratia vel odio vel fauore testificet.item vtrū ei datū sit aliqd vel pmissū:item si hēat spē q sibi det vt pillo testificet.itē an sit excōicat⁹ maiori.itē vtrū amicus:familiaris:vl ei⁹ socius cōsāguineus:affinis:vel subdit⁹ pducētis vl ei⁹ cōtra quē pducit īimic⁹.itē an sit īstruct⁹ qd ponere debeat. itē an sup hoc cōcordauit cū testib⁹ suis.itē vtrū sit subornat⁹.itē quā ptē vellet in cā hmōi obtinere et cui plus faueat specialit. Si dixerit testis verū esse qd ī primo articulo continet.tūc īterrogetur de cā scientie scz vn sciat testis fūdū ad A ptinuisse ⁊ quō et qn A dn̄ium ei⁹ acquisieri.itez de fructib⁹ alias cōfinib⁹ eiusdē fūdi.itē circa scdz articulū q̄rat si testis dixit eū eē verū:de cā sciētie an testis p̄sens fuerit in cōtractu ⁊ q cū eo erāt vel fuerūt pn̄tes ⁊ quot nūero:⁊ ad qd fuerūt ibi itē de loco cōtract⁹.in qua domo.⁊ an domus sit trea lapidea vl lignea.⁊ ī qua pte dom⁹.itē de tp̄e scz de āno:die:mēse:⁊ hora.itē de forma ip̄ius cōtractus an purus fuerit seu cōditionalis seu modalis ⁊ p que v̄ba celebrat⁹.⁊ si cōditionalis seu modalis:querat an cōdicio postea extiterit et purificata fuerit vel modus seruat⁹.itē an testis nouerit psonas cōtrahētiū itē an p̄ciū interuenerit ⁊ solutū fuerit in qua moneta p quā:cui:quo loco: die:hora:qbus pn̄tibus ⁊ sp de cā sciētie:de auditu fama:certitudine:credulitate ⁊ similibus circūstātiis aliis q̄ ad veritatē faciūt eliciēdā ⁊ detegendā falsitatē de testi.cū causā ⁊ plenissime in spe.de test. §.iā de iterrogatoriis. Et cautū est q hmōi iterrogatōes distincte formet.ponēdo ah quālibz.itē vl cōsimile:vt tradit doctr ia guil.ī spe.de testi.§.nūs

de interrogatoriis / ꝛ fiūt interrogatoria circa psonas testium et circa dicta testium. Sed dicit Guil. in spe. de testi § iam de interrogatoriis. v. in sūma ꝙ duo sunt genera interrogatoriorū seu questionū vnū genus fit ad destruēdū dicta testiū. Aliud ad fundandū eius exceptionē cōtra quā testes pducūtur quia testis deponere debꝫ p vtraqꝫ pte. dicit tamen Jo. an. in addi. ꝙ interrogatio nō debet continere nouū capitulū p aduersario. Exēpluꝫ. Titius producit testes cōtra seyum ad pbanduꝫ mutuum seyus dat interrogatoria / petēdo testes interrogari sup solutione mutui scilicet an soluerit. hoc faciēdum non est qꝛ seyus de hoc habet facere capituluꝫ et ticius interrogatoria. Primū gen⁹ interrogatoriorum fit dupliciter videlicet vel ratione psone testis vt quia est excōmunicatus instructus subornatus vel suspectus vel alias minus idoneus ad testificāduꝫ vel ratione dicti / vt puta quia deponit cōtraria vel vacillat vel nō reddit aptam causā dicti sui. De diuersis autē iterrogatoriis ꝛ formis iterrogationū ponit guil. in spe. de testi. § nūc de interrogatoriis. De hoc etiā in c. presentiū de testi. li. vi. Et de interrogatoriis et ibi ponit̄ forma in glo. et ante nō habuim⁹ textū de eis. De materia ista no. de testi. in. c. per tuas. ꝛ in. c. cū causam / et ibi no. ꝙ si aliqua necessaria interrogatio fuerit omissa post publicationē attestationū petitur a iudice et iterū interrogat vt quod obmissum est restauretur. Ideꝫ guilhermus in specu. de testi. § . nunc videndum in fi. Et ista interrogatoria vel copia de istis non debent dari parti producēti testes pter subornationis timorē. qꝛ eis habitis posset instruere testes vt

concordit er ad interrogata responderent et sic per hoc tolleretur efficatia interrogatoriorum que ad hoc sunt inuenta vt falsitas facilius dephendatur: sed dãtur iudici qui debet illas moderare superflua et inutilia resecãdo. Si autem ps non facit nec dat interrogatoria / tũc iudex faciet illa q̃ habent in ca. causam de testi. Et consulit Hostiẽ. q potius fiant superflua q̃ aliqd necessarium obmittatur duabus de causis. Primo qr si factum est interrogatorium et omittatur aliqd necessariũ non negligẽter vel dolose supplebitur seu repetetur non obstãte publicatione vt supra dictũ est. Secundo qr forte iudex ex officio suo plura resecabit q̃ expedire videtur. ita no. in ca presentiũ de testi. li. vi. sup glo. interrogatoria. Factis responsionibus ad positiones actor releuatur p talẽ confessionẽ a pbatione et tũc non restat aliud nisi confessum condemnare qr nõ sunt partes iudicis in confitentẽ nisi vt pnũciet. de transac. c. preterea Aduertat tamẽ diligẽter an omnes positiões suas reus sit cõfessus. si ergo aliquas positiones reus sit confessus videat an per confessatas eius intentio pbata sit. et tunc sententiam postulet ipe actor et prõptiores sunt negationes in iudiciis p quas oportet ponẽtem onus pbandi subire. Unde si reus omnes vel aliquas positiones negauit tũc habet actor suã intentionem probare. ff. de proba. l. eum qui. vide alias. v. q. vlti. actor. Actor ergo petat terminum sibi dari ad probandum. et iudex statuet sibi terminum competentem pro prima dilatione quia debet habere tres dilationes. de testi. c. vltra tertiam no. de dila. c. ii. vel secundum alios statuat vnum terminum pro omnibus tribus dilationibus. videlicet. i

si.iii dilationibus. Primum tñ seruatur de quo in spe. de pba in prin et no. alle. c. ii. de dila. plenius i ca. in causis de testi. in glo. si tñ prima dilatione iu dex nõ dabit scdaz nisi ex iusta cã / vnde vt dicit ibi Inno. secunda vel tertia dilatio dabitur qñ petens illam ostendit se impeditum in prima. Quãtũ aũt spaciũ tẽporis continere debeant iste dilatiões ha= betur in. §. spaciũ. iii. q. iii. De testiũ pductiõe. Ru Actor ergo qui vult pducere testes faciet eos per iu dicem vocari qr testis se ingerens ex hoc quodãmõ se suspectũ reddit vt. C. de testi. autez rogati. faciat citari aduersariuz vt videat eos iurare alias recep tio testium coutra absentem non vocatum facta nõ valeret vt in ca. ii. de testi. ¶ Additio. ¶ Sed queri tur an dicta testiuz parte nõ citata receptorz faciat saltim aliq̃le iudiciũ bar i. l. res hereditarias. ff. de crimine expilate heredi. tenet qp sic. sed ipsemet bar in. l. maritus. ff. de questio tenet qp non et ista opi. est verior et pbatur per tex in. c. ii. de testi. sup ver bo nullius momenti rc. Judices autem raro per se recipiunt testes vel eos examinant sed aliis cõmit tunt de quo queritur Hostiensis vt scribit Jo. an. i capitu. presentium de testi. lib. vi. super glo. de iter rogatoriis. De quo in speculato. ti de testi. §. nunc tractandũ. & licet autem dixerim. Nam in pbatio= nibus pendet tota vis cause. Deberẽt ergo iudices potius commitere alia qp testinm examen facit. xvi. distinctio. quiescamus sed ex quo est onerosum er= go de facili alicui committunt. Si tamez vtiqz com mittere velent debent non simplicibus sed idoneis discretis et honestis delegare de test. si qui testium. de test. cogen. ca. i. de constan. et assi. c. i. Quia tamẽ

quandoq; testes tales sunt q nō pñt neq; tenent ve nire ad iudicem p testimonio ferendo sed iudex ad eos mittere vel ire debet pp̄ter priuilegium vel im potentiaz ipsorū testiū / videlicet si testes sunt egre gie psone vel mulieres / seu senes / vel remoti / vel q̄ pducit est pauper ꝛc. de quo i. c. p̄dicto. c. si qui te stiū et ibi de hoc dātur v̄sus: vñ tunc est iusta cā cō mittendi aliis exceptionem et examinationē vt ibi et no de testi. cū cām prius tamē q̄ scribat vel com mittat iudex recipiat cautionem ab eo contra quez pducuntur q mittat vel vadat infra terminū com petentem ad videndum iurare partes vt dicit guil. in spe. de testi. §. qualiter. v̄. sunt aūt testes. de hoc tñ est dicendum vt no. in. c. constitutus de fideiusso in glo. ante pe. et super ea de rescrip. statutum. glo. penul. lib. vi. Et fit cōmissio sub hac forma.

¶ Commissio examinis testium alteri facta.

DEcanus iudex cause et partiuz infra scriptaꝝ a se ap. specialiter delegat⁹ officiali tali vel no tario tali publico vel alteri cui cōmittitur. salutem in domino Quia talis actor in causa quā mouet ta li reo in iudicio coram nobis ad intentionē suā fun dandū nonnullos intendit pducere testes quorū re ceptioni ꝛ examinationi personaliter intendere nō valem⁹ Idcirco de vestra legalitate et discretione plurimum cōfisi vobis committimus ꝛ mādamus quatenus testes quos idem actor vel pcurator ei⁹ vobis duxerit nominādos ad p̄ñtiam vestrā conuo catis. receptoq; secundum formam iuris ꝛ iudicii morē ab eis iuramēto sup intētione ꝛ articulis pñ

tibus inclusis vel vobis pro parte actoris exhiben dis et interrogatoriis partis alterius si vobis dabu tur cogatis eosdē veritati testimoniū phibere atte stationibus in publicam formā redactis sigillo ve stro clausas fideliter et secrete inclusas p nūciū fide lē et idoneū nobis in talem diem remittatis Uel sic ¶Talis iudex et c. Salutē in dño Noueritis q in cā q inter talē ex vna et talē pte ex altera vertitur i iu dicio nobis partes hincinde nōnullos volētes pdu cere testes p fundanda sua intentione quos coram nobis difficile foret producere et partibus onerosū Idcirco discretioni vestre cōmittimus ac firmiter et districte precipiendo mandamus qtus testes qs pars vtraqz producere curauerit coram vobis in fra spacium vnius mensis vel talem diem legaliter recipere ac eos super articulis a partibus hincinde in cā hmoi datis et scdm itnerrogatoria partium q vobis vnacū psntibus transmittimus scdm datā a deo vobis prudētiā diligēter examiare curetis ser uata forma debita et cōsueta. Depositiones ipsorū testiū cum articulis et interrogatoriis predictis ac toto processu quem super hoc coraz vobis haberi cō tigerit sub sigillo vestro fideliter inclusas nobis q totius poteritis remittere studeatis. Aliquādo op ponitur etiam in forma commissionis de recipien dis testibus reprobatoriis sub ista forma q si forte alterutra partium testes alterius reprobare volue rit testes super reprobatione huiusmodi producen dos infra .xv. dies post dictum mensem immediate seqntes fidelit admittere et examiare solicite stude atis. ¶Additio. Et aduerte q si forma ista nō ser uaret n possit talis iudex recipe testes sr reprobacōe

testium pductorū quia testiū reprobatio nō censet cōmissa ⁊ cui est cōmissa receptio nisi sit expsse com missa vt tȝ spe.ti de testi. §.qualiter·𝔙.illud quoqȝ Aliqñ etiā additur clausula/vȝ significetis nobis quanta fides possit ipsis testibus haberi. Ista clau sula ponitur de fideiusso.c.constitutus in fine/vbi de hoc de quo etiam nota in.c.qm̄ ꝯtra falsam de p ba. De ista cōmissione seu remissione ⁊ eius forma dꝫ in.c.de testi.li.vi.vbi papa facit remissionē ad p tes p testibus pducēdis/⁊ de receptionibus testiū au possint vlterius cōmittere habet de re iudi.cum bertoldus in cle.iudices de offi dele. Pōt eñ iudex hoc officiuȝ cōmittere tabellioni seu notario cause et sic exercebit vtrumqȝ officiuȝ scilȝ receptionis te stium et rescriptionis et ita tȝ Inno.in c.qm̄ cōtra falsaȝ de pba. Et hoc etiā tenet gñalis consuetudo et dicit ibi Hostien.ꝙ sanum est consiliuȝ ꝙ de com missione iudicis tabellioni facta fides fiat non per ipsum tabellionem cui facta est commissio.sed per instrumentum alterius tabellionis vel sigillo aūt tico sigillatas litteras· Cum ergo ps pducit testes suos coram iudice vel eo cui est cōmissum debent te stes iurare dicere veritatē.qꝛ sine iuramēto dictis eoꝝ non creditur ꝗtuncunqȝ sint religiosi nisi iura mentuȝ a ptibus remittatur vt in.ca.nuper ⁊ in.c tuis de testi.de quo ī spe.ti.de testi. §.sequitur· Que iurare debent testes. Ru· Forma autē iuramenti te stis habetur de testibus fraternitatis ī vlti.glo.qꝛ iurabunt ꝙ dicent totam veritatem iudici vel cui miserit quaȝ sciuerit de illa causa seu re et sup qua iurant. Item ꝙ nullam referant falsitatem. Itē ꝙ p vtraqȝ parte dicent iudici veritatem quam sciūt

Item q̄ dicent oēm ỽitatē/siue fuerint interroga
ti siue non. Itē q̄ non nec p̄cio nec amore nec odio
nec p aliquo alio mō testimoniū dicāt. Et de facto
addit sextum vz q̄ secretum teneant dictū suū vsq̄
ad publicationē/de q̄ etiā i spe. de testi. §. sequit.
Et debēt iurare tactis euangeliis vt. iii. q. ix. horta
mur In ỽo si nō apparet testē tetigisse taliter euā-
geliū illud p̄clamat tractat Jo. an. in addi. spe. in. §
p̄xime. alle sup ỽbo ꝛ no. Qn̄ aūt dz p̄bari consan
guinitas ad dirimendum matrimoniū est specialis
forma iuramēti testiū de qua in. c. lz de test. Pars
aūt ꝯtra quā testes p̄ducūtur sit p̄n̄s in p̄ductione
testiū vt videat p̄sonas ipsoꝝ testiū quales sint an
sint tales qui nō possunt testificari ꝛ faciat p̄testa-
tiones q̄ dicere velit in p̄sonas testiū ꝛ dicta eorū
alias post publicationē attestationū non pōt hoc
nisi i duobus causis videlicet nisi iuret q̄ ex malicia
hoc nō p̄cedit. vel nisi ostendat post publicationem
hoc se didicisse quod obiicit i p̄sonas vt in. c. p̄n̄tiū
de testi. li. vi. ꝛ debet ista p̄testatio fieri tp̄e p̄ducti
onis testiū vt in. c. ex parte e. ti. tn̄ ista protestatiōe
facta si testes aliquid dixerint quod est pro potesta
te eis de facili nō crederetur vt in alle. c. presentiū
in fi. qualiter tamen hoc intelligitur ibi notat. Et
ista oīa puta testium receptionē eoꝝ iuramenta/ ꝛ
partium protestationes tabellio scribat in actis de
p̄ba. c. quoniā contra falsam. Et erit forma talis.
Forma actuum in actis signandorum. Rub. Anno
tali die tali ꝛc. talis actor vel eius p̄curator coram
tali iudice vel tali cōmissario comparuit A et C. te
stes ibidem apparētes p̄duxit petēs eos per dictū
dn̄m iudicē vel ꝯmissarium recipi ꝛ admiti. Et ad

uerso talis reus vel talis eius ꝓcurator ibidem ap
parens ꝓtestabatur expresse ꝙ in ꝑsonas testiū hmoi
vellet dicere vel obiicere: seu eos post depositionū
apturā reprobare. predictus ergo dn̄s iudex vel cō
missarius testes p̄noīatos recepit q̄ oēs ⁊ singuli ta
ctis euāgeliis solitū prestiterūt iuramētū ⁊c. Que
sint ꝑtes iudicis in testiū examinatione Ru. ¶ Tan
dem iudex vel ꝯmissarius ꝓcedēdo ad exaīationē
testiū vocabit ad se testes ⁊ singulos sigillatim ⁊ se
crete examinabit exēplo. Danielis qui falsos sacer
dotes ꝯtra susannā ꝓductos secrete examinauit. vt
habetur Danielis. xiii. ⁊ no. de testi. c. ii. in. g. nō ē ita
vbi de hoc. ⁊ dicet ei amice falsidicꝰ testis tribus est
obnoxius ꝑsonis scʒ deo cuius p̄ntiā: cū sit vbiqꝫ:
ꝯtemnit. Itē iudici quē mētiēdo fallit. Itē parti i
nocēti quam falso testimonio ledit. de cri. fal. c. i. ⁊
q̄uo testis q̄ veritatē occultat et dicit mendaciū reꝰ
est qꝛ ꝑmus ꝓdesse non vult. sed d's nocere desiderat
vt ibi no. vn̄ cū iuraueris dicere veritatē ꝑ illud iu
ramētū obsecro te aīam tuā salues ⁊ qd̄ scis de tali
negocio dicas. Deīde ꝓponat sibi qualiter inter ta
lē et talem causa vertitur super tali re ⁊c. ¶ Dein
de legat vel exponat sibi primum articulum super
illo testē interroget an sciat eū esse verū. ⁊ si testis
eū verū esse dicat. querat ab eo de cā scie ex qua cā
eū scit esse verū. ⁊ secundū alia interrogatoria q̄ da
ta sunt circa illum articulū eū diligēter ⁊ sigillatī
interroget. Deinde facta interrogatione de his que
in primo articulo continētur ⁊ intterogatoriis cir
ca eum datis ⁊ factis depositionibus ⁊ responsioni
bus per testes ea. tunc descendat examinator ad se
cundum articulum. tandem ad terciū ⁊ sic de alis

Adhibeat tñ cautelā si visum fuerit q̄ pmo querat a teste in gñe q̄d sciat de tali cā q̄ vertit inter tales ꝛc. añq̄ aliquē articulū sibi legat. vel q̄ñq̄ interroget de vltimis ꝛ mediis articulis istam preposterationē seruando vt per hoc facilius apprehēdere valeat an sit testis subornatus vel instructus. an non nec suadeat ei: nec ip̄m inducat vt aliq̄d certe dicat sed q̄rat in gñe nec etiā inducat euȝ ad dicendum se scire quod credit vel ecōuerso de quo in spe. de testi. .§. nūc tractanduȝ Et notarius scribat isto modo. Forma depositionū in actis signandoꝝ Ru. Anno mēse die talibus. talis testis iurat⁹ sup p̄rio articulo q̄ sic incipit. Itē ponit in pmis ꝛc. sibi lecto diligēter ꝛ exposito examinat⁹ dixit se articulū ignorare vel dixit vera esse q̄ in ipso articulo ɔtinētur īterrogatus de cā sciētie seu quō sciret r̄ñdit q̄ interfuit ꝛ ita fieri vidit ꝛ audiuit. Interrogat⁹ de tp̄e scd̄ȝ q̄ interrogatoria data fuerūt r̄ñdit q̄ anno tali. Itē super secūdo articulo qui sic incipit. Item ponit ꝛc sibi lecto et clare exposito dixit ꝛ sic de aliis. Queritur ꝛ de causis et circūstantiis secundum formaȝ interrogatoriorum circa quēlibet articulū datorū et r̄ñsiones ip̄ius testis qualescūq̄ fuerint redigant̄ ī scriptis scd̄ȝ formā de qua. §. ꝛ sicut a teste ɔferunt̄ nichil mutādo vł detrahēdo ꝛ diligēter vulgare interp̄tet̄ in latinū ꝛ eq̄ nec scribat dixisse testē credo vbi dixit scio vł ecōtra nā taliter posset dicta testis redigere ī actis vł in scriptis q̄ auferret ius h̄ñti ꝛ sic se sibi ad restitutionē seu satisfactionē obligabit Caueat etiā ne scribat talis testis dixit p oīa sicut tal' p̄m⁹ vł scd̄s cū cuiuslibȝ testis dictū p se ītegrū erit vt no. de v̄bo. sig. c. nihil obstat de quo ibi plene

¶ Additio. ¶ Sed posset queri an testis possit dare depositionē suam in scriptis bar. in. l. theopompus ff. de dote. prele. tȝ ꝙ sic sed bal. tȝ ꝯtrariū. l. i bone fidei. C. de iureiu ⁊ pano. i. c. de testibus extra de testi. ⁊ hec opi. est verior ⁊ ꝓbatur per tex. i. l. iii. §. item diuus ff de testi. ⁊ in. c. testes. iii. q. ix. ⁊ hoc verum nisi talis testis esset mutus qꝛ tunc posset dare in scriptis. Nota spe. ti. de testi. §. nunc tractandū versi. qui de muto. Et aduertēdū ꝙ vbi sup articulo principalis testis opponit examinator seu tabellio nō dȝ vti his v̾bis vȝ talis testis requisitus seu interrogatꝰ sup articulo tali respōdit talia sed scribat seu dicat talis iuratꝰ sup articulo tali dixit sic. Sed vbi de causa sciente vel circūstantiis extra articulū principalem queritur tunc his verbis tabellio scribendo vtitur. ¶ Talis interrogatus seu reqsitus quō sciret vel de tempore seu de loco taliter respondit ⁊c de quo in spe. de testi. § nunc tractandū. Et aduerte diligenter. Quomodo etiaȝ in examinatione testium quedā considerāda sunt: vȝ ꝙ sit prudens / expertus / diligens / ⁊ attentus / fidelis ⁊ caueat prudenter et discrete attēdendo qualitatem ⁊ vultū ipsius testis. et quedā circa ipsos testes videlicet an sint inimici / consanguinei / infames ⁊c. Et quedā circa dicta: videlicet an aptam cām reddat ⁊c ponit Guil. in spe. ti. de testi. § nunc tractandum Ut aūt hec plenius pateāt debet etiam examinator iudex vel cōmissarius attendere an testis vacillet an titubet seu cum trepidatione loquatur. ⁊ si vacillet debet hoc scribi in actis per tabellionē sed an tabellio debet hoc scribere ad preceptuȝ iudicis examinantis ⁊c. etiam si habellio nichil de dubita-

tione vel vacillatione ppendat nota. de pba. c. qm
ↄtra falsam. et in spe. ti. de testi. §. nūc tractādū· vt
consideret ꝛ sequēti. et dicitur ibi ꝙ sic triplici rōne
Primo quia iudex habet auctoritatē i examinādo
testes: sed tabellio solū in scribendo. Secūdo qꝛ iu
dex est superior vnde sibi magis credēdū ē. Tertio
quia tabellio attentus circa scripturā nō ita atten
dere potest circa variationē/titubationē/ruborē
palorē/vl' mutuationē faciei ipsius testis sicut iu
dex quia semper potest oculos ad testes habere. Er
go sibi magis est credēdū. potest tamē tabellio suaꝫ
ↄscientiā saluando sic scribere hoc casu. ꝛ iudex mi
chi tabellioni dixit vt scriberē ꝙ testis vacillabat
sꝫ scriptura esset efficatior. si aduerterek p tabellio
bñ: et sic michi videbak ꝙ vacillabat dummodo rei
veritas sic se habebat. Debēt etiā quantūꝫ possunt
eū veritate exprimere vacillationis modū: scliꝫ ta
lis testis dubitando vel tremēdo vel sudādo pre ti
more loquebak vel pallidus efficiebak vel hmoi. et
hoc teste vel recedente vel ignorāte. In continenti
tamē ex quo testis exiuit posset iudex si vellet testē
ex hoc punire/de quo nota. in alle. c. quoniā contra
falsam: et per iuno. et hosti. in spe. vsi. pxi. alle.

¶ De remissione attestationum.

Post ꝙ aūt testes recepti sūt et examīati. si hoc
factum est p aliquem ex cōmissione iudicis ip
se redactis attestationibus in scriptis ipsas cuꝫ ar
ticulis et interrogatoriis ac aliis coraꝫ eo sup hoc
actis iudicii remittat sic scribendo.

¶ Forma remissionis littere.

Honorabili viro. N. iudici tali salutem in domino mandatum vestrum michi iniunctum pro suscipiendo et exequendo effectu: testes quos talis in causa tali coram me producere voluit: vel testes michi per talem nominatos citaui: et ab eis per talem actorem vel talem eius procuratorem in presentia talis rei vel talis procuratoris sui in pena contumacie. rei per me ad hoc citati et non comparentis productis iuramentum iuxta morem quod ipsi omnes et singuli tactis sanctis euangeliis recepti prestiterunt ipsosque super articulis actoris secundum interrogatoria ipsius rei michi commissa cum diligentia quam potui examinare curaui quorum depositiones per talem notarium in scriptis redactas sub sigilli mei impressione inclusas vna cum articulis interrogatoriis citationibus / protestationibus / testium iuramentis et aliis coram me in negocio huiusmodi actis factis et productis per latorem presentium quem ad hoc de vtriusque partis consensu tanquam ydoneum et fidelem duxi assumendum vobis remitto. Aliquando additur illa clausula: et partibus talem terminum in quo se coram vobis representare per se vel per procuratorem teneantur assignaui. Et quod in forma dicitur de testium iuramentis. ideo posui quia iuramenta huiusmodi sunt in actis scribenda vt tactum est supra / vnde non sufficeret ponere in attestationibus sic talis testis iuratus dixit etc quia ista assertio seu narratio est de preteritis / nec per eam apparet de presentia iudicis vel partis contra quam producitur / nec dies prestiti iuramenti. de quibus omnibus constare debet / de testi. c. ii. de proba. c. quoniam: ita dixit Jo. an. in addi. spe. de testi. §. sequitur. Si tamen scriptum reperitur

in actis testem coram iudice iurasse partibus p̄sen tibus:bene presumit iurasse vt debuit scilicet cū ta ctura euāgeliorū:vt etiā dixi supra et plene p. Jo. an in loco stati allegato:si nō appareat testē iuras se hoc nō p̄sumitur. ¶Additio ¶Sed hic posset q̄ri an valeat dictū testis si primo deponat postea iu= ret bal.in.l.iusiurandi. C de testi.dicit q si iuramē tū est connexum hoc est incontinenti prestitū valet si vero ex interuallo nō valet. Et debet testis reci= pi ꝛ venire expensis p̄ducētis:vt i.c.statutū.§.pe nul de rescrip.li.vi.nec pars alia p eo q2 dat īterro gatoria tenet ad illas ꝯtribuere. Et tenet p̄ducēs illas ministrare testi antequā iter arripiat ad eūdē ꝛ quō nō habet ratio illarum expensarum quas testis do mi facturus erat.et quō soluat etiā expensas p ve ctura equorum si ꝯditio persone testis hoc requirat etiam si testis habet p̄priū equū.tractat Jo.an.in addi.spe.de testi.§.sequitur.Utrū autē valeat depo sitio testis fctā post terminū datū ad p̄bādū p̄ducē dū ꝛ recipiēdū testes no.in spec. §.pxi.alle.v̄. isq̄ cui ꝛc.ꝛ ibi late p io.an.in addi.spe.Finalit.placet distictio guil.ibi posita primo ꝛ scdo mēbris:saluo eo qd no. i sp.de dila.§.i.v̄.illud q̄ꝫ ī fine. Postq̄ sic p̄ducti ꝛ examinati testes sunt.si hoc tactū est in p̄ma dilatiōe ꝛ sufficiēs ē facta p̄ductio.p̄cedit ad publicatiōē attestationū.si nō ē sufficiēs ꝛ p̄ducēs petit secundā vel tertiā dilationē.si iusta cā subest dabit cū cause cognitiōe scda l' tertia dilatio:vt s̄ di ctū est ꝛ no.de dila.c.ii.de test.i causis cū similib⁹. Quarta dilatio nō dabit nisi cū q̄dā solēnitate le gali de q̄ ꝛ q̄lis sit illa solēitas vide i.c. vltra tertiā de test.ꝛ ibi plene.De publicatiōe attestationū Ru

Testibus sic ꝓductis et examīatis partes renūciēt
productioni ⁊ postulent attestationes publicari vł
saltē! pars ꝓducēs id petat. Judex ergo volēs atte
stationes publicare vocabit ꝑtes q2 eis absentibꝰ ⁊
nō vocatis nō dꝫ apire. de re iud. c. i. Et maxie ha-
bet vocare illā ꝯtra quā sunt ꝓducte: vt si velit pos
sit aliq̄d in apertione ꝓtestari. Partibꝰ ergo sic vo
catis ⁊ p̄ntibus vel altera ꝑ contumaciam absente
ꝓcedit iudex ad publicationeꝫ isto modo. q2 p̄cipiet
notario ꝙ legat coram se ⁊ partibus publice in iu-
dicio dicta testium vel ipsemet legat. et si sūt multe
vel ꝓlixe sufficit vnā legere pro oibus. quo facto iu
dex dicit iste sunt attestatiōes in causa tali habetis
eas publicatas vel ꝓ publicatis de quo in spe. de te
sti. §. satis vtiliter in prin. dicit tñ Jo. an. in addi.
ibidē de facto seruari ꝙ legit̄ aliq̄d de vna attesta-
tionū in principio et de vna in ꝓgressu ⁊ de vna ī fi
satis tñ est iudicē ꝓnūciare illas ꝓ publicatis habe
ri et ita cōiter in ꝑtibus istis seruatur. et oīa ista ꝑ
tabellionē redigūtur in actis isto mō Forma actuū
in actis signandoꝝ. Ru. Anno die mense talibus ⁊c
Talis actor vel talis eius ꝓcurator ꝓ vna: et talis
reus vel ꝓcurator ipsius parte ex altera ad publicā
dū vel publicari faciendū ⁊ audiendū dicta testiuꝫ
pro ꝑte ipsius actoris citati comparuerūt corā pre
dicto dño iudice sedente ꝓ tribunali ⁊ testibus pro
ducendis renunciarunt / ac dicta testiū predictorū
publicari consenserunt et expresse postulauerunt /
ac copiam ipsarum sibi fieri ⁊ decerni attestationū
hmoi petierunt. predictus autem reus terminū ad
dicendum contra personas ⁊ dicta testiū competen
tem sibi petiit assignari. prefatus ergo dominus iu

dex attestationes hmoi vel partez talē ipsaruz atte stationū publice corā se legi fecit quo facto ipsas attestationes voluit ꝛ pnūciauit pro aptis ꝛ publi catis haberi et copiam ipsis partibus vel earū pcu ratoribus hec petētibus fieri et dari decreuit:et ta li reo vel eius pcuratori talē diē ad dicēdū vel obii ciendū in psonas et dicta testiū pro termio assign a uit. Alia forma. Ru. Vel sic breuiter. Lecte et publi cate sunt he attestationes in pñtia partiū vel earuz pcuratorū consentientiū ꝛ pualicationē fieri petē tium. vel in presentia talis actoris seu sui procura toris publicationē fieri postulantis in penam con tumacie talis rei ad hoc citati minime cōparentis. Anno die tali. Et est notandū ꝙ in renunciatiōe ta li habeatur ista cautela ꝙ scz fiat renunciatio soluz pductioni testium non pbationi in genere/ qꝛ tūc nō possent produci instrumenta que alias produci possent vsqꝫ ad conclusionē cause de fi. instru. cum dilectus. Item ꝙ vna partiū nō renūciet nisi ꝛ alia renūciet de quo in spe. de testi. §. vlt. ꝟ. itē notādū ꝛ. ꝟ. fi. p abbatē de testi. in. c. de testibꝰ:qꝛ alias ps que nō renunciasset posset pducere testes añ publi cationē et talis renūciatio admittit facultatē pdu cendi testes sup eodē articulo. de quo plene in. c. cū venissēt de testi. Attestatiōibꝰ publicatis solet sup eis disputari:vt dicit i. c. i causis de testi. De repro batiōe testiū ꝛ dictoꝝ suoꝝ. Ru. Testes ꝟo qñqꝫ re- probari pñt. Et an hoc liceat vel qñ post publicati onē hētur in c. pñtiū de testi. li. vi. Impugnat etiā vt alias dixi facte p testes pbatiōes rōne dictoꝝ eo rū testiū. Videamꝰ de prio ratiōe psonaꝝ repellūt testes seu reprobantur aliqñ pꝑter crimen/ aliqñ

ꝓpt̃ suspitionẽ aliqñ ꝓpt̃ defectũ. Propter cri
mẽ vt q̄ est latro raptor piurus: infamis: vl' alias
crimiosus. de tes. c testimoniũ ⁊. c sicut nobis. c. cũ si
milibꝰ. Propt̃ suspitionẽ: vt q̄ est pr̃ vl' ꝯsãguineꝰ
vel sociꝰ: familiaris: affinis: ꝯiũx: vassallus: libertꝰ
vẽditor vl' fideiussor eiꝰ q̃ eũ ꝓducit. de quo. iii. q.
iiii. §. itẽ testiũ de tes. insup ⁊. c. cũ nũciꝰ ⁊. c. i lr̃is ⁊
plene i spe. de test. §. i. Propt̃ defectũ põt poni exẽ
plũ vt i impubere. de quo. tñ in spe. de test. §. i. itẽ
excipit scꝫ ꝙ ẽ impubes vel furiosus vel iudeus de
testi. iudei ⁊. c. lꝫ. ¶ Additio. An autẽ factus pubes
possit testificare de his que vidit in etate pupillari.
glo in l. iii. super verbo impubes. ff. de testi. tenet ꝙ
sic. quã tamẽ limita: nisi factus pubes vellet testifi
cari de his q̃ vidit tẽpore quo non erat doli capax
seu discretionẽ nõ habebat. tenet dy. i. l. excipiunt
ff. ad sille iabal. in dicta. l. iii. ⁊ pro istor opi ẽ glosa
singularis in. c. relatũ xxxvii. dis. Et generalit̃ req̃
runt̃ in testibꝰ septẽ q̃ his versibus ponunt̃. Cõdi
tio / sexus / etas / discretio / fama. Et fortũa fides
in testibꝰ ista reqres. Istos versus ponit glo. in c. ii
de tes glo. ii. ⁊ insup gl. allegat ad singulas ꝯcordã
tias. Iudex ergo facta publicatione assignabit ꝑti
bus terminũ infra quẽ recipient copiam attestatio
num quia copiam facere tenetur iudex de probati.
quoniaꝫ contra / et originalia debet iudex vl' tabel
lio apud se retinere / vt ibi notatur. deide copia ha
bita per partes iudex dabit aliquem terminum reo
infra quẽ testes actoris si potest repellit. ⁊ post istũ
terminum non audietur reprobatio. de proba. licꝫ
de quo etiam in specu. de testi. §. publicatis. Quan
do tamen ante publicationem attestationum testes

reprobantur et repelluntur de quo videlicet an exceptio contra testes pponi debeat ꝛ probari ãte publicationem attestationum: vel an post fieri potest magna est diuersitas inter doc. tenetur tamẽ cõclusiue ꝙ exceptio legitima que opponiꝛ contra testes semꝑ a principio sit facienda: et iudex nõ recipiens grauaret ꝛ sic esset locꝰ appellationi. Sed an recipere debet statim ꝓbationem suꝑ tali exceptione vel hoc differre vsqꝫ post publicationẽ stat ĩ arbitrio iudicis. Ab isto excipiũtur tres casus. de quibꝰ in ca. ex pte ade de testi. in glo. huiusmodi ꝛ super ea. Et iudex ĩ tali arbitratione dꝫ aduertere plura videlicet an illud de quo excipitur habeat eandeꝫ equitatem cũ predictis casibus exceptis / vt sit ex eadem equitate ꝓbationes prius recipiat. Item an sit publicum quod excipitur. Item an habeanꝛ ꝓbatões Item an sit presumptio contra excipientẽ ꝙ faciat hoc causa differendi: et secũdũ hmoi et alias diuersas circunstantias facti videbit iudex an expediat priꝰ recipere testes reprobatorios vl nõ. In dubio tamen differaꝛ reprobatio de quo ĩ ca. ex pte supra alle ibi ꝑ io. an. suꝑ predicta glo. ꝛ ita est ĩ arbitrio rei opponere excepitonem contra testes a pricipio vel illã differre ad tempus disputationuꝫ dũmodo de hoc ante ꝓtestetur iuxta dispositioneꝫ ca. presentium de testi. Sed in arbitrio iudicis est regulariꝛ probationes huiusmodi exceptionũ statiꝫ recipere vel ipsas in tẽpus predictũ differre / dũmodo attẽtis facti circũstãtiis bene arbitretur. Et dicitur regulariter quia ĩ tribus casibus probationes statiꝫ admittũtur vt. s. patet. Et si post reprobationẽ testiũ reprobatoriorum iducunꝛ testes reprobatorii isti

testes reprobatorii possunt per testes alios reproba-
ri sed ulterius non admittitur reprobatio: ut est cas[us]
in c. licet. iii. de testi. et de hoc datur versus. In teste
testis in hunc sed non datur ultra. Et in excep. contra
testes quando reprobantur pretextu criminis debet
fieri specificatio criminis contra cuiuslibet personam
ut in c. presentium de testi. li. vi. Exceptio tamen be
ne admittitur sine tali specificatione. et tunc debet fie-
ri specificatio ante testium receptionem ut ibi super
glo. notatur. de qua specificatione intelligatur vide ibi
de in glo. ne esse, et super ea. Et sequitur forma exce
ptionis contra personas testium.

¶ Forma exceptionis contra personas.

Forma vero exceptionis contra personas testium
sic potest poni. Excipiendo contra testes per ta
lem productos coram vobis honorabili viro domino iudi-
ce in causa que inter talem actorem ex una et talem
reum parte ex altera super re tali vel debito vertitur pro
curatorio nomine procurator predicti rei dicit quod testes
huiusmodi ad testimonium contra ipsum reum non sunt
admittendi: sed a testificandi officio seu actu exclu-
dendi et repellendi. Vel dicit quod testes tales. A. B. C. iu
xta ordinem et numerum testium non sunt admittendi nec
computandi nec eis seu eorum dictis dari debet fides vel
exhiberi / nec dicta eorum in aliquo sunt sequenda: sed tan
quam morbosa et infecta reprobanda et relinquenda ex
eo quod talis testis fuit tempore depositionis adulter. et de
hoc confessus vel condemnatus. vel hoc potest proba
ri: ut. de testi. super eo. Item talis testis precio cor
ruptus falsum testimonium dixit in huiusmodi cau
sa. Nam cum deposuit me tali die contraxisse aui-

nione fui parisins. Iste talis et talis sunt leuis opi nionis et suspecte vite ⁊ tales ꝙ eorū in dictis sta ri vel fides adhiberi in iudicio vel extra nō ꝯsueuit quare petit hmōi exceptiones admitti et probatio- nes super eis recipi ac ipsis ꝓbatis legitime pro ꝑ- te sua sentētiā absolutionis fieri. Item vtrum suf ficiat obiicere et probare ꝙ testes corrupti fuerunt vel cum hoc exigatur ꝓbatio falsitatis dicti ipsius testis notatur in. c. sicut nobis de testi. Nam si exci pitur ante sententiam sufficit ꝓbare corruptionem cū per hoc ꝓbentur criminosi. et idem post sentētiā in causa appellationis vel alias in casu vbi senten tia nō habet effectū rei iudicate vt no. in dicto. c. si cut nobis. Sed vbi snīa transiuit in rem iudicatā. tunc opꝫ ꝓbare falsitatem immo tunc etiā addi dꝫ ꝙ iudex in sententiando fuit dicta testiū corruptorū secutus per iura q̄ allegātur in. d. c. lꝫ in. ii. glo. ⁊ ibi ex tex. abbas colligit sex exceptiones ꝯtra testes. ꝑ- ma de cōditiōe. scđa de singularitate. tertia de ma la fama. quarta de leui opinione. quinta de falsita tate. sexta de corruptiōe. Iste tū corruptiōes nō om nes directe ꝓcedunt ꝯtra personas sed alique resp ciūt dicta testiū. Utrū autē testis puniatur ꝓpter crimen sic in modū exceptionis vt a testimonio re pellatur ꝓbatum contra eum legit et no. de or. cog c. ii. Et ita habemus quomodo ꝓbatiōes per testes reprobantur ratione personarum.

¶ Quomodo impugnantur dicta testium.

Videamus ergo nunc quō dicta testium repro bantur ⁊ impugnantur qꝛ attestationes qua

alias nõ valerent possent p consensum partiū etiā ↄtra partē citatā ratificari de quo no. de testi. cum cām sup glo. ii. q. nisi. Vñ aduertēdū q hita copia attestationū aduocati phtium i aliqbus ptib⁹ faciunt rubricā vt ipi vel iudex facili⁹ ad indaginē veritatis pueniāt de istis rubricis qualiter sint faciē de tractat guil. in spe. de test. §. publicatis: videbit enī causidicus vtriusqꝫ ptis depositiões testiū ⁊ aduertat an articuli sint plene pbati vel nõ. vñ aduocatus illius q pducit testes signet articulū p crucē vel litterā vel aliud signū et vbi p dicta testiū alicuius pbat idem articulus ponat idem signum vel litterā eādē i margine circa eadē dicta. ⁊ vbi alii testes cum eo concordant faciat idem: ita vꝫ q scdm pluralitatē ⁊ diuersitatē articulorum diuersificet etiā lras vel signa vt p signorꝫ vel litterarꝫ diuersitatem appareat q articuli per q dicta sunt pbati ac vbi ac in quibus testes concordant. posset enī poni circa pmū articulū. A circa scdm B. ⁊ sic de aliis. et vbi per dicta alicuius testis pbatus est primus articulus ibi etiā in margine ponatur. A vbi vero probatus est scdus ponat B et sic de aliis. Econtra aduocatus rei contra quē testes pducti sunt videre hꝫ et designare p hmõi signa vel similia discordātias et ↄtrarietates dictorꝫ testiū q habeat eas in parato vt facilius et clarius posset ipsa dicta impugnare de quo plenius in spe. de testi. §. publicatis. Iste tñ rubrice raro fiunt in istis partibus.

¶ Forma exceptionis contra dicta testium.

POssunt tñ sic formari exceptiones cõtra dicta testiū pcurator procuratorio noīe talis rei ex

cipiendo contra dicta testiũ pretensorum productorũ pro parte talis actoris in cã quã mouet tali reo predicto corã vobis honorabili vero dño iudice ꝛc. proponit ꝛ dicit ꝙ ipa dicta testiũ seu testimonia ꝑtensa sunt singularia:obscura:dubia ꝛ incerta et testes ipsi varii sunt ꝛ in dictis suis vacillãt ꝛ negatiuã astruere ꝛ probare intẽdũt nec cãs dictorꝫ suorꝫ seu scie sue reddũt reqsiti vel reddũt malas insufficientes et ineptas rñsiones ꝛ alias nõ probant ad qđ probandũ sunt inducti sibiqꝫ in dictis suis euidẽter ꝯtradicunt. Itẽ dicta ipsorꝫ sunt nulla ꝛ inualida ex eo qꝛ minime iurauerũt vel deposuerũt nõ iurati vel pte non citata nec pñte iurauerũt vel deposuerũt super non iuratis vel qꝛ deposuit de sciẽcia in tpe in quo nõdum natus erat testis ideo reiectis et minime acceptis hmõi testium dictis nullis et inualidis petit ꝓcurator ꝑdictus in causa concludi et se ab actoris impetitione absolui ac ipsuꝫ actorem in expensis litis condemnari.

¶ Probatio forme.

Istarum exceptionuꝫ alique puta tres habeat in ca. cũ ecclesia sutrina de causa pos. ꝛ proprie Alique etiã ex. c. lꝫ de proba. Item alique ex ca. ii. ꝛ ca. tuis. ꝛ. c. nuꝑ de testi. Itẽ alique istarũ exceptionũ nõ indigent probatione sed veritas vel falsitas earum patet ex ipsis dictis. sufficit ergo sola allegatio ꝛ ostẽsio dictorꝫ nec valet probatio facti vt in exceptione de singularitate non redditionis cause cõtrarietate ꝛ hmõi. In quibus autem debeãt concordare no. de testi. ca. ii. Et datur per Inno. Versus Res persona gradus locus hec sunt consona tẽpus

In his variando impediūt fideʒ ⁊ substantiā. Alie requirūt ꝓbationē quia vt cum opponiꝛ de nullitate/ ⁊ aliqñ incūbit ꝓbatio ꝓducēti testes ex causis antedictis. vt ꝙ iurati deposuerūt vel ꝙ ꝑs fuit citata ⁊c· Aliqñ ṽo opponēti seu excipienti vtsi dicatur testis corrupt⁹ vel falsū dixisse/ de quo etiā per Jo. an. in addi spe. de testi. § publicatis sept⁹ alle.

¶ Additio· Et aduerte qꝫ tria sunt q̄ detrahūt etiā fidei testis si variet si vacillet si negatiuā ꝓbare satagit/ vt no. in. c. cū ecclesia de cā posses. ⁊ ꝓ. Et aduertēdū ꝙ aliqñ opponiꝛ de falsitate cū corruptiōe aliqñ de sola corruptione. Item aliqñ solum de falsitate/ et hoc aliqñ directe aliqñ indirecte: falsitas directa raro ꝓcedit post publicationeʒ nisi ex culpa iudicis non facientis fieri debitam specificationē: de quo per io. an. in addi. spe. in loco ꝓxime allega. Falsitas indirecta posset post publicationē ⁊ aptionem ꝑ testes ꝓbari/ vt in. c. ex tenore de testi. ⁊ glo in cle. ii de testi. vbi de hoc/ sed tñ falsitas directa admittitur post aperturā ꝓpter obliuioneʒ debite specificationis articuloꝝ vt. s. dictū est. Hic ⁊ indirecta ꝓbatio falsitatis excludiꝛ post publicationeʒ factā ꝓpter specificationē habitaʒ vt ibi post inno. scripsit. Jo. an. nā si i articulis locū ⁊ tp̄s testes nō exꝑsserunt bñ admittiꝛ post plublicationē ꝓbatio falsitatis dictoꝝ testiū indirecte secus si i articulis locus ⁊ tp̄s fuissent declarati/ qꝫ tūc post aperturā volens etiā indirecte ꝓbare ꝯtrariū non audiretur per cle. ii. de testi. Sup ista ergo ꝓbatione indirecta falsitas dictorum testium posset sic formari.

¶ Forma exceptiōis sup indirecta ꝓbatione falsi-

sitas dictorum testium.

Excipiēdo pponit ⁊ dicit pcurator talis rei vl' cōtra dicta testiuȝ talis actoris ꝙ testes hmoi falsum tulerunt testimoniū vñ ad eoꝝ hmoi dictū falsum ipse reus nō est condēnandus. dixerūt eni ip sū reū tali die in oppido montisacuti cū actore talē cōtractū celebrasse ⁊ ipse reus eodem die fuit i ciui tate meldensi. vñ ipm tunc mōtisacuti psonalit vt testes exprimūt ɔtraxisse ē ipossibile qd p tales te= stes idoneos probare ē parat⁹ per quare ⁊c. Quod aūt supra dr de excipiēdo de ɔtrarietate testiuȝ hoc stat qñ dicta non possent reduci ad concordiā alias si fieri pōt semp testium dicta sunt concordanda p pter odium piurii ⁊ p quē modū hoc fieri pōt legit et no. in ca. cū tu ⁊ in. ca. in nostra de testib. ⁊ ibi. g. Et quando excipit ꝙ nō reddūt apertā cām sciētie secūdū ꝙ testis qui interrogatus est de cā scientie et cām nō reddit non valet eius dictū. et idem si red= dit malam vel ineptam de testi. cum cām. Si nō est talis testis interrogatus de cā: tunc si data sunt per partem alia interrogatoria idē est ꝙ est s vt ibi no. et in. c. presentium de tes. li. vi. Si vero non sunt da ta interrogatoria tūc dicunt aliqui ꝙ bene valet di ctum testis de quo in. c. cum causam de testi. Dicūt tamen quidam ꝙ iudex non querens de causa tene tur parti ad interesse p. l. si quando. C. de testi. in fi. qd alii restringunt vbi est notabilis negligētia qd putat Io. an. veruȝ in foro penitētiali si cā expressa parti non nocuisset. sed in iudiciali petitio non ha= beret effectum nisi ipse reus confiteret: de quo per eundē in spe. de test. §. i. Et intelligit de causa scie scȝ quō scit illud quod dicit. ⁊ nō de causa actus illi

tis de quo deposuit qꝛ de illo non tenet dicere ꝗuis de illo posset iterrogari de re iudi.sup hoc Et istas exceptiones ꝯtra ꝑsonas et dicta testiū tabellio registrabit in actis hoc modo. Anno tali die tali comparentibus coꝛā tali iudice tali actoꝛe vel eius ꝓcuratoꝛe ex vna ⁊ tali reo vel tali ei⁹ ꝓcuratoꝛe ex altera partibus: ꝑdict⁹ reus vel eius ꝓcuratoꝛ exceptiones contra personas ⁊ dicta testiū actoꝛis exhibuit infrascriptas ex aduerso ipse actoꝛ vl' ei⁹ ꝓcuratoꝛ copiā ipaꝝ ꝑ iudicē sibi decerni et fieri ac terminū ꝯpetentē ad rn̄dendū seu ad replicādū cōtra eas sibi ꝯpetierit assignari postulauit. Pꝛefatus ergo iudex copiā petitā reo tandē decreuit. ⁊ idem talē ad dicendū ꝯtra exceptiones ꝑdictas sibi ꝓ termino pꝛefixit. Actum ⁊c. Vel sic bꝛeuiter scribat tabellio in fine exceptionum. Istis exceptionibus ꝑ talē exhibitis anno tali die tali in pn̄tia talis rei vel sui ꝓcuratoꝛis ꝯtradicetur seu replicabitur die tali ⁊c

Replica actoꝛis contra excep. rei in ꝑsonas ⁊ testiū dicta factas. Contra autē illas exceptiones rei factas contra ꝑsonas vel dicta testium posset replicare: videlicet dicere testem criminosuꝫ fuisse ⁊ de crimine emendatum ergo in ciuili admictēdum ⁊c. de testi. testimoniū. Infamē restituit infuisse fame de de re iudi. cū. I. ⁊. A. vel dicendo absentē citatū ad vidēdū iurare. Et ista foꝛma replicatiōis patet ex supioꝛibus. Et qꝛ plures sunt modi ꝓbādi seu spēs ꝓbationū de q̄bus notat. c. cū ad sedē de testi. spo. ī glo. nota. iiii. et super ea et ī specu. de ꝓba. §. videndū autē: vꝫ per testes: per instrumēta per euidētiā facti pꝛesumptionē / per famā / per dilationeꝫ iuramenti. Si ergo actoꝛis intentio nō est ꝓbata per te

stes potest recurrere ad instrumēta si hʒ illa ⁊ produ
cere añ conclusionē cause etiā post publicationem
de fide instru.cū dilectus nisi datus esset ei lapsus
terminus a iudice ad oīa pducēda.post queʒ sup p
ductio nō audiretur in ista instātia:de quo no.ī cle.
sepe de vbo.sig.eo saluo qd dicit glo.in vbo obstan
te:ibi vbi ergo ¶ Additio. Nota tamen ꝙ lʒ post cō
clusionē in causa non sit licitū producere instrumē
ta tñ in casibus ī quibus iudex pcedit ex officio po
test fieri talis pductio si iudici visum fuerit expe=
dire et hoc tʒ panoꝛ.in.c.cū dilectus de fide instru.
et vide ibidem per fely.ponenteʒ plures casus in q̄
bus licitū est post talē ꝯclusionē pducere instrumē
ta. Quid auteʒ sit instrumentū ⁊ quot sunt spēs in
strumentoꝝ.et quibus adhibeat᷑ fides ⁊ qualit᷑ et q̄
scripture pducte in iudicio impugnē᷑ et de aliis cir
ca hoc plene in spe.de instru.edi.per totū Et vide=
at pars contra quā producitur instrumētū ꝙ copiā
eius petat ⁊ terminū ad impugnādū illud in termi
no si poterit impugnet qꝛ alias eo ipo ꝙ instrumē=
tū publicū fuerit pductuʒ et aduersarius vel oppo
nens tacuit videtur ipsuʒ appꝛobasse de offi.dele.
gatū no.hosti.in.c.qm̄ contra falsam de proba.et
ibi etiā plene nota.quō instrumentū debʒ redigi in
actis vel pꝛincipium vel finis ponendo tamen de
tenoꝛe ꝙ esset equiuocatio ⁊c.de quo in.c.contingit
de fi.instru.et ibi plene. Si igitur actoꝛ pbauit in
tentionem suam per testes vel instrumenta reus si
habet peremptoꝛias exceptiones opponat eas.vi
deat tamen ꝙ ipsas pꝛobet quia si fundata actoꝛis
intentione reus opponat peremptoꝛias et in eius
deficiat pꝛobatiōe condēnabitur actoꝛi in expēsis

quas fecit postquam reus recepit inducias. et si alias nō est soluendo est ad arbitriū iudicis puniendus. Ista est prouisio decretalis finem de do. et contu. si tamen eas vult incontinēti probare licet sibi deficiat probatio nō est locus pene. vt ibi no. Debent ergo duo concurre re ad hoc vt excipiens patiatur hanc penam scilicet quod funndata sit actoris intētio. et nō incōtinenti reus assumat onus probādi vt ibi no. Potest ergo reus op ponere exceptionem rei iudicate vel transacte. et for mas illas habēs supra vel potest excipere de pacto non petendo. vel de prescriptione vel solutione de biti facta sub hac forma. Forma exceptiōis prescri ptiptionis Ru. Coram vobis honorabili viro dn̄o iudice etc. procurator procuratorio nomine talis proponit excipiendo ad intentionē actoris talis perimē dā seu elidendam et dicit quod ipse reus domum talem quam actor ab eo vendicat possedit pacifice annis. xxx. et vltra eam continue possidet et prescripsit bo na fide quare petit ipm reum ab impetitione acto ris absolui per vestram diffinitiuam sententiam et eūdē actorē sibi in expensis litis condemnari legiti mis Vel sic in exceptione solutionis.

¶ Exceptio solutionis.

Coram vobis etc Ad elidendā et efficaciter pe rimēdā talis actoris intētionem procurator talis rei proponit et dicit excipiendo quod etiam si debi tum pretensum per ipm actorem a predicto reo pe titum esset legitime et sufficienter probatum ipse tamen reus de eodem debito pretenso illud sibi numeran do realiter et in pecunia numerata persoluendo satis fecit cum autem solutione eius quod debetur om-

nis obligatio sit sublata. Jdcirco predictus pcurator noie quo supra petit &c. vt in pcedenti forma. & sic de aliis exceptionib9. Et reus exceptionē peremptoriā p eum oblatā vel ppositam pbare debet. qz in excipiēdo reus fit actor & ita transfert i eū onus probādi. ff de excep. l. i. et in. l. in exceptio. ff. de pbatio. saltem regularit: quia in certis casibus nō pbabit excipiēs sed actor: vt i exceptione nō numerate pecunie vel dotis: de quo etiā in spe. de excep. §. vi so. Si autē non pbat eam reus ex illo nō obtinebit actor nisi pbet intētionē suam de excep. cū venerabilis. de quo etiā in spe. de excep. §. viso. & illud qz. Et diligenter aduertat aduocatus rei quibus vbis vtatur in concipienda exceptione de quo in spe. §. pxi. alle. Et tabellio registrando huiusmodi actuz exceptionis pemptorie opposite scribat hoc modo. Comparuit in iudicio corā tali iudice anno tali talis reus vl' talis pcurator suus & infrascriptā pemptoriam obtulit exceptionē. Ex aduerso iudice adhuc p tribunali sedēte talis actor vl' talis pcurator eius comparēs copiaz illarū excepttionū sibi decerni p iudicem & fieri petit. ac competentē terminum ad dicendum contra easdem seu replicandum assignari. Cui predictus iudex copiam huiusmodi exceptiionum contra easdem si voluerit. Acta &c. Uel sic Exhibitis his exceptionibus per talem reuz vel talē eius pcuratorem in presentia talis actoris vl' sui pcuratoris. Anno tali die tali: replicabitur die tali. Si autem in termino sic dato actori ad replicandum actor nullam opponat replicationez quia forte non habet & sic forte admittit exceptio rei Et ad probandum dabit reus articulos de materia hu

iusmodi exceptionis ⁊ illos ꝓbabit si poterit per te
stes vel instrumenta.

¶ Renunciatio ꝓbationum
ante conclusionem tamen

POstq̄ autē vt premissum est in causa ꝓcessum
est. vt quia lis est contesta. iuramētum cālū
nie pꝛestitū. dati sunt articuli ⁊ positiōes ⁊ deposi-
tiones testium vel iustrumentoꝛum inducte: excep
tiōes opposite replicatiōes foꝛmate/et duplicatio
nes subsecute: cū partes non habeāt quid vlterius
in causa ꝓponant vlterioꝛibus pꝛoponendis renū
ciant et postulant in causa concludi. Et ista omnia
sunt in actis redigenda de pꝛoba c. quoniam. Et si
vna pars renunciat seu velit renunciare et alia di
cit ꝙ adhuc habet aliqua ꝓponere quare dicit ꝙ nō
vult renūciare tunc iudex assignabit ei terminum
competentem infra quem pꝛoponat quicquid velit
de quo in spe. de renū. in pꝛin. Et videtur aliquibꝰ
ꝙ idem sit renūciare ⁊ concludere. ⁊ hoc tenet Gof.
de cau. pos. pastoꝛalis: tamen tex. ⁊ Inno. in. c. quo
niam de pꝛoba. ponūt illa vt diuersa. Et ꝙ eoꝛum
quodlibet sit actus per se. tenet Guil. in spe de renū
conclu. in. §. ⁊ notatur. Et sic potest dici ꝙ ꝑ renun
ciationem renunciatur ꝓbationibus ⁊ allegationi
bus factis per conclusionē inducitur renūciatio al
legationum iuriū. Dicit tñ Io. an. in addi. specu. in
loco pꝛeal. ꝙ in renūciationibus huiusmodi sūt pō-
deranda verba ⁊ status cause ⁊ consuetudo foꝛi/qꝛ
si fit renunciatio allegationnm et omniuꝫ pꝛobabi
lium certum est ꝙ ista rennnciatio est conclusio/vt
no. in ca. cum dilectus de fi. instru. in glo. i. Et ideꝫ
putat ipse si fiat renunciatio allegationem iuris et

facti ꝛ hoc quando status cause patiť ꝯcludi. Idē si habet consuetudo fori verbū allegationū cōprehendere ꝛ factum ꝛ ꝑ illud solū concludi. ꝛ tūc renūciat allegationibus ꝑ hoc etiā intelligiť conclusum: de quo etiā ꝑ modernos in cle. sepe de verbo. sign. Potest ergo sic registrari in actis renūciatio ꝛ cōclusio ꝑ tabellionē. Anno tali. die tali. Constitutis coraꝫ tali iudice ꝑtibus predictis. puta tali actore ꝛ tali reo vel eorumꝫ ꝓcuratoribus ipse partes in causa huiusmodi allegationibus vlterioribꝰ mutuo renūciauerūt petētes concludi in causa eadem. in qua etiā inquātū in eis erat concluserūt / vnde iudex ꝑdictꝰ huiusmodi renūciationē admittendo in ipsa causa cum eisdem partibus vľ earū ꝓcuratoribus vt prefertur concludētibus ꝛ cōcludi petentibꝰ ꝛ volentibus conclusit et habere voluit ꝓ concluso ꝛc. Actuꝫ ꝛc. Facta conclusione in cā amplius ꝓbationi non est locus etiam ꝑ instrumēta / vt in dicto. c. cū dilectus de fid. instru. Judex tā ex officio interrogare pōt post cōclusionē de facto si aliquid dubitationis fuerit: vt in. c. cuꝫ io. in. e. ti. sed hoc iudex nō faciet ad petitionē partis: vt ibi no. et in ca. in ꝑsentia. de ꝓba. in fi. glo. iiii. ꝛ. c. per tuas de testi. Quomō aūt fiāt allegatiōes iuris tractat guil. in spe. de dispu. ⁊ alle. per totuꝫ. Et sic sumus expediti de secunda parte principali ordinis iudiciarii.

¶ Sequitur de sententiis interlocutoriis super emergenti pronunciatis.

Anteꝗ̄ veniamus ad tertiam parteꝫ scilicet de sententia et aliis que eam sequuntur quoniam

aliqñ aliqua emergũt in lite seu in causa sup q̃bus iudex habet interloqui. nã licet sup incidenti nõ sit necesse pnũciare/ tñ sup emergenti est pnunciãdũ vt no. de or. cog. c. i. Et q̃d sit incidẽs vel emergẽs ibi no. Et iõ de interlocutoriis loquamur et q̃ snĩa sit interlocutoria. no. in cle. vnica de sequest. pos. in v. glo. ⁊ vide no. in c. i. de appel. li. vi. Super exceptionib⁹ dilatoriis videlꝫ an libellus sit offerendus vel nõ: vt an ei sit respondẽduꝫ: vel an causa sit tractanda corã ipso iudice vel non vel vtrũ dilatio petita sit concedenda vel nõ, et sic de aliis exceptionibus iudex pnunciabit interloquẽdo sub hac forma

Forma sententie interlocutorie.

N. Decanus ⁊c. Cũ in tali cã q̃ inter talem actorem ex vna/ et talẽ reũ de ⁊ sup re vel debito tali pte ex altera in iudicio corã nobis verit p parte p̃dicti rei oblata fuit exceptio talis ⁊ vel talis dilatio petita vł fit ppositũ excipiẽdo libello sibi per actorẽ oblato non eẽ rñdendũ: vel actorẽ ab agẽdo repellendũ. p eo q maioris esset excõicationis vinculo inodatus ⁊c. vel nobis ĩ hac cã nõ cpetere iurisdictionẽ: p eo q tp̃e impetratiõis rescripti ip̃e ipetraus fuit maioris excõicationis snĩa inodatus vł ligatus Nos visis et diligẽter csideratis super hac parte hincinde corã nobis pductis: propositis ⁊ allegatis habito etiam consilio cum peritis pronũciamus decernimus ⁊ declaramus p̃dictam exceptionem admittendã non esse seu ea non obstante in cã huiusmodi ad vlteriora pcedenduꝫ fore ac per nos ac coram nobis procedi debere. Vel sic. si est legiti-

ma exceptio dicimus ⁊ pnunciamus ipsam excepti
onem esse admittendam et admittimus actorem p
pter excommunicationis vinculum ab agendo ex-
cludendum et reppellendum fore ⁊ excludimus seu
repellimus / seu non obstante predicta exceptione
iurisdictionem et cognitionē huiusmodi nō compe
tisse neqꝫ competere / seu libello predicto p ipm reū
rñdendū non esse sed eundē reū ab instantia iudicii
fore absoluēdū ⁊ absoluimus et ipm actorez sibi in
expensis legitimis condēnamus. taxationez nobis
imposterū reseruando. ¶ Et tūc in fine intelocutorie
tabellio scribat isto modo. Lecta est ⁊ lata hec inter
locutoria āno tali die tali in p̄sentia ipsarū partiū
vel procuratorꝝ presentibus testibus. A. B. C. ⁊ de
istis / et de aliis īterlocutoriarū formis vide ī spe.
de exceptioni in. §. viso. ¶ Et interlocutoria q̄ fertur
inter principiū cause. ⁊ finem non sup principali: sꝫ
sup incidētibus questionibus vel emergentibus de
appel. significātibꝰ. de test. c. significauerūt. ¶ Et trā
sit interlocutoria in rem iudicatā quo ad partez si
ab ea infra. x. dies nō fuerit appellatū: vt in. c. cū. di
lectus in fi. de elec. ⁊ in. c. cū dilecti de appel. sed nō
quo ad iudicem. quoniam posset eam reuocare etiā
post. x. dies de quo tamē dicendū est vt plene no. in
ca. cū cessante de appel. vbi distingūtur tres species
interlocutoriarum / quia quedam interlocutorie p̄
parant vel ordinant litem. quedam vero emergen
tia seu incidentia in lite decidunt: quedam aliquid
restitui / vel dari vel non dari fieri vel non fieri /
vl' aliquid equipollēs iubent ¶ Additio. ¶ Nota
tñ ꝙ lꝫ interlocutoria possit reuocari p iudicez etiā
partibus inuitis tamē sentētia diffinitiua semel la

ta non potest vlterius reuocari p illummet iudicē etiā de consensu partium vt est glo. singularis in l. si diuersa. C. de trāc. Concludēdo tñ ibi tenēt doct. q omnis interlocutoria mutari potest ex causa sine causa nō maxime post. x. dies sine volūtate partis pro qua est lata. vñ si iudex sine causa iusta interlocutoriam reuocat poterit appellari. Formas autē diuersas reuocationis interlocutoriarum ponit guil. in spe. de excep. §. viso quia potest sic dicere iudex.

¶ Reuocatio interlocutorie.

Nos talis iudex. &c. quia i causa tali. &c. pridie super tali exceptiōe p talem reum opposita pnūciamus interloquēdo eādem exceptionē nō esse admittendam: vel cōtra talē sic pcessimus &c. Habito postmodū cōsilio peritorū inuenimus nos ipsi grauasse vel indebite cōtra eum pcessisse idcirco vsi consilio saniori interlocutoriam ipsam vel pcessum huiusmodi expresse reuocamus. Quidā tamē iudices erubescentes factum suū reuocare sic dicūt. nos talis iudex &c. Si te talē in aliquo grauauimus illud reuocamus. Sed talis reuocatio dubia est conditionalis & icerta & nō admitēda: vñ appellās nō ostante tali reuocatione nichilominus insistere potest executioni sue appellatōis si pura non sit reuocatio. Quidā etiā iudices sic dicunt: frater si te grauauimus in aliq sumus parati reuocare illud de cōsilio sapiētū et prefigimus tibi talē terminū ad cōparēdū infra quē volumus plenius deliberare. Et dicit guil. vbi supra q hec forma pbatur in ca. ad apostolice de re iudi. li. vi. §. eratq parata. Glo. c. cum cessante de appel. dat aliam formā interlocutorie

reuocationis grauaminis: vt si iudex dicat nō credo te grauasse: sed si grauaui te in aliquo illud reuoco. Sed ista forma q̄ duo mēbra ꝯtinet quo ad vtrūq; nō est sana q: in p̄icipio docet mētiri / q: potest eē ꝙ iudex contrariū credat. Et ꝓpter tales cautelas vel doctrinas vidēdū est quod notat guil. in spec. de excep. §. pe. in vlti. colū. Quo ad secūdū mēbrū est cōditionalis ⁊ icerta: vt. s. dixi. Unde Host. dat talem formā videlicet vt sic dicat iudex ad eū ꝯtra quem lata est sententia interlocutoria. Tu dicis te grauatum ꝑ talem interlocutoriā quod nō cōfiteor ego tamē reuoco tue satisfatiēs volūtati ne de iure saltē conqueri possis. Et similis alia forma tradit̄ ca. nisi specialis. de auctoritate ⁊ vsu pal. Et qd̄ dicit iudex in reuocatione qd̄ nō confiteor caute dicit quia ꝑ hoc nō sequit̄ ꝙ neget se grauasse. Et aliqui iudices consueuerunt statuere terminū appellanti ad docēdū de grauamine / sed ab hoc ipse appellās nō tenetur. de quo in. c. si a iudice / de appel. lib. vi.
¶ Additio. ¶ Sed an reuocatio grauaminis possit fieri ꝑtibus nō vocatis gemi. in. c. si a iudice de appel. li. vi. tenet ꝙ nō ymo debet fieri partibus p̄ntibus vel saltim ad hoc vocatis: alias posset iudex illudere appellāti reuocādo ḡuamē in eius absentia ⁊ si forte reuocauerit ignorāte appellāte. debebit sibi h̄mōi reuocatio intimari quo ad hoc vt ꝓcedere possit iudex a quo. Et sic est finis.

¶ Sequitur tertia pars de sn̄ia diffinitiua.

¶ Nūc sequit̄ de sn̄ia diffinitiua ⁊ p̄io qd̄ sit sn̄ia.

Nunc videamus de tertia ꝑte ordinis iudiciarii: scilicet de sententia ⁊ illis que eam sequūt̄

Et guil.in spe.de sententia pro.in princi.diffinien do sentētiā dicit q snīa est iudicialis diffinitio controuersie finē imponēs condēnationē vel absolutionez continens.Dicit enī snīa iudicialis diffinitio controuersie finē iponens vt in.l.i ff.de re iudi.et dz continere condēnationem vel absolutionē de actu c.illa.de hoc in vlti.glo.Uel aliqd qd tantuz valeat de ver.sig.in his.Utrum autem sententia diffinitiua sit de actis cause.ita q ptinet inter acta.tractat io.an.in addi.spe.de sen.pla.in prin.et ibi pōit argumēta p et contra.qbus omissis videtur tenere q sic.et maxime per.ca.cum eterni.de re iudi.li.vi.sententie concipiēde et ferende ponūtur inter acta et agenda cause.Et dz fieri sententia diffinitiua p tibus pn̄tibus vel altera absente p contumaciā ita q citetur ad sententiam audiendam.de testi.c.cum olim in fi.alias si feratur ptra absentē nō citatum non tenet vt no.de re iudi.tenor in glo.penul.et sup ea.¶Additio.¶An autem valeat sententia si fuerit lata de nocte.panor.in.c.consulit.refert Jo.an.tenere q si pars excipiat et appellat vel recedit non valet snīa si vero non excipiat vel si excipiat nō tamen appellat neq recedit valet talis sententia licz iudex male faciat.Sunt tamē multi casus in quib⁹ potest sententia fieri de nocte etiam parte opponēte qui notantur in dicto.ca.consuluit in auctē de iudi.§.sedebunt colla.vi.Quero an sententia non lata in termino citationis/sed sequenti vel secunda aut tertia die parte vlterius non citata valeat de hoc in.ca.consuluit de officio delega.et per do.in.l.cum pro eo.C.quando prouo.non est necesse.et in.l.si vt proponis.codi.quomodo et quando iudex.et

bar.in l.aut qui aliter. C.quod vi aut clam.et in.l. si finita.ff.iulius de dam.infe.Et necesse est hoc casu q expzimatur perẽptozie vbi vnica fit citatio de hoc.xxxiii.q.iii.de illicita in fi.magne glo.z in spe. de citati.ff.viso.z per io.an.in.c.cuz bertoldus.de re iudi.in.iii.glo.z de accu.ad petitionẽ nisi in causis in quibus sine figura iudicii pceditur vt in cle. sepe de ver.sig.circa fi.ibi etiã de hoc in glo.sup.ð. non pemptozie.Si aũt in snia contineatur euz cõtra quem lata est fuisse citatuz an stetur snie.ita q nõ sit necessaria alia pbatio citatiõis tractat Guil in spe.de sen.pla.ff.nunc autem ðsi.z nota.Et plenius per Jo.an.ibidem in addi.quia iuris subtilitate necesse est pbare perẽptozie. Et si quis vellet tenere q victoz non habeat hoc pzobare victus tamen potest pzobare se citatum non fuisse pzoducendo acta.et si inter illa non apparet citatio habebit p non citato nisi pzobetur contrarium. Utrum autem pzesumatur condemnatum fuisse pzesentez in snia si aliquid non dicatur vel expzimatur i ea no. Guil.in spe.loco pxi.allega.

¶Que contineri debeant in sententia.

SEntentia diffinitiua debet gñaliter sex contine nere.Pzimo nomen iudicis et eius qualitatez puta an sit delegatus vel ozdinarius.Secundo nomina litigatozum.Tertio tenozez petitionis in iudicio pozrecte.Quarto substantiam pcessus cause puta litis contestationem iuramenti pzestationem et similia.Quinto q fiat mentio in sententia ptes fuisse pzesentes vel per contumaciam absentes de quo.ß.Sexto q cõtineat condemnationem vel ab

solutionem vel aliquid equiualens / de quo etiaz s tractatum est: et ita enumerat etiam. Guil. in spe. de sen. pla. § qualiter autem iuxta fi.

¶ Forma sententie in actione reali.

In actiõe ergo reali potest sic dictari seu forma ri sententia. In noĩe dñi amen officialis vł iudex ꝛ. Orta inter A actorez ex vna ꝛ B reum deꝛ super tali fũdo vel domo parte ex altera materia questionis. Idem A libelluz obtulit hac forma: ꝛ ponatur totius tenor libelli in sentẽtia. Lite igitur corã nobis legitime contestata ꝛ prestito a partibus vel earum procuratoribus hincinde calũnie iuramẽto factisqꝫ et oblatis petitionibꝰ ꝛ articulis ꝛ ad ipsas positiones ꝛ articulos respõsionibus subsecutis testibus et instrumentis ꝓductis et attestationibus publicatis ꝛ oppositis ẽt cõtra dicta testiũ nonnullis exceptionibꝰ ꝛ replicationibus factis tãdẽ renũciatis per partes vel procuratores partium hinin- de probationibus cũ ipsis ꝓcuratoribus partiũ cõcludentibus et concludi petẽtibus in ipsa causa cõclusimus et habuimus pro concluso. Nos igitur diligeuter visis et auditis iuribus rationibus probationibus et allegationibus partium cognitisqꝫ ꝛ inuestigatis ad plenuz ipsius cause meritis deliberatione prehabita diligenti et communicato consilio iurisperitoꝝ christi nomine inuocato partibus propter hoc in nostra presentia constitutis ꝛ sententiã fieri postulantibus vł tali actore vel tali reo presẽte et sententiam fieri petente, tali reo vel actore ad hoc peremptorie citato contumatiter se absentãte. cuius absentia dei presentia suppleatur pro tribu-

nali sedentes habentes pre oculis solum deū senten tiando in his scriptis pnunciamus decernimus et declaramus pdictum fundū ad pfatu A actorē per tinuisse de iure et ptinere pfatumqꝫ. B. reū hmoi oc cupasse et detinuisse occupare illicite et detinere et ip sum fundum memorato actori adiudicandū ac reum predictum ad restituendum et libere dimittendum fundum eūdem eidem actori condemnandū fore et compellendum adiudicamusqꝫ et condemnamus ip sum reum supradicto actori in fructibus a tempore mote litis citra pceptis vel a tēpore occupationis vel detentionis vel in tot modiis vel maldris fru- menti etc. ratione fructuum pceptorum et in expensis le gitimis nichilominus condēnantes quarum expē sarum taxationē nobis imposterum reseruamus Vel si debeat fieri sententia pro reo absolutoria forte qz actor non pbauit vel reus probauit de iure suo tunc ita formetur.

¶ Forma sententie pro reo.

IN nomine domini amen vsqꝫ ibi pnūciamus decernimus et declaramus predictum N reum a prefati. N. actoris impetitione absoluendum/et idem actori super petitione sua et fundo predicto si lentium perpetuum imponendum fore ac absolui- mus et imponimus/ac nostra diffinitiua sentētia mediante condemnamus eundem actorem eidem reo in legitimis expensis litis etc. Quarum expensa rum etc. In cuius rei testimoniū etc. Declaratio sen tentie Rubrica. Ista sentētia incipit. In nomie do mini vt. xiii. dist. in nomine. de testibus i nomie. domini melius ad propositum in capitulo veritatis

dolo et contuma. Et non scribit siue dirigit alicui⸗
us partibus vel alii vel vniuersis etc quia si iudex scribe
ret vniuersis etc. Noueritis quod in causa tali pronun
ciamus etc. tales littere seu scripture non valerent
nec facerent fidē quia essent potius testimoniales seu
recitatorie preteritorum quam assertorie presentium vt not.
Guil. in spe. de sen. pla. §. iuxta. vi. et nota. quod quidam
iudices. Nota etiam in ca. ad aplice de re iudi. li. vi.
Item in sententia fit narratio processus ad quem effectum
hoc sit no. in spe. de sen. pla. §. restat. vi. in summa.
Notatur etiam per Inno. et Hosti. in. c. cū in iure. de
offi. dele. vbi etiam notatur quid fieri debeat si per
alium tabellionem scribatur sententia: et acta per
alium fuerint scripta. Itē in sententia dicitur. nos
visis auditis et diligenter inspectis iuribilis proba. et
alle partium et quia iudex secūdum alle. et proba. coram
eo debet iudicare / non secūdum conscientiam quam
habet vt priuatus sed secundū conscientiā ex actis
probationibus et allegationibus informatam. iii.
q. vii. iudicet de quo de offi. dele. pastoralis in glo.
ar. contra et de offi. ordi. c. i. ¶ Additio. De isto arti
culo an iudex debeat iudicare secundum allegata et pro
bata vel secundum cōscientiam quam habet vt pri
uatus tam in causa ciuili quam in criminali vide per ge
my. in c. i. de re iudi. li. vi. et de hoc vide per fely. in.
c. pastoralis. §. quia vero de offi. dele. vbi presupposi
ta cōi opi. quod iudex debeat iudicare secundum alle. et pro
ba. limitat illam sex limitationibus valde vtilibus
ex quibus remanet tota materia clarificata vide etiā
de ista materia in spe. de disputa. et alleg. §. vlti. vi.
licet autem et ibi de hoc per Iohan. an. in addi. spe.
vbi ponit rationes quorundam thelogorum qui te

nēt ↄtrariū ⁊ illas soluit⁊ quale remediū habeat iu dex tunc ibi no. qꝛ condemnet si potest secundū con scientiam. si non potest diligenter cām alteri vł ad superiorē remittat. Item seqtur in sn̄ia cognitis ⁊ inuestigatis ad pelenū cause meritis ⁊c. nā ferri nō debet sententia nisi liqueat de meritiscause de quo in. c. ꝑut de do. ⁊ contu. cum si. Sentētia eñ nō est precipitāda vt in. l. ii. de sen. ex pe. reci. in cle. pasto ralis de re iudi. imo cū peritis suꝑ ea ferēda ↄsiliū haberi debet de do. ⁊ contu. cum olim de consue. ad nostraȝ. de quo ibi. Et qualiter iudex deliberare de beat ⁊ ↄsilium ꝑitoꝝ reqrere/ ⁊ diligent̄ cū peritis super negocio conferre inspiciendo petitionē iuxta quam sententia est ferenda seu formanda de accu. qualiter. ii. de. sp. lȝ hely ⁊c. positiones ⁊ articulos ꝓ bationes et alia acta cause ⁊c. tradit guil. in spec. de req̄ consi. et ergo dr̄ in senten. deliberatione preha bita ↄmunicato ↄsilio cuȝ peritis ⁊c. Item subditur de sententia partibus ꝓpter hoc ł nostra preseutia constitutis ⁊ sententiam ferri postulantibus ⁊c. De isto ponit guil. in spe. rubricam specialem scȝ de pe ti. sen. ⁊ eius cautela. ibi de hoc. Item quando alte= ra partium est absens per cōtumaciam solet dic iin sententia cuius absentia dei pñtia suppleat̄ de quo in canone de manifesta. ii. q. i. ⁊ in. c. ꝟitatis de do. et contu. Item pro tribunali sedētes et habētes pre oculis deum solum. de quo in. c. cum eterni de re iu di. li. vi vnde sedendo dȝ iudex ferre sententiam stā do nō valeret. vt in. c. vlti. de re iudi. li. vi. ⁊ q̄ sit rō no. ibi. Nec dȝ per gratiā vel sortes cōtra iusticiam vel consciētiam iudicare alias sustinebit penas de quibus in. c. cum eterni supradicto. Item illis ver=

his vtitur iudex in sententia / pronunciamus / decer
nimus 7c. nō tamē refert an sic dicat precipio / statuo
vel ordino vt. ca. in his de verbo. significa. nam quauis
dicat lex non valere sententiam que absolutionem
non continet vt in. l. pres. C. de senten. 7 interlocu.
om iudi. vt tactum est supra solum intelligi debet
si nō continet condemnationem vel absolutionē vel
equipollens. de quo in spe. de sen. pla. §. nūc autem
vide. et nota quod non est vis. Nec refert etiam an senten
tia feratur sub verbis prime vel tertie persone / de quo
in specu. eo. titu. §. iuxta versi. non valet: de quo dic
vt ibi. Item dicitur in sententia sentētiando seu sē
tentialiter in his scriptis 7c. hoc ideo quia sententia
diffinitiua debet etiam de scriptis recitari et proferri
et per ipm iudicem 7 non per alium legi / alias nulla ē.
de quo in. c. vlti. de re iudi. li. vi. nō tamen est neces
sarium exprimi in sententia in his scriptis dum mo-
do alias in scriptis feratur: licet alias sit cautum de
quo in spe. eo. ti. §. iuxta non valet etiam supius al
le. et in. d. c. vlti. de re indi. li vi. Et quod sequitur
in sententia predictum fundum ad prefatum actorem per
tinuisse 7c. hoc patet declaratum circa petitionē in
libello petitam et contentam secundum quam vt dictum
est sententia fieri debet. Item condemnat iudex vi
ctū in expensis ipis actori quod fieri debet vt in. l.
eum qui temere. ff. de iudi. 7 in. c. calūniam de penis
nisi ipe victus habuerit probabilem causam litigādi
que eum excusaret. vt in predicto ca. calumniā. nota
tur in ca. finem de dolo 7 cōtu. in magna glo. et sup
ea. Et tunc quando iudex omittit condemnationem
expensarum debet causam exprimere in sententia pro-
pter quam victum victori in expensis non condem

nauerit.vt ibi no.et pbatur in auten.de iudi.§.nō oportet colla.vi.Et est iste vnus casus qui in sententia exprimi debet.scz causa illa. Septem alii casus notantur in.c.sicut nobis de sen.et re iudica. Fely. etiam in dicto.c.sicut nobis addit quattuor casus in quibus etiam est opus exprimere causam alias regulariter in sententia non debz exprimi causa immo falsuz esset exprimere.qz facille posset mala cā exprimi: bona subticeri.et ita nō valeret sententia de quo in.c.ex pte de concessi.pben.de resti.in integ.ex litteris.Vsi.nos igitur.et hoc etiam obtinet interlocutoriis si tamen iudex aliquas causas exprimi tunc post specialia submittat clausulam gnalem scilicet ex his et alias nos mouentibus rc. Et sic sub tali generalitate comprehendit sententiā seu decisionem cām iustificantem vt no.de re iudic.abbate.lib.vi. Sententia in actione psonali sic potest formari.

¶Forma sententie in actione psonali.

IN nomine domini amen vt in precedenti forma vsq3 ibi pnunciamus decernimus et declaramus predictum.N.reuz predicto.N.actori in debito huiusmodi esse condemnādum et ad eius solutionem compellendum necnon in expensis litis legitimis eum reum pfato actori cōdemnamus taxationem expensarum huiusmodi nobis imposterum reseruantes An autem sententia concipienda sit in psona pcuratoris vel domini de elec.querelam in glosa.concipienda et sup ea. Sed licet multum hoc instant doctores et maxime legiste.tamē nō placet

Jo.an.legalis subtilitas in hoc casu.qꝛ si ꝓcuratoꝛ fuerit in cā in noie dñi quale peccatum est si dñs cō demnatur·vnde graue esset dicere sentētiam ꝓpter hoc nullam quod videtur dicere legiste in l.i. C. de sen.et interlocutio.om.iu.Hostien tamē in eo.c.q̄ relam motus ista subtilitate legali ponit sententiā in causa matrimoniali consulendo ꝙ iudex ꝓnun- ciet isto modo ꝓnunciamus/decernimus ⁊ declara mus titum foꝛe maritum berte ⁊ ꝓcuratoꝛē ipsius nomine ad matrimoniuꝫ de quo actum est condem namus pꝛecipiendo vt dictus titus deinceps eideꝫ berte adhereat vt vxoꝛi et eam tam in lecto ꝗ extra lectum maritali affectione pertractet ꝑ q̄ foꝛma al legat.c.ex parte ⁊.c.veniens de spon. Alie sententia ruꝫ foꝛme de facili possunt haberi qꝛ libellus bene foꝛmatus in quacunqꝫ actione dat foꝛmam senten tie concipiende que ex foꝛma petitoꝛuꝫ in libello ꝓ cedere debet vt alle.est supꝛa. Et vt supꝛa patet in sentētia absolutoꝛia reus absoluit ab impetitione actoꝛis ⁊ actoꝛi silentiuꝫ imponit.qđ vtrūqꝫ istoꝝ ponendum sit in sententia et quare habetur in cap̄. cum ecclesia sutirna de cau.pos.et ꝓ in fi.et in.c.du dū in fi.de conuersi.coniu cuꝫ similibus.⁊ no.i spe· de sen.ꝓla.§·vt autem.ꝟ.quare autem vtraqꝫ Et lata sententia notarius subscribit sentensie annuꝫ diem et testes hoc modo.Lata et lecta est hec sentē tia diffinitiua ⁊c.vt supꝛa in subscriptione īterlocu toꝛie sentētie.Uel sic redigatur sententia in foꝛmā publici instrumenti hoc modo. In quoꝛum omniū et singuloꝛum testimonium pꝛesentes litteras seu pꝛesens publicum instrumentum per talem nota- rium publicum ⁊ cause huiusmodi coꝛaꝫ nobis sub

scribi et publicari mādauimus nostriq; fecimus si gilli appensione muniri. Datum et actum loco tali quo ad nos reddendu; iura ꝓ tribunali sedere con sueuimus: inditione tali: pontificatus ⁊c. talibus clericis vl' laicis ad ꝑmissa specialiter vocatis ⁊ ro gatis.

¶ Sequitur de appellatione.

Data sententia diffinitiua si ab ea nō appellet pars contra quē est lata infra. x. dies trāsit in rē iudicatam facit. c. quod ad consultationē de re iu di. et idem de interlocutoriis quo ad ꝑtem: vt in. c. cū dilecti. de ele. in fi. ⁊ etiā tactum est supra. Unde aduertendum ꝙ aliter appellat' ab interlocutoria ⁊ aliter a diffinitiua. nā cū appellatio iterponitur ab interlocutoria vel alio grauamine oportet qđ in scriptis fiat ⁊ cū exꝑssione cause iuste seu iniqui tatis interlocutorie vel grauaminis. Ista duo sub stantifice reqrūtur ad appellationes validā etiā si cā sit notoria de quo ꝑ Jo. an. i. c. cordi de appel. li. vi. in nouella. nisi qñ in maioribus ⁊ reseruatis in terponit' appellatio de quo in. c. vt debitus in fi. e. ti. Et sunt. xiii. que concurrere debēt in appellatio ne añ sniam ad ipam appellationē vallādā q̄ colli gūtur et enumerātur in. c. cnm dillectus de abpel. et ibi ꝑ Hosti. sup verbo firmatum. Primum ꝙ cā in appellatione exꝑssa sit vera. Secūdū ꝙ exceptio opponatur. Tertium ꝙ coram iudice ꝓponatur nisi excuset iusta cā. Quartum ꝙ appellet'. Quin tum ꝙ coram iudice nisi ex causa. Sextum ꝙ excep tio non admittatur / scilic; ꝙ expectetur repulsa ex ceptione. Septimu; ꝙ ꝑpter istam repulsionem

appelletur. Octauum q̄ exceptio opposita sit legiti
ma. Nonum q grauamen illatuz sit vel cōminatū
Decimū q in scriptis fiat appellatio vt. § Undeci
mum q petātur apostoli. Duodecimū q si petierit
appellatus veniat appelllans instruct⁹ iuxta. c co2
di. de ap. lib2o. vi. Decimūtertiū q appellatio inter
ponat infra. x. dies / vt in. c. co2di. §. alle. ⁊ in spe p
te. ii. e. ti. §. qualiter ꝟ. in sūma. ⁊ hoc in appellatio
ne iudiciali. Sed in appellatiōe extra iudiciali ista
oīa nō reqrūtur : q2 ibi nō exigitur veritas cause s3
sufficit verisimilitudo. Itē nō requirit ibi ḡuami-
nis illatio vel cōminatio s3 sufficit q teneat īferri
in futuꝝ. de istis ⁊ aliis differētiis sc3 in q̄bus diffe
rūt appellatio iudicialis ⁊ extra iudicialis vel etiā
in q̄bus ↄueniunt solet notari in. ca bone de ap. vbi
notātur tres differentie ⁊ tres ↄueniētie. Quando
autē appellat a diffinitina sētētia: tūc sufficit q la
ta sn̄ia ille contra que3 fertur si vult appellare pōt
verbo apud acta dūmodo hoc faciat incontinēti iu
dice adhuc ꝓ tribunali sedente anteq̄ diuertat ad a
lios actus: vt in. l. litigato2ibus. C. eo. ti. canonisa
ta. ii. q. vi. in fi ꝟ. litigato2ibus no. de ap. ca. i. li. vi.
in fi. Sed si ex interuallo videlicet cu3 iudex diuer
tit se post latam sententiam ad aliquos extraneos
actus vel ad p2andium ⁊c. velit appellare: tunc ne
cesse est etiam appellare in scriptis sicut ab interlo
cuto2ia: vt in. l. ii. ff. e. ti. ⁊. C. e. ti. l. eos. §. sinaūt
Et ista est vera opinio licet quidam exponant ilico
quod ponitur in. l. ꝓdicta id est eadē die vt no. d. c.
co2di. ¶ Additio. ¶ Quid si appellans dicat appel
lo et requirat notarium vt scribat qualiter ip̄e ap-
pellat an dicatur appellare ī scriptis. baldus in ad

di.spe.ti.de ap.§.dubiū fuit.§.iiii.Item a diffini tiua appllatur:sine exp̄ssione cause vt ibi ⁊ in iuri= bus prime allegatis:vnde sufficit appellāti dicere appello a tali diffinitiua sententia tanq̄ iniqua ⁊c. de quo etiā in spe.de ap.§.qualiter in pnci. Et tn̄ ibidem diffiniendo appellationem dicit q̄ appella latio est sententie vel grauaminis releuatio p recla mationem a minori ad maiorem iudicē facta ptex tu iniqui iudicis grauaminis vel iniuste sententie. Hostieusis etiaȝ ponit plures diffinitiones in sum ma eodem ti.§.i.Potest ergo sic formari appella= tio a grauamine vel interlocutoria iudicis ⁊c.

¶ Forma appellationis a gra uamine vel interlocutoria.

Coram vobis domino iudice tali/videlȝ ordi nario vl' delegato:⁊ te notario ac testibus hic p̄sentibus.Ego talis principalis vl' talis eius pcu rator pcuratorio nomīe talis actoris pppono ⁊ dico aīo appellādi q̄ licet in causa que inter talē actorez ex vna ⁊ p̄dictū.N.reum de et sup tali re vel debito pte ex altera vertit̄ in iudicio coraȝ vobis dn̄o iudi ce p̄dicto exceptionē talē opposuerint ⁊ ponatur te nor seu salteȝ mēs ⁊ effectus ip̄ius exceptionis ⁊ in appellatione exp̄matur.Et tūc subiūgat si velit eā p vos admitti:alias si velit competēdo eam p vos admitti vel secūdum cōtenta et petita in ip̄a pnun ciari.Vos tamen domīe iudex huiusmodi exceptio ne legitime sp̄reta ⁊ neglecta ip̄aȝ saltē tacite repel lendo.in ip̄a causa ad talē vel taleȝ actū exceptioni

mee contrarium ꝓcessistis: vel eandem exceptionē per vos et ꝑ vestraȝ quam tulistis interlocutoriaȝ ꝓnūciando sic vel sic minus iuste repulistis: vł alꝰ in causa huiusmodi ꝑ taleȝ vestrā cominationē seu actū vel preceptū tale me indebite grauastis: vnde ab interlocutoria hmoi iniqua ⁊ iniusta seua ꝑdi-cte exceptionis nō admissione vel saltem tacita re-pulsione: vel a tali vestra cōminatione seu ꝑcepto tali tāꝙ grauamine in his scriptis ad talē epm vel ad sanctā sedem apostolicā ⁊ sanctissimū in christo patrem ⁊ dominū dnm papā taleȝ ꝓuoco ⁊ appello et apostolos primo secūdo ⁊ tertio ⁊ cū debita instā tia michi dari peto / subiiciens ꝑdictum. N. reū cuȝ adherētibꝰ suis ꝓtestationi domini pape talis: vel domini pape ⁊ sedis aplice / ⁊ specialiť protestor ꝙ appellationem hmoi possint corrigere emendare et innouare / et eā intimare volo et ꝓseq̄ prout michi videbiť expedire. Declaratio forme huius appella tionis. Ru. Dicitur primo in forma. corā vobis: qꝛ corā iudice et eius ꝑsentia est appellandū / vt. ii. q. vi. biduum de appella. suggestuȝ. si eius pn̄tia pōt haberi / vel nisi iustus metus excuset: tūc debet ꝓte stari volēs. appellare iuxta formam. c. vlti e. ti. Et si plures sunt iudices / quorū presentia simul habe ri non potest / tunc fiat secundum ꝙ habetur in cle. i e. ti. quia tūc potest coram ipsis vel maiori parte ipsorum appellare ⁊ apostoli peti possunt separatī vt ibi. ¶ Additio. ¶ Quid autem si sunt plures iu-dices a quibus appellať / quorum vnus deffert ap pellationi alter reffutat / quid faciet appellans. vi vide ꝑ gemp. in. c. cū appellationibꝰ de appellatio-nibus. li. vi. Aliqui in appellationibus solent ꝑmit

tere cū appellatōis remediū ad releuationē oppres
sorū in iure sit inuentū. de ap. cū speciali. § . porro ꝛ
in. l. pfecti ptorio. ff. de mino. cū si: sed de hoc nō est
curandum. qꝛ ista sunt verba iuris quoꝝ non est ne
cessaria ppositio: sed verba facti sunt pponenda de
quo in. c. si quis iuste de elect. li. vi. Item dicit ordi
nario vel delegato ꝛc. qꝛ debet exprimi iudicis qua
litas que consideradā est maxime quādo sup appel
latione impetrat de excep. dilecti no. de appel. ex in
sinuatione. Postea fit mētio ī forma appellatiōis
de pcessu cause ꝛ de grauamine seu iterlocutoria ꝛ
cā iniqtatis gūaminis seu interlocutorie exprimat,
qꝛ hoc est necesse qñ ante sententiā appellatur vt di
ctū est supra. nā tunc nō sufficit dicere appello a ta
li interlocutoria tāq̄ iniusta ꝛ iniqua qd sufficit in
appellatione a diffinitiua de quo no. in. ca. vlti. de
no. ope. nun. Item dicit in forma appellationis q
iudex nō admisit exceptionē sed ea sp̄reta pcessit vel
ipam p interlocutoriā repulit/ naꝫ duobus modis
iudex repellit exceptionē: videlꝫ tacite ꝛ expsse. Ta
cite qñ exceptione neglecta iudex pcedit ad ea que
se nō cōpatiūtur cū exceptione pposita: vt de appel
ex pte secundū. Ber. et eo. ti. dilecto et in spec de ex
cep. § . ii. ꝟ. et nota. etiā p Jo. mo. in. c. i. de appel li.
vi. ꝛ tunc pōt appellari hoc expsso in appellatione:
videlicet q pcedat iudex exceptione non admissa.
Et expresse repellit puta quando p interlocutoriā
pnunciat contra excipientem. Quid autem facien-
dum sit quando iudex non repellit expsse/ nec etiaꝫ
tacite puta procedendo vt dictum est in deliberan-
do forte vt excipiens fatigatus laboribus et expen
sis ex diuersis terminis quos iudex ad deliberan-

dum assignauit/cedere liti vel ab exceptiōe recede
re rogatur no. in d c. dilecto de appel. qꝛ vt dicit Ho
stien. ibi si iudex tercio reqsitus humiliter expecta
to responso tp̄e congruo non responderit/ expresso
tali gͣuamine poterit appellari/de quo plenius ibi
Item dicitur in forma appellationis a tali interlo
cutoria vel tali grauamine ⁊c. possunt etiam plura
grauamina exprimi in appellatiōe/sed caueat ap-
pellās ꝙ sint legitima et vera/nā cācellaria vnuꝫ
solum recipit grauamen vel vnā appellationis cau
sam. de quo in. c. cuꝫ causam de appel. sup̱ quolibet
tamen grauamine dat vnum singulare vel speciale
rescriptum ad quosdaꝫ iudices/vt ibi no. et ex sola
causa in appallatione exp̄ssa ⁊ non ex aliqua p̄cedē
ti vel superueniēti appellatio iustificari poterit vł
impugnari/vt in cle. appellanti. eo. ti. Item dicitꝰ
in appellatione. ad talem episcopū: vel papam vel
alium Et si simpliciter diceret appello. nō expresso
an ad episcopū vel papam: vel alium ad quē videa
tur appellasse/vel si dicat appello ad maiorem no.
in ca. vt debitus de ap. et dicitur ibi ꝙ intelligitur
ad primum appellasse/de q uo etiam in spe. eo ti.
§ nunc tractemus. vꝰsi. quid si quis ⁊ vꝰ. se Utrum
auteꝫ valeat appellatio alternatiua/videlicet sub
hac forma. Appello ad archiepiscopū vel papā quā
do ab episcopo appellatur: vel sic appello ad episco
pum vel archiepiscopum cuꝫ appellatur ab inferio
ri ab ep̄o no de officio delega. si is cui. li. vi. in glo.
penul. et sup̱ ea et melius in questione posita sup̱ re
gula in alternatiuis de regu. iu. lib. vi. Et dicitur
in concludēdo ꝙ in p̱mo casu scilicet quando appel
latur ab episcopo ad archiepiscopum vel papam. te

 net appellatio dūmodo appellās eligat certuȝ tem
pus infra ꝙ debuit appellare: videlicet infra decē
diuȝ. In secundo casu valet appellatio/quia tūc in
quantum exp̄mit de archiep̄o. hoc est inutile: quia
eo casu non potest ad archiep̄m appellare episcopo
medio omisso. de appellationi. dileti. ī vlti. sed inq̄
tum ad episcopum est vtile/vt in regulis iuris vti
le p inutile de regu. iuris libro sexto. Et quomodo
gradatim siue seriatim est appellandum si tū omit
titur medius ⁊ nō opponitur exceptio an teneat ap
pellatio vel hoc casu valeat cōsuetudo vel vsus no
tatur in dicto. c. dilecti. Et si vnus appellantiū vel
litigantium appellet ad archiep̄m alius ad papam
quid iuris vide in. c. si duobus de appellatoi ¶ Ad
ditio. ¶ An autem valeat appellatio generalis ⁊ in
certa puta appello ad iudicem competentem: vide
p panormita. in. c. inter cetera ⁊ ibi latius p philip
pum de pusio/et an a sententia sortis seu fortune
appellari possit vide p eundem philippum in rubri
ca de appellationi. Item subiungitur in appellatio
ne apostolos. i. ii. iii. et cum instantia peto ⁊c. de hoc
ii. q. vi. post appellationem. ff. vltimo. ad finem et
in. l. a iudicibus. C. eo. titu. sufficit tamen ꝙ illa pe
titio fiat vnico contectu: vt in clementina q̄uis ri-
gor de appel. et de istis apostolis ifra patebit: et nō
est de substantia appellationis ꝙ in ea petantur dū
modo petātur postea infra. xxx. dies vt in. l. i. ff. de
appellationi. de q̄ in specu. p̄te quarta de ap. ff. se-
quitur ad finem. ⁊ no. in alleg. cle. q̄uis de appella
tioni. in glosa lex dicit. Postea in forma sequitur
de adherentibus quomodo appellans se et adheren
tes sibi submittit p̄tectioni eius ad quem appellat

De istis adherētibus habetur in.c.vt circa de elec.
li.vi.Diuersas formas appellationum a grauami
ne vel interlocutoriis ponit guil.in spe.pte.iiii.§.
i.Et vt supra tactū est cā debet exprimi in appellati
one an̄ sniam interpositā.et illa dz esse rōnalis ⁊ ve
ra.vnde quilibz appellans habet pbare duo scz cau
sam appellationis esse legitimā et ad hoc pbanduz
non requirūtur testes vel instrumenta sed est in ar
bitrio boni viri scz iudicis:videlicet an causa sit ta
lis que pbata debeat legitima reputari vt in.c. vt
debitus de appel.Item pbare dz appellans ipsam
causam appellationis fore veram.⁊ ad hoc requiri
tur pbatio/vt in.c.cum speciali.e.ti.nisi appellās
obtulisset se pbaturū veritatem cause corā iudice a
quo alias non fuisset admissus et p tanto appellas
set de quo dicēdū est vt in.c.interposita.e.ti. ¶Ad
ditio ¶Aduerte tamen ad hoc quia in.c.interposi-
ta assignantur due regule generales ad istam mate
riam appellationis ab interlocutoria quarum pri
ma est q ad iustificandā appellationem nō sufficit
appellasse ex causa legitima nisi coraz iudice appel
lationis pbetur vera et ista regula fallit in.x.casi-
bus.no.p Philip.de perusio in dicto.c.secunda re
gula q eo.ipso q coram iudice a quo exceptio vel pe
titio pma facit legitima pponit et sup illa offertur
pbatio si iudex nō admittat cēsetur iustificata ap-
pellatio et ista regula fallit etiaz in.xvi.casibus no
tatis p eundez phili.in dicto.c.interposita quos vi
de et perpetuo nota. Debet ergo causa appellatio
nis esse vera alias appellatio esset frustratoria.vt
in ca.vt debitus supra allegato.

¶ Forma appellationis a diffinitiua

APpellatio a diffinitiua poterit sic formari q̄n in scriptis ex interuallo appellat᷑ coram vobis tali iudice ego talis principalis vel talis procurator ꝛc. vt supra in p̄cedēti forma dico ꝛ ppono aĩmo appellādi q̄ .x. diebus nondū elapsis in cā tali q̄ inter me ex vna ꝛ talē aduersariū meū pte ex altera ꝛ super re vel debito tali asserto vertebat᷑ in iudicio corā vobis sniam ꝯtra me ꝛ p aduersario meo tulistis diffinitiuā si sententia dici iure mereatur me p eandem sentētiam vestram p̄tensam eidem meo aduersario in petitione p eum minus iuste condemnādū censuistis vel eundem aduersarium a mea impetitione absoluendo ꝛ michi super petitis ppetuum silentium imponendo. Idcirco ab eadem sententia p̄tensa tanq̄ iniqua et iniusta ipsius nullitate semp salua in his scriptis ad talē appello. ꝛc. vt supra in alia forma. Uel breuit᷑ posset sic dictari ista appellatio a tali sententia pretensa diffinitiua p vos dominum iudicem in tali causa contra me ꝛ p aduersario meo tali lata tanq̄ iniqua ꝛ iniusta in his scriptis appello ad talem sedem ꝛc. An autem dies late sententie sit inserenda in appellatione vel persona aduersarii in ea exprimenda. ꝛ quid si plures habẽs quis aduersarios vnū exprimit ꝛ alium subticet. et de quibuscunq̄ aliis tractat spe. pte. iiii. de appel. §. i. v. si vero appellat. nec de istis est curandū multum. q2 notarius qui de appellatione conficit instrumentum talia debet declarare. et sic de die late sententie constabit p instrumentum sententie de die vero interposite appellationis instrumentum appel-

lationis patebit. Si vero appellet illico a sn̄ia vi ua voce apud acta non est necesse dare formā quia p sn̄iam q̄ immediate lata est et aqua incōtinēti appellatur satis ꝯstatre potest q̄s cōtra quem aqua sētentia a quo iudice ad vel quē iudicē appellat licet in ista appellatione nō exprimātur. Dicat ergo ille cōtra quē lata est sententia. Ego talis a tali sn̄ia tā ꝙ iniqua iniusta ad talē supiorē appello. Et aliq̄n sn̄ia ꝯtiet plura capitula i vno fert p vna pte: ⁊ in alio p alia ⁊ sic vtraq; ps appellat p ea de quo in. c raynūcius et in cap̄. raynaldus de testa. ⁊ vlti. vo. Notarius autem sic conficiat sup appellatione instrumentum appellationis In nomine domini amē Anno tali inditione tali pontificatus Pii pape. ii. Anno tali / die tali / hora tali vl' quasi in oppido tali / in domo tali / vel loco tali / coram iudice tali in mei notarii publici suscripti et testium suscriptorū p̄sentia psonaliter ꝯstitutus discretus vir talis p̄n cipalis vel eius pcurator pcuratorio nomīe habēs in manibus suis vnam papiri cedulaȝ infrascriptā appellationem in se continentem quam appellationem interposuit et plegit alta intelligibili ⁊ sonora voce put in ip̄a cedula continebatur seu secundū eiusdem cedule appel. formam et tenorem appellauit apostolos petiit ptestabatur ⁊ alia fecit sicut exp̄mitur in eadē. Cuius appellationis tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis. Coraȝ ⁊c: Quia appellatione sic interposita ⁊ apostolis petitis a iudice supradicto, idē iudex appellationem eandeȝ plectā ⁊ interpositā habuit copiā eiusdē appellationis interposite ab appellāte petiit et eā sibi eundeȝ appellātem vel eius pcuratorē traditā recepit ⁊ ta

lẽ terminũ iuris ad dandũ apostolos sibi ⁊ ꝑ eũ re cipiẽdũ eosdẽ ei ꝓ termino assignauit vel infra ter minũ iuris se apostolos daturũ ꝓmisit eidem sup ꝗ bus oĩbus et singulis idẽ appellãs vel ipius ꝓcura toꝛ me notariũ publicũ vt sibi vnũ vel plura cõfice rem instrumẽta reqͥsiuit Acta sunt hec/anno/indi tione/mense/die/hoꝛa/⁊ loco/ꝗbus.s. ⁊c.ꝑsenti bus ⁊c. Et appellatio semꝑ põt interponi siue dies feriata sit siue nõ. Et peti pñt aplĩ etiã extra locuꝫ iudicii:in loco tñ ꝯgruo et honesto ⁊ hoꝛa ꝯgrua:nõ qñ iudex est in balneo vel in mẽsa vt in cle.ꝗuis ri goꝛ de ap. Et sufficit appellationẽ interponi coꝛaꝫ iudice scriptã offerre licꝫ ipius appellationis tenoꝛ nõ legatur vt in.c.appellatio.e.ti.li.vi. Et qd̾ dꝛ ĩ ĩstrumẽto ꝙ iudex assignauit certũ diẽ ad dãdũ vl̾ recipiẽdũ apostolos vel dicit se daturũ infra termi nũ iuris vl̾ ĩ terminũ iuris ꝗ est.xxx.dierũ hoc põt iudex ⁊ in arbitrio suo vt ꝓbat cle.ꝗuis rigoꝛ.s.al. Et isti.xxx.dies currũt a tꝑe interpõnis appellatio nis ⁊ nõ a die sñie vel grauaminis vt tꝫ ibi Genzel et cũ eo tꝫ rota ꝓpter motiua ⁊ rõnes quas inducit lꝫ Jo.an.in.di.cle.teneat ꝙ a die late sententie. Et nisi appellans petat apostolos infra.xxx.dies vel ĩ termino ꝑ iudicẽ assignato.appellationi renũciat. vt in dicta cle.ꝗuis. ¶ Additio ¶ Quid si appellãs nõ potest habere copiã iudicis vel nõ audet petere: qꝛ iudex ẽ seuerus vel multũ ferox sufficit ꝓtestari coꝛã honestis ꝑsonis vt no.gemp.i.c.ab eo.de ap.li vi. Et iudex tenetur illos dare appellãti ⁊ petẽti a lias ipsius pꝛocessus non valebit vt in clemen.i. et ca.ab eo.eo. titu.libꝛo.vi.et appellans nichilomi nus põt ꝓseqͥ appellationẽ suã vt in cle.ꝗuis in fi.

Et ibi no. etiam in glo. an gratis dari debeant apostoli vel expensis ipsius appellantis.

¶ Quid sint apostoli.

E ¶ Sūt apostoli quedā lrē breuis forme vl' verborum. qr scriptura nō est de substātia iudicē ad quem appellat instruens / motū iudicis a quo ⁊ totius appellationis circunstantias breuiter ꝯprehendens ꝓbatur. ii. q. vi. post appellationez ⁊. c. forma. Et dicūtur apostoli ab apos quod ē supra ⁊ stolon missio quasi missio ad superiorez. Et debent cōtinere quis appellat: a quo: ꝯtra quez: sup quo: ⁊ ex qua causa. Et an iste a quo appellat deferat appellationi vel non. ⁊ quare hoc fiat vl' nō vt notat l. l. vnica de libel dimis. ⁊ i. c. cordi. de appel. li. vi. No etiā in. d. cle ꝙuis. e. ti. superius alle et in spe pte i; e. ti. ff. penul. Et sunt plures species apostolorū nāquidam sunt conuetionales. vt qn̄ pars admittit. Alii dimissorii: quando dimisit appellationez. siue in iudicio: siue extra iudicium iudice eam refutāte de appel. c. sepe. et in. c. oblate. Alii sunt testimoniales qr testificantur de appellatione facta coram iudice vel aliis honestis ꝑsonis. Alii sunt dilatorii ꝑ quos apparet ꝙ iudex appellationi detulit et appellantē a sua iurisdictione exemit ⁊ causam ⁊ ad quē appellatum est remittit. Alii sunt reuerentiales vt qn̄ ꝓpter reuerentiam superioris appellationi defertur vt in. l. eos. ff. sup his. C. de appel. Alii sunt refutatorii ꝑ quos apparet ꝙ iudex nō defert appellatiōi scz cū appellatio ē friuola ⁊ frustratoria talibus ei appellatiōibus nō ē deferēdū a iudice nec de equitate iuris defert. vt in. c. cum appellationibus. de appel. li. vi. Unde vt sciat cui appellationi est defe

rendum vel non Sciendū q quadruplex est appel latio. Est enī quedam appellatio manifeste frustrato ria vt qn appellat i crimine notorio. Alia est latēs frustratoria vt qn i appellatione exprimitur notabi lis vel rōnabilis cā. sed est falsa. Et est latens proba bilis vt qn exprimitur i ea causa iusta sed a iure nō expressa. Et postremo alia manifesta probabilis vt quando exprimitur causa iusta a iure expressa mani feste notorie vt lite non contesta. c. ii. et sic attendi tur etiam qualitas appellationis: attenditur etiaz qualitas iudicis: videlicet an sit delegatus cū clau sula appellatione remota vel sine tali clausula seu ordinarius. Prima appellatio repellitur a iure et a iudice quocūq;. Secūda repellitur a iure sed a iu dice admittit quousq; cstet de falsitate cause. Ter tia admittit a iure ꝛ a iudice nisi sit datus cuz clau sula appellatiōe remota iste nō tenetur deferre ap pellatiōi. Quarta admittitur a iure a iudice. ꝛ ita post pe. et abba. no. Jo. an. in. ca. pasto de appel. Et qnq; iudex assignat appellanti terminū in datione apostolorum ad appellationis sue psecutionem vt in ca. cum sit romana de appel. cum concor. Utruz autem istius termini assignatio habeat viz dilatio nis. solet notari in ca. allega. de appella. plenius in c. cū appellationib⁹. e ti. li. vi. Et dr ibi q nō. qr ista ponunt ibi vt diuersa. Si vero dicit notarius q iu dex benigne recipit appellationē an intelligitur de latū no. in spe. de appella. §. nūc dicamus in fi. Et dicit ibi guil q nō videbit iudex detulisse. Sed qd si iudex simplicit dat apostolos non exprimēdo an deferat vel nō dicit Ab q deferre videtur. Jta no. ipse in capitu. dilecto de appellati Jtem si dat acta

ꝓ apostolis qꝛ tunc detulisse intelligaꝶ ita decisum est in rota. An autem postq̄ iudex detulit appellati oni potest delationē ip̄am reuocare. vide de ap. con stitutus. ii. de accu. meminimus de ap. cum appel- lationibus li. vi. Et tenent doc. ꝙ non posset etiam re integra manēte lꝫ: Jo. tenet ꝯtrariū ꝑ duas rati ones p̄ma qꝛ interlocutoꝛiā potest reuocare igitur et dilationē. Scd̄a qꝛ appellās pōt reuocare appel lationē. igitur pari ratione iudex delationē. sꝫ iste rationes non ligant vt ibi no. Et quando iudex de tulit appellationi. an post delationem pōt statuere terminum appellanti. no. etiam in alle. c. cū appel- lationibus ꝑ bern. in c. ii. de ma. ꝯtrac. ꝯtra īterdic et in glo. iiii. ⁊ teneꝶ ꝙ sic. ⁊ ꝓbat Jo an. in. d. c. cūꝫ appellationibus ī nouel per plures rōnes vt ibi pꝫ ⁊ est aduertendum ꝙ aliqñ iudex defert appellatōi aliqñ ꝑs appellata sed ob reuerētiā iudicialē iudex dē appellationeꝫ recipe ꝑs ꝯo d̄ꝫ illa appꝛobare vt no. de ap. c. interposita postea ergo vtriusqꝫ scꝫ iudi cis ⁊ appellantis est ap. ipꝛobare appellationeꝫ vñ appellans etiā iudice inuito pōt appꝛobare ⁊ etiaꝫ ecōtra iudex potest eā admittere q̄uis displiceat ꝑ ti ⁊ sic in hoc equiparantur iudex et appellans sꝫ iu dex ⁊ appellans equiꝑantur in vno. vꝫ ī termino as signādo. vt in c. personas. ⁊ in. c. oblate de ap. Sed in potestate solius appellātis est an appellet vel nō et sub qua foꝛma. caueat tñ ille ne erret vt in. c. i. e. ti. li. vi. In potestate ⁊ arbitrio solius appellatoꝛis est an velit pꝛincipale negociū tractari in curia vel nō. vt in c. coꝛdi ꝫ. alle. Effectus delationis est ꝙ ꝑ eam abdicatur iurisdictio iudicis a quo et in supe- rioꝛem ad quē transfertur vt in. c. cuꝫ appellationi

b⁹ sepe alle ¶Addicio. Quid si iudex deferat appel lationi et postea vult reuocare dilationem re inte= gra an possit gem y.in.c cū appellatiōibus de appel li.vi.tenet ꝙ non quod ꝓbatur ꝑ textū in.d.c.cū ap pellationibus qꝛ deferendo abdicauit a se iurisdi= ctionē/ideo reuocare nō pōt cū reuocatio sit iuris= dictionis vt no.ī.c.si a iudice.de ap.li.vi.⁊ ī c.ꝙuis de offi.dele.⁊ ꝓ hac decisione facit id qd̄ no ꝑ do.de rota decisione.cccl v.incipiēte vtruȝ si appellet ⁊c. vbi dicunt ꝙ iudex appellatiōis ꝗ ꝓnūciauit male appellatū ⁊ bn̄ ꝓcessum remittendo cām ad ꝓmū iu dicē nō pōt reuocare suā ꝓnūciationē lȝ ab illa fue rit appellatū qꝛ ꝓnūciatiōe facta desiit esse iudex. l.iudex.ff.de re iudi.c.ī lr̄is de offi.dele. ¶Effect⁹ ꝯo termini assignationis ē ꝙ si ī termīo appel.nō ꝓse qtur appellationē suā īducit renūciatio ⁊ desertio appellatōis ⁊ act⁹ aquo emissa ē appellatio manet ratus vt in.c.cum sit et in.c.cū repꝛehensibilis.⁊ in capitulo sepe de appel. ¶Et terminus iste hoī statui tur vel additur ad arripiēdū iter.vel ad repsentan dū se supioꝛi ad quē est appellatuȝ.de quo in.c.ꝑso nas in glo.i.et sup ea. Istius tn̄ termini diuersi in surgūt ⁊ causant effect⁹ scd̄m ꝙ in ipius assignatiōe aliqua cōcurrūt vel nō.nā aliqn̄ appellatio solum recipitur a iudice ita ꝙ cum assignatiōe termini cō currit dilatio iudicis aliqn̄ solū appellatur a parte aliqn̄ concurrit vtrūqȝ recipitur a iudice et a parte appꝛobatur/aliquando neutrū fit qꝛ nec recipitur nec appꝛobatur si ergo appellatio recipitur a iudi ce vel etiā appꝛobatur a parte tunc terminus hoīs hȝ vim ꝑemptoꝛie ita ꝙ nō venientē ꝯstituit contu macē sic ꝙ in articulo appellationis cōtra eū vt cō

tra contumacez ꝓcedi potest ⁊ tenet mittere ꝓcura torem sufficientem saltem ad articulumappellatio nis expeditum vt in.c sepe.et in.c. nicholao de ap. Idem ⁊ fortius vbi vtrūqꝫ concurrit scꝫ receptio iu dicis ⁊ approbatio partis.sed vbi neutrū īteruenit qꝛ nec recipitur a iudice nec approbat a parte tunc sufficit mittere ꝓcuratorem ad impetrādū ⁊ ꝯtradi cendum tm̄ nec ꝓceditur in articulo appellationis ꝯtra absentē vt no ī dicto c.nicolao licet glo.ibi vi det tenere ꝯtrariū. Si autem recipitur ⁊ approbat appellatio.⁊ cum hoc petat appellans ꝙ veniat ap pellatus instructus tunc dꝫ mittere ꝓcuratorem in structū sufficienter nedū ad articuluꝫ appellatiōis sed etiā ad cām ꝑncipalē vt in.c.cordi de ap.li.vi.

¶ Forma apostolorum dimissoriorum.

Forma apostolorum qui dimissorii vocātur ē talis. Sanctissimo in christo patri ⁊ domino domino.N.diuina ꝓuidentia sacrosancte romane ⁊ vniuersalis ecclesie summo pōtifici.Talis episco pus vel officialis eius deuotus fidelis ac obediens deuota pedum oscula beatoruꝫ. Nouerit sanctitas vestra ꝙ cum in causa que inter A.ex vna ꝑte et.B ex altera parte de ⁊ sup re vel deposito tali vel de ⁊ super domo vel fundo tali coram me in iudicio ver tebatur sententiam ꝓ predicto.A.⁊ contra B.pre= fatum tuli diffinitiuam vel interlocuioriam sic vel sic pronunciando super exceptione tali ⁊c.Et quia ab huiusmodi sententia diffinitiua vel interlocuto ria idem.B ad sanctitatem vestram et sanctam se= dem apostolicam appellauit,idcirco ipsum B.ap=

pellantem a meo iudicio dimitto et ad eiusdez.v.s.
examen his litteris dirigo sibi litteras huiusmodi
sigillo meo sigillatas cōcedēs in testimoniū pmisso
rum Datum rc.Et hoc cū appellatū est ad papam
si vero appellatū est ad inferiozem puta ad epm vl
archiepm scribatur sub eadem forma verbis com-
petentibus mutatis dicēdo.Reuerendo vel reuerē
dissimo rc.Aliqui vero nō dirigunt supiori sed scri
bunt vniuersis Aliqui breuiter expediēdo dicūt ad
appellātē verbo vel i cedula nuda scribūt i hec ver
ba vel similia.Quia tu a me appellasti a tali sentē
tia mea diffinitiua vel iterlocutozia ideo ab obser
uatiōe mei iudicii his apostolis te remitto r ad ei9
examen ad quē appellasti dirigo Et si voluerit sibi
statuere terminū sit ille trium vel quattuoz mēsiū
spaciū vel diē talem statuo p termino ad iter arri-
piendum p appellationis tue psecutione facienda
vel ad psentādum te conspectui sedis apostolice vl
alterius supiozis ad quem appellasti.

Forma apostolozum reuerentialium.

FOrma apostolozum reuerentialium potest es
se talis.Sanctissimo vl reuerentissimo rc.vt
supra.Talis actoz vel talis reus in tali cā que iter
ipm ex vna et talē pte ex altera de et sup tali re vel
eius occasione iudicio corā me vertebatur a senten
tia diffinitiua vel interlocutozia rc.ad sāctitatem
vel reuerentiā vestrā appellauit r q̄uis appellatio
sua michi friuola videbatur tn̄ ob reuerētiā vestrā
eidez sue defero appellationi:statuendo sibi termi
num r cete.

¶ Forma apostolorum refutatoriorum quando est appellatum ab interlocutoria

Sanctissimo vel reuerendissimo/vt supra. Nouerit sanctitas vel reuerentia vestra q talis a me in tali causa que coram me inter ipsum et talez super re tali vertebatur/ad sanctitatem vestrã vel reuerentiã appellauit ꝛc. Et quia huiusmodi appellatio est friuola ex tali causa. ideo cum hmoi appellationibus. nec ius deferat/nec sit per iudicez deferendũ nec ego defero hoc apostolos refutatorios sibi tradidi atq trado. In quorũ testimoniũ ꝛc. vt supra. Et ponitur ista forma de interlocutoria. quia quando a diffinitiua appellatur tunc necesse est deferre q2 ius defert de iureiu. venientes. i. de ap. nõ solũ. li. vi. Judices modernis tẽporibus raro tales litteras dirigũt ad superiorez sed faciliter se de his apostolis expediẽtes dicũt verbo ad appellantez vl eius procuratorẽ sub hac forma. Appellationi tue ob reuerẽtiã sedis apostolice vel talis superioris ad quẽ appellatũ est deferimus seu defero. et talẽ tibi terminũ prefigo ad appellationẽ tuã prosequendã. Vel quia appellatio tua nobis videt friuola ideo ei nõ deferimus hãc responsionẽ tibi pro apostolis refutatoriis concedentes. Et hec faciunt iudices sibi p notariũ loco apostolorũ scribi/et scribit notarius si vult appellationẽ apostolorũ dationem in eadẽ carta seu in vno et eodem instrumento ponendo in fi. instrumenti appellationis de quo supra. Item l anno inditione põtificatus quibus supra. die tali mẽse tali loco tali corã iudice predicto ac mei notarii publici et testium infrascriptorum presentia persa

naliter constitus p̄dictus. N. appellans / vel talis eius procurator / apostolos per dictū dominū iudicem super apellatione sua predicta cū instantia humiliter sibi dari postulauit cui ipse iudex sibi dando apostolos in hec verba respondit vel cedulā scriptā tradidit ꝛ i[illegible]ea cōtenta p apostolis sibi dedit: cuius tenor talis est / et scribat tenorem sen formam apostolorum ꝛ subiūgat postea sup quibus omnibus et singulis vt supra in instrumento appellationis. Si autem iudex terminum datum ad dandum et recipiendū apostolos progat ad aliū diē. an tūc iterato appellās tenet comparere seu apostolos petere. Vel si respondit iudex apostolos se daturū certo termino non prefixo quid iuris legitur et notat in clementina q̄uis rigor superius alle. Et ita sunt ista expedita que sequntur sententiam quādo ab ea appellatur / quia tunc sententiam nō debet exequi cum p appellationem sit suspensa / vt in dicto. c. venientes de iureiur. immo quicquid post sententiam etiam ante appellationē p iudicem vel aduersariū fit. totum reuocabitur p moduz attemptati de quo plenius in. c. non solum supra allega. Si vero a sententia nō fuerit appellatū et sic transit in rem iudicatam: tunc ipsa sententia debet exequi. alias parū pdesset sententias dare nisi mandarentur executioni / vt de re iudica. c. cum aliquibus. Aduertenduz est tamen q sunt quedam sententie que nunq̄ transeunt in rem iudicatam / vt sunt sententie quarum obseruantia induceret periculum anime. de re iudi tenor et ca. consanguinei de frigi. et maleficia. capitulo fraternitatiss cum si. ¶ Additio.

¶ Nota tamē q in oibus casib⁹ in q̄bus sententia

non transit in rem iudicatã tamẽ tali sententie stã
dum est donec contrariũ ostendatnr. Ita tenet io.
an. et panor. in c. tenor. de re iudicata. Quedã sunt
que statim transeũt in rem iudicatã: vt est sentẽtia
excõis de ap. c. pastoralis de sentẽ. excõi. p tuas que
tamen pp̃e non est sentẽtia. etu hoc verm qz statim
transit in rem iudicatam quo ad priuatam vtili-
tatẽ: sed quo ad publicã vtilitatem tãgentem picu
lũ animarum nunq̃ transit arti. c. pia de exce. li. vi
Nam semp auditur conquerẽs de iiusta excõicatio
ne de offi. dele. cũ contingat: & c. excõicato de rescri.
Sũt & quidã casus i q̃bus diffinitiua sentẽtia stati
transit in rem iudicatã que no. de re iudi. sup rubri
ca. Quedam sententie tenẽt mediuz: quia trãseunt
in rem iudicatã. non statim sed post. x. dies: & illud
regulariter obtinet in sententiis vbi extrema sunt
causalia: vt notatur de re iudi. super rubrica in ca.
consanguinei. eo. ti. et hoc qñ sentẽtia tz licet sit iiu
sta secus tñ si esset nnlla: qz tũc nõ trãsit de re iudi:
ca. i. Et modos nnllitatis ponit Guillermus iu spe
culo de sententia p̃lata. §. iuxta ppositũ. Et dicit
Sentẽtia nulla vt sequit qnia lata est cõtra ius cõsti
stutiõis. nulla vero nõ trãsit in rem iudicatã iiusta
sic vt dictũ est Et solet sic distingui: quãdoqz sentẽ
tia ẽ nulla nec seruat: vt si cõtra ius cõstitutiõis ẽ
lata exp̃sse qñqz est nulla sed seruatur donec de nul
litate cõstet: vt si est lata p falsos testes vel falsa in
strumẽta / qz illa est nulla in veritate sed est aliq̃ in
opinione. de q̃ de exceptionib⁹ cũ venerabilis qñqz
nulla est et transit in rem iudicataz post. xx. annos
vt ibi no. de quo p. Hostien. in. c. cũ bertoldus. Sen
tentia ergo que transit in rem iudicatam in actiõe

psonali mandabitur executioni post tpus quadri-
mestre quia illud tpus comdemnatis in actiõe pso
nali pcedit a iure vt in.c.cõquerẽti de offi del. põt
tamẽ huiõi tpus artari vel plongari p iudicem ex
causa sine causa autem nõ potest alias si artauerit
sine cã supplet a lege. vt ibi uo i spe. de sen executi.
§. videndũ in pnci. Et si fiat executio in huiõi acti
one psonali isto modo vel ordine: quia pcipiet reo
q pecuniã in qua est condẽnatus actori sibi soluat
et an ipe condẽnatus ad ipius pecunie solutionem
pcise cogi debeat actore instante et petente tractat
Jo.an. in addi.spe. q Guil. in ista questione tenuit
pdemnatum si habeat pecuniã ad illud teneri si ve
ro nõ habeat victus i pecunia vnde satisfaciat exe
cutio fiat in rebus suis: et pmo in mobilibus sic q
capiãtur mobilia sique possidet si mobilia non hẽt
recurritur ad imobilia: si neq imobilia possidet p-
uenitur ad noĩa siue iura scilicet ad ipius cõdemna
ti nominati debitores sic tamẽ q nomina debitor
debita confitentiũ et non negantiũ sub pignore ca-
piẽtur. de quo in spe. de sen. execu. § sequit videre.
¶ Additio. ¶ Nota tamen q qñ executio venit fiẽ
da sup bonis alicuius et sunt aliqua bona que sũt
in pcontrouersia nõ est fiẽda sup illis executio si repiã
tur alia bona que non sint in controuersia ita tenet
bal. in addi. spe. ti. de executiõe sentẽtie. §. executio
ne. In actione reali stati executio fit postq sentẽtia
transiit in rem iudicatã: vnde si actum est ad fũduz
vel ad domũ mittendus est actor in possessionẽ eius
dem rei. de re iudi. c. cũ bertoldus in fi. nec tũc suffi
cit dare pignora sed requiritur corporalis traditio
possessiõis: vt in c. cũ aliquibus. de re iudi. Et quo

mō iudex mādat executori suo q eādem rem actori adiudicatā psoluat / seu eius rei verā et corporalē possessionem det actori. Guillermus ponit in spec. de senten. execu. in. §. F seqtur: Et huiusmodi p̄ceptum scribi debet in acti p notariū isto modo. Talis iudex curie talis exequendo sententiā diffinitiuā in cā tali p eū datā vel p talem iudicem inferiorem vel ipius delegatum latā / manu talis notarii scriptā vel suscriptā ac ipsius iudicis sigillo et p̄dicti notarii signo sigillatā et signatā p̄cepit et iniunxit tali executori seu cursori siue nuncio q rem talē tali actori p predictā sententiā iudicatam / ac eius possessionem corporalem det et assignet eidem actori p̄dictum reum amouendo ab eadē. Acta sunt rc Vel fit p̄ceptum p litteras iudicis dirigendas executori. et tunc potest scribi sub hac forma.

¶ Mādatum iudicis factum executori ad exequendum sententiam.

TAlis iudex talis rectori diuinorum rc. Salutem in domino. Pridem acta inter talē actorem ex vna / et talem reum de: et super re tali fundo vł domo ⁊ eius occasione pte ex altera materia questionis et cā huiusmodi intentata et introducta in iudicio coram nobis in causa eadem iure et iudiciario ordine obseruato procedentes sententiam tulimus diffinitiuā predicto actori rem petitā per eū adiudicādo ac prefatum reum ad traditionem seu restitutionem rei eiusdem ⁊ in expensis litis condēnando prout in sententia nostra plenius cōtinetur

Uerum quia parum prodest sententiā ferre nisi execu tioni demādetur. idcirco pro parte memorati actoris humiliter requisiti ad predicte sentētie executionē duximus procedendū vobis ergo in virtute sancte obe dientie firmiter et districte precipiendo mandamus quatenus prefatum. N. actorem in corporalē et rea lem predicte rei vt pfertur adiudicate possessionem inducatis ac ipam rem et eius possessionē tradatis et assignetis: supradictū reum eiusdē rei detentorē abinde remouendo mouētes eūdem. N. reum quem nos peremptorie per presentes monemus: vt infra sex dierum spacium a notificatione sibi facta cōputan do quorum duos pro primo etc. ab eiusdem rei detentio ne et occupatione desistens eam pfato actori vacuā et liberā tradat et ad ipius corporalem et pacificā pos sionem admittat: sibiqz summā. xx. florenorum seu librarū denariorū talium pro expensis per eum in lite pdicta factis coram nobis restituat et psoluat et a lias pdicte nostre sententie humiliter pareat et intē dat alioquin contra ipm per censuram ecclesiasticam et alia iuris auxilia prout de iure poterimus proce demus dicte nostre executioni/ vt supra in formis aliorum mandatorum. Et si executio illius precepti iudicis fit per cursorem seu nuncium habebit referre iudici diem et formā executionis. Et quicquid fa ctum est per eum / et isto modo executio scribitur in actis. N. talis curie cursor nuncius seu executor retulit se de mandato iudicis in vim executionis sententie talis in tali causa late. die tali et cetera de disse et assignasse talem corporalem possessionem talis fundi eidem victori per eandem sententiam ad iudicati. quem talis deuictus tenuit et occupauit.

Utrum autē delegatus ordinarii posset exequi sen tentiā suā no. in. c. siquis contra. de foro compe. vt hoc possint minores iudices no. in. c. cū ab ecclesiarū de offi. ordi. cū remissi. Et qz sunt opiniones potest dici ꝙ delegatus ordinarii et alii minores iudices hoc possūt p censurā ecclesiasticā que est simplicis iurisdictionis ⁊ non p traditionem possessionis q̄ ē mixti imperii. Et delegatus p̄ncipis exequitur sen tentiam suam infra annum post annum totalier ex pirat sua potestas. ita etiā ꝙ excōicatum p eū infra annum āno elapso nō absoluit: vt legit̄ ⁊ no. de offi deleg querenti. Iudices tamē indifferēter exequūt̄ sententias suas p excōmunicationem ⁊ p missionē Ex quibus autē causis vel p quas exceptiones im- pediri potest executio sententie plene no. in. c. de ce tero de re iu. ⁊ in spe. de sen execu. §. vlti. Sed quo iure petatur executio no. i eo. ti. §. breuiter. ⁊ dicit̄ ibi Guil. ꝙ victor habet duo auxilia p que consequi tur executionem scilicet officium iudicis ⁊ actionē iudicati. non autem per actionem in factū et in hoc dicit errare multos aduocatos Et summarie ꝓcedi tur sine datione libelli et litis ꝯtestatione de quo di cendum vt ibi. Licet autem sententia transierit in rem iudicatam et sic facienda est ipsius executio vt dictum est victus tamen quandoqz releuatur reme dio supplicatōis / vt in. c. ex litteris de resti. in inte De quo i spe. de supplica. per totuz: vel beneficio re stitutionis in integrum: vt eo. ti. per totuz vel bene ficio restitutionis in integrum: vt eo. ti. per totum ¶ Additio. ¶ Unum tamen nota ꝙ licet appellati one pendente impediatur executio tamē pendente supplicatione vel petitione restitutiōis in integrū

non impeditur executio sed non potest fieri secūdū modum traditum in autentica que supplicatio C. de pcibus impatori offerē. et in. c. suscitata. de resti. in itegrū. Et tunc ex quo sic impetrat pricipaliter pceditur in causa restitutionis ordine iuris obseruato vt de offi. iudi c. ii. et ista cā tūc siniri dz et expediri infra quadriennium. vt in cle. vnica de restitu in integ. Et libellos in materia restitutionis in integruz ponit guil. in spe. pte. iiii de resti. in integrū Sed quia raro hec iu ptibus istis pertractātur igitur illa obmitto.

¶ De absolutione a sententia excōicationis.

SEd qz vt dictum est aliqñ reus nō parens sententie excōicatur. aliqñ per contumaciaz quia citatus non comparet vt visum est supra in principio pcessus. Et qua volens parere et absolutionez petens debet absolui vt in c. cū ptingat de offi. dele ideo vt habeātur forme absolutionū. Sciendū est q si quis est excōicatus p contumacia si vult parere iuri absoluend9 est sub forma iuris si offerat cautionē de parēdo iuri et soluēdo expēsas rōne sue cōtumacie per aduersarium factas. de ap. c. qua frōte de iudi c. i. et ii. Et hoc si sententia est iusta qz si est iniusta dz absolui sine difficultate vt de rescrip. ca. ab excōicato cum concordantiis. Et intelligendū etiam est quando excōmunicatus est p contumacia vel offensa dubia. ¶ Additio. ¶ Utrū aūt hmoi cautio debeat esse cum pignoribus vel fideiussoribus vel an sufficiat cautio nuda vide per panor. in. c. ex parte de verborum significa. Nam si quis excōmu

nicatus est p manifesta contumacia vel offensa no toria. non absoluitur nisi satisfatione pmissa vt in c: ex pte de verbo. signi. quo ad manifestaz offensaz de manifesta contumacia pbatur in c. venerabilis §. secus de senten. excom. libro sexto.

¶ Forma absolutionis sub forma iuris.

Et forma absolutionis sub forma iuris pōt esse ista. N. talis iudex tali actori vel plebano. Salutē in dño. Qr talis excōicatus a nobis p ztuma cia ad instātiā talis paratū se offert stare iuri corā nobis vñ ipm ab hmoi sentētia excōis absoluimus in dei noīe in his scriptis. z talem diem in quo pdi cto actori satisfaciat et iuri pareat coraz nobis sibi p termio pemptorio assignam9. Quare vobis mā damus qtūs eundem. N. sic absolutum publice nū cietis volentes autem pdictum terminū actori me morato tempestiue nunciari vel intimari. zc. Datū zc. Vel breui9 sic. Officialis vel iudex talis tali ple bano. Salutem in domino zc. quia talis a nobis ex cōicatus p contumacia ad instātiam talis paratus est die seu feria tali stare iuri coraz nobis. Unde ip sum sub forma iuris asoluimus mandantes. vobis quatenus eundem sic absolutum publice nuncietis et pdictuz terminū volumus actori memorato ma ture intimari. Datū zc. et ista forma ab ordinariis frequentat. In aliquibus locis excōicatus per iudi cem absoluitur et absolutus a vinculo excōicatōis remittitur ad sacerdotem ad reconciliādum de pec cato inobedientie p quo fuit excōicatus. et hmoi re cōsiliationis forma ponit guil. in spe. de sen. ꝑla. ꝟ debet autem fieri absolutio cum psalmo penitētia

li ꝛc. Possset etiã forma absolutionis dilatari ⁊ extẽ di narrando ꝓcessum habitũ ⁊ contumacie qualita tem ⁊ alia sicut faciunt quidaꝫ delegati sub hac for ma vł simili. N. decanus vł ꝑpositus ecclesie iudex delegatus ꝛc. Uniuersis ⁊ singulis ꝑpositis et deca nis ꝛc quibuscũqꝫ ꝑ ciuitates dyoceses tales vel ta lia vbilibet constitutis qui ꝑsentibus fuerint reqsi ti. Salutem in dño ⁊ mãdatis nostris immo veriꝰ apostolicis firmiter obedire cuꝫ in cã que inter. N. actorem ex vna ⁊. P reum ex altera de et super tali re vel debito vertitur corã vobis ⁊ ꝑdictus. N. actor predicto. P. reo libellum in scriptis obtulisset nos eidem reo diem talem ad respondẽdum eidem vel exceptionẽ dilatoriam sibi forsitan competenteꝫ ꝓ ponendum ꝓ termino ꝑemptorio duximus assignã dum Sed qꝛ in huiusmodi termino idem reus mi nime comparauit ꝑ se vel responsalẽ ꝑ et exceptio nes ꝓponere aut predicto libello rñdere contuma citer recusauit / idcirco idem P. reus pro contuma cia hmoi monitione preuia fuit ꝑ nos viculo excõi cationis innodatus. ¶ Nunc autem reus ipe se re presentans coram nobis petiit humiliter et deuote ab hmoi excommunicationis sententia seu vinculo se absolui offerens iudicio sisti seu de parendo iuri cautionem ꝑstans ⁊ dicens se paratum parti aduer se satisfacere congrue de expensis. Unde citato ad hoc aduersario et presente vel contumaciter absen te ac recepto ab ipso excõmunicato prius iuramẽto secundum formã iuris de parẽdo mãdatis ecclesie et congrua satisfactione expensarum eum ab huius modi excõis viculo absoluimus vt supra in forma precedenti. Et cautelã de custodiẽda et reseruanda

absolutione dat guil. in spe li. de sen. pla. ℱ. nūc vero. ℣s. absolutio. ⁊ in. g. c. ꝓposuit de cle. excō. mini
¶ Et si quis excōicatus fuit ꝓ debito vel ꝓ re iudicata vel ꝓ crimine vel ꝓ offensa manifesta ⁊ satisfecit tunc simpliciter absoluitur sub hac forma. Officialis talis ⁊c Qꝛ talis excōicatus ꝓ re iudicata vel ꝓ tali offensa manifesta ad instantiā talis de hmoi re iudicata seu offensa satisfecit idcirco eū absolutionē petētem absoluimus in dei nōie in his scriptis mandantes ⁊c vt̄s. ¶ Additio. ¶ Quid si quis fuerit excōicatus pluribꝰ excōicationibꝰ vł vna excōicatione a pluribꝰ causis an requirātur plures absolutiōes vel an sufficit vnica ꝓ oibus panoꝛ. in. c cū ꝓcā de snīa excōis tꝫ vnicā sufficere dū tñ de oībus excōicationibꝰ seu causis fiat mētio in absolutione De absolutione ad cautelam qñ fiat no. in. c aplīce de excep. ⁊ plene in. c. solent de sen. excom li. vi.
¶ Et sic est finis iudicii oꝛdinarii ⁊ tertie ꝑtis et ꝑ consequens totius opis.

¶ Seqtur alius tractatus qñ scꝫ iudex de plano ꝓcedit qui valet ad intelligentiam p̄dictoꝛum.

Vidimus de ꝓcessu oꝛdinario qui regulariter obseruatꝰ in causis. sed est quidaꝫ specialis q̄ obseruatur quando ꝓcedit iudex simpliciter ⁊ summarie sine strepitu et figura iudicii. Et quis oꝛdo tunc seruandus est traditur in cle. sepe de ℣bo signi ficatio. quia libellus de necessario non offertur est tamē dāda petitio summaria in scriptis vł faciēda verbo et in actis redigenda. Item ꝓcedit sine contestatiōe ⁊ sine conclusione q̄ tñ in ꝓcessu oꝛdiario sunt de substantia vt dictum est. potest etiaꝫ senten

etiam ferre stando quod in aliis nō pōt vt etiam sibi visum est et valet citatio ad sententiam audiendā etiā non peremptoria. que al's sufficiens non esset Item in isto pcessu fortius ꝙ in alio deb3 iudex am putare magnā dilationē / refrenare iurgia partiu3 et testium multitudinē. Et pcedere pōt tpe feriato in fauorem hoim interdicto. Et ita sunt plura in p cessu isto specialia. sc3. ix. vel. x. vt no. Guil. de mon te lau. in alle. cle. sepe in glo. ¶ Additio. ¶ In qbus aūt causis possit iudex pcedere summarie et de pla no vide in. l. iii. §. ibidem. ff. ad exhibendu3 p bar. in extrauagāti ad reprimendā et in clemē. dispēdio sam de iudiciis. Et pcessum hmoi iudex tenetur alī qn obseruare: aliqn pōt si vult. quia si princeps mā dat sic pcedere. vt in conseruatoribus studioru3 fa cit tunc ita iudex tenetur pcedere. valet tamen pro cessus si ordo iudiciarius ptibus nō contradicenti= bus fuerit obseruatus: vt in cle. sepe. §. alle. sed pōt iudex sic pcedere si velit. sc3 in causis priuilegiatis a iure super tali pcessu. et iste sunt. iiii. cause bnfici ales / matrimoniales / decimarū / et vsuraru3. ꝛ in istis relinqtur potestati iudicis si velit pcedere sim pliciter et de plano vel ordinē iudiciariū obseruare vt in cle. dispendiosam de iudi. vbi de hoc in glo. nō licet. et q2 pōt iudex vt dictū est in istis causis obser uare ordinem vel non et sic libellum exigere. Qua liter ergo in cā beneficiali formādus sit libellus vi deamus et potest sic concipi.

¶ In beneficiali causa sic formatur libellus.

Coram vobis honorabili viro domino audito re vel iudice ꝛc. proponit procurator procura

torio noīe discreti viri A canonici ecclesie btē ma-
rie verdunēsis conquerēdo aduersus B. se clericū
asserētē talis dyocesis ⁊ quēlibet aliū ꝓ eo in iudi-
cio legitime iteruenietē. ⁊ dicit ꝙ lꝫ ꝑfatus A vigo
re grē aplice eidē de canonicatu sub expectatōe pre
bēde de eccliā sctē marie predicte in speciali factus
canonicꝰ ⁊ prebēda ꝑ mortē quondā eiusdē ecclesie
dū vixit canonici prebēdati tūc vacās ꝑ certū execu
torē ad hoc a sctā sede aplica specialiter deputatuꝫ
fuerit ⁊ sunt collati. ⁊ sibi de eisdē ꝓuisuꝫ ac ipse A
ad canonicatū ⁊ prebendā hmoi ꝑ eūdē executorē
inuestitus existat sic ꝙ idē canonicꝰ ⁊ prebēda cuꝫ
iuribus ⁊ ꝑtinentiis suis vniuersis ꝑtineāt ⁊ ꝑtine
re debeāt ad eūdē tñ prefatꝰ B ad eosdeꝫ canonica
tū ⁊ prebēdā se intrusit de facto et intrudi fecit ꝓcu
rauit. ac intrusionē de se factā ratā habēdo ꝑdictos
canonicatū ⁊ prebēdā detinuit ⁊ occupauit detinet
et occupat fructus redditꝰ ⁊ ꝓuentus iura et obuē-
tiones ꝓueniētes ex eisdē ꝑcepit ⁊ imbursauit ꝑci-
pit et iburſat. seqꝫ prefato A opposuit et opponit ac
eū ipediuit ⁊ ipedit fecitqꝫ et facit ꝑ intrusioneꝫ oc
cupationē/et alia supradicta quominꝰ ipse A cano
nicatꝰ ⁊ prebēde hmōi ac iuriū ⁊ ꝑtinētiaꝝ earūdē
possessionē seu quasi assequi possit ⁊ habere in anie
sue ꝑiculū ⁊ predicti a ꝑiudictū ⁊ detrimētū. Qua-
re agit et petit ꝓcurator q̄ s̄ ꝓcuratorio noīe qtūs
vos dñe auditor seu iudex reuerende precognito ꝙ
tum sufficit de premissis ꝓnūcietis decernatis ⁊ de
claretis canonicatū et prebēdā predictos ad memo
ratū a pertinuisse de iure ⁊ pertinere ⁊ eos eidē a ad
iudicādū fore ac iudicari debere ⁊ adiudicetis. In
trusionēqꝫ detentionē occupationē et alia premissa

temerariā illicitā ⁊ iniustā fuisse et esse. Et p̄dictuꝫ B occupatorē ab occupatione impedimētis ⁊ aliis predictis cōpescēdū et cōpescatis sibi de prefatis si lentiū imponēdū et imponatis sup eisdem. ac a ca nonicatu et prebenda et eorū detentiōe eū remouē dū et remoueatis. Predictūqꝫ A in possessione seu q̄ si eorūdē canonicatus et prebeñ. iuriūqꝫ ⁊ ptinētiū ipsoꝝ inducēdū et inductū defendendū atqꝫ induca tis et defendatis seu induci et defendi precipiatis Ipm̄ B predicto A in fructibus pceptis et expēsis litis legitimis nichilominus cōdemnādo p vestraꝫ diffinitiuā snīam et eius executionē. Hec petit cōiū etim et diuisim. Ad necessariā pbationem se solum astringens. officiū vestrū in oibus premissis et sin gulis quantum opus fuerit humiliter implorādo. Saluo iure corrigendi addendi minuendi ⁊ cetera. vt est moris. Iste lbellus pcedit quādo agenti bene ficium iam est collatum. ita q̄ est suum et habet ius in re. Si vero nondum esset sibi collatum vel de eo prouisum. sed conferendum ita q̄ non esset suū. sed sibi debitum esset ius ad reꝫ. De quo in cle. auditor de rescriptis in glosa. si pronunciet. Tunc secundū hoc deberet mutari libellus scꝫ narrādo quomodo beneficiū tale ex tali causa sibi esset debitū ⁊ peten do id sibi debitum et conferendum pnunciari. Et tunc auditor qui pronunciat illud ei debitū potest sibi sine nouo mandato de illo puidere vt circuitus euitetur vt in alle. clemen. auditor de rescriptis.
¶ Additio. ¶ Utrum autem ista collatio q̄ fit per auditorem dicat executio iuris debiti ⁊ an quilꝫ de legatus etiam extra curiam possit facere istam col lationem vide per pmo. in dicta clemen. auditor.

Uel etiam debet fieri mutatio libelli secūdū quali tatem facti et plures libellorum formas ponit guil.in spe.de pben. Si bñficiū est de iure patronatus tūc presentatus sic formet libellum suum

¶ Quando beneficium est de iure patronatus.

Coram vobis ꝛc. Et dicit ꝙ lz. A. predictus ad ecclesiam vel vicariā talē per mortē quondā C vltimi rectoris eiusdem vacantem ꝑ dictū clericum vel laicū ipsius ecclesie vel vicarie verū patronū et in iure patronatus ecclesie vel vicarie eiusdē possessione vel quasi existentem ac ꝓ tali habitum cōiter ꝛ reputatū vobis dño ꝑposito vel archidiacono vel officiali infra tps debitū quadrimestre ꝑsentatus existat ad inuestiendum tamen ꝑdictus. B. ꝑntationi hmoi facte et inuestiture faciende se opposuit et opponit temere. impediuit et impedit friuole ac fecit et facit minus iuste quominus presentatio ꝑdicta ꝑ vos admissa fuerit suum debitū sortita atq sortiatur effectum. Agit igitur ꝛ petit ꝓcurator ꝑdictus noīe quo supra ꝑ vos ꝑcognito ꝙtū sufficit de premissis ꝓnunciari decerni ꝛ declarari ꝑntationē de ꝑfato. A vt prefertur factā fuisse ꝛ eē admittendā et admitti ipmq. A ad ecclesiam vel vicariam ꝑdictam instituendū et inuestiendum fore institui et inuestiri ac in corporalem et realē ipsius ecclesie seu vicarie iuriūq ꝛ ꝑtinentiarū eiusdē possessionē vel quasi inducendū ꝛ iduci ꝑdictoq B aduersario sup oppositione et impedimentis ab ecclesia ipsa seu vicaria perpetuum silentium imponendum ꝛ imponi. Et ab ipsis impedimētis ꝛ oppositi

one esse compescendū ꝛ cōpesci vestra sententia diffi nitiua et censura ecclesiastica mediante. Hec petit coniunctim et diuisim vna cum expensis litis. ꝛc.

¶ Declaratio forme.

Ista petitio colligitur p̱ Inno. in. c. cū bertoldus de re iudicata. Et quidā addūt in libello Peto presentationē meā admitti ꝛ p̄sentationē adversarii p̱ non patronū et eū qui nullū ius p̄ntandi habet factā cessari ꝛc. de quo in alle. c. cū bertoldus Sed non est curandū. Et si aduersarius p̄sentatus a non patrono iam esset institutus secundū hoc aliter formaretur petitio isto modo. Peto talem a nō patrono nec iuris patronatus possessore presentatum et male institutum ab illo beneficio ammoueri/et meā presentationē a vero patrono factaȝ admitti ipsum beneficium michi adiudicari et me ad illud institui ꝛc. vt in. c. cū bertoldus supra alle. Et si forte presentator ī veritate nō est patronus sȝ solū possidet ius patronatus cū bona fide. tūc p̄ntatus non dicat in libello ip̄m esse patronū. Sed ipȝ fuisse tempore presentationis et esse in possessione vel quasi iurispatronatus. Et sufficit vt in. c. consultationibus de iure patro. de quo etiā in. c. ii. de resti. ī inte. cum si ¶ Additio. Quid si pendente lite inter petitorē et possessorē super iure patronatus fiat p̄sentatio per possessoreȝ et postea succūbat possessor an debeat repelli presentatus. vide per eundeȝ panor. in dicto. c. consultationibus. ¶ Cum autem de iure patronatus agitur inter patronos qualiter tunc cōcipiatur libellus ponit guil. in speculo de iure pa

tro. Et potest sic formari.

Forma libelli cum controuersia et inter patronos de iure patronatus.

Coram vobis ₇c. proponit conquerēdo in iure pcurator procuratorio noīe discreti viri. A. laici aduersus. B laicū. Et dicit q lz ius patronat⁹ talis ecclie vel vicarie. ad predictū. a. ptineat ₇ ptinere debeat de iure. Ipseq3 a fuerit tpe spoliationis infrascripte in possessione vel quasi iurispatronat⁹ ecclesie vel vicarie eiusdē tn̄ p̄dictus. b. de anno et mēse tali quēdā. D. ad ecclesiā seu vicariā p̄dictam tūc certo modo vacātē vobis p̄ntauit ipm̄. a. posses sione vel quasi iuris patronatus p̄dicti spoliando. Quare agit ₇ petit pcurator p̄dictus quaten⁹ vos dn̄e iudex precognitis quantū sufficit de premissis pnūcietis/decernatis/et declaretis ius patronatus ecclesie vel vicarie predicte ad prefatū. a. pertinuisse ₇ ptinere presentationēq3 ₇ spoliationē p̄dictas vt temerarias ₇ illicitas iniustas esse et fuisse ac eundē. a. in pristinum statū possessionē seu quasi eiusdē iuris reponendū restituendū et reducendū fore restitui reponi ₇ reduci debere/restituatisq3 reponatis/₇ reducatis p vestrā sn̄iam diffinitiuā ₇c Per istum libellū intētatur possessoriū ₇ petitoriū posset etiā alterū tantū intentari vt etiā dictū est i alio pcessu circa formas libellor. Et ista causa sup iure patronatus non est beneficialis cū de titulo beneficiali non agatur vnde in eadem pcedendum est ordine iudiciario obseruato: et super primo libello possunt sic formari positiones in articulis.

Positiones et articuli sic formantur

In primis ponit ₇ probare intendit q in dyoce

si verdunensi in terra barensis est et fuit a.xxx.vel xl.annis citra vel vltra et a tempore et p temporis spaciuz de cuius initio hominū memoria nō existit quoddā oppiduz coīter nuncupatum de bamothi ca stro habēs diuersas ecclesias collegiatasparrochia les ⁊ alias palam et notorie.Itē ꝙ in codē oppido inter alias ecclesias ibidē fuit a p̄dicto tpe et p idē temp° et est collegiata ecclesia beate virginis Ma‑ rie sic cōiter nuncupata seu appellata habēs p̄posi tum decanum et capitulum ac certas et distinctas prebēdas ac iuxta alia ecclesie collegiate publice ac manifeste ⁊c.Item ꝙ de premissis oībus ⁊ singulis fuit et est publica vox et fama.Itez ponit ꝙ sanctis simus dn̄s noster talis diuina prouidētia papa mo dernus predicto.a.gratiā faciendo specialez die ta li/mense tali canonicatū in tali ecclesia p̄dicta pre dicto a contulit ⁊ ipsum p decanum et capituluz re cipi mandauit in canonicū et fratrez:stallūqꝫ ī cho ro et locum in capitulo cū iuris canonicalis pleni‑ tudine eidē assignari.Itē ꝙ prebenda si qua tūc va caret aut quam impostremū vacare contingeret ec clesia in eadem quā predictus.a.infra vnius mēsis spaciū acceptaret predictus dn̄s noster papa eidez a.cuz oībus iuribus et pertinentiis suis vniuersis conferri et de eis sibi prouideri.ac ipsum ad eandē et ipsius iuris ac ptinentiarum eiusdem possessio‑ nem vel quasi inuestiri et induci inductum tueri ⁊ defendi voluit et mandauit.Item ꝙ idem dn̄s no‑ ster papa ad collationē ꝓuisionē inuestiturā ⁊ al's gr̄e p̄dicte debitā et effectualē executionē faciendā certū vel certos executores deputauit.Item ꝙ p̄fa tus.a.gratiā predictaz sibi vt premittit̄ factā ratā

habẽtis et gratā sup eā litteras in forma cōsueta ex
trahi et sibi pcessus p executorē fieri pcurauit. Itē
ꝙ de pdictis oībus et sigulis fuit et est publica vox
et fama. item ponit ⁊ pbare intēdit ꝙ de anno dñi.
M.cccc.lxi. die mense tali et ante quondā. N. ecclie
fuit canonicus pdicte beate Marie talis loci prebē
datus ⁊ certos canonicatū ⁊ pbendā in eadē ecclia
habuit et possedit. itē ꝙ idē A canonicus de anno et
mēse pdictis de tali die extra Rocu concludit et di
cit extremū quodꝗ p ipsius obitū canonicatꝰ ⁊ prebeñ
pdicta quos i prefata ecclesia obtinebat vacare in
ceperūt vacauerūt et cōiter vacare putabant palā
et manifeste. Itē ꝙ A predictus vel talis eiꝰ pcura
tor pdictus canonicatū et prebendā sic vacātes tā
ꝙ gratie predicte vigore sibi ⁊ nulli alteri a iure de
bitos die tali mensis predicti ptestatione consueta
acceptauit. item ꝙ p predicte gracie executorē. A p
dictus canonicatū et prebeñ sibi conferri ⁊ de eisdē
sibi puideri: ac si in ipsoꝝ iuriū ⁊ ptinētiaꝝ possessi
onē seu q̄si inuestiri obtinuit die tali. item ꝙ de pre
missis oībus ⁊ singulis ē publicata vox ⁊ fama. itē
ponit ꝙ A predictꝰ tpe gratie sibi facte et collatio
nū puisionū inuestiture predictorū fuit et est clericꝰ
seu sacerdos ⁊c. item ponit ꝙ A predictꝰ tēpore gra
tie sibi facte in cōione fideliū de legitimo matrimo
nio pcreatus est et alias abilis ydoneus ad ecclesia
sticū beneficiū maxime canonicatū ⁊ prebendaꝫ sn
pradictos obtinēdū. itē ꝙ B aduersarius predicti.
A predictis canonicatu et prebēda post pdicti quō
dam C. mortem se intrusit seu intrudi fecit et pcu
rauit ipsosꝗ canonicatū ⁊ prebendā detinuit et oc
cupauit / detinet et occupat fru. reddi / ⁊ puētꝰ ex

eiſdē ꝑueniētes ꝑcepit ⁊ īburſauit ꝑcipit ⁊ īburſat ac ꝑfatū A ipediuit ⁊ ipedit/fecit ⁊ facit ꝑ intruſio nē occupationē ⁊ alia ꝑmiſſa q̄minus gr̄a collatio ꝑuiſio ⁊ iueſtitura ⁊ alia ꝑmiſſa ſuū debitū ſortiri poſſint effectū ⁊ ſortiant. Et ꝙ ꝑdict⁹ A poſſeſſionē canonicat⁹ ⁊ ꝑbēde pꝛedicta ꝑ aſſecq̄ nō poſſit libere ⁊ habere. Dat inſuꝑ libellū ꝑ pte ſua oblatū ac ꝑdu cta ⁊ ꝑducēda in hac cā inq̄ſtū faciūt ꝑ pte ſua et po ſitiōibus ⁊ articulis de notariis ſignis ⁊ ſigillis ſal uo iure addēdi minuēdi coꝛrigēdi declarādi ⁊c. vt ē moꝛis. Qn̄ beneficiū eſt de iure patronatus tūc ex libello ſeu petitiōe foꝛmant poſitiones iſto modo.

¶ Poſitiones et articuli in alia foꝛma.

Poſitiōes ⁊ articuli vt. ſ. vt ī aliis foꝛmis. in pꝛimis ponit ⁊ ꝑbare intēdit ꝙ in oppido tali talis dyoce. a. x. xx. xxx. vel. xl. ānis citra vel vltra ⁊ a tp̄e vel ꝑ tēpus cui⁹ ꝯtrariū ſeu initiū nō eſt ī ho minū memoꝛia: fuit ⁊ ē certa eccleſia parrochialis cōiter nūcupata ſeu appellata eccleſia ſancti talis. ⁊c. ꝙ ꝗ in eccleſia eadē fuerint et ſunt certe vicarie ꝑpetue a ſecularibus clericis ſolite gubernari. Itē ꝙ inter alias vicarias perpetuas in eadem eccleſia exiſtētes eſt et fuit a tempoꝛe ⁊ ꝑ tempus de quo ſu pꝛa/et eſt certa vicaria ad altare talis ſancti ⁊c. pa lam ⁊ notoꝛie. item ꝙ vicaria huiuſmodi perpetua per talem laycum inſtaurata eſt ⁊ fundata ac de bo nis ſuis dotata ⁊ per loci ep̄m ſeu dyoceſanum con firmata. item ꝙ ius patronatus eiuſdē vicarie eidē inſtauratoꝛi ⁊ ſuis heredibus reſeruatuꝫ extitit ⁊ ꝑ tinuit et pertinet ad eoſdē. item ꝙ de pꝛemiſſis oī bus et ſingulis fuit et eſt publica vox et fama. item ꝙ pꝛedictus. P. fuit pꝛefati quondā inſtauratoꝛis

filius et legitimus et naturalis eidem patri suo in bonis p eum relictis et maxime in iure patronatus predicte vicarie in solidū heres successit. ac heredi tas paterna cū iure predicto patronatus fuit ꝛ ē ad eū tanq̄ ad verū ꝛ ad proximiorē heredem deuoluta. Item q idem. N. filius ꝛ heres quondā D predicte vicarie vicariū ad eandem vicariam tunc certo mo do vacantē vobis domino officiali presētauit. quodq eadem presentatio admissa fuit p vos. Et eidē quō dam presentatus ad presentationē eandem ad pdi ctam vicariam institutus eā tenuit ꝛ pacifice posse dit. Item q predictus. N fuit ꝛ est in iurispatrona tus memorate vicarie possessione vel quasi. Itē si de premissis oībus ꝛ singulis ꝛc. Itē q de anno tali die mense tali bone memorie quōdā. D. predictus vicarius vt premittitur vicarie pdicte nouissimis fuit viā vniuerse carnis ingressus. Itē q p eiusdē quōdā D. nouissimi sepedicti vicarii rectoris mor tem ipsa vicaria incepit vacare vacuitq et vacare reputata fuit et palam notorie. Itē q pdictus. N. ipsius vicarie patronus et iurispatronatus eiusdē possessor prefatum. a. ad eandem vicariam sic vacā tem die tali mense tali talis anni supradicti. vobis domino officiali p suas litteras certas ipsius sigil lo sigillatas presentauit. Item q tempore presenta tionis huiusmodi idē. N. presentatus fuit prout est in etate legitima / ꝛ in minoribus ordinibus ꝛ i cō munione fidelium aliasq abilis ꝛ idoneus ad bene ficiū huiusmodi obtinendum. Item q B. aduersa rius memoratus pretextu eiusdem presentationis p nō patronum nec iuris patronatus possessorē de ipso facte predicto. a. et presentationi de eo vt pre-

fertur per verum patronum facte opposuit se de facto et opponit et impediuit et impedit/fecit et facit q̃ minus eadem presentatio per vos admissa fuit et ẽ per institutionẽ et inuestituras ac alias suũ debitũ sortita atq sortiatur effectũ. Item q de premissis. etc. Dat etiam libellum seu petitionẽ etc. Saluo iure corrigendi etc. Et si presentatus est a patrono q̃ nõ est in possessione presentãdi. Vel forte est possessor iuris patronatus bona fide licet in veritate non sit patronus. secundum hoc formentur articuli vt dictum est circa libellnm in hac materia.

¶ Additio. ¶ Aduerte tamen q licet patronus non possit presentare seipsum tñ bene potest presentare filiũ suũ vt no. in. c. per vestras de iure patronatus potest etiam p̃sentare compatronũ vt no. spe. ti. de iure patrona. §. et no.

¶ Forma libelli in causa matrimoniali.

Coram vobis honorobili viro preposito vł officiali p̃ponit p̃curator procuratorio nomine A. aduersus B puellam et quancũq aliam personam pro ipsa in iudicio legitime interuenientem et dicit in iure conquerendo q licet inter. a et. b. predictos matrimonium legitime sit contractum p mutuum et simultaneum cõsensum vtriusq verbis de presenti ad hoc aptis vltro citroq intimatũ vtroq dicente. ego accipio te in meam/et ego recipio te in meum nec te dimittã pro meliori vel deteriori: sub arratione mutua etiã subsecuta vel arris datis hic inde et receptis tamẽ. b. predicta matrimonium huiusmodi p carnalẽ copulã consummare cũ predicto

A tanꝗ̄ ꝓ marito suo ac eũ adherendo ei vxori affectione pertractare recusat in periculum anime sue quare agit et petit ꝓcurator p̄dictus quo supra nomine ꝑ vos ꝓnũciari et declarari sentialiter ꝛ diffinitiue matrimoniũ inter A et B p̄dictos fuisse ꝛ esse contractũ dictaqꝫ B eidem A in vxorem adiudicandũ et ad matrimonium de quo agitur et ipsius consumationē̄ faciendũ / ꝛ vt sibi cōdemnādũ ꝛ cōpellendũ fore adiudicare condemnari et cōpelli iusticia mediante hoc petit vna cũ expensis litis. Potest etiam matrimonium contrahi ꝑ alia verba de quo in.c.litteris ꝛ in.c.si inter de spōsa. ꝛ sic formatur libellus scd̄m ꝙ habet se factũ. Si vero matrimoniũ iam esset carnali copula cōsummatũ ꝛ aliꝗ̄ diu ipsi ꝫiuges simul cohabitassent sed tandē alter eorũ ab altero se diuertit. tũc dimissus pōt agere petitorio vel possessorio. opꝫ tamen restitutionem petentem ꝓbare coniugiũ et copulaꝫ: qꝛ ista possessio non habetur sine iure / vt de resti. spo.c.ex cōquestione. ꝛ c.ex transmissa.e.ti. ¶ Additio. ¶ Nota tũ ꝙ est lata differē̄tia an agatur de cā matrimoniali petitorio vl' possessorio qꝛ p̄mo casu oportet ꝓbare plene ꝙ verum matrimonium et validum intercessit. secūdo casu sufficit ꝓbare matrimoniũ fuisse cōtractũ lꝫ ex toto nō ꝓbetur legitimitas matrimonii satis em̄ est ꝙ ꝓbetur prima fronte legitimuꝫ quo ad principia valida licet opponatur aliꝗs defectus intrinsecus quia per taleꝫ oppositionem non impedietᷣ restitutio. vt in ca.ex conquestione et in.c.ex transmissa de resti. spoli. ita tenet panor in.c.ex pte ꝛ ī. dicto ca.ex transmissa saluo t'n̄ quod habet in.c.litteras eo.ti. et tunc formatur sic libellus.

¶ Hic formatur libellus quando alter ziugum post carnalem copulam ab altero diuertit.

Coram vobis honorabili dño archidiacono vł officiali rc. pponit pcurator pcuratorio nomine A viri conquerēdo in iure aduersus B mulierē. et dicit q licet dudū B mulier supradicta cū prefato A contraxerit matrimoniū r traductione r carnali copula subsecutis sibi in loco tali p plures annos cohabitauit tanq̄ vxor eū in oibus affectione vxoria ptractando. tamen de anno tali tali die mēse tali ipsa B nescitur quo spiritu seducta a pfato A diuertit sine iudicio ecclesie et eū dimisit ppria temeritate cū possessione seu quasi ipsius. et iure coniugalis eū destituendo temere et spoliando in aie sue detrimentū. Agit igit et petit pcurator pdictus nomie pcuratorio quo supra. quatenus pcognito de pmissis qtum sufficit pcuretis decernatis et declaretis diuisionē dimissionē et spoliationē pdictas fuisse et esse temerarias illicitas r iniustas ac temere r illicite de facto psumptas r ipm A ad possessionem seu quasi pdicte ziugis sue r iuris ziugalis in ea restituendū et reducendum fore. ac reducatis et restituatis et ipsam B vt ad eundem A quem inconsulte dimisit redeat et coniugalia obsequia sibi prestet vt prius compellandam cogendam r condemnādā esse cogatis campellatis r cōdemnetis p vestrā diffinitiuam sententiam censura ecclesiastica mediante r alia remedia oportuna hoc petit. Si autez vxor opponat marito restitutionē petēti exceptionē consanguinitas in casu phibito an facienda sit restitutio. habet in. c. litteras de restit. spoli. De materia

etiam libelli in.c.ex cōq̄stione.e.ti.§.de hoc. Aliquā agitur inter cōiuges ad diuortium ꝛ hoc dupliciter qꝛ qn̄qꝫ ad separationē quantum ad vinculum qn̄qꝫ quantum ad thorum tm̄ et mutuā seruitutē vnde primo cum agitur ad dissolutionem vinculi saltem de facto contracti tunc concipiatur sic libellus.

¶Quando agitur ad dissolutionem vinculi sic formatur libellus.

Coram vobis ꝛc. pponit pcurator noīe pcuratorio. A viri aduersus B mulierē ꝛ dicit ꝙ lꝫ a.et.b.predicti sibi inuicē attinēt et sunt i tertio vel quarto gradu consanguinitatis ꝫiuncti vel lꝫ predicti.a,et.b.affines exn̄t in primo affinitatis gn̄e ꝛ i pmo scd̄o tertio aut quarto gradu ipi tn̄ de fctō matrimoniū contraxerunt simul illud ex carnali copula ꝫsummando.quare agit ꝛ petit predictus pcurator noīe quo sꝰ p vos cognito quantum sufficit de pmissis pnūciari decerni et declarari inter.a.et b.predictos obstante consanguinitatis vel affinitatis ipedimento predictū matrimoniū nō eē vel subsistere nō posse iposqꝫ sicut de facto ꝫtraxerunt de facto diuortiādos vel separādos.ꝛ a cohabitatiōe ꝛ mutua seruitute ac vinculo facti absoluēdos diuortiari ꝛ absolui.dariqꝫ predicto.a.licētiā ad vota alia conuolādi snīaliter et diffinitiue hec petit vtm de hoc officiū humiliter implorādo et idem de aliis ipedimentis q̄ habēt de iure matrimoniūꝫ ipedire mutatis mutandis. ¶Additio. Sed querit q̄d si mrimoniū fuerit declaratū nullū pter ꝫsanguinitatē vel affinitatē aut aliud ipedimētū an dos debeat restitui mulieri vel an debeat confiscari et qua actione

possit repeti vide in.l.i. C.de conditionibus ob cau sam in.l.auunculo.ff.de ꝯditionibus sine cã et in.l qui contra C.de incestis nuptiis. In secũdo vedeli cet cũ agit̃ ad separationez thori quod fit ꝑpt adul terium sic concipiatur libellus.

¶Quando agitur ad separationẽ thori ꝑpter adul terium sic formatur libellus.

Coram vobis ꝛc. ꝑponit ꝑcurator noĩe ꝑcura torio.a.mariti ꝯquerẽdo i iure ꝯtra b. mulie rẽ eiusdẽ.a. vxorẽ eã accusando seu denũciãdo dicit ꝙ predicta b vxor post ꝯtractũ mr̃imoniũ inter ip sam ꝛ ꝑdictũ.a.de ãno/die tali/mẽse tali cũ.C.vi ro in tali loco ĩ tali camera ĩ legẽ ꝯiugii cõmittẽdo et thorũ violãdo adulteriũ ꝑpetrauit seu eidez.C. adhesit publice adheret cũ eodẽ adulterãdo. quare petit ꝑcu.dict⁹ noĩe quo s̃ qtũs ꝑcognito ꝙtũ suffi cit de premissis ꝑnũcietis decernatis et declaretis predictos.a.ꝛ.b.cõiuges ad instãtiã et petitionẽ ip sius a.mariti ꝑpter predictũ adulteriũ vxoris sepa randũ et diuortiãdũ fore quo ad thorũ et mutuam cohabitationẽ seu seruitutẽ atqꝫ separetis ꝑ vestrã sentẽtiã diffinitiuã.aliqñ additur ꝛ dotẽ eidem ad iudicandũ et ad iudicatis vt in.c.plerũqꝫ.de dona. inter virum et vxorem. Isto modo agitur de crimi ne adulterii.similiter debet in libello exprimi tem pus et locus.sed inscriptio nõ est necessaria.de quo et de materia huius libelli habetur in capitulo tua de ꝑcuratoribus ꝛ in capitulo primo vt lite non cõ testata.cum remissioni. ¶Et quando sic agitur de adulterio quo ad separationez thori non est cã mr̃i monialis qꝛ nõ agit̃ defedere mr̃imonii sed de crie

adulterii ideo in ꝓcessu talis cause dꝫ ordo iudiciarius obseruari de hoc etiā hētur i.d.c.vt lite nō ꝯtes. sicut in sꝰ̄i diximꝰ de cā bñficiali ⁊ cā super iure patronatꝰ. ¶Additio. Sed querit an vxor possit accusare maritū de adulterio: siue maritꝰ vxorē panor. in.c.tua de ꝓcu.dicit ꝙ de adulterio pōt agi tripliciter. Primo ad penitētiā pagendā et ad hāc admittitur quilꝫ.ii.q i.si peccauerit.c.nouit de iudi Secūdo pōt agi criminaliter ad penā.l.iulie īponendā et hoc modo nō auditur vxor contra maritū.l.i. C. de adulteriis. Tertio pōt agi de crimine adulterii ciuiliter quo ad sepationē thori et ad effectū lucrādi dotē vel donationem ꝓpter nuptias. ⁊ hoc modo admittitur vxor ꝯtra maritū sicut maritus contra vxorē vt no.in.c.plerūqꝫ de dona inter virū et vxorē. Sup libello in cā matrimoniali / q̄ñ agiť de coniungendo positiones et articuli sic formantur.

¶Positiones et articuli sic formantur quando agitur de con iungendo.

Item in p̄mis ponit ⁊ ꝓbare intēdit ꝙ āno dñi ⁊c.mēse tali die tali ⁊c. A ⁊ B in domo tali vl' tali loco cōuenerūt adinuicē ꝯtrahēdo ⁊ ibidē de cōtrahēdo p eos matrimonio simul ꝯtractū habuerūt ita ꝙ tādē p tractatus hm̄oi ad concordiā veniētes matrimoniū p consensū mutuū ibidē insimul contraxerūt. Item ꝙ cōsensum hm̄oi matrimonialem ip̄i A et B verbis de p̄senti aptis vltro citroqꝫ intimauerūt expresse dicente. Ego te accipio in meuꝫ ⁊ ego te in meā ⁊ p meliori vel peiori te dimittere nō intēdo. Itē ꝙ in signū matrimonii inter eosdē A ⁊ B contracti vt p̄fertur ipse A eidē B spōse sue vnū anulū aureum et ipsa B eidem A sponso suo vnum

circulum argenteum tradidit que hincinde sic dats arte nomine receperũt. Item ꝙ tp̄e contractus p̄e articulati A ꝛ B p̄dicti puberes et alias apti ꝛ idonei fuerunt ad matrimoniũ contrahendum palam et notorie. Item ꝙ de premissis omnibus et singulis fuit et est publica vox et fama. Possunt etiã per aliũ modum fieri articuli isto modo. In primis ponit et ꝓbare intendit ꝙ A ꝛ B ꝛ C. predicti die tali anni currẽtis vna cũ certis aliis personis fuerũt in tali loco congregati. Itẽ ꝙ prefatus A prefate puelle vel mulieri supplicauit vt cum eo matrimonium contraheret seu ipsum in maritum recipere vel ducere dignaretur / ꝓmittens eam habere in vxorem et nunꝙ̄ eam dimittere ꝓ meliori vel deteriori. item ꝙ predicta B in ipsum. A consentiens statim dicit ꝙ cum eo libenter vellet ꝯtrahere et eum ducere vel recipere vel habere in maritũ. Itẽ ꝙ idẽ A et B. eadem matrimoniũ contraxerunt ad inuicem vnus alterũm mutuo consensu consuetis verbis expresse recipiendo dicente. A. seipsam B recipere et de cetero habere velle in vxorem / et nunꝙ̄ eam pro meliori vel peiori dimittere. et similiter B. dicente ipsum. A in suum recipere et habere velle maritũ ꝛc. Quando agitur ad disiungendũ ꝓpter impedimentum positiones et articuli sic in libello formantur.

¶ Positiones et articuli quando agitur ad disiungendum propter impedimentum.

POsitiones et articulos ꝛc. Et pono ꝙ vocẽtur Titia et Seycus de quorum matrimonio agit. In primis ponit et ꝓbare intẽdit ꝙ in tali loco oppido vel villa erãt olim ꝛ morabãtur quõdam Martinus et Berta. Item ꝙ fuerunt vir. et vxor. ꝛ se ta

les nominauerūt gesserunt habuerunt ⁊ tenuerūt ⁊ ab aliis cōiter tenti nomīati. habiti et reputati fue runt. Item ꝙ ex predicto quondam. M. Descendit Lotarius qui fuit filius naturalis eiusdem quod ē palam et notoriū. Item ꝙ idem. L. p̄dictū Seyum genuit ipseq́ Lotarius pater fuit eiusdē Seyi Itē ꝙ ex alio latere de p̄dicta Berta Titiam p̄dictā fi- liam suā procreauit. Itē ꝙ de p̄missis oībus ⁊ singu- lis ⁊c. Itē ꝙ Seyus ⁊ Titia prenoīati sic existētes in tertio gradu consanguinitatis coniuncti tp̄e ta- li inuicē de facto et ꝙtum in eis fuit matrimoniū contraxerūt et carnali copula subsecuta sibi tāꝙ cō iuges mutuo adheserunt. et adherent de facto.

¶ Libellus in actione iniuriaruꝫ quādo agitur ad interesse et ciuiliter.

Corā vobis ⁊c. proponit procurator noīe discreti viri Titii conquerendo in iure aduersus Sē proniū seu quēcūq́ aliuꝫ pro ipso in iudicio legitime interueniētē et dicit ꝙ lꝫ Titius p̄fat⁹ fuerit ab an no discretionis sue homo pacificus bone fame sta- tus integri. laudabilis vite et conuersationis hone ste de legitimo matrimonio genitus et vt talis ac pro tali cōiter habitus nominatus ⁊ reputat⁹. Tamen de anno currēti. die tali. mēse tali. in tali domo vl' vico predictus Sēpronius nescit quo spū duct⁹ me moratū Titiū aīo iniuriandi vbis afficit iniurio- se dicēdo expresse et noīando ipm titium filiū mere tricis vel hereticū vel neꝙ pessimū vel de eo malaꝫ cantauit cātilenā vel carmē seu famosum libellum de ipso scripsit videlꝫ in tali forma ⁊c. Quā iniuriā sic eidem titio p eundē semproniū illatam idem T.

tuis reuocauit ad se et reuocat ac eā ꝑ suo existima uit et existimat interesse ad tot marcas seu floreno rū vel librarū denariorꝫ summā malens de suis tā tū perdidisse si haberet cōmode q̄ iniuriaꝫ sibi irro gatā tolerare vr̄a tn̄ iudiciali salua taxatione agit igitur et petit ꝓcurator quo supra noīe q̄t9 consti to de premissis ꝓnūcietis decernatis et declaretis predicta v̄ba prenoīato sempronio ꝑfato titio seu cōtra eū vt prefertur dicta seu ꝓbata presūpta fuis se et esse temeraria illicita et iniuriosa temere illici te et iniuriose presumpta/et in predicti titii iniuri am attemptata. ipsumq̄ semproniū ꝓpterea eidem titio ad interesse teneri ac eum sibi in predictarum marcarum seu florenorum aut librarum summā ꝑ īteresse vr̄a vt premittitur salua taxatiōe iudiciali cōdemnandū et ad satisfactionē cōpellendum fore ⁊ condemnetis et compellatis per vestrā sententiā diffinitiuam.

¶ Processiones et articuli in actione iniuriarum.

In primis ponit et ꝓbare intendit q̄ titius p̄ dictus ab annis discretionis sue fuit ⁊ ē hodie homo pacificus/bone fame: opinionis et vite lau- dabilis conuersationis honeste ac talis ⁊ ꝓ tali ten tus et communiter reputatus notorie. Item q̄ de anno currenti die tali mensis Julii sempronius p̄ dictus malo vt creditur spiritu ductus verbis tur pibus et iniuriosis titium predictum affecit. sibiq̄ publice dixit eum meretricis filiū vel hereticū seu nequā pessimū nominando expresse et appellando te mere aīo sibi iniuriādi vl' talē de eo cātauit cātilenā seu tale carm̄ famosū vl' talē scripsit libellū famosū

¶ Item q̄ Titius p̄dictus passus iniuriaȝ eandem stati postq̄ sibi illatā intellexit reuocauit put reuocat ad animū ⁊ ipsaȝ estimauit et estimat p suo int esse ad tot marcas vl' florenos vel libras denarioꝝ talis monete p q̄bus nō vellet talismodi iniuriā sustinere salua vr̄a iudiciali taxatione Itē q̄ p̄dictus Sēprōni⁹ tp̄e illate iiurie supradicte fuit capax doli/sane mētis/⁊ alias talis qui pōt iniuriā irrogare. Item q̄ de premissis oībus ⁊c. Et ita habemus libellos/articulos/⁊ positiones in causis beneficialibus mr̄imonialibus ⁊ iniuriaꝝ. Nunc de defensionibus reorum in hm̄oi causis videamus.

¶ I causa beneficali potest sic excipere reus in viȝ peremptorie.

In p̄tensa bn̄ficiali cā q̄ inter.a. ex vna et.b.ex altera p̄te v̄titur corā vobis dn̄o iudice ⁊c p̄curator p̄curatorio noīe.b.predicti p̄ponit et dicit excipiēdo q̄ bn̄ficiū de quo est questio iter ipas p̄tes p̄dicto.a.minie debet:nec ius aliquod hȝ in eo maxime qȝ grā p̄tensa p cū ipetrata fuit et est surreptitia per veri taciturnitatē/vel falsi suggestionē vel expressionē obtēta. Tacuit eni impetrando se bn̄ficiū in tali ecclia obtinere:de quo nullā in eiusdeȝ grātie ipetratione fecit mētionē vel expressit fruct⁹ talis bn̄ficii.xx.marcaꝝ valorē annuati nō excedere cū tn̄ valeāt.xxx.marcas ānuati vel false se expssit clericū cū nōdū habuerit primā tōsurā:vel bn̄ficiū est post impetrationē hēe ꝯsecutus:quod cum bn̄ficio de quo est controuersia de iure tenere non pōt p quod grē hm̄oi p̄tense renunciauit iuris dispositione. Uel similes potest ponere exceptiones.

¶ Exceptio qn̄ bn̄ficium est de iure patronatus.

PRocurator pcuratorio noie .b. presentati ponit in vim pemptorie et dicit excipiēdo q presentatio predicti .b. p vos dnm iudicē est admittenda de iure. et idē b. psentatus ad bnficiū instituēd⁹ de quo agit. quia si nō constet eū esse patronū et ipsius beneficii ius patronatus habere a quo ipe .b. ē presentatus fuit tamē presentatiōis tēpore ꝛ ē idē pntator in possessione vel quasi ipsius iuris patronatus bona fide. vnde dato q etiaz ex aduerso esset pbatū psentatorez alterius partis predicti bnficii fore patronū / qr tn ius patronatus nō ipe sed psentator ipsius b. possedit et possidet ipius possessoris presentatio est pferenda de iure ꝛ admittenda / vel dicit excipiēdo q cū .b. ipse p patronos numero plures presentatus existat et plures patronorū voces hēat pferendus est tanq in iure potior et inuestiendus. cum ipse a tribus et alter a duobus sit tantum presentatus.

Exceptio i actione mrimoniali qn agit de ꝯiūgēdo

AD elidendū intentionē talis actoris in cā quā sup pretēso matrimonio psequitur aduersus talem reā in iudicio corā vobis pcuratorio noie p curator eiusdē ree pponit excipiēdo ꝛ dicit q ipius actoris intentio quo ad vinculuz matrimoniale nō est legitime probata seu in aliquo fūdata et dato q de cōtractu ptenso sufficienter ꝯstaret. quia tn ipse actor ꝛ rea sibi attinēt et sunt cōsanguinei in quarto gradu. vel sūt affines in pmo genere affinitatis et in tertio vel in quarto gradu. vel inter eos est cognatio spūalis cū pt ipsi⁹ ree leuauerit actorē de sacro baptismatis fōte vnde hmoi cōsanguinitas vl affinitas seu spūalis cognatio impedimēto existēte

inter eos matrimoniū esse non pōt. quare petit pcu ratoꝛ pꝛedictus noīe quo supꝛa p vos pnūciari ma trimoniū inter ipsas partes legitime contractū nō posse. dictamqꝫ ream ab actoꝛis impetitione absol uendam foꝛe et eidē actoꝛi silentiū esse imponendū ac absoluatis et imponatis diffinitiue ꝛc.

¶Ad matrimonium dirimendum pꝑter legitimū impedimentum sic excipitur.

PRocuratoꝛ pcuratoꝛio noīe talis rei ponit in modū exceptionis ad perimendū intentioneꝫ talis mulieris siue vxoꝛis matrimoniuꝫ minus iu ste accusantis et dicit ꝙ dato ꝙ consanguinitatis ⁊ affinitatis vel spiritualis cognatiōis īpedimētū p pte vxoꝛis allegatū sufficienter ⁊ ltīme sit pbatuꝫ matrimoniū tñ inter eos ꝯtractū hmōi pꝛeassigna ti impedimēti occasione nō est dirimēduꝫ cū sup ta li impedimēto pꝛetenso p sedē apostolicā duduꝫ sit dispēsatū et ipsuꝫ impedimētū sublatuꝫ: nec valet etiā eo obstante matrimoniū inter ptes legitime cō tractum dirimi. Quare agit ⁊ petit pcuratoꝛ pꝛedi ctus pꝛefato noīe qtūs pnūcietis / decernatis ⁊ de claretis pꝛefati mulieri sup actiōe seu denūciatiōe matrimonii occasiōe pꝛeassignati impedimēti silē tiū imponēdum foꝛe et īponatis diffinitiue ꝛc. Qñ agitur ad sepatiōnē thoꝛi pꝑter adulteriem excipi potest illo modo in vim peremptoꝛie.

¶Ad separationem thoꝛi pꝑter adulterium in viꝫ peremptoꝛie sic excipitur.

PRoponit pcuratoꝛ noīe pcuratoꝛio tal' mulie ris p talē maritū suum de pꝛetenso adulterio accusatā ad separationem thoꝛi. Et dicit ꝙ si adlte riū pꝛetensuꝫ ipsi⁹ mulieris esset sufficiēter pbatū

diuorciũ tñ pꝑter mariti desideratũ et petitũ nõ est inter ipos ꝯiuges elidendũ ex eo qꝛ ipse maritus eã dẽ vxorẽ suã tradidit adulterandã vel ipsa mulier fuit violẽter oppressa vel ipe maritus post adulterium p eũ ꝯmissũ eã sibi reconsiliauit/vel eũ de talis modi adulterio commisso minime accusare curauit quare petit ⁊c. vt. s.

¶ In actione iniuriarum potest reus sic excipere.

EXcipiendo p pte discreti viri. A. pponit ipsius pcurator pcuratorio noĩe corã vobis dño iudice et dicit ꝙ pretẽsa iniuria quã A actor p B. predictũ sibi asserit irrogatã pbata nõ est legitime nec ipsius actoris intẽtio fũdata p testes vel instrã vł quouismodo alia pbatiõe. Sed dato minime tñ cõcesso ꝙ de huiõi iniuria sufficiẽter ꝯstaret. tñ lapsu anni dudũ ẽ sublata seu tacite vel expresse remissa. nam eo die quo ipsa iniuria illata est et pretẽditur postꝙ ipse B eidez A iniuria vel conuitiũ dixi ipsi. A et B simul comederũt. Quare predictus. pcurator nomine quo supra petit B. reũ prefatuz a memorata petitione absolui. et eidem. A sup iniuriis pretensis et etiã psecutis ppetuum silentiũ imponẽdũ seu imponi ac ipsi predicto B in expensis litis condemnandum:

¶ Libellus quando appellatur in iudicio ante diffinitiuam.

IN causis appellationũ libelli formãt scdm formas ipsarũ. vñ qꝛ alia ẽ appellatio iudicialis alia extra iudicialis. Itẽ appellatio aliquãdo interponitur añ sententiã aliquãdo ab ipsa snia diffinitiua. si autẽ appellatur in iudicio añ diffinitiuã potest in appellationibus libellus sic formari. Coram

vobis honorabili viro dño iudice cause appellatōis et partiū infra scriptarū a se.ap.delegato vel corā vobis dño officiali ꝛc.curie epālis vel archiepālis. ꝛc.ꝑcurator noīe ꝑcuratorio discreti viri Titii appellātis aduersus Sēpro niū appellatū ꝛ quencūqꝫ aliū ꝓ eo ī iudicio legitime interueniētē ꝓponit et dicit ꝙ licet ī questione seu causa que inter Titiū ꝛ Sempro niū predictos de et sup re tali vł debito tali corā tali iudice ordinario vel delegato in iudicio vertebať.ꝑ pte predicti Titii ꝓpositū fuit excipiēdo ꝙ pretēso libello sibi p predictū Sēproniū oblato nō erat rñdendū:vel positioni tali q̄ īpertinens erat non erat respondendū:vł licet ꝑ parte ipsius Titii contra Sempro niū predictū tūc actorē fuit opposita exceptio excōicationis ꝛ ꝓbata qua obstante idē actor vlterius sup ꝓsecutione cause pretense nō erat audiēdus sed ab agēdis fuerat repellēdus idē tñ iudex exceptionem hmoi negauit admittere: vel cām nō esse admittendā interloquēdo ꝓnunciauit ꝑperā et iniuste:vel eā tacite repellendo ī causa eadē ad talē vel talē actū eidē exceptioni sue cōtrariā ꝓcessit vnde predictus Titius p hoc se grauatū sentiens a denegatione admissionis hmoi vel repulsione et nō admissione predicte exceptionis sue vł a predicta ꝑuersa interlocutoria iudicis tāqꝫ iniqua et iniusta ad se ap.vel dñm epm vł archiepm predictū vel eius curiā in scriptis appellauit infra decē dies vt.s. Appellatiōe huiusmodi interposita apostolos tempore congruo petiit et recepit huiusmodi appellationis cām p sanctissimum in xp̄o patrē et dominum nostrum talem papam modernū obtinuit delegari hoc quando est delegatus. Quare ꝑcurator

predictus noie quo supra petit per vos pronũciari decerni et declarari predictum iudicem male perperam et iniuste processisse: vel per eũ male et inique interlocutũ fuisse vel pnunciatum. dictũq Titiuz ab eadẽ interlocutoria pretẽsa bene et legitime appellatũ fore ipamq interlocutoria preassignatã cassãdam ei revocandã esse cassari et revocari debere sententianq excõicationis post appellationez eandem predictam p eundez iudicẽ in dictũ Titiũ de facto latã quicquid post appellationem eandẽ predictaz p eundem iudicem vel partem aduersaz in negocio huiõi in ipsius appellãtis preiudiciũ fuerit attẽptatũ revocari: cassari irritũ et nullũ pnũciari ⁊ predictũ Semproniũ eidẽ Titio in expensis litis condẽnari. hoc petit coniunctim et divisim. saluo iure addendi minuendi ⁊c.

¶ Libellus ĩ cã appellatiõis ĩterposite a diffinitiua

Coraz vobis ⁊c. Proponit pcurator noie pcuratorio Titii appellantis aduersus Sempronium appellatuz et quẽcũq alium in iudicio pro eo legitime interuentum: et dicit q nup in causa que iter Titium et Semproniuz pdictos de et super re tali vel debito tali vel eius occasione vertebatur in iudicio corã tali iudice pposito ordiario vl' officiali ei⁹ ⁊c. Item iudex pdicto Titio nõ vocato de meritis cause sufficiẽter nõ cognito iure ⁊ iuris ordine pretermisso ex arrupto ⁊ precipitãti sniaz si snie nomẽ meret hẽre p sẽpronio predicto ⁊ ɔtra eũdẽ Titiũ tulit diffinitiuã: ipsũq titiũ eidẽ sẽpronio vltra petita nichilominus ĩ expẽsis litis ɔdenãdo vel eũdem sẽproniũ ab ipsi⁹ titii ĩpetitione absoluẽdo ⁊ eidez titio sup petitis p eũ ĩponẽdo silentium ppetuũ ⁊ in

iuste Et qr ꝑ ꝑte eiuſdē titii.a ſnia p̄tēſa hmōi tā̄ꝙ iniq̄ ꝛ iiuſta fuit in ſcriptis appellatū infra.x.dies incōtinēti poſtꝙ̄ ipſa ſnia nūcupata lata fuit ꝑuſꝙ̄ iudex ip̄e ꝑferēs ad alia ſe diuerteret viua voce ap pellauit ad ſe.ap vel p̄dictū dn̄m ep̄m vł archiep̄m vł eius curiā.ꝛ apoſtoli tp̄e ꝯgruo petiti ꝛ recepti.ꝛ hmōi cāe cognitio ſeu deciſio ꝑ ſedē predictā vobis demādata.ſi ē dlegat⁹ idcirco ꝓcurator p̄dict⁹ noīe quo ſupra petit qtūs ꝓnūcietis:declaretis:ꝛ decer natis ſniam predictā fuiſſe et eſſe iniquā ꝛ iniuſtaꝫ ꝑperā iniq̄ ꝛ iniuſte latā ipſāqꝫ caſſādā irritādā re tractādā ꝛ reuocādā fore caſſari infirmari ꝛ retra- ctari debere.atqꝫ caſſetis irritetis īfirmetis ꝛ reuo cetis.p̄dictū Sēpronium Titio ſupradicto ad petita cōdēnādo/et ad tradictionē reſtitutionē ſeu ſoluti nē ꝯpellēdū ac cōdēnetis ꝛ copellatis ꝑ vꝛam diffi tiuā ſniam. Aliq̄ petendo ſic ꝯcludūt.peto ꝓnūcia- ri decerni et declarari ſniam p̄dictā cū oib⁹ inde ac ab ea ſecutis nullā fore caſſā ꝛ irritā ip̄o iure vel de facto ꝓlatā vł al's ipam tāꝙ̄ iiuſtā caſſādā annullā dā irritādā ꝛ īfirmādā fore ꝛc. Et tūc etiā in narra tiōe libelli ponit̄ quō ſnia lata ē nulla ex tali cā ſic ꝙ ab ea appellari neceſſe nō fuiſſet tn̄ ad cautelā tm̄ ꝛ ne ip̄e ꝯtra quē lata fuit cā ratificare intēderet ſꝫ vt ſibi ꝓuideret ſaluo nullitatis bn̄ficio ipſe ab ea appellauit vt in.c.dilecto de ap.ꝛ ibi ꝑ hoſ.q̄ ſic tra dit formā. ¶ Super primo libello appel- latorio poſitiones et articuli ſic formantur.

POſitiones et articulos infraſcriptos ꝛ cōtēta et deſcripta in eis omnia ꝛ ſingula narratiue ꝛ diſpoſitiue dat/facit/et exhibet procurator noīe ꝓcuratorio Titii appellantis in cā appellationis q̄

inter eundē titiū ex vna et sempronīū appellatū ex pte altera vertit corā vobis dño iudice ꝛc. Quibus oībus ꝛ singulis. Sēpronīū ꝑdictuȝ rñdedere petit sigillatim et sufficienter ꝛ clare ꝑ iuramētū asserēs se negata ꝓbaturum necessaria dūtaxat ꝓbatione. vel sic. Positiones et articulos infra scriptos ac cō tēta et descritpta in eis omnia ꝛ singula narratiue et dispositiue dat facit et exibet ꝓcurator noīe ꝓcu ratorio Titii ꝛc. vt imediate supra. In primis po nit et probare intendit ꝙ nuper inter titium ꝛ sem proniuȝ predictos de sup fundo vel agro seu domo tali vel sup debito tali. tot libras denariorum talis monete coram tali iudice suborta seu suscitata ma teria questionis ꝛc. Vel sic et alter in primis ponit ꝛ ꝓbare intēdit ꝙ alius Sempronius ꝑdictus ꝑfa tum Titium sup re tali vel debito vel eius occasiōe corā tali iudice in iudiciū traxit et in causam peten do in libello pretēso quē obtulit eūdem Titiuȝ sibi condēnari ꝛ cōpelli ad restitutionē rei ꝑdicte vł de biti solutionē supradicti. Item ꝙ in cā hmōi coraȝ predicto iudice fuit ꝓ parte titii propositū excipien do ꝙ libello pretēso seu preassignato ex tali causa ꝓ parte ipsius titii nō erat respondendū ad petituȝ ꝑ hoc dictū iudicē ꝓnūciari ꝛ ipm titiū a sui instantia iudicii absolui vł ꝙ petitioni tali ipsius Titii ꝓ eo quia impertinens erat nō fuit respondēdū ꝛc vt in li bello. Itē ꝙ iudex predictus excep. hmōi admittere denegauit vel eā nō admittēdā ꝑ snīaȝ interlocuto riā ꝑtensā quā tulit in his scriptis ꝓnūciauit vł eā dē exceptionē tacite repellēdo ī cā ꝑdicta ad vlteri ora ad actum talem vel taleȝ prefate exceptioni cō trarium processit perperam iniuste inique et inane

Item q ipse Titius p hoc se grauatum sentiens ab hmoi dimissione/ denegatione seu depulsione et nō admissione pdicte exceptiōis sue: vel a ptensa inter locutoria iudicis pdicti tanquā iniqua et iniusta ad sedem sanctā apostolicā et sanctissimū in christo patrem et dn̄m nostrū papam talem modernū vel ad dn̄m ep̄m vel archep̄m vel etiam curiaz in scriptis et infra .x. dies appellauit. Item q super appellatione huiusmodi idē Titius appellās apostolos a predicto iudice instante et congruo tp̄e petiit et recepit. Itē q Titius appellās memorat pdicte appellationis sue psecutioni insistens hmoi appellationis causā infra tp̄s debitū p predictū dn̄m papaz obtinuit vobis delegati vel si est ordinarius dicat infra tēpus debitū corā vobis introduxit. et alias circa psecutionē hmoi institit put instat corā vobis &c. Itē q de premissis oibus et singulis &c. Et licet sic possent formari libellus et articuli i causis appellationū ante diffinitiuaz. tn̄ aliqui iudices et presertim in curia Romana non faciūt dari libellū et articulos i hmoi causis de quo et an debeat dari vel nō no. de testamētis. c. raynaldus in glo. et ita et super ea cū remissi. Sed in eis pcedunt isto modo. q primo pars absēs citat ad pcedendū et pcedi videndū in cā hmoi put de iure debeat procedi et alia iura et munimēta sū dari iurisdictionē iudicis ac alias faciēda ad deuolutionē cause qbus pductis citatur pars vel si est p̄sens datur sibi terminus ad dicendū et excipiēdum cōtra appellationē et alia pducta Deinde assignato termino ipsis ptibus vz appellanti ad iustificandam appellationē suā et impugnādū pcessum iudicis prioris et econtra ipsi appellato ad iustificandū

ꝓcessum appellationē ĩpugnãdã ⁊c. In causa appel lationis a diffinitiua seruatur ordo iuris sicut ĩ pn cipali.et ibi articulꝰ appellatiõis nõ ē separatꝰ a ne gocio principali.⁊ tũc sic formãtur articuli ⁊ põnes ¶ Positiones et articuli sic formant in cã appellati onis vbi articulus appellationis non est separatus a negocio principali.

POsitiones ⁊ articulos ⁊c.in primis ponit et ꝓ bare intendit ꝙ pridē de ãno tali coraꝫ tali iu dice preposito archidiacono vel officiali ⁊c.inter ti tium ex vna actorē ⁊ Sēpronium reũ ṗdictos de ⁊ su per domo vel fũdo tali vel debito et eius occasione parte ex altera q̃stio fuit et cã in iudicio ꝯtebatur. Iteꝫ ꝙ ṗdictus iudex in cã hmoi taliter qualiter ex arrupto et iure atq̃ iudiciario ordīe ṗtermisso ꝓce dēs cã nõ ad plenũ examinata sniam diffinitiuã si ita nuncupari mereat taliter ꝓ ṗdicto Sempronio tulit per quã ipm Titiũ in petitis condemnauit vl̄ per quã absoluit eundē Semproniũ ab impetitiõe Titii supradicta.Eidē etiã Titio perpetuum silē tium super petitis per eum imposuit perperã ⁊ iniq̃ A qua q̃dē snia lata fuit ꝓ parte ipsius Titii infra x.dies vel incontinenti priusq̃ iudex ipse ad alios actus se diuertit et eo adhuc sedente ꝓ tribunali vi ua voce apud acta ad sedem apostolicam vel domi num episcopum vel archiepm et ipsius curie appel latuꝫ apostoliq̃ petiti tempore congruo et recepti. item ꝙ predictus Titius apostolos ⁊c.Et si post sē tentiam vel appellationē per iudicē vel per aduer sarium in negocio est aliquid attētatum in preiudi ciũ appellantis.de hoc etiam in articulis.⁊ cete.Et potest sic formari articulus.Item ponit ꝙ post pre

dictam sententiã latã vel appellationē interpositã; iudex memoratus in negocio huiusmoi in ipsis appellãtis preiudiciũ processit ad talē vel talē actũ vt in ipm appellantē tulit sniam excõicationis de facto: vel pdictus aduersarius appellatus ipsuz appellantē domo vel predicta ipsius possessione spoliauit ꝛc. vel in ipsũ appellantē tulit sniam excõicationis de factõ vel predictus aduersarius appellatus ipsum appellantem domo vel predicta ipsius possessione spoliauit ꝛc. ¶ Additio. ¶ Utrum autem innouata vel attemptata appellatione pendente debeãt omnimodis reuocari anteq̃ constet de veritate et iusticia appellationis no in. c. nõ solũ de appellatiõibus li. vi. ꝛ an. appel. deserta possit peti reuocatio attemptatorum vide ibidem.

¶ Appellatus potest sic se defendere contra appellationem excipiendo et ipsam impugnando.

PRocuratorē noīe procuratorio Sēpronii appellati excipiē do contra appellationē pretēsaz titii ponit et dicit q ipsa pretēsa appellatio nulla ē ꝛ cassa pro eo q no est interposita infra. x. dies vl' interposita est p eũ q̃ mãdatũ nõ habuit appellandi. vel licz ab interlocutoria grauamine vel etiã diffinitiua ex interuallo sit appellatũ. nõ tñ in scriptis sed vba tãtũ vel qz lz fuerit interposita appellatio apostoli tñ infra tēpus cõgruũ petiti nõ fuerũt nec recepti vel ipsa appellatio iusto cessante metu ipedita infra terminum talem a iudice statutum a quo vel infra annum nõ est p appellantē psecuta vnde iuris fictione et dispositione deserta est appellatio derelicta et dimissa et causa ipsa coram proprio iudice tractanda

et finiēda siue sentētiāda vł snīa diffinitiua execu-
tioni nō est demādata: vel lʒ sit appellatū ipa tñ ap
pellatio ex falsa et frustratoria cā est omissa ac ma
le ⁊ iniq̄ interposita ⁊ ꝑ priorē iudicē bone ⁊ iuste ꝓ
cessum ex tali cā ⁊c. Quare petit ꝓcurator p̄dictus
noīe quo. s̄. qtūs ꝓnūcietis decernatis ⁊ declaretis
p̄dictā appellationē p̄tensā ex causis premissis fuis
se ⁊ esse nullā irritā ⁊ inanē vł desertā derelictaʒ di
missaʒ vł predictū titiū male ⁊ friuole appellātē ꝑ
iudicē a q̄ bene ⁊ legitime ꝓcessum ⁊ iuste ꝓnūtiatū
et interlocutū ipsaqꝫ asserta appellatione nō obstan
te predictū iudicē priorem sua posse et debere iuris
dictione vti / et ꝓcedere in principali vel snīaʒ pre
dictam fuisse ⁊ esse executioni demandadā: ⁊ ipsum
appellantē idē appellato in expēsis litis condēnā-
dū atqʒ cōdemnetis iustitia exigente saluo iure ad
dendi minuendi vt est moris ⁊c.

¶ Explicit practica dñi panormitani de modo ꝓce
dendi tam in iudicio plenario q̄ꝫ summario nouiter
correcta et emendata per magistrū Uitalem de the
be. facultatis decretoꝝ ordinarium legentem. cum
multis additionibus locis opportunis insertis. Im
pressa parisius per magistrū Nycolaum De la bar
re. Anno domini Millesimo quingentesimo quin-
to Die. iiii. mensis Augusti.

Reliure Buisson
Mars 1986

